MILAN KUNDERA

GÜLÜNESİ AŞKLAR

ÖYKÜ

Çeviri: SERDAR RİFAT KIRKOĞLU

CAN

9. BASKI

MILAN KUNDERA

GÜLÜNESİ AŞKLAR

Směšné lásky, Milan Kundera
© 1968, Milan Kundera
Hiçbir uyarlama yapılamaz.
© 2002, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2002
9. basım: Kasım 2012
Bu kitabın 9. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: © iStockphoto.com / Iconogenic

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-0225-9

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

MILAN KUNDERA

GÜLÜNESİ AŞKLAR

ÖYKÜ

Çeviri

Serdar Rifat Kırkoğlu

CAN

Milan Kundera'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ayrılık Valsi, 1988
Gülüşün ve Unutuşun Kitabı, 1988
Şaka, 1990
Saptırılmış Vasiyetler, 1994
Yavaşlık, 1995
Kimlik, 1998
Bilmemek, 2001
Ölümsüzlük, 2002
Roman Sanatı, 2002
Perde, 2006
Bir Buluşma, 2010

MILAN KUNDERA, 1929 yılında Prag'da doğdu. 1967'de yayımlanan ilk romanı *Şaka*, 12 dile çevrildi ve 1968'de Çekoslovak Yazarlar Birliği Ödülü'nü aldı. 1968'deki Rus istilasından sonra işini kaybeden Kundera, politik baskılara dayanamayarak 1975'te Fransa'ya göç etti ve Fransız vatandaşlığına geçti. *Yaşam Başka Yerde* adlı eseri basıldığı yıl Médicis Ödülü'nü kazandı. 1978'da *Gülüşün ve Unutuşun Kitabı* yayımlandığında Çekoslovak Hükümeti kendisine vatandaşlık hakkını geri verdi. Bundan sonra *Gülünesi Aşklar* yayımlandı. *Jacques ile Efendisi* adlı kitabı İtalya'da Mondello Ödülü'nü kazandı. En çok satan kitabı *Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği* 1984'te sinemaya da uyarlandı. Çağımızın en başarılı düşünsel roman yazarı ve varoluşçuların sonuncusu olarak nitelendirilen Kundera, halen karısıyla birlikte Paris'te yaşıyor.

SERDAR RİFAT KIRKOĞLU, 1956'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde lisans, aynı üniversitenin Felsefe Bölümü'nde yüksek lisans çalışması yaptı. Edebiyat hayatına çeviriler yaparak girdi. Sartre, Blanchot, Mounier, Maupassant, Iris Murdoch, John Fowles, Julian Barnes vb. yazarlardan otuzun üzerinde çeviri yaptı. 1981'de, Sartre'ın *Yöntem Araştırmaları* adlı kitabının çevirisiyle Yazko Çeviri Ödülü'ne layık görüldü. 1994'te *Parodi Yaşamlar* romanıyla Yunus Nadi Roman Ödülü'nü kazandı. 2003'te ilk öykü kitabı *O Saatte, O Yerde*, 2004'te ikinci romanı *Dil Kayması*, 2005'te *Sürek Avı* adlı romanı ve 2007'de *Ara Adamları* başlıklı ikinci öykü kitabı yayımlandı.

İçindekiler

Hiç Kimse Gülmeyecek 11
Sonsuz Arzunun Altın Elması 49
Otostop Oyunu 70
Kolokyum 93
Yaşlı Ölüler Yerlerini Genç Ölülere Bıraksınlar 138
Dr. Havel Yirmi Yıl Sonra 161
Edward ile Tanrı 198

HİÇ KİMSE GÜLMEYECEK

1

"Bir bardak slivovitz[1] daha koy bana," dedi Klara, ben de karşı çıkmadım. Şişeyi açmak için de hiçbir olağanüstü yanı olmayan, ama işe yarayan bir bahane bulmuştuk: O gün bir sanat tarihi dergisinde yayınlanmış olan uzun bir inceleme için oldukça yüklü bir para almıştım.

İncelemem sonunda yayınlanmışsa da ilk başta birtakım güçlüklerle karşılaşmıştım. Yazdığım şey bir polemik yazısıydı ve iğnelemelerle doluydu. Bu nedenle, yazı kurulu yaşlı ve temkinli kişilerden oluşan *Plastik Düşünce* dergisi bu metni reddetmiş, ben de incelememi sonunda onun kadar önemli olmayan, ama daha genç ve atak editörleri olan rakip bir dergiye vermiştim.

Postacı havale kâğıdını bir mektupla birlikte fakülteye getirmişti. Sabahleyin bu önemsiz mektubu, zaferimin ilk sarhoşluğu içinde, doğru dürüst okumamıştım bile. Ama eve dönünce, vakit gece yarısına yaklaşmış ve şişedeki şarap da hemen hemen tükenmişken, biraz eğlenmek için yazı masamın üstünde duran mektubu alıp Klara'ya okudum:

1. Balkanlar'a özgü bir tür erik rakısı. (Y.N.)

"Aziz dostum ve –bu sözcüğü kullanmama izin verirseniz– aziz meslektaşım; hayatınızda hiç tanışmamış olduğunuz beni, size yazma teklifsizliğinde bulunduğum için lütfen bağışlayınız. Size, havaleye iliştirilmiş olan makaleyi okumanızı rica etmek için yazmaktayım. Sizi şahsen tanımıyorum ama size saygı duyuyorum, çünkü benim gözümde kendi araştırmalarımın sonuçlarıyla şaşırtıcı biçimde uyuşan hükümlere, düşüncelere ve yargılara sahip birisiniz." Mektup böylece yeteneklerimin alabildiğine övülmesiyle sürüyor ve içinde benden bir ricada bulunuluyordu. Adam benden yazdığı makaleyi altı aydan beri reddeden ve değersiz gören *Plastik Düşünce* dergisine gönderilmek üzere bir tanıtma yazısı kaleme alma inceliğini göstermemi istiyordu. Ona benim görüşümün düğümü çözeceği söylenmişti, bunun için şimdi ben onun tek umudu, zifiri karanlıklar içindeki tek umut ışığıydım.

Klara ile ben, tumturaklı adı bizi kendisine çeken, Zaturecky adındaki bu adama ilişkin bin bir türlü şaka yapıyorduk; elbette, tümüyle zararsız şakalardı bunlar, çünkü beni övmesi, elimin altında mükemmel bir slivovitz şarabı da varken beni yumuşatıp cömert kılıyordu. Öylesine cömerttim ki, o unutulmaz anlarda tüm dünyaya karşı sevgiyle dolup taşıyordu yüreğim. Bütün dünyaya veremesem de, en azından Klara'ya hediyeler veriyordum. Hediye olmasa bile, en azından vaatte bulunuyordum.

Yirmi yaşlarında olan Klara, iyi aileden gelen genç bir kızdı. İyi bir aileden diyorum, hay Allah! Mükemmel bir aileden demem gerekirdi! Eski bir banka müdürü ve dolayısıyla da büyük burjuvazinin bir temsilcisi olan babası, 1950'ye doğru Prag'dan sınırdışı edilmiş ve başkentten bir hayli uzakta olan Celakovice köyüne gidip yerleşmişti. Hükümetin iyi gözle görmediği kızı, Prag'ın kon-

feksiyon fabrikalarından birinin büyük atölyesinde, bir dikiş makinesinde terzilik yapıyordu. O akşam karşısında oturmuş, dostlarımın yardımıyla ona sağlamaya söz verdiğim işin avantajlarını gelişigüzel överken, bana olan düşkünlüğünü artırmaya çabalıyordum. Böylesine hoş bir kızın, güzelliğini bir dikiş makinesinin önünde soldurmasının kabul edilemez bir şey olduğunu savundum ve Klara'nın manken olması gerektiğine karar verdim.

Klara karşı çıkmadı bana ve geceyi çok güzel bir uyum içinde geçirdik.

2

Şimdiki zamanı kat ederken gözlerimiz bağlıdır. Çok çok yaşamakta olduğumuz şeyleri sezebilir ve tahmin edebiliriz. Ancak daha sonraları, gözlerimizin bağı çözüldüğünde ve geçmişi incelediğimizde ne yaşamış olduğumuzu fark eder, yaşadıklarımızın anlamına varırız.

Ben de o akşam, aklımdan başarıma içtiğimi geçiriyor, bunun kendi sonumun görkemli bir kutlanışı olduğundansa hiç mi hiç kuşkulanmıyordum.

Ve hiçbir şeyden kuşkulanmadığım için de ertesi sabah keyifle uyandım. Klara yanımda hâlâ mışıl mışıl uyurken, "Bay Zaturecky'nin mektubuna iliştirilmiş olan makaleyi aldım, eğlenceli bir kayıtsızlıkla ayakta okumaya koyuldum. "Çek Resim Sanatının Bir Ustası, Mikolas Ales" başlıklı makale, üstünkörü de olsa yarım saatimi ona vermeme değmezdi. Mantıksal gelişim gözetilmeden, hiçbir özgün düşünce amacı güdülmeden bir araya getirilmiş beylik sözler yığınıydı bu."

Hiç kuşku yok ki bir zırvaydı. *Plastik Düşünce* dergisinin başyazarı olan Dr. Kalousek de (Kalousek'in son derece antipatik biri olduğunu belirteyim bu arada) aynı gün bana telefon ederek görüşümü doğruladı. Fakülteyi

arayıp bana şöyle dedi: "Bay Zaturecky'nin inceleme yazısını aldın mı? Aldıysan, bir zahmet şöyle bir şeyler yazıver, bu alanın uzmanı beş yazar, makalesinin beş paralık değeri olmadığını söylediler, ama adam hâlâ başımızın etini yiyor, senin tek ve biricik otorite olduğunu söyleyip duruyor. Birkaç satırla makalesinin dişe dokunur hiçbir yanı olmadığını yazıver, bu işlerden iyi anlarsın sen, sivri dilli olmayı bilirsin, yaz da adam yakamızı bıraksın."

Ama içimdeki bir şey buna karşı çıktı: Bay Zaturecky'nin cellatı niye ben, özellikle ben olacaktım ki? Bunun için başyazar maaşı alan kişi ben miydim? Öte yandan, *Plastik Düşünce* dergisinin incelememi ihtiyattan ötürü reddettiğini çok iyi anımsıyordum; üstelik Bay Zaturecky adı benim için Klara'nın anısıyla, slivovitz şişesiyle ve güzel bir akşamla sıkı sıkıya bağlantılıydı. Ve son olarak da bunu yadsımayacağım, çünkü insani bir şey, beni "biricik gerçek otorite" sayan insanların sayısı iki elin, hatta tek bir elin parmaklarının sayısını geçmezdi. Bu biricik hayranımı kendime ne diye düşman edecektim ki?

Kalousek'le yaptığım görüşmeyi birkaç esprili ve belirsiz sözle sona erdirdim; her birimizin kendince, onun vaat, benimse kaçamak bir yanıt olarak aldığımız sözlerdi bunlar. Bay Zaturecky hakkında hiçbir zaman tanıtma yazısı yazmamaya kesinkes karar vermiş olarak telefonu kapadım.

Derken, çekmecemden yazı kâğıdı aldım ve Bay Zaturecky'ye bir mektup yazdım; bu mektubumda Zaturecky'nin incelemesinin değeri üzerine bir yargıda bulunmaktan özenle kaçınıyor, ona XIX. yüzyılın resim sanatı üzerinde fikirlerimin genelde yanlış sayıldığını, özellikle de *Plastik Düşünce* dergisinin yazı kurulunca böyle görüldüğünü açıklıyordum, öyle ki araya girmem yarardan çok zararlı olma tehlikesini taşıyordu. Bundan başka mektubumda Bay Zaturecky'ye dostça sözler yağ-

dırmıştım; o bu belagatte kendi adına bir sempati belirtisini görmemezlik edemezdi.

Mektubu posta kutusuna atar atmaz, Bay Zaturecky'yi unuttum. Ama Bay Zaturecky beni unutmadı.

3

Bir gün dersimi bitirmek üzereyken –resim tarihi dersleri veriyordum– kapı çalındı; gelen, bana ara sıra kahve hazırlayan ve telefonda konuşmayı arzu etmediğim kadın sesleri duyulduğunda dışarıda olduğumu söyleyen, yaşı geçkince ve kibar bir hanımefendi olan sekreterim Marie idi. Kafasını kapı aralığından uzatıp beni bir beyefendinin beklediğini söyledi.

Beyefendilerden korkmam. Bunun için öğrencilerimden izin alıp gönül rahatlığıyla koridora çıktım. Koridorda yıpranmış, siyah bir takım elbise ve beyaz bir gömlek giymiş, kısa boylu bir adam bana başıyla selam verdi. Sonra son derece saygılı bir tavırla adının Zaturecky olduğunu söyledi.

Ziyaretçimi boş bir odaya aldım, oturması için bir koltuk gösterdim ve neşeli bir ses tonuyla sohbete başlayarak havadan sudan, sözgelimi ne kadar kötü bir yaz geçirmekte olduğumuzdan, Prag'daki resim sergilerinden söz ettim: Bay Zaturecky, bütün bu gevezeliklerime nazikçe katlandı, ama kısa bir zaman sonra her sözümü, aramızda karşı konulmaz bir mıknatıs gibi görülmez biçimde duran makalesine bağlamak için çabalamaya başladı.

"Çalışmanız üzerine seve seve bir tanıtma yazısı yazardım," dedim sonunda, "ama size mektubumda da açıkladığım gibi, hiç kimse beni XIX. yüzyıl Çek resim sanatının bir uzmanı olarak görmüyor ve bundan başka beni kaşarlanmış bir yenilikçi sayan *Plastik Düşünce* dergisinin yazı kuruluyla da aram iyi değil, öyle ki lehinize

bir değerlendirmede bulunmam bile size olsa olsa zarar verebilir."

"Aa! Çok alçakgönüllüsünüz," diye karşılık verdi Bay Zaturecky. "Nasıl olur da sizin gibi bir uzman, bulunduğu konumda bu denli karamsar olabilir? Bana yazı kurulunda, bundan böyle her şeyin görüşünüze bağlı olduğu söylendi. Makalemi desteklerseniz yayınlanacak. Benim tek şansımsınız siz. Bu çalışma üç yıllık incelemenin, üç yıllık araştırmanın ürünü. Şimdi her şey sizin elinizde."

Kaçamaklarımızı ne kadar tasasızca ve ne kadar sudan şeylerle uyduruyoruz! Bay Zaturecky'ye ne yanıt vereceğimi bilemiyordum. Yüzüne bakmak için iradem dışında gözlerimi kaldırınca, modası geçmiş, küçük, saflık dolu gözlüğü; ama aynı zamanda da alnını diklemesine yaran, güçlü ve derin kırışığı gördüm. Bir an zihnim aydınlanınca, omurga kemiğimden bir ürperti geçti. Bu güçlü ve inatçı kırışık, Mikolas Ales'in resimleri üzerine eğilmiş olan sahibinin yalnızca entelektüel sıkıntılarını değil, aynı zamanda az rastlanılan türden irade gücünü de yansıtıyordu. Tüm zihinsel yeteneğimi yitirdiğimden, gerektiği kadar ustaca mazeretler bulamıyordum artık. Bu tanıtma yazısını yazmayacağımı biliyordum ama aynı zamanda da bunu, karşımdaki yalvaran küçük adamın yüzüne söyleme gücüne sahip olmadığımı biliyordum.

Gülümsemeye ve belli belirsiz bir şeyler vaat etmeye koyuldum. Bay Zaturecky kısa bir süre sonra haberleri almak üzere geleceğini söyleyerek bana teşekkür etti; ağız dolusu gülümseyerek oradan ayrıldım.

Gerçekten de birkaç gün sonra döndü. Onu atlatmayı ustalıkla başardım, ama ertesi gün fakültede beni yeniden aradığını söylediler. Durumun kötüye gittiğini anladım. Hemen gerekli önlemleri almak üzere Bayan Marie'yi bulmaya gittim.

"Lütfen Marie," dedim, "şayet bu beyefendi gelip de beni soracak olursa, ona bir araştırma yapmak üzere Almanya'ya gittiğimi ve bir aydan önce de dönmeyeceğimi söyleyin. Ha, şu da var. Derslerimi salı ve çarşamba günleri yapıyordum. Bundan böyle, bütün derslerimi perşembe ve cuma günleri yapacağım. Bundan yalnızca öğrencilerimin haberi olacak, hiç kimseye söylemeyin ve ders saatleri çizelgesinde değişiklik yapmayın. Gizli hareket etmem gerekiyor."

4

Gerçekten de kısa bir süre sonra, Bay Zaturecky gelip fakültede beni sordu, sekreter ona benim birdenbire Almanya'ya gitmiş olduğumu bildirdiğinde de umutsuzluğa kapılmış gibi göründü bir anda. "Ama olanaksız bu! Asistan Bey'in makalem üzerine bir tanıtma yazısı yazması gerekiyor. Nasıl böyle gidebildi?" "Hiçbir şey bilmiyorum," diye karşılık verdi Bayan Marie, "ancak bir ay içinde dönecek." "Bir ay daha ha..." diye yakınmaya başladı Bay Zaturecky. "Peki, Almanya'daki adresini bilmiyor musunuz?" diye sordu. "Bilmiyorum," dedi Bayan Marie.

Ve ben bir ayı huzur içinde geçirdim.

Ama zaman düşündüğümden daha hızlı geçti ve Bay Zaturecky, sekreterin bürosuna yeniden geldi. "Hayır, henüz dönmedi," dedi ona Bayan Marie ve benimle daha sonra görüştüğünde, yalvaran bir ses tonuyla bana, "Sizin adamcağız gene geldi, ona ne dememi istiyorsunuz?" diye sordu. "Almanya'da sarılığa yakalandığımı ve Jena'da hastanede olduğumu söyleyin ona, Marie." "Hastanede mi? Ama olanaksız bu, Asistan Bey'in makalem üzerine bir tanıtma yazısı yazması gerekiyordu!" diye haykırdı Bay Zaturecky, birkaç gün sonra sekreter ona bu haberi

bildirdiğinde. "Bay Zaturecky," dedi sekreter, kınayıcı bir ses tonuyla, "Asistan Bey yurtdışında ciddi biçimde hastalanmışken siz kendi makalenizden başka bir şey düşünmüyorsunuz!" Bay Zaturecky yelkenleri suya indirdi ve çıkıp gitti, ama on beş gün sonra yeniden çıkageldi: "Jena'ya taahhütlü bir mektup gönderdim. Mektup bana geri geldi!" "Sizin bu adamcağızınız beni vallahi çıldırtacak," dedi Bayan Marie, ertesi gün. "Kızmayın, ama ona ne dememi isterdiniz? Döndüğünüzü söyledim ona, şimdi onunla tek başınıza uğraşmanız gerekiyor!"

Bayan Marie'ye kızmıyordum, elinden geleni yapıyordu kadın ve zaten yenilmiş olduğumu kabullenmekten uzaktım. Kimsenin izimi bulamayacağını sanıyordum. Artık hep gizli gizli yaşıyordum, derslerimi perşembe ve cuma günleri gizli gizli veriyordum, salı ve çarşamba günleri gene gizli gizli fakültenin karşısındaki bir binanın kapı aralığına gizleniyor ve fakülteden çıkmamı gözleyen Bay Zaturecky'nin haliyle eğleniyordum. İçimden peruk, takma sakal takmak geliyordu. Kendimi kentte ağır ağır dolaşan Sherlock Holmes, Karındeşen Jack, Görünmez Adam sanıyordum. Keyfim çok yerindeydi.

Ama bir gün, Bay Zaturecky sonunda pusuda beklemekten usandı ve Marie'ye veryansın etmeye başladı: "Peki, asistan arkadaş derslerini ne zaman veriyor?" "Ders çizelgesi orada," diye karşılık verdi Bayan Marie, duvardaki karelere bölünmüş, ders saatlerinin örnek bir açıklıkla gösterilmiş olduğu, büyük tabloyu işaret ederek.

"Biliyorum," dedi Bay Zaturecky, baştan savılmaya karşı koyarak, "ancak asistan arkadaş, ne salı ne de çarşamba günleri derslerini vermeye hiç gelmiyor. Çalışmaya ara falan mı verdi?"

"Hayır," diye yanıtladı Bayan Marie, canı sıkılmış olarak.

Ve derken küçük adam, Bayan Marie'yi yeniden sıkıştırmaya başladı. Ders saatleri çizelgesindeki karışıklık için onu kınadı. Alaycı bir tavırla, hocaların ders verdikleri saatleri nasıl olup da bilmediğini sordu. Ona kendisi hakkında şikâyette bulunacağını söyledi. Bağırıp çağırdı. Derslerini yapmayan asistan arkadaşı şikâyet edeceğini bildirdi. Rektörün fakültede olup olmadığını sordu.

Ne yazık ki, rektör fakültedeydi.

Bay Zaturecky rektörün odasının kapısı çaldı ve içeri girdi. On dakika sonra, Bayan Marie'nin bürosuna dönmüş, ona sert sert benim ev adresimi soruyordu.

"Litomysl, Skalnikova Sokağı, 20," dedi Bayan Marie.

"Litomysl mi, nasıl olur bu?"

"Asistan Bey'in Prag'da yalnızca geçici bir ev adresi vardır ve adresi başkalarına vermemi istemez..."

"Sizden ısrarla Asistan Bey'in Prag'daki ev adresini vermenizi istiyorum," diye bağırdı küçük adam, titrek bir sesle.

Bayan Marie, cesaretini hepten yitirmişti. Ona çatı katındaki odamın, küçük yoksul sığınağımın, içinde yakalanacağım tatlı inimin adresini verdi.

5

Evet, sürekli adresim Litomysl'dedir. Orada anne ve babamın anıları vardır; her fırsatta Prag'dan ayrılıp eve, annemin küçük dairesinde çalışmaya, yazıp çizmeye giderdim. Bunun için annemin adresini sürekli adresim olarak korudum. Oysa Prag'da, gerekli ve normal bir şey olduğu halde, kendime uygun küçük bir daire bulamamıştım ve kentin kenar mahallelerinden birinde, tümüyle bağımsız küçük bir çatı odasında pansiyoner olarak oturuyor ve gelip geçici hanım arkadaşlarımla görmeyi arzu etmediğim konukların hiç gerek yokken karşılaş-

malarını engellemek için odanın varlığını olanak elverdiğince gizliyordum.

Bu nedenle bu apartmanda pek de iyi bir üne sahip olduğumu söyleyemem. Bundan başka, Litomysl'de kalışlarım süresince odamı birçok kez arkadaşlarıma vermiştim ve onlar da öylesine eğlenmişlerdi ki evde geceleyin hiç kimsenin gözüne uyku girmemişti. Bütün bunlar kimi kiracıların kızgınlığa kapılıp bana karşı sessiz ve gizli bir savaş açmasına yol açmış, bu kızgınlığı, zaman zaman yerel komitenin bana yönelik uyarılarıyla, hatta apartmanın yönetim kuruluna yapılan ortak bir şikâyetle ortaya koymuşlardı.

Sözünü ettiğim vakitlerde, Celakovice'den kalkıp Prag'a çalışmaya gelmeyi zahmetli bulmaya başlayan Klara, önceleri çekine çekine ve kimi istisnai durumlarda bende kalmaya başlamış, sonraları bir elbisesini, derken birkaç elbisesini bırakır olmuş, bir süre sonra da iki takım elbisem dolabın bir köşesine tıkıştırılıp küçük çatı katım bir kadın odasına dönüştürülmüştü.

Klara'dan gerçekten hoşlanıyordum; güzeldi, birlikte çıktığımızda insanların başlarını çevirip ona bakmaları hoşuma gidiyordu. Benden on üç yaş küçüktü ve bu durum öğrencilerimin gözündeki saygınlığımı daha da artırıyordu; sözün kısası, onunla ilgilenmem için binlerce gerekçem vardı. Bununla birlikte, bende kaldığını bilmelerini istemiyordum. Ağzı sıkı ve yaşlı bir adam olan, benimle de hiç ilgilenmeyen iyi huylu ev sahibimi suçlamalarından korkuyordum; günün birinde, ev sahibim, mutsuz ve sıkıntılı bir halde çıkagelecek, adının kötüye çıkmaması için hanım arkadaşımı evden uzaklaştırmamı rica edecek diye tir tir titriyordum. Bu nedenle Klara'ya kapıyı hiç kimseye açmaması için sıkı uyarılarda bulunmuştum.

O gün, evde yalnızdı. Güneşli güzel bir gündü ve insan çatı katındaki odada adeta boğuluyordu. Bu yüz-

den çırılçıplak divanımın üstüne uzanıp tavanı seyretmeye koyulmuştu.

İşte tam o sırada, birden gümbür gümbür kapı çalınmaya başladı.

Bunda kaygı duyulacak bir yan yoktu. Çatıdaki odamın kapısında zil olmadığı için gelen konuklar kapıya vurmak zorunda kalıyorlardı. Bu nedenle Klara, gürültüden rahatsızlık duymadı ve tavanı seyretmeyi kesmeyi aklından bile geçirmedi. Ancak kapıya vurulan darbeler durmuyordu; tersine, kararlı ve anlaşılmaz bir inatla sürüp gidiyordu. Klara sonunda sinirlenmeye başladı; kapının ardında ayakta duran, ceketinin yakasını yavaş, anlamlı bir devinimle yukarı kaldıran, sonra birden üzerine atılıp ona kapıyı niye açmadığını, ne gizlediğini ve bu adreste kayıtlı olup olmadığını soracak bir adam düşlemeye koyuldu. Kendisini bir suçluluk duygusuna kaptırdı, tavana bakmayı bırakarak gözleriyle giysilerini bırakmış olduğu yeri aradı. Ama darbeler o denli inatçıydı ki, kafasının karışıklığı içinde üzerine giymek için girişte asılı duran benim yağmurluğumdan başka bir şey bulamadı. Onu üzerine geçirip dışarı çıktı.

Kapı eşiğinde, kötü bakışlı meraklı bir yüz yerine, kendisini başıyla selamlayan küçük bir adamla karşılaştı: "Asistan Bey evdeler mi acaba?" "Hayır, çıktı!" Küçük adam, "Yazık," dedi ve nezaketle özür diledi. "Şey, Asistan Bey'in makalem üzerinde bir tanıtma yazısı yazması gerekiyor. Bana bunun için söz verdi ve bu iş şimdi çok ivedi. İzninizle ona hiç olmazsa bir mesaj bırakmak isterdim."

Klara, küçük adama kâğıt ve kalem verdi; akşam, bıraktığı notta Mikolas Ales üzerine yazmış olduğu makalesinin yazgısının benim ellerimde olduğunu, söz verdiğim tanıtma yazısını kaleme almamı saygıyla beklediğini okudum. Beni fakültede yeniden arayacağını da ekliyordu.

6

Ertesi gün Bayan Marie bana, Bay Zaturecky'nin kendisini tehdit ettiğini, bağırıp çağırdığını ve şikâyette bulunmaya gittiğini anlattı; zavallı kadının sesi titriyor, gözleri yaşlarla doluyordu, bu kez öfkelendim. Şu ana kadar şu saklambaç oyunuyla gayet eğlenmiş olan Bayan Marie'nin (salt neşesinden çok, bana duyduğu sempatiden diyebilirim) şimdi kendini hakarete uğramış hissettiğini, bütün sıkıntılarının nedenini de bende gördüğünü çok iyi anlıyordum: Ve bu sızlanmalara, Bayan Marie'nin çatı katı odamın adresini vermek zorunda kalışını, kapımın on dakika boyunca gümbür gümbür çalınışını, Klara'nın korkutulması gerçeğini eklediğimde, kızgınlığım büyük bir öfkeye dönüyordu.

Ve ben orada dudaklarımı ısırarak, öfkeden köpürüp intikam almayı hayal ederek Bayan Marie'nin bürosunu bir aşağı bir yukarı arşınlarken, kapı açıldı ve Bay Zaturecky göründü.

Beni görür görmez, yüzü mutlulukla aydınlandı. Eğilerek beni selamladı.

Çok erken, alacağım intikam üzerine kafa yormama zaman bırakmadan geldi.

Dün bıraktığı mesajı alıp almadığımı sordu bana.

Hiçbir şey söylemedim.

Sorusunu yineledi.

"Evet, aldım," diye yanıt verdim sonunda.

"Peki şeyi, tanıtma yazısını yazacak mısınız?"

Onu karşımda görüyordum: Cılız, inatçı, korkunç, alnının üzerinde tek bir tutkunun çizgisini oluşturan dikey kırışığı görüyordum; bu çizgiyi incelediğimde onun iki nokta ile belirlenmiş düz bir çizgi olduğunu kavradım: Bu çizgi, benim tanıtma yazım ve onun makalesi ile belirlenmişti ve bu manyakça çizginin taşıdığı kötülük

dışında onun için hayatta bir azize yaraşır çilecilikten başka hiçbir şey kalmamıştı. Derken kendimi kötü niyetlice kurtarıcı bir hileye kaptırdım.

"Dün olup bitenlerden sonra size söyleyecek hiçbir şeyimin olmadığını anladığınızı umuyorum," dedim.

"Sizi anlamıyorum."

"Numara yapmayın. Klara bana her şeyi anlattı. Yadsımak boşuna."

"Sizi anlamıyorum," diye sözünü yineledi küçük adam, ama bu kez daha kararlı bir ses tonuyla.

Neşeli ve neredeyse dostça bir tonla sözümü sürdürdüm: "Bakın Bay Zaturecky, sizi kınamak istemiyorum. Ben de kadınların peşinde koşarım ve sizi anlıyorum. Ben de kendimi güzel bir kızla bir dairede yalnız bulsam, o da bir yağmurluğun altında çıplak olsa ona seve seve birtakım tekliflerde bulunurdum."

Küçük adamın rengi attı; "Bu bir hakaret!" dedi. "Size bunları söyleyen o hanım mı?"

"Benden saklayacağı bir şeyi yoktur onun."

"Asistan arkadaş, bu bir hakaret, evli bir adamım ben! Bir karım var! Çocuklarım var!" (Küçük adam beni gerilemek zorunda bırakarak öne doğru bir adım attı.)

"Durumu zorlaştırıyor bu, Bay Zaturecky."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Demek istiyorum ki evli olmak kadınların peşinde koşan bir adam için durumu zorlaştırır."

"Sözlerinizi geri alacaksınız!" dedi Bay Zaturecky, tehditkâr bir sesle.

"Anlaşıldı!" diye karşılık verdim yatıştırıcı bir tonla. "Evlilik, kadınların peşinde koşan bir adam için kesinkes işi zorlaştırıcı bir durum değildir. Ama önemi yok. Size kızmadığımı daha önce söyledim ve sizi çok iyi anlıyorum. Ancak yine de beni aşan bir şey var, o da hanım arkadaşını baştan çıkarmaya çalıştığınız birinden maka-

leniz üzerine bir tanıtma yazısı yazmasını ısrarla isteyebilmeniz."

"Asistan arkadaş! Sizden bu tanıtma yazısını isteyen, Bilimler Akademisi'nin desteğiyle yayınlanan bir dergi olan *Plastik Düşünce*'nin başyazarı, edebiyat doktoru Bay Kalousek ve siz bu yazıyı yazmak zorundasınız!"

"Seçin öyleyse! Ya tanıtma yazım ya da hanım arkadaşım. Her ikisini birden isteyemezsiniz!"

"Ne biçim davranıyorsunuz?" diye haykırdı Bay Zaturecky, umutsuz bir öfkeye kapılarak.

Tuhaftır ki birdenbire Bay Zaturecky'nin gerçekten de Klara'yı baştan çıkarmak istediği duygusuna kapılmıştım. Tepem attı ve ben de bağırmaya başladım: "Bana ahlak dersi vermeye mi cüret ediyorsunuz? Sekreterimin önünde boynunuzu büküp benden özür dilemeniz gerekirken hem de!"

Bay Zaturecky'ye arkamı döndüm; o da şaşkın bir halde, sendeleyerek odadan çıktı.

"Hele şükür!" diyerek iç çektim, bu güç ama zaferle biten çatışmadan sonra, Bayan Marie'ye, "Sanırım artık şu tanıtma yazısıyla başımızın etini yemez!" dedim.

Bir anlık sessizlikten sonra, Bayan Marie çekine çekine sordu bana:

"Peki onun için bu tanıtma yazısını niçin yazmak istemiyorsunuz?"

"Çünkü Marieciğim, makalesi bir zırvalar yığını."

"Peki bunun bir zırvalar yığını olduğunu söylemek için niye bir tanıtma yazısı yazmıyorsunuz?"

"Niye ben yazacakmışım bunu? Düşman edinen niye ben olayım?"

Kapı yeniden açıldığında Bayan Marie hoşgörülü bir gülümsemeyle bana bakıyordu; karşımda kolunu kaldırmış olarak Bay Zaturecky duruyordu:

"Kim özür dilemek zorundaymış göreceğiz!" diye haykırdı.

Bu sözleri titrek bir sesle söyledikten sonra ortadan kayboldu.

7

Ne zaman olduğunu tam olarak anımsamıyorum, aynı gün ya da birkaç gün sonra, posta kutusunda adressiz bir zarf bulduk. Zarfın içinde beceriksizce ve kaba saba bir el yazısıyla yazılmış bir mektup vardı:

Sayın Bayan,

Kocama edilen hakaret hakkında konuşabilmemiz için pazar günü bana gelin. Bütün gün evde olacağım. Gelmezseniz, harekete geçmek zorunda kalacağım.

Anna Zaturecky, Prag III, Dalimolova 14

Klara korkuya kapılarak sorumlunun ben olduğumu söylemeye başladı. Elimi sallayarak korkularını savuşturdum ve hayatın anlamının gerçekte hayatla eğlenmek olduğunu, hayat bunu yapamayacak kadar tembelse onu şöyle usulca itmek gerektiğini bildirdim. İnsan sürekli olarak yeni serüvenlere atılmalı, bu hızlı ve gözü pek kısrakları eyerlemeliydi, bunlar olmasa yorgun bir piyade gibi toz içinde sürünür dururdu. Klara hiçbir serüvene atılmak niyetinde olmadığını söylediğinde, ona ne Bay Zaturecky ne de eşiyle hiçbir zaman karşılaşmayacağına, kendi kendime seçtiğim bu serüveni hiç kimsenin yardımı olmadan alt edeceğime dair güvence verdim.

Sabahleyin evden çıkarken, kapıcı bizi durdurdu. Kapıcı düşmanım değildi. Akıllılık edip bir süre önce ona bir elli kron vermiştim; o zamandan beri de bana

aldırış etmemeyi öğrendiğini, evdeki düşmanlarımın bana karşı verdikleri savaşta ateşin üzerine körükle gitmediğini düşünerek gönül rahatlığıyla yaşıyordum.

"Dün iki kişi sizi aradı," dedi.

"Kimdi arayanlar?"

"Bir bastıbacak, yanında da bir hanım."

"Hanım nasıldı?"

"Ondan iki baş daha uzundu. Oldukça enerjik bir kadındı. Sertti. Her şeyi sorup soruşturdu." Sonra Klara'ya doğru dönerek: "Özellikle de sizi sordu. Kim olduğunuzu, adınızın ne olduğunu öğrenmek istiyordu."

"Aman Allahım, ona ne dediniz?" diye haykırdı Klara.

"Ona ne diyebilirim ki! Asistan Bey'in evine kimin geldiğini biliyor muyum ben? Her akşam farklı birinin geldiğini söyledim ona."

"Harika," dedim ve cebimden bir on kron çıkardım. "Böyle devam edin siz!"

"Hiçbir şeyden korkma," dedim sonra Klara'ya, "pazar günü hiçbir yere gitmeyeceksin, hiç kimse de seni bulamayacak."

Pazar günü geldi; pazardan sonra da pazartesi, salı, çarşamba. Hiçbir şey olmadı. "Görüyorsun..." dedim Klara'ya.

Ama perşembe geldi. Her zamanki gibi gizli gizli verdiğim bir derste öğrencilerime genç fovistlerin bir coşku ve dayanışma duygusu içinde renk öğesini betimsel izlenimcilik akımından nasıl kurtardıklarını açıklıyordum ki Bayan Marie kapıyı açtı ve fısıldayarak, "Şu Zaturecky'nin eşi sizi arıyor!" dedi. "Benim burada olmadığımı pekâlâ biliyorsunuz, ona ders çizelgesini gösterin," dedim. Ama Bayan Marie başını salladı: "Burada bulunmadığınızı söyledim, ama o odanıza şöyle bir göz attı ve portmantodaki yağmurluğunuzu gördü. Bu yüzden sizi şimdi koridorda bekliyor."

Bir açmaz en güzel esin kaynağımdır. En gözde öğrencime, "Benim için bir şey yapabilir misiniz?" dedim. "Odama gidin, yağmurluğumu giyin ve fakülteden çıkın! Bir kadın size, sizin ben olduğumu kanıtlamaya çalışacak, ama sizin göreviniz ne olursa olsun bunu yadsımak."

Öğrenci çıktı ve bir çeyrek sonra geri döndü. Misyonun yerine getirilmiş olduğunu, kadının çekip gittiğini, yolun açık olduğunu bildirdi.

Bu kez, kazanmıştım.

Ancak, cuma günü geldi ve Klara akşam işinden döndüğünde titriyordu.

O gün, müşterileri konfeksiyon fabrikasının güzel şalonuna alan nazik beyefendi, Klara'nın on beş dikişçi kızla birlikte çalıştığı atölyenin kapısını birdenbire açmış ve "Aranızda Şato Sokağı, 5 Numara'da oturan var mı?" diye bağırmış.

Klara hemen kendisinden söz edildiğini anlamış, çünkü Şato Sokağı, 5 Numara benim adresimdi. Bununla birlikte ona özenle aşıladığım sakınım duygusuyla, açık vermemiş, çünkü benim evimde gizlice kaldığını ve hiç kimsenin de bundan haberi olmadığını biliyordu. Nazik bay, işçi kızlardan ses çıkmadığını görünce, "Benim de ona söylemek istediğim bu," deyip dışarı çıktı. Klara daha sonraları sert bir kadın sesinin telefonda amirlerini tüm işçi kızların adreslerini araştırmaya zorladığını ve bir çeyrek saat boyunca da onu aralarından birinin Şato Sokağı, 5 Numara'da oturması gerektiğine inandırmaya çalıştığını öğrenmiş.

Bayan Zaturecky'nin gölgesi, düşsel güzellikteki çatı katı odamızın üstüne düşmüştü.

"Ama çalıştığın yeri nasıl oldu da öğrendi? Evde hiç kimse senin hakkında bir şey bilmiyor!" dedim sesimi yükselterek.

Evet, hiç kimsenin yaşantımız üzerine bir şey bil-

mediğine gerçekten inanmıştım. Yüksek duvarların ardına sığınarak meraklı bakışlardan kaçtığına inanan şu egzantrik kişiler gibi yaşıyordum ve bu kişilerin göz önünde tutmadıkları küçük bir ayrıntı vardı: duvarların saydam camdan yapılmış olduğu.

Klara'nın bende kaldığını açığa vurmasın diye kapıcıya rüşvet veriyor, Klara'yı ağzını sıkı tutmaya ve gizlenmeye zorluyordum, ama bütün bunlara karşın tüm ev halkı onun varlığından haberdar olmuştu. Bir gün ikinci katta oturan bir kadın kiracıyla konuşup boşboğazlık etmesi, her şeye yetmişti. Nerede çalıştığını öğrenmişlerdi.

Biz hiç kuşkulanmazken, onlar birlikteliğimizi uzun süre önce keşfetmişlerdi. İşkencecilerimizin bilmediği tek şey kalmıştı geriye: Klara'nın adı. Mücadelesini insanın tüylerini diken diken eden bir kararlılık ve inatçılıkla sürdüren Bayan Zaturecky'den hâlâ bu küçük ayrıntı sayesinde kaçabiliyorduk.

İşin ciddiye bindiğini ve bu kez serüven atımın pek iyi eyerlenmemiş olduğunu anladım.

8

Cuma günü böylelikle geldi geçti. Ve cumartesi, Klara işinden döndüğünde gene tir tir titriyordu. Şunlar olmuştu:

Bayan Zaturecky, yanında kocasıyla birlikte, daha önce telefon ettiği konfeksiyon fabrikasına gelmiş ve yöneticiden kocasıyla birlikte atölyeyi gezip orada bulunan dikişçi kızların yüzlerini görmek için izin istemişti. Hiç kuşkusuz, böylesine bir rica yöneticiyi şaşırtmıştı, ancak Bayan Zaturecky'nin tutumu karşısında onu reddetmek olanaksızdı. Bir hakaret olayı, mahvolmuş bir yaşam ve bir dava hakkında bağıra çağıra kaygı verici birtakım söz-

ler etmişti. Bay Zaturecky onun yanında duruyor, susup kaşlarını çatıyordu.

Böylelikle onları atölyeye soktular. Dikişçi kızlar kayıtsızlıkla başlarını kaldırdılar, Klara da küçük adamı tanıdı; yüzü sarardı ve oldukça göstermelik bir ağırbaşlılıkla dikiş dikmeyi sürdürdü.

Yönetici taş kesilmiş çifte, alaylı bir incelikle, "Buyurun bakın," dedi. Bayan Zaturecky inisiyatifi ele almak gerektiğini anladı ve "Hadi, bak!" diye kocasını yüreklendirdi. Bay Zaturecky gözlerini yukarı kaldırarak üzüntülü bakışlarını atölyenin bir ucundan öteki ucuna gezdirdi. "Burada mı o?" diye sordu Bayan Zaturecky alçak sesle.

Bay Zaturecky'nin, gözlüğüyle bile bu karman çorman geniş odayı tek bir bakışla görebilecek kadar keskin gözleri yoktu, oda bir sürü ıvır zıvırla ve uzun yatay metal çubuklarla asılı giysilerle tıkış tıkış doluydu; durmadan kıpırdanan işçi kızlar yüzleri kapıya dönük halde kalmıyor, arkalarına dönüyor, sandalyeleri üzerinde hareket ediyor, ayağa kalkıyor ya da yüzlerini çeviriyorlardı. Bay Zaturecky sonunda onları tek tek inceleyebilmek için atölyenin içinde yürümeye karar verdi.

Kadınlar kendilerine dikkatle bakıldığını, hem de bu denli çekicilikten uzak bir kişi tarafından bakıldığını anlayınca, bir utanç duygusuna kapıldılar; kızgınlıklarını da alaylı sözler ve homurtularla dile getirdiler. Aralarından biri, oldukça genç bir kadın, küstah bir ifadeyle bağırdı: "Kendisini gebe bırakan sürtüğü arıyor galiba her yerde!"

Kadınların kaba ve gürültülü kahkahaları çifti utançtan yerin dibine geçirmişti; ancak onlar çekingen, inatçı bir tavırla, tuhaf bir ağırbaşlılıkla karşı koyuyorlardı buna.

"Hanımefendi," diye bağırdı küstah kız yeniden Bayan Zaturecky'ye, "küçük oğlunuza pek de iyi göz kulak olmuyorsunuz anlaşılan! Benim bu kadar yakışıklı oğ-

lum olsa, adımını evden dışarı atamazdı!"

"Sen bakadur," diye fısıldadı kadın, adama ve zavallı küçük adam, suratını asıp sıkılgan bir tavırla, sanki iki yandan bir sövgü ve hakaret yağmuruna tutulmuşçasına, kararlı yürüyüşünü bozmadan, tek bir yüze bile bakmayı da unutmadan atölyeyi adım adım turladı.

Yönetici, bütün bu sahne sırasında, yansız bir tebessümle gülümsüyordu; işçi kızlarını tanıyor ve adamın aradığını bulamayacağını biliyordu; onların yaptığı gürültüyü görmezlikten gelerek, "Peki nasıl bir kadındı bu, Allah aşkına?" diye sordu Bay Zaturecky'ye.

Bay Zaturecky yöneticiye doğru döndü, yavaş ve ciddi bir sesle, "Güzel... çok güzel..." diye karşılık verdi.

Bu arada, Klara odanın bir köşesinde büzülüyor, bütün bu taşkın kadınlar arasında kaygılı havası, eğik kafası ve hummalı tanınmama çabasıyla dikkati çekiyordu. Ah, önemsiz, silik genç kız rolünü ne kadar da kötü oynuyordu! Ve Bay Zaturecky şimdi onun makinesinin hemen yakınındaydı ve onu görmesi an meselesiydi!

"Onun güzel olduğunu anımsıyorsunuz, ama bunun bir önemi yok," diye belirtti yönetici nazik bir tavırla Bay Zaturecky'ye. "Güzel kadın çok! Uzun muydu, yoksa kısa mıydı?"

"Uzundu," dedi Bay Zaturecky.

"Esmer miydi, yoksa sarışın mı?"

"Sarışındı," diye yanıtladı Bay Zaturecky, kısa bir duraksamadan sonra.

Hikâyemin bu bölümü güzelliğin gücü üzerine bir mesel yerine geçebilir. Klara'yı evimde gördüğü gün, gözleri öylesine kamaşmıştı ki Bay Zaturecky gerçekte onu görememişti. Güzellik gözlerinin önüne bir çeşit ışık geçirmez perde koymuştu. Onu bir örtü gibi gizleyen ışıktan bir perde.

Çünkü Klara ne uzun boylu ne de sarışındır. Yalnız-

ca güzelliğin iç büyüklüğü, Bay Zaturecky'nin gözünde, ona fiziksel olarak büyük bir görünüş kazandırabilirdi. Ve güzellikten yayılan ışık, saçlarına altın görünüşü veriyordu.

Ve küçük adam, sonunda Klara'nın kahverengi bir iş giysisi içinde, iki büklüm halde, bir eteğin üzerine eğilmiş olduğu odanın köşesine vardığında onu tanımadı. Onu tanımadı, çünkü onu hiç görmemişti.

9

Klara hikâyesini tutarsız ve pek de anlaşılır olmayan bir biçimde bitirdiğinde, "Görüyorsun, şanslıymışız!" dedim ona.

Ama o, hıçkırıklar arasında karşı geldi bana: "Nasıl şanslı oluyormuşuz? Beni bugün bulamadıysalar, yarın bulacaklar."

"Bunun nasıl olacağını bilmek isterdim."

"Buraya, senin evine gelecekler beni aramaya."

"Kapıyı hiç kimseye açmayacağım."

"Peki ya polisi gönderirlerse? Ya ısrar edip de sana kim olduğumu itiraf ettirirlerse? Kadın şikâyette bulunmaktan söz etti. Beni kocasına iftira etmekle suçluyor."

"Lütfen! Onları gülünç duruma düşüreceğim. Bütün bunlar bir şakadan başka bir şey değildi."

"Günümüzde şakaya yer yok, günümüzde her şey ciddiye alınıyor; adını bilerek kirletmek istediğimi söyleyecekler. Onu gördüklerinde, bir kadını baştan çıkarmak istediğine nasıl inanabilirler?"

"Haklısın Klara," dedim, "büyük olasılıkla seni tutuklarlar."

"Saçmalıyorsun," diye yanıtladı Klara. "İhtiyatlı olmam gerektiğini biliyorsun. Babamın kim olduğunu unutma. Beni bir soruşturma için bile olsa disiplin kuru-

luna gönderirlerse, bunu dosyama işlerler ve bir daha da atölyeden çıkamam. Ha, aklıma gelmişken sorayım, şu bana vaat ettiğin mankenlik işinden bir haber çıktı mı? Sonra artık sende de kalmak istemiyorum, beni aramaya buraya gelirler diye korkuyorum. Celakovice'ye döneceğim."

Günün ilk tartışması oldu bu.

Aynı gün öğleden sonra, bölümün öğretim görevlileri toplantısından sonra, ikinci bir tartışma oldu.

Kır saçlı bir sanat tarihçisi, hoşgörülü bir adam olan bölüm başkanı beni odasına çağırdı.

"Yayınlamış olduğunuz inceleme size yarardan çok zarar verdi, bunu biliyorsunuzdur umarım," dedi bana.

"Evet, biliyorum," diye yanıtladım.

"Burada fakültede, profesörlerin çoğu hedef alındıklarını düşünüyorlar ve rektör de bunun görüşlerine karşı yöneltilmiş bir saldırı olduğu fikrinde."

"Bu durumda elden ne gelir?" dedim.

"Hiçbir şey," diye yanıtladı profesör. "Ne var ki asistanlar üç yıllığına atanıyorlar. Sizin durumunuza gelince; bu süre kısa bir süre sonra sona erecek ve asistan adayları bu mevki için aralarında rekabet edecekler. Elbette, üniversite komitesinin bu mevkiyi fakültede daha önce ders vermiş bir adaya uygun görmesi âdettendir, ama bu âdete sizin durumunuzda da uyulacağından yeterince emin misiniz? Şu var ki, sizinle konuşmak istediğim mesele bu değil. Şu ana değin, her şey lehinize işliyordu: Derslerinizi düzenli olarak yapıyordunuz, öğrencilerce seviliyor, onlara bir şeyler öğretiyordunuz. Ama artık bu konuda size güvenilemez. Rektör bana derslerinizi üç aydan beri yapmadığınızı ve hiçbir gerekçenizin olmadığını bildirdi. Bu, size işten hemen el çektirmek için yeterli bir neden."

Profesöre tek bir dersi bile ihmal etmediğimi, bütün

bunların bir şakadan başka bir şey olmadığını açıkladım ve ona Bay Zaturecky ile Klara'nın öyküsünü baştan sona anlattım.

"Pekâlâ, size inanıyorum," dedi profesör, "ama size inanmam hiçbir şeyi değiştirmiyor. Şimdi bütün fakültede sizin derslerinizi yapmadığınız anlatılıyor. Mesele daha önce bölüm toplantısında, dün de fakülte kurulunda ele alındı."

"Ama bunlardan bana daha önce niye söz edilmedi peki?"

"Size neden söz edilmesini istiyorsunuz? Her şey açık gözüküyor. Şimdi geçmişte yaptığınız her şey geriye bakılarak inceleniyor ve geçmişinizle bugünkü tutumunuz arasında bir ilişki kurulmaya çalışılıyor."

"Geçmişimde kötü ne bulabilirler ki? İşimi nasıl sevdiğimi siz kendiniz de biliyorsunuz. Tek bir dersimi bile kaytarmadım. Vicdanım rahat."

"Her insan hayatı hesaba sığmaz anlamlar taşır," dedi profesör. "Aramızdan herhangi birinin geçmişi, bu geçmişi sunuş tarzımıza göre bir caninin yaşamöyküsü olabildiği gibi, sevilen bir devlet adamının yaşamöyküsü de olabilir. Kendi durumunuza şöyle alıcı gözüyle bir bakın. Sizi toplantılarda pek görmüyorlardı, hatta toplantılara geldiğinizde de çoğu zaman ağzınızı açmıyordunuz. Tam olarak ne düşündüğünüzü hiç kimse bilemezdi. Ben kendim anımsıyorum da ciddi şeyler tartışıldığında, birdenbire kafalarda kuşkular uyandıran bir şaka yapıverirdiniz. Bu kuşkular anında unutulurdu ama bugün, bu kuşkuları geçmişten çekip çıkardığımızda, birden özel bir önem kazanıyorlar. Anımsasanıza, sizi görmeye fakülteye bir sürü kadın gelirdi de fakültede bulunmadığınızı söylettirirdiniz! Ya da şu son incelemenizi ele alalım; herhangi biri, incelemenizin siyasal açıdan kuşkulu öncüllerden yola çıkılarak yazılmış olduğu-

nu ileri sürebilir. Bütün bunlar, elbette, birbirinden ayrı olgular; ama zihniyetinizi ve tutumunuzu gayet anlamlı bir biçimde açıklığa kavuşturan tutarlı bir bütün oluşturabilmeleri için onları bugün suçunuzun ışığında incelemek yeter."

"İyi ama, hangi suç!" diye haykırdım. "Her şeyi olduğu gibi açıkça anlatacağım. İnsanlar insansalar, bütün bunlara gülüp geçmekten başka bir şey yapmazlar."

"Nasıl isterseniz. Ama siz, ya insanların insan olmadıklarını göreceksiniz ya da onların ne olduklarını bilmiyorsunuz. Gülmeyecekler. Onlara olayları olduğu gibi anlatırsanız, yalnızca görevinizi ders çizelgesinde gösterildiği gibi yapmadığınız, yani yapmanız gerekeni yapmadığınız değil; bunun da ötesinde derslerinizi gizli gizli yaptığınız, yani yapmamanız gerekeni yaptığınız anlaşılacak. Daha sonra sizden yardım isteyen bir adama hakaret etmiş olduğunuz anlaşılacak. Sefih bir yaşam sürdüğünüz, evinizde kimliği bilinmeyen genç bir kız barındırdığınız anlaşılacak ve bu da üniversite komitesinin kadın başkanı üzerinde son derece aleyhinize bir izlenim bırakacak. Olay hiç kuşkusuz kulaktan kulağa yayılacak ve bunun başka ne tür söylentilere yol açacağını Tanrı bilir. Bütün bunlar, sizden görüşleriniz yüzünden nefret eden, ama size başka bir bahaneyle saldırmayı yeğleyen herkeste büyük bir sevinç yaratacak."

Profesörün beni korkutmaya da, yanıltmaya da çalışmadığını biliyordum; ama onu tuhaf bir adam olarak görüyor ve kuşkuculuğuna boyun eğmek istemiyordum. Bu ata kendim binmiştim; bu nedenle dizginleri elimden alıp beni doğru bildiği yöne götürmesini kabul edemezdim. Savaş vermeye hazırdım.

Ve at da mücadeleye karşı çıkmıyordu. Eve döndüğümde, mektup kutumda beni yerel komite toplantısına çağıran bir not buldum.

10

Yerel komite artık kullanılmayan eski bir dükkânda uzun bir masanın çevresinde toplanmıştı. Çenesi içeriye kaçık, kır saçlı, gözlüklü bir adam bana sandalye gösterdi. Teşekkür ettim, yerime oturdum ve adam söze girdi. Bana yerel komitenin bir süredir beni gözlediğini, uygunsuz bir yaşam sürmekte olduğumun çok iyi bilindiğini, bunun da çevremde kötü bir izlenim bıraktığını söyledi. Oturduğum binadaki kiracıların dairemden gelen gürültü yüzünden bütün bir gece gözlerini kırpmadıklarından yakındıklarını söyledi. Bütün bunlar, hakkımda doğru bir fikir edinebilmeleri için yeterliydi ve üstüne üstlük şimdi, bir bilim araştırmacısının karısı olan yoldaş Bayan Zaturecky, yönetim kurulunun yardımını istemiş bulunuyordu: Altı aydan daha fazla süredir kocasının bilimsel incelemesi üzerine bir tanıtma yazısı yazmam gerekiyordu ve bunu yapmamıştım, hatta bu incelemenin yazgısının ellerimde olduğunu pekâlâ bildiğim halde yapmamıştım bunu.

"Bu incelemeye bilimsel demek güç bir şey, sağdan soldan apartılmış beylik düşüncelerin bir derlemesi!" diye belirttim, çenesi içeriye kaçık adamın sözünü keserek.

"İlginç," diye söze girdi otuzlarında bir sarışın; modaya uygun giyinmiş, yüzüne de (bana öyle geliyor ki, hiç çıkmayan) ışıltılı bir gülümseme yapıştırmıştı. "Size bir soru sormama izin verir misiniz: Uzmanlık alanınız nedir sizin?"

"Sanat tarihi."

"Peki yoldaş, Zaturecky'ninki nedir?"

"Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum. Belki de aynı alanda çalışmaya uğraşıyor."

"Görüyorsunuz işte," diye haykırdı sarışın, komite-

nin öteki üyelerine coşkuyla dönerek, "yoldaş kendi uzmanlık alanında çalışan bir bilim araştırmacısını bir meslektaşı gibi değil de bir rakibi gibi görüyor."

"Sözümü sürdüreceğim," dedi çenesi içeriye kaçık adam. "Yoldaş Bayan Zaturecky bize, kocasının sizi evinizde görmeye geldiğini ve orada bir kadınla karşılaşmış olduğunu söyledi. Öyle görünüyor ki bu kadın daha sonra Yoldaş Zaturecky'nin kendisine sarkıntılık etmeye çalıştığını ileri sürerek ona sizin yanınızda iftira etti. Yoldaş Bayan Zaturecky, elbette çürütülmez kanıtlar gösterip kocasının böyle bir şey yapacak durumda olmadığını ortaya koyabilir. Kocasına iftira eden bu kadının adını bilmek ve Ulusal Komite'nin ceza kurulu nezdinde şikâyette bulunmak istiyor, çünkü bu iftira, kocasının adına zarar verebilir, onun ekmek kapısıyla oynayabilir."

Gene de bir kez daha iyice büyümüş olan bu meseleye son vermeyi denedim:

"Bakın yoldaş," dedim, "bütün bunlar bu zahmete değmez. Söz konusu olan inceleme öylesine zayıf ki, ben değil hiç kimse onu tavsiye etmeyi kabul etmezdi. Öte yandan, bu kadınla Bay Zaturecky arasında bir yanlış anlama doğmuşsa, bu gene de bir toplantı yapmak için bir neden değil."

"Bereket versin ki toplantılarımızın yapılıp yapılmamasına karar verecek kişi siz değilsiniz yoldaş," diye karşılık verdi bana çenesi içeri kaçık adam. "Ve şimdi Yoldaş Zaturecky'nin incelemesinin değersiz olduğunu da ileri sürüyorsanız, bizim bunu bir intikam olarak görmemiz gerek. Bayan Zaturecky bize incelemesini okuduktan sonra kocasına yazmış olduğunuz bir mektubu gösterdi."

"Evet. Ama o mektupta incelemenin niteliği üzerinde tek bir söz etmedim."

"Doğru. Ama Yoldaş Zaturecky'ye ona seve seve

yardım edeceğinizi yazdınız ve mektubunuzu okuyunca açıkça anlaşılıyor ki onun incelemesine değer veriyorsunuz. Şimdi de bunun bir abartma olduğunu söylüyorsunuz. Bunu ona niye hemen yazmadınız? Bunu niye ona açık açık söylemediniz?"

"Yoldaş ikiyüzlü bir adam," dedi sarışın kadın.

O sırada, saçının kıvırcıklığı bozulmamış yaşlıca bir kadın söze karışarak hemen meselenin özüne girdi: "Bay Zaturecky'nin evinizde karşılaştığı kadının kim olduğunu bilmek isterdik, yoldaş."

Bu işi anlamsız ciddiliğinden kurtarmanın elimde olmadığını ve benim için geriye tek bir çıkar yol kaldığını açık açık anladım: İzleri karıştırıp bütün bu adamları Klara'dan uzaklaştıracaktım, tıpkı yavrularının gövdesi yerine kendi gövdesini sunarak tazıyı yuvasından uzağa süren bir keklik gibi onları uzakta tutacaktım.

"Can sıkıcı bir şey ama, o kadının adını anımsamıyorum," dedim.

"Nasıl olur da birlikte yaşadığınız kadının adını anımsamazsınız?" diye sordu, saçlarının kıvırcıklığı bozulmamış kadın.

"Görünen o ki kadınlarla pek örnek alınacak bir ilişkiniz var yoldaş," dedi sarışın kadın.

"Belki anımsayabilirim adını, ama düşünmem gerekecek. Bay Zaturecky'nin beni görmeye hangi gün geldiğini biliyor musunuz?"

"Şey... ayın... bir saniye lütfen," dedi kaçık çeneli adam kâğıtlarına bakarak. "Ayın 14'üydü, demek oluyor ki çarşamba öğleden sonra."

"Çarşamba günü... 14'ü... Bekleyin!" Başımı ellerimin arasına aldım ve düşündüm. "Tamam, bu kez anımsıyorum. Adı Helen'di." Hepsinin de ağzımın içine baktıklarını fark ettim.

"Helen ha.... Peki, sonra?"

"Sonra mı? Ne yazık ki hiçbir şey bilmiyorum. Ona soru sormak istemedim. Doğrusunu söylemek gerekirse adının Helen olduğundan bile emin değilim. Ona Helen diyordum, çünkü kocası bana Menelaos gibi kızıl saçlı görünmüştü. Onunla salı akşamı bir dans salonunda tanıştım ve kocası Menelaos barda konyak içerken onunla bir çift lakırdı etmeyi başardım. Ertesi gün beni görmeye geldi ve öğleden sonrayı evimde geçirdi. Akşama doğru, fakültedeki bir toplantı nedeniyle ondan iki saatliğine ayrılmak zorunda kaldım. Eve döndüğümde çok kötü haldeydi, bir adamın gelip kendisine çirkin tekliflerde bulunduğunu söyledi bana. Benim adamla işbirliği ettiğime inandı ve kendisini hakarete uğramış hissetti. Artık benden söz edildiğini duymak istemiyordu. Görüyorsunuz işte, gerçek adını bile öğrenmeye vakit bulamadım."

"Bize söylediğiniz ister doğru olsun, ister olmasın yoldaş, sizin gibi bir adamın gençliği eğitmesi bana tümüyle akıl almaz bir şey gibi gözüküyor," dedi sarışın kadın. "Nasıl oluyor da ülkemizde hayat sizi yalnızca içmeye ve kadınları baştan çıkarmaya kışkırtıyor? Şundan eminim olun ki bu konudaki görüşümüzü gerekli yerlere bildireceğiz."

"Kapıcı bize Helen adında birinden söz etmedi," diyerek söze girdi saçlarının kıvırcıklığı bozulmamış kadın da. "Ama bir konfeksiyon fabrikasında çalışan genç bir kızı bir aydan beri kimlik vermeksizin evinizde barındırdığınızı söyledi bize. Bir pansiyoner olduğunu unutma, yoldaş! Herhangi bir kişiyi böyle evinde barındırabileceğini mi hayal ediyorsun? Oturduğun yeri genelev mi sanıyorsun? Bize adını vermek istemiyorsan, o zaman polis halleder bu işi."

11

Yer ayaklarımın altından kayıyordu. Profesörün sözünü ettiği düşmanca atmosferi kendim de duyumsamaya başlıyordum. Elbette, daha hiç kimse görüşmeye çağırmamıştı beni, ama şurada burada kimi imalar duyuyordum; Bayan Marie de bana, bürosuna gelip kahve içen, laflarına da hiç dikkat etmeyen profesörlerin söyledikleri hakkında acıma duygusuyla bir şeyler çıtlatıyordu. Seçici kurul birkaç gün içinde toplanacak, her yandan görüşler ve değerlendirmeler alacaktı; kurul üyelerinin yerel komitenin raporunu okumuş olduklarını aklımdan geçirdim. Bu belge hakkında bildiğim tek şey vardı: Bu rapor gizliydi ve hakkında hiçbir açıklamada bulunamazdım.

İnsanın hayatta geri çekilmek zorunda kaldığı anlar vardır: Yaşamsal konumları korumak için en az önemli konumları terk etmenin gerektiği anlar. Oysa bana en önemli konum aşkımmış gibi gözüküyordu. Evet, bu sıkıntılı günlerde, birdenbire dikişçi kadınımı sevdiğimi, onu gerçekten sevdiğimi anlamaya başlıyordum.

O gün Klara'ya bir kilisenin önünde randevu vermiştim. Hayır, evde değil. Ev de ev miydi gerçekten? Duvarları camdan bir odaya ev denebilir mi? Dürbünlerle gözetlenen bir oda? Sevdiğiniz kadını kaçak bir mal gibi gizlemek zorunda olduğunuz bir oda?

Yani evimizde değildik. Orada kendimizi yabancı bir toprağa gizlice girmiş, her an yakalanmayı bekleyen kişiler gibi hissediyor, koridorda ayak sesleri duyar duymaz soğukkanlılığımızı yitiriyor ve her an birinin kapımıza güm güm vuracağını bekliyorduk. Klara, Celakovice'ye dönmüştü ve artık bize yabancılaşmış olan evimizde birkaç dakikalığına bile olsa buluşmayı istemiyorduk. Bu nedenle ressam bir arkadaştan akşam için ba-

na atölyesini ödünç vermesini istemiştim. O da o gün bana ilk kez atölyesinin anahtarını teslim etmişti.

Böylelikle tek bir divanlı ve akşamın ışığında Prag'ı seyredebildiğimiz geniş eğik pencereli, yüksek çatılı, kocaman bir odada buluştuk; duvarlara dayalı bir sürü tablonun ortasında, sanatçılara özgü bu tasasız karışıklık ve kir pas içinde, yitirmiş olduğum hoş özgürlük duygusunu birdenbire yeniden buluverdim. Divanın üzerine uzandım, tirbuşonu mantara sokup bir şişe şarap açtım. Özgürce ve keyifle gevezelik ediyor, birlikte geçireceğimiz güzel akşamı ve geceyi dört gözle bekliyordum.

Ne var ki, beni terk etmiş olan sıkıntı bütün ağırlığıyla Klara'nın üstüne çökmüştü.

Klara'nın çatı katı odama en küçük bir kaygı duymadan, hatta büyük bir doğallıkla gelip yerleştiğini daha önce söyledim. Ama şimdi, bir yabancının atölyesinde kısa bir süre için buluştuğumuz için, kendini rahatsız hissediyordu. Aslında rahatsız edici olmaktan da öteydi durum. "Beni küçük düşürüyor," diyordu.

"Seni küçük düşüren nedir?" diye sordum ona.

"Bir daire ödünç almış olman."

"Bir daire ödünç almış olmam seni ne diye küçük düşürecekmiş?"

"Çünkü küçük düşürücü bir yanı var bunun."

"Başka türlü yapamazdık."

"Biliyorum," dedi, "ama ödünç alınmış bir dairede kendimi fahişe gibi hissediyorum."

"Aman Tanrım! Ödünç alınmış bir dairedeyiz diye kendini niçin bir fahişe gibi hissedecekmişsin? Fahişeler genellikle ödünç alınmış dairelerde değil, kendi evlerinde yaparlar işlerini."

Bilindiği gibi kadın ruhunun hamurunda olan katı usdışı engeline ussal olarak saldırmak boşunaydı. Konuşmamız daha ilk baştan kötü bir hal almıştı.

Klara'ya profesörün bana söylediklerini, yerel komite toplantısında olup bitenleri anlattım ve sonunda bütün engelleri aşacağımız konusunda onu inandırmaya çalıştım.

Klara bir süre suskun kaldı, sonra her şeyden benim sorumlu olduğumu ileri sürdü. "Hiç olmazsa şu konfeksiyon atölyesinden çıkmama yardım edebilecek misin?"

Şimdilik biraz daha sabretmesi gerektiği karşılığını verdim.

"Görüyorsun işte," dedi Klara, "bunlar birer vaatten başka bir şey değildi, sonuç olarak da hiçbir şey yapmayacaksın. Şimdi, başka biri bana yardım etmeyi kabul etse bile atölyeden çıkamayacağım, çünkü senin yüzünden kötü bir sicilim olacak."

Bay Zaturecky ile girdiğim çekişme yüzünden zarara uğramayacağı konusunda Klara'ya şeref sözü verdim.

"Yine de bir türlü anlayamıyorum," dedi Klara, "şu tanıtma yazısını yazmaya ne diye karşı çıkıyorsun? Onu yazsan, hemen huzura kavuşurduk."

"Artık bunun için çok geç, Klara," dedim. "Bu tanıtma yazısını şimdi yazarsam, incelemeyi intikam duygusuyla mahkûm ettiğimi söyleyip daha da öfkelenirler."

"Peki bu incelemeyi ne diye mahkûm etmen gerekiyor ki? Lehte bir şeyler yaz!"

"Bunu yapamam, Klara. İnceleme baştan aşağı saçma."

"Ne olmuş saçmaysa? Doğrucu Davut'luk mu yapmaya başladın yoksa! Bu adamcağıza görüşlerinin *Plastik Düşünce* dergisinde hiçbir ağırlığı olmadığını yazdığında, bu bir yalan değil miydi? Ona beni baştan çıkarmaya çalıştığını söylerken sen kendin yalan söylemiş olmuyor muydun? Şu Helen adlı kadından söz ettiğinde yalan söylemedin mi? Bu kadar yalan söylediğine göre bir kez daha yalan söylesen ve inceleme üzerine lehte bir şeyler

yazsan ne olur yani? Her şeyi düzene sokmanın tek yolu bu."

"Bak Klara," dedim, "bir yalanın bir başka yalana eşdeğer olduğunu düşünüyorsun ama yanılıyorsun. Ben aklıma gelen her tür aldatmacayı, her tür şakayı yapabilirim, ama kendimi gene de bir yalancı olarak görmem. Bu yalanlar, onlara yalan adını veriyorsan, beni olduğum gibi ortaya koyarlar; bu yalanlarla hiçbir şeyi gizlemem, bu yalanlarla aslında gerçeği söylerim. Ancak hakkında yalan söyleyemeyeceğim şeyler vardır. Derinlemesine bildiğim, anlamını kavradığım ve sevdiğim şeyler vardır. Bu şeylerle şaka etmem. Bu konularda yalan söylemek, kendi kendimi küçültmek olur, bunu yapamam ben, benden bunu isteme, bunu yapamam."

Birbirimizi anlamadık.

Ama Klara'yı gerçekten seviyordum ve beni kınamaması için de her şeyi yapmaya kararlıydım. Ertesi gün Bayan Zaturecky'ye bir mektup yazıp, yarın değil öbür gün kendisini saat ikide büromda bekleyeceğimi bildirdim.

12

Bayan Zaturecky, metodik kafasına sadık kalarak, tam kararlaştırdığımız saatte büromun kapısını çaldı. Kapıyı açıp onu içeriye davet ettim.

Böylelikle sonunda onu görmüş oluyordum. Uzun boylu, oldukça uzun boylu bir kadındı; solgun mavi gözleri, köylülere özgü zayıf ve uzun yüzünde dikkat çekiyordu.

"Üstünüzdekileri çıkarın," dedim ve o beceriksizce devinimlerle bel kısmı dar, tuhaf bir kesimi olan ve bana nedense eski ağır asker paltolarını hatırlatan, koyu kahverengi uzun mantosunu çıkardı.

İlk saldıran ben olmak istemiyordum; rakibimin

kartlarını ortaya koymaya başlamasını bekliyordum. Bayan Zaturecky oturduğunda, birkaç söz ederek onu konuşmaya kışkırttım.

Ağırbaşlı ve hiçbir saldırganlık taşımayan bir sesle, "Sizi niçin aradığımı biliyorsunuz," dedi. "Kocam size her zaman hem bir insan hem de bir uzman olarak büyük saygı duymuştur. Her şey sizin tanıtma yazınıza bağlıydı. Ve siz bu yazıyı yazmayı reddettiniz. Kocam bu incelemeye tam üç yılını verdi. Hayatı sizinkinden daha zordu. İlkokul öğretmeniydi, her gün kent dışındaki okula gitmek için altmış kilometre yol kat ediyordu. Kendini tümüyle çalışmasına verebilsin diye geçen yıl onu izin almaya ben zorladım."

"Bay Zaturecky çalışmıyor mu?" diye sordum.

"Hayır..."

"Peki neyle geçiniyorsunuz?"

"Şimdilik benim dişimi tırnağıma takmamla. Araştırma ise kocamın tutkusu. Neleri inceledi bir bilseniz. Kaç sayfa dolusu yazıp çizdi bir bilseniz. Gerçek bir araştırmacının otuz sayfa yazı için üç yüz sayfa yazması gerektiğini söyler hep. Sonra da bu kadın çıktı ortaya. İnanın bana, onu tanırım, bu kadının onu suçladığı ve önümüzde durmadan yinelediği böyle bir şeyi kesinlikle yapmazdı! Kadınları tanırım, belki de sizi seviyor, sizse onu sevmiyorsunuz. Belki de sizin kıskançlığınızı uyandırmak istiyordu. Ama bana inanabilirsiniz, kocam böyle bir şeye hiçbir zaman cesaret edemezdi!"

Bayan Zaturecky'yi dinlerken birden tuhaf bir şey oldu bana: Bu kadının yüzünden fakülteden ayrılmak zorunda kalacağımı, bu kadının yüzünden Klara ile arama soğukluk gireceğini, bu kadının yüzünden öfke ve sıkıntı içinde bunca gün geçirmiş olduğumu unuttum. Onunla her ikimizin de hüzünlü birer rol oynadığı hikâye arasındaki her bağlantı bana şimdi karışık, belir-

siz ve rastlantısal geliyordu. Birdenbire serüven atlarımızı eyerleyip yola koşuşumuzun ve onların gidişini yönlendirişimizin yalnızca benim bir yanılsamam olduğunu anladım. Bu serüvenler belki hiç de bizim serüvenlerimiz değildi, bize bir anlamda dışarıdan dayatılıyorlardı; bizi hiçbir biçimde temsil etmiyorlardı; onların tuhaf gidişatından hiçbir bakımdan sorumlu değildik; kendileri de bilmem hangi tuhaf güçler tarafından bilmem nereden yönetildiklerinden bizi sürükleyip götürüyorlardı.

Zaten, Bayan Zaturecky'nin gözlerine baktığımda, bana öyle geldi ki bu gözler eylemlerimin sonuçlarını göremiyorlardı, bu gözler hiçbir şey görmüyor, yalnızca çehrenin üstünde yüzüyorlardı.

"Belki de haklısınız, Bayan Zaturecky," dedim uzlaştırıcı bir ses tonuyla. "Belki de kız arkadaşım yalan söyledi. Ama kıskanç bir erkeğin ne olduğunu bilirsiniz; ona inandım ve söylediklerine kapıldım. Bunlar herkesin başına gelebilir."

"Evet gelebilir, elbette gelebilir," dedi Bayan Zaturecky, üstündeki büyük ağırlıktan gözle görülür biçimde kurtulup rahatlamış olarak. "Bunu kendiniz de kabul ettiğinize göre mesele yok. Bu kadına inandığınızdan korktuk. Kocamın bütün hayatını mahvedebilirdi. Bu durumun kocamın üzerine ahlaki açıdan düşürdüğü gölgeden söz etmiyorum bile. Buna yine de katlanabiliriz. Ancak kocam sizin tanıtma yazınıza çok bel bağlıyor. Derginin yazı kurulunda, bunun yalnızca size bağlı olduğuna dair güvence verdiler ona. Kocam makalesi yayınlanırsa sonunda bir bilim araştırmacısı olarak kabul edileceği inancında. Her şey aydınlığa kavuştuğuna göre bu tanıtma yazısını kaleme alacak mısınız? Ve bunu çabuk yapabilir misiniz?"

İntikamımı alıp öfkemi yatıştırma anı sonunda gel-

mişti, ancak o anda artık hiç öfke duymuyordum, Bayan Zaturecky'ye söylediklerimi de söylememezlik edemezdim: "Bayan Zaturecky, tanıtma yazısı konusunda bazı güçlükler var. Her şeyin nasıl olup bittiğini size açık açık anlatacağım. İnsanların yüzüne karşı hoş olmayan şeyleri söylemekten nefret ederim. Benim zaafım bu. Bay Zaturecky ile karşılaşmamak için elimden gelen her şeyi yaptım ve sonunda kendisinden niçin kaçtığımı anlayacağını düşünüyordum. Gerçek şu ki incelemesi zayıf. Hiçbir bilimsel değeri yok. Bana inanıyor musunuz?"

"Pek inanamadığım bir şey bu. Hayır, size inanmıyorum," dedi Bayan Zaturecky.

"Önce şunu söyleyeyim ki bu çalışma hiç de özgün değil. Anlıyor musunuz? Bir bilim adamı her zaman yeni bir şeyler ortaya koymalı; bir bilim adamının başkalarının yazdığı, daha önceden bilinen şeyleri kopya etmeye hakkı yoktur."

"Kocam bu makaleyi kesinlikle başka bir yerden kopya etmedi."

"Bayan Zaturecky, makaleyi mutlaka okumuşsunuzdur..."

Konuşmamı sürdürmek istiyordum, ama Bayan Zaturecky sözümü kesti.

"Hayır, makaleyi hiç okumadım."

Şaşırmıştım. "Bu durumda, okuyun."

"Gözlerim iyi görmüyor," dedi Bayan Zaturecky. "Beş yıldır tek bir satır okumadım, ama kocamın dürüst olup olmadığını bilmek için okumama gerek yok. Bunlar hissedilen şeylerdir, böyle şeyler için okumaya gerek yok. Bir anne çocuğunu nasıl tanırsa ben de kocamı tanırım, onun hakkında her şeyi bilirim. Ve yaptığı her şeyin her zaman dürüstçe olduğunu da bilirim."

Daha da kötüsüne katlanmak zorunda kaldım. Bayan Zaturecky'ye kocasının makalesinden birkaç pasaj

ile Bay Zaturecky'nin görüşlerini aparttığı çeşitli yazarlardan pasajlar okudum. Elbette, kasıtlı bir apartma vakası değil de, daha çok Bay Zaturecky'nin içtenlikle ve ölçüsüzce saygı duyduğu otoritelere körcesine boyun eğişi söz konusuydu. Bununla birlikte hiçbir ciddi bilim dergisinin bu metni yayınlayamayacağı ortadaydı.

Bayan Zaturecky'nin açıklamalarıma ne ölçüde dikkat ettiğini, onları ne ölçüde izlediğini ve anladığını bilmiyorum. Koltuğunda uslu uslu oturmuştu, görev yerini terk etmemesi gerektiğini bilen uysal, itaatkâr bir asker gibi. Yarım saat kadar konuştum. Derken koltuğundan kalktı, yarı saydam gözlerini üzerime dikti ve kişiliksiz bir sesle benden kendisini bağışlamamı rica etti. Ama kocasına inancını yitirmediğini biliyordum. Ona belirsiz ve anlaşılmaz gelen fikirlerime karşı koyamadığı için kendisinden başkasını kınamıyordu. Asker paltosunu giydi ve ben bu kadının cismen ve ruhen bir asker olduğunu; üzgün ve sadık bir asker, uzun seferden yorgun düşmüş bir asker, buyrukların anlamını kavramaktan uzak ama bu buyrukları karşı çıkmadan yerine getiren bir asker, yenik ama onuru lekesiz bir asker olarak çekip gittiğini anladım.

13

"Ve artık, korkman gereken hiçbir şey kalmadı," dedim Klara'ya, daha sonraları Dalmaçya Tavernası'nda ona Bayan Zaturecky ile aramda geçen konuşmayı aktardıktan sonra.

"Korkacak bir şeyim olduğunu sanmıyorum," diye yanıtladı Klara beni şaşırtan bir güvenle.

"Nasıl sanmıyorsun? Sen olmasan, Bayan Zaturecky ile hiç karşılaşmazdım!"

"İyi ki onunla karşılaştın, çünkü bu insanlara yaptı-

ğın çok kötü bir şey. Dr. Kalousek aklı başında bir adamın bunu pek anlayamayacağını söyledi."

"Kalousek'i ne zaman gördün sen?"

"Gördüm işte," dedi Klara.

"Peki her şeyi anlattın mı ona?"

"Ne yani? Bir sır mı bu yoksa? Şimdi senin ne olduğunu çok iyi biliyorum."

"Öyle mi?"

"İster misin söyleyeyim sana?"

"Lütfen söyle."

"Sen sıradan bir siniksin."

"Kalousek mi söyledi sana bunu?"

"Niçin Kalousek söyleyecekmiş? Bunu tek başıma bulamayacağımı mı sanıyorsun? Senin hakkında bir fikir edinecek güçte olmadığımı mı sanıyorsun? İnsanları atlatmayı çok seversin sen. Bay Zaturecky'ye bir tanıtma yazısı vaat etmiştin."

"Ona hiçbir zaman tanıtma yazısı falan vaat etmedim..."

"Ya bana? Bana bir iş bulmayı vaat ettin. Beni Bay Zaturecky'ye karşı, Bay Zaturecky'yi de bana karşı kullandın. Ama bilmek istiyorsan, bu işi gene de bulacağım."

"Kalousek sayesinde mi?"

(Alaycı olmaya çabalıyordum.)

"Elbette ki senin sayende değil! Senin beş paralık saygınlığın kalmadı, saygınlığını ne denli yitirdiğini bile bilmiyorsun sen."

"Ya sen, biliyor musun?"

"Evet, sözleşmen yenilenmeyecek, bir taşra galerisinde memur olarak iş bulursan öp de başına koy. Ama bütün bunların kendi hatandan doğduğunu anlaman gerek. Sana bir öğüt vermemi istersen şu sözümü kulağına küpe et: Gelecekte dürüst ol ve yalan söyleme, çünkü bir kadın yalan söyleyen bir erkeğe saygı duyamaz."

Yerinden kalktı, bana elini uzattı (besbelli son kez olarak), sonra da arkasını dönüp dışarı çıktı.

Hikâyemin trajik değil de, komik bir hikâye olduğunu (çevremi saran dondurucu suskunluğa karşın) ancak bir süre sonra anlayabildim.

Bu da benim için bir çeşit avuntu oldu.

SONSUZ ARZUNUN ALTIN ELMASI

Martin

Martin benim *yapamadığım şeyleri yapabilir*. Herhangi bir sokakta herhangi bir kadına yanaşabilir. Şunu itiraf etmeliyim ki onu tanıdığımdan beri (onu tanıyalı epey oluyor) yeteneğinden çok yararlandım, çünkü kadınları ben de onun kadar severim, ama bende onun taşkın gözü pekliği yok. Buna karşılık, Martin, kadınlara yanaşmayı başlı başına bir amaca dönüşmüş bir ustalık gösterisine indirgeme yanılgısını işledi. Öyle ki kendini çoğu zaman, biraz da kırgınlık duyarak, takım arkadaşına güzel toplar atan cömert bir forvet oyuncusuna benzetiyor; takım arkadaşı aldığı bu paslarla kolay goller atarak ucuz bir zafer kazanıyor.

Pazartesi öğleden sonra iş çıkışında, Vaclav Meydanı'ndaki bir kafede oturmuş, eski Etrüsk kültürünü konu alan kalın bir Almanca kitaba gömülmüş, onu bekliyordum. Üniversite kitaplığının bu incelemeyi benim için Almanya'dan ödünç olarak getirtmesi birkaç ay almıştı; *o gün, kitabı sonunda ele geçirdiğim için*, onu kutsal bir eşya gibi yanımda taşıyordum ve gerçekte Martin'i bekliyor olmaktan da son derece hoşnuttum, çünkü böylelikle, bir kafe masasında, bunca zamandır arzuladığım kitabın sayfalarını çevirebiliyordum.

Bu eski antik kültürleri bir çeşit nostalji duymadan

düşünemem. O zamanların tarihinin tatlı yavaşlığını düşününce, nostaljinin yanında, hiç kuşkusuz imrenme duygusu da var. Eski Mısır kültürü birkaç bin yıla yayılmıştır. Grek antikitesi bin yıla yakın sürmüştür. Bu bakımdan, insan hayatı tarihe öykünür: Önceleri devinimsiz bir yavaşlığa gömülmüştür, sonra azar azar, giderek hızlanır. İki ay önce, Martin kırk yaşını geride bıraktı.

Serüven başlıyor

Daldığım düşünceleri dağıtan o oldu. Birdenbire birahanenin camlı kapısında göründü ve genç bir kızın masada oturmuş kahve içtiği tarafa doğru yüz işaretleri ve anlamlı jestler yaparak bana doğru ilerledi. Gözlerini kızdan ayırmadan yanıma oturdu ve "Bu konuda ne diyorsun, birader?" diye sordu.

Utandım. Doğruydu; kitabıma öylesine derin dalmıştım ki genç kıza henüz dikkat etmemiştim; güzel olduğunu kabul etmem gerekiyordu. Tam o anda doğruldu, siyah papyon kravatlı garsonu çağırdı: Hesabı ödemek istiyordu.

"Sen de öde hesabı!" diye buyurdu Martin.

Daha şimdiden sokakta arkasından koşmamız gerekeceğini düşünüyorduk, ama bereket versin ki vestiyerde durdu. Orada bir çanta bırakmıştı; vestiyerci kız onu bir yerlerde aramaya koyuldu ve bulduktan sonra tezgâhın üzerine koydu. Derken genç kız vestiyerciye birkaç bozukluk uzattı; tam o sırada Martin de kalın Almanca kitabımı elimden kaptı.

Doğal bir otoriteyle, "Buraya koyalım şunu," dedi ve kitabı dikkatlice kızın çantasının içine atıverdi; kız şaşırmış göründü, ama ne diyeceğini bilemedi.

"İnsanın elinde taşıması kolay değil," diyerek sözünü sürdürdü Martin ve genç kız çantayı kendi taşımaya dav-

randığında, beni nasıl hareket etmem gerektiğini bilmemekle kınadı.

Genç kız bir taşra hastanesinde hastabakıcıydı. Prag'a şöyle bir uğramıştı ve otobüse binmek için acele etmesi gerekiyordu. Genç kız hakkında gerekenleri öğrenmek ve Martin'in anlamlı anlamlı belirttiği gibi mutlaka aynı meslekten hoş bir arkadaşı bulunması gereken bu sevimli hanımı ziyaret etmek için gelecek cumartesi B...'ye gitmeyi kararlaştırmak üzere, tramvay durağına kadar ona eşlik etmek yeterliydi.

Tramvay yavaş yavaş geliyordu. Çantayı genç kıza uzattım ve o, kitabı çantadan çıkartmak ister gibi yaptı, ama Martin, yüce gönüllü davranarak bunu yapmasına engel oldu; onu bize cumartesi de verebilir ve bu arada karıştırabilirdi... Genç kız sıkıntılı bir ifadeyle gülümsüyor, tramvay onu götürüyor, biz de ona el kol sallıyorduk.

Elimden hiçbir şey gelmemişti. Bunca zaman beklediğim kitap birdenbire uzaklara gidivermişti. Durumu soğukkanlılıkla düşünmek yeterince can sıkıcıydı; ne var ki bilmem hangi çılgınca duygu çarçabuk açılan kanatları üzerine almıştı beni. Martin, bir saniye bile yitirmeksizin, cumartesi öğle sonrası ve cumartesiyi pazara bağlayan gece için karısına söyleyecek bahaneler aramaya koyuldu. (Çünkü durum şu: Martin evli, genç bir karısı var ve daha kötüsü, onu seviyor ve daha da kötüsü, ondan korkuyor ve daha daha kötüsü, onun için korkuyor.)

Başarılı bir ad saptaması

Böylelikle, gezinti için güzel bir Fiat ödünç aldım ve cumartesi saat ikide Martin'i evinin önünden almaya geldim; beni bekliyordu ve hemen yola koyulduk. Temmuz ayıydı, hava da korkunç sıcaktı.

B...'ye mümkün olduğu kadar çabuk varmak istiyorduk, ancak geçtiğimiz bir köyde mayolu ve saçları ıslak genci görünce, arabayı durdurdum. Göl pek uzakta değildi, evlerin ardındaydı. Serinlemeye ihtiyacım vardı; Martin de aynı fikirdeydi.

Mayolarımızı giyip suya daldık. Ben çabucak karşı kıyıya ulaştım ama Martin şöyle bir daldı, suda birtakım sesler çıkardı ve dışarı çıktı. Gölü ters yönde geçtikten sonra, yeniden kıyıya ayak bastığım an, onu derin düşüncelere dalmış olarak buldum. Kıyıda bir çocuk kalabalığı bağırıp çağırıyor, biraz uzakta köyün gençleri top oynuyor, ama Martin bizden on beş metre kadar ötede ayakta duran, sırtı bize dönük genç kızın gürbüz vücudundan gözlerini ayırmıyordu. Kız, hiç kımıldamadan gölün suyuna bakıyordu.

"Bak," dedi Martin.

"Bakıyorum."

"Peki ne diyorsun?"

"Ne dememi istiyorsun?"

"Ne demen gerektiğini bilmiyor musun?"

"Arkasını dönmesini beklemek gerek."

"Dönmesini beklememe gerek yok. Buradan görünen bana yeter."

"Kabul! Ama zamanımız yok."

"Adını saptayalım," diye karşılık verdi Martin, "adını saptayalım!" Ve mayosunu giymekte olan ufak bir çocuğa doğru yöneldi. "Söyle bakalım ufaklık, şuradaki kızın adını biliyor musun?" Tuhaf bir duyumsamazlığa kapılmış olarak hâlâ aynı şekilde duran kızı işaret etti.

"Şurada duran mı?"

"Evet, orada duran."

"O buradan değil," dedi küçük çocuk.

Bunun üzerine Martin, yakınımızda güneşlenmekte olan on iki yaşlarında bir kız çocuğuna doğru döndü.

"Küçüğüm söyler misin, şurada, kıyıda ayakta duran o kızı tanıyor musun?"

Küçük kız usul usul yerinden doğruldu: "Şurada duran mı?"

"Evet, orada duran."

"Marie o."

"Marie ne?"

"Marie Panek... Pouzdrany'den..."

Genç kız hâlâ sırtı bize dönük olarak gölün kıyısında duruyordu. Derken bonesini almak üzere eğildi. Doğrulup da onu başına taktığında, Martin yanıma gelmişti bile: "Marie Panek diye biri, Pouzdranyliymiş. Gidebiliriz."

Tümüyle sakinleşmiş, huzura kavuşmuştu ve besbelli şimdi yolculuğumuzu sürdürmekten başka bir şey düşünmüyordu.

Biraz kuram

Martin'in saptama adını verdiği şey budur. Engin deneyimlerinden şu sonucu çıkarmıştır ki, bu alanda sayısal yönden büyük iddiaları olan herhangi bir kimse için en güç olan şey, bir genç kızı baştan çıkarmak değil, henüz baştan çıkarılmamış yeterince genç kız tanımaktır.

Bu nedenle, bizim sürekli olarak, her yerde ve her koşulda, kadınları sistematik olarak saptamaya girişmemizi ya da bir başka deyişle, hoşumuza giden ve bir gün yanaşabileceğimiz kadınların adını bir deftere ya da belleğimize yazmamız gerektiğini ileri sürer.

Kadınlara yanaşma, etkinliğin yüksek bir derecesidir ve şu ya da şu kadınla temasa geçildiği, onunla tanışıldığı, ona erişmenin kolaylaştırıldığı anlamına gelir.

Övünerek geçmişe bakmaktan hoşlananlar elde ettikleri kadınların sayısı üzerinde dururlar ısrarla; ama ile-

riye, geleceğe bakanlar her şeyden önce yeterli sayıda saptanmış ve yanaşılmış kadına sahip olmayı düşünmelidirler.

Kadınlara yanaşmanın ötesinde yalnızca tek ve son bir etkinlik derecesi vardır ve ben Martin'i sevindirmek için bu noktanın altını çizmekten zevk duyuyorum: Yalnızca bu son derecenin ardında koşanlar zavallı, ilkel insanlardır ve bunlar kafalarını öne eğerek delicesine rakip kaleye doğru atılan, ama gol atmak için (ya da birden fazla gol atmak için) topa çılgıncasına vurmanın yetmediğini, tersine sahada akıllıca ve sistematik bir oyun çıkarmak gerektiğini unutan şu taşralı futbolculara benzerler.

"Onu Pouzdrany'de görme fırsatını bulacağını sanıyor musun?" diye sordum Martin'e yeniden yola koyulurken.

"İnsan hiç bilemez ki," diye yanıtladı.

"Her halükârda, gün bizim için iyi başlıyor," dedim ben de.

Oyun ve zorunluluk

Keyfimiz epeyce yerinde olarak B...'deki hastaneye vardık. Saat aşağı yukarı üç buçuktu. Danışma bürosundan telefonla hastabakıcımızı çağırttık. Çok geçmeden hastabakıcı kepi ve üstünde beyaz üniformasıyla aşağıya indi; yüzünün kızardığını fark ettim, bu da bana iyi bir işaret gibi göründü.

Martin hemen söze girdi, genç kız da bize işinin saat yedide sona erdiğini bildirdi. Bizden kendisini o saatte hastanenin önünde beklememizi rica etti.

"Hanım arkadaşınızla konuştunuz mu bari?" diye sordu Martin, kız da başıyla evetledi.

"İkimiz de geleceğiz."

"Mükemmel," dedi Martin, "ama meslektaşımı bir oldu bittiye getiremeyiz."

"Pekâlâ," dedi genç kız, "onu görmeye gidebiliriz. Kendisi cerrahide."

Hastanenin avlusundan ağır ağır geçerken ben çekinerek sordum: "Kitabım hâlâ sizde mi?"

Kafasıyla evet işareti yaptı: Kitap hâlâ kendisindeydi, hatta burada, hastanede. Üzerimden bir yük kalktığını duyumsadım ve önce gidip kitabı alması için ısrar ettim.

Elbette Martin, benim bir kitabı, bana tanıştırılacak olan bir kadına bu kadar açıkça yeğlememi yakışıksız buldu, ama elimde değildi işte. Şunu itiraf etmeliyim ki Etrüsk kültürünü konu alan bu kitabın gözümün önünde olmadığı bu birkaç gün içinde çok ıstırap çektim. Bu duruma gık bile demeden katlanmak için büyük bir irade gücü göstermem gerekti; çünkü "oyun"u, gençlik yıllarımdan beri saygı duymayı öğrendiğim, kendisine bütün kişisel çıkarlarımı ve arzularımı tabi kılmayı bildiğim bu değeri hiçbir biçimde mahvetmek istemiyordum.

Ben kitabıma yeniden kavuşmanın heyecanını yaşarken Martin, hastabakıcıyla konuşmasını sürdürüyordu ve o kadar ileriye gitmişti ki, genç kızdan akşam için bir meslektaşının Hoter Gölü yakınlarındaki dağ evini ödünç alma vaadini koparmıştı. Üçümüz de halimizden son derece hoşnuttuk; hep birlikte cerrahî servisinin bulunduğu küçük, yeşil binaya doğru ilerledik.

Tam o sırada, bir hastabakıcı ile bir doktor avluda karşıdan geliyorlardı. Doktor kepçe kulaklı, fasulye sırığı gibi uzun, gülünç görünümlü bir adamdı ve bu da beni hayrette bıraktı. Hastabakıcımızın bana bir dirsek atmasıyla kıs kıs gülmeye başladım. Gördüğüm çift uzaklaştığında, Martin bana doğru döndü: "Talihin var, azizim. Bu kadar gösterişli bir kıza layık değilsin sen!"

Yanıt vermeye cesaret edemiyordum, çünkü yalnızca fasulye sırığı boylu adama bakmıştım, bu nedenle onaylayıcı bir söz uydurdum. Zaten, bu tutumumda hiç de ikiyüzlülük yoktu. Ben kendi beğenimden çok Martin'in beğenisine güvenirim, çünkü onun beğenisinin benimkinden daha büyük bir ilgi ile desteklendiğini bilirim. Gönül işleri de içinde olmak üzere her şeyde düzeni ve nesnelliği sever, bir amatörün görüşünden çok, bir uzmanın görüşüne saygı duyarım.

Benim gibi, boşanmış olan ve şimdi de tutmuş aşk serüvenlerinden birini (besbelli hiç de istisnaî yanı olmayan bir serüveni) anlatan bir kimsenin kendini bir amatör olarak görmesini kimileri belki de ikiyüzlüce bulacak. Ama ben yine de bir amatörüm. Denebilir ki ben, Martin'in yaşadığı şeyi oynuyorum. Bazen çokeşli hayatım, baştan sona öteki insanların bir taklidinden başka bir şey gibi gelmiyor bana; bu taklitten belli bir zevk aldığımı da yadsımıyorum. Ama bu zevkte yine de, bir sanat galerisini gezmeye ya da egzotik görünümleri keşfetmeye benzeyen, Martin'in erotik yaşantısı ardında sezdiğim bu koşulsuz buyruğa hiçbir biçimde bağlı olmayan; tümüyle özgür, nedensiz, cayılabilir bir yan olduğunu düşünmekten alamıyorum kendimi. Martin'i gözümde yükselten de tamı tamına bu koşulsuz buyruk. Martin bir kadın üzerinde hüküm vermeyegörsün, bana "doğa"nın kendisi, "zorunluluk"un kendisi onun ağzından konuşuyormuş gibi geliyor.

Yuvanın sıcaklığı

Hastaneden çıktığımızda, Martin bana coşkuyla her şeyin harika gittiğini belirtti, sonra da ekledi: "Bu akşam elimizi çabuk tutmamız gerekecek. Dokuza kadar eve dönmüş olmak istiyorum."

Şaştım kaldım: "Dokuza kadar mı? Ama buradan saat sekizde yola çıkmamız gerekeceği anlamına geliyor bu! Bu durumda boşuna geldik buraya! Önümüzde tüm bir gece olduğunu düşünüyordum ben!"

"Vakit yitirmemizi niçin istiyorsun ki?"

"Buraya bir saatliğine gelmenin hiçbir anlamı yok da. Yediden sekize kadar ne yapmak istiyorsun sen?"

"Her şeyi. Duydun, bir dağ evi buldum. Bu durumda, işimiz tıkır tıkır gidecek. Her şey sana bağlı, yeterince kararlı görünmen gerekecek."

"Peki, bana saat dokuza kadar niçin dönmen gerektiğini söyleyebilir misin?"

"Jirzhinka'ya döneceğime söz verdim. Her cumartesi yatmadan önce iskambil oynarız."

"Aman Tanrım!" diyerek içimi çektim.

"Jirzhinka dün de işinde birtakım sıkıntılarla karşılaştı, onu bu küçük cumartesi zevkinden yoksun bırakmamı mı istiyorsun yoksa? Biliyorsun, şimdiye dek tanıdığım en iyi kadındır."

Ve sözlerine şunları ekledi: "Zaten Prag'da, önünde bütün bir gecenin olmasından hoşnut kalacaksın."

Tartışmanın yararsız olduğunu anladım. Martin'in, eşinin ruh huzuru için duyduğu korkuları hiçbir şey yatıştıramaz ve her bir saatin, her dakikanın sunduğu sonsuz erotik olanaklara beslediği güveni hiçbir şey sarsamaz.

"Gel," dedi Martin bana. "Saat yediye kadar daha üç saatimiz var! Aylaklık etmeyelim!"

Aldatmaca

Kentin sakinleri için bir gezinti yeri olan belediye parkındaki, iki yanı ağaçlı geniş yolda yürümeye koyulduk. Yanımızdan yürüyüp geçen ya da banklarda otur-

makta olan birkaç çift genç kızı inceledik, ama görünüşlerinden pek hoşlanmadık.

Martin yine de onlardan ikisine yanaştı, konuşmaya girişti, hatta randevu aldı, ama ben işi ciddiye almadığını biliyordum. Onun kadınlara yanaşma alıştırması adını verdiği şeydir bu, formda kalmak için zaman zaman bu alıştırmaya başvurur.

Aradığımızı bulamamış olarak belediye parkından çıkıp küçük taşra kentinin boşluk ve sıkıntıya gömülü sokaklarına saptık.

"Gel bir şeyler içelim," dedim Martin'e, "boğazım kurudu."

Üstünde "CAFE" yazılı bir bina bulduk. İçeri girdik, ama burası yalnızca self-servis idi; soğuk ve pek de iç açıcı olmayan, duvarları mozaik döşeli bir salondu. Tezgâha doğru gidip asık yüzlü bir kadından limonata sipariş ettik, sonra bardaklarımızı bir masaya taşıdık, ama masa örtüsündeki sos lekesi bizi hemen Cafe'den ayrılmaya kışkırttı.

"Kafana takma," dedi Martin, "dünyamızda çirkinliğin olumlu bir işlevi var. Hiç kimse hiçbir yerde oyalanmak istemiyor, insan bir yerde olur olmaz alelacele oradan çıkmak için çabalamaya başlıyor, bu da hayata arzulanan bir ritim veriyor. Ama biz kendimizi buna kaptırmayacağız. Bu çirkin yerin sakin güvenliği içinde birbirimize her şeyden söz edebiliriz." Limonatasını içti ve bana, "Tıp öğrencisiyle daha temasa geçmedin mi?" diye sordu.

"Elbette ki geçtim," dedim.

"Peki nasıl bir şey kız? Şöyle bir tasvir etsene bana nasıl olduğunu."

Ona tıp öğrencisini tasvir ettim. Tıp öğrencisi var olmadığı halde, bu bana pek güç gelmedi. Evet. Bu durum kişiliğime biraz gölge düşürüyor, ama böyle işte: Onu uydurdum.

Sözüme güvenebilirsiniz: Bunu kötü bir niyetle yapmadım, Martin'in karşısında gösteriş yapmak ya da onu işletmek için de yapmadım. Bu tıp öğrencisini, sırf Martin'in ısrarına artık direnemediğim için uydurdum.

Martin yapıp ettiklerim konusunda son derece titizdir. Her gün benim yeni bir kadınla tanıştığım inancındadır. Beni olduğumdan başka biri olarak görür ve ona bütün bir hafta boyunca, yeni bir kadına sahip olmadığımı, hatta kimsenin yanına bile yaklaşmadığımı açık açık söyleyecek olsam, bana ikiyüzlünün biriymişim gibi bakar.

Bu nedenle, birkaç gün önce, tıptan bir öğrenciyi gözüme kestirdiğimi ona anlatmak zorunda kalmıştım. Memnun görünmüş ve beni ona yanaşmaya yüreklendirmişti. Ve bugün de ilerleme kaydedip kaydetmediğimi anlamaya çalışıyordu.

"Peki hangi sınıfta? Şeyin... sınıfında mı?" Alacakaranlıkta bir karşılaştırma yapma vesilesi arayarak gözlerini kapadı; sonra ortak bir kız arkadaşımızı anımsadı: "... Marketa'nın sınıfında mı?"

"Daha üst bir sınıfta," dedim.

Martin şaştı: "Deme yahu..."

"Jirzhinka'nın sınıfında."

Kendi karısı, Martin için en yüksek ölçüttür. Kurduğum ilişkiden çok memnun kalarak kendini düşlere bıraktı.

Başarılı bir temas

Derken salona kadife pantolonlu genç bir kız girdi. Tezgâha doğru ilerledi ve ısmarladığı limonatayı bekledi. Sonra, bizimkine yakın bir masanın yanında durup ayaküstü limonatasını içti.

Martin ona doğru döndü, "Küçükhanım," dedi, "biz buraların yabancısıyız, size bir şey sormak istiyorduk."

Genç kız gülümsedi. Çok hoştu.

"Sıcaktan boğuluyoruz ve ne yapacağımızı da bilemiyoruz..."

"Gidin yüzün!"

"Biz de onu düşünüyorduk, ama buralarda nerede yüzüleceğini bilmiyoruz."

"Buralarda yüzme havuzu yok."

"Nasıl yok?"

"Bir yüzme havuzu vardı ama, bir aydır boş."

"Peki ya nehir?"

"Nehri şu sıralar temizliyorlar."

"Peki, o zaman nerede yüzebiliriz?"

"Geriye bir tek Hoter Gölü kalıyor, ama o da en azından yedi kilometre ötede."

"Önemi yok, arabamız var, bize eşlik etmeniz yeterli."

"Bizim kılavuzumuz olursunuz," dedim.

"Daha doğrusu bizim gemi kılavuzumuz," dedi Martin.

"Bizim yol gösteren yıldızımız," dedim.

Kafası iyice karışmış olan genç kız sonunda bize eşlik etmeyi kabul etti; ancak yapması gereken bir alışveriş vardı, ayrıca gidip mayosunu alması gerekiyordu; tam bir saat sonra onunla aynı yerde buluşacaktık.

Memnunduk. Kalçalarını güzel güzel iki yana oynatarak ve siyah saç lülelerini sallayarak uzaklaşmasını seyrediyorduk.

"Görüyorsun," dedi Martin, "hayat kısa, her anından yararlanmak gerek."

Dostluğa övgü

Banklarda oturan genç kız çiftlerini incelemek üzere belediye parkına geri döndük; kimi zaman öyle olu-

yordu ki kızlardan biri hoşken ötekisi hiç de öyle olmuyordu.

"Doğanın tuhaf bir yasası bu," dedim Martin'e, "çirkin kadın daha hoş olan arkadaşının parıltısından yararlanmayı umuyor ve hoş olan da arkadaşının çirkinliğinin yarattığı fonda daha büyük bir parıltıyla parıldamayı umuyor; bundan bizim için çıkan sonuç, dostluğun bitip tükenmez sınamalardan geçtiği. Ve ben yerimize karar verme sorumluluğunu ne rastlantıya ne de rekabete hiçbir zaman bırakmayışımızla çok gururlanıyorum. Bizim aramızda seçim, her zaman bir nezaket meselesi. Her birimiz ötekine en güzel kızı öneriyor ve bu bakımdan biz, ilk giren olmamak için bir odaya hiçbir zaman giremeyen iki yaşlı beyefendiye benziyoruz."

"Evet," dedi Martin, heyecanla. "Sen gerçek bir dostsun. Gel, biraz oturalım. Bacaklarım ağrıyor."

Ve böylelikle vücutlarımızı tatlı tatlı geriye yaslayıp yüzlerimizi güneşe dönerek gidip oturduk ve hiç tasa etmeden dünyayı birkaç dakikalığına çevremizdeki dönüşünü sürdürmeye bıraktık.

Beyazlı küçük genç kız

Birdenbire Martin kalkıverdi (besbelli ki esrarengiz bir duygunun etkisiyle) ve bakışlarını beyaz giysili genç bir kızın yürüdüğü parkın ıssız ağaçlı yoluna yöneltti. Vücudunun orantıları ve yüzünün çizgileri açıkça seçilmediği halde, uzaktan bile kızda anlaşılması güç özel bir çekicilik, bir çeşit saflık ya da sevecenlik olduğu tahmin ediliyordu.

Kız önümüzden geçtiğinde, çok genç olduğunu fark ettik. Ne bir çocuk ne de bir genç kızdı, bu ise bizi hemen aşırı bir heyecana sürükledi. Martin bir sıçrayışta yerinden kalktı: "Küçükhanım, ben yönetmen Forman'ım.

Bilirsiniz, sinema yönetmeni Forman."

Elini küçük genç kıza uzattı ve kız, gözlerinde son derece şaşkın bir ifadeyle elini sıktı.

Martin başını bana doğru çevirdi ve "Sizi kameramanımla tanıştırayım," dedi.

"Adım Ondricek," dedim, ben de ona elimi uzatarak.

Başıyla selam verdi.

"Çok zor durumdayız, küçükhanım. Bundan sonraki filmim için dış çekim mekânları arıyorum. Yöreyi iyi bilen asistanımın bizi burada beklemesi gerekiyordu, ama gelmedi. Kenti ve çevreyi gezmeye nereden başlayacağımızı merak ediyoruz. Kameramanım meseleyi bu koca Almanca kitabında inceliyor, ama ne yazık ki orada hiçbir şey bulamayacak," diye şaka etti Martin.

Bir haftadır yoksun kaldığım kitapla ilgili bu ima canımı sıktı. Yönetmenime karşı saldırıya geçtim: "Bu kitapla daha fazla ilgilenememeniz çok yazık. Hazırlık çalışmalarıyla ciddi olarak uğraşsanız ve bütün belgeleme işini kameramanlarınıza bırakmasanız, filmleriniz belki de daha az yüzeysel olur, daha az hata içerirdi." Sonra da genç kıza dönerek af dilediim: "Affedersiniz küçükhanım, mesleki tartışmalarımızla sizi rahatsız etmek istemiyorduk; gerçekte, Bohemya'daki Etrüks kültürü üzerine tarihî bir film hazırlıyoruz."

"Evet..." dedi kız, başını sallayarak.

"Çok ilginç bir kitap, bakın!"

Kitabı genç kıza uzattım; neredeyse dinsel bir korkuyla kitabı alarak, benim onu yüreklendirmem üzerine sayfalarını dalgın dalgın çevirmeye başladı.

"Sanırım Pchacek Şatosu buradan uzak değil," dedim, "Bohemya Etrüsklerinin merkeziydi orası... Ama nasıl gidebiliriz oraya?"

"Hiç uzak değil," dedi küçük genç kız ve birden canlanıverdi, çünkü Pchacek Şatosu'na giden yolu iyi tanı-

ması, sürdürdüğümüz bu dağınık konuşmada ona daha sağlam bir diyalog zemini sunuyordu.

"Nasıl? Bu şatoyu biliyor musunuz?" diye sordu Martin, mahsusçuktan gönlü rahatlamış gibi.

"Elbette biliyorum," dedi kız. "Buradan bir saat mesafede."

"Yayan mı?" diye sordu Martin.

"Evet, yayan," dedi kız.

"Ama arabamız var," dedim.

"Bizim kılavuzumuz olun," dedi Martin. Ama ben bu alışkanlığa dönüşen sözcük oyunu ritüelini sürdürmemeyi yeğledim, çünkü ben Martin'inkinden daha güvenilir bir psikolojik teşhis yeteneğine sahibimdir; bu kolay şakaların bize zarar getirebileceğini, bizim için de en iyi kozun tam bir ciddiyet olduğunu sezdim.

"Zamanınızı almak istemiyoruz küçükhanım," dedim. "Ama bize bir-iki saatinizi ayırıp bölgedeki görmek istediğimiz yerleri göstermek lütfunda bulunursanız, size çok minnettar kalacağız."

"Elbette gösteririm," dedi küçük genç kız, başıyla yeniden evetleyerek, "göstermeyi çok isterdim ama..." Kızın elinde bir pazar filesi olduğunu, filenin içinde de iki baş salata bulunduğunu, ancak o sırada fark edebildik... "Salatayı anneme götürmem gerek, ama buraya çok yakın, hemen dönerim."

"Tabii, salatayı annenize götürmeniz gerek," dedim. "Sizi burada bekleriz."

"Tamam. Gidip gelmem on dakikadan fazla almaz," dedi kız.

Yeniden başıyla selam verdi ve aceleyle uzaklaştı.

"Tanrım!" dedi Martin.

"Müthiş kız, değil mi?"

"Evet, müthiş. Bu kıza iki hastabakıcıyı feda etmeye hazırım."

Aşırı bir inancın tuzağı

On dakika geçti, sonra bir çeyrek saat geçti ve küçük genç kız gelmedi.

Martin içimi rahatlatmaya çalışıyordu: "Korkma, emin olduğum bir şey varsa, o da geleceğidir. Numaramız gerçeğe çok uygundu, kız da çok sevinçliydi."

Ben de bu fikirdeydim, öyle ki daha çocuk olan bu yeniyetme kızla karşılaşma arzumuzu her an canlı tutarak onu bekleyip duruyorduk. Bu yüzden, kadife pantolonlu kızla randevu saatimizi geçirmiştik. Kafamızı beyazlı küçük kıza öylesine takmıştık ki kalkmayı bile aklımızdan geçirmiyorduk.

Ve vakit geçiyordu.

"Dinle Martin, galiba artık gelmeyecek," dedim sonunda.

"Nasıl açıklıyorsun bu durumu? Kız bize Tanrı'ya inanır gibi inanmıştı."

"Evet," dedim, "işin en kötü yanı da bu ya. Bize fazla inandı."

"Ne olmuş inandıysa? Belki de sen inanmamasını isterdin, öyle mi?"

"Bu kuşkusuz daha iyi olurdu. Çok aşırı bir inanç en kötü müttefiktir." Bu fikre kendimi kaptırarak, bir söyleve giriştim: "İnsan bir şeye harfi harfine inandığında, inanç o şeyi saçmalığa iter. Bir politikanın gerçek savunucusu, politikanın safsatalarını hiçbir zaman ciddiye almaz, yalnızca bu safsatalar ardında gizlenen pratik amaçları ciddiye alır. Çünkü politik klişeler ile safsatalar biz onlara inanalım diye yaratılmamışlardır; onlar daha çok örtük olarak benimsenmiş mazeretlerdir. Onları ciddiye alan safdil kişiler bu klişelerde ve safsatalarda er geç çelişkiler keşfedecekler, isyan etmeye başlayacaklar ve sonunda rezilce birer sapkın ya da dönek olup çıka-

caklardır. Hayır, aşırı bir inanç hiçbir zaman iyi bir şey getirmez; yalnızca dinsel ve politik sistemlere değil, bu küçük genç kızı çekmek için başvurduğumuz kendi sistemimize bile."

"Seni artık anlayamıyorum," dedi Martin.

"Oysa oldukça anlaşılır bir şey dediğim: Biz bu küçük kız için iki ciddi beyefendiden başka bir şey değildik ve kız da tramvayda yerini yaşlı kişilere veren iyi terbiye almış bir çocuk gibi bizi memnun etmek istedi."

"Peki o zaman niçin sonuna kadar iyi davranmadı?"

"Sırf bize bu kadar inandığı için. Salataları annesine götürdü ve her şeyi ona coşkuyla anlattı: tarihî film, Bohemya'daki Etrüskler... Ve annesi.."

Martin sözümü kesti: "Evet... Gerisini anlıyorum." Sonra yerinden kalktı.

İhanet

Güneş yavaş yavaş kentin damları üzerine inmeye başlıyordu; rüzgâr insana hafif bir serinlik duygusu veriyor, bizse kendimizi hüzünlü hissediyorduk. Kadife pantolonlu kız bizi belki hâlâ bekliyordur diye selfservis kafeye gittik. Elbette, orada değildi. Saat altı buçuktu. Arabaya binmek üzere yeniden aşağı doğru yürüdük. Kendimizi birden yabancı bir kentten kovulmuş, zevklerinden yoksun bırakılmış iki insan gibi görmeye başladık ve şimdi bizim için bu kentin toprakları dışında kalmış gibi gözüken arabamıza sığınmaktan başka bir şey kalmamıştı geriye.

"Hadi hadi!" diyerek karşı çıktı Martin arabaya binince. "Bırak surat asmayı! Asıl önemli olan şey önümüzde."

Jirzhinka ile onun iskambil partisi yüzünden, bu önemli şey için bir saatten fazla vaktimiz olmadığını söylemek istedim, ama susmayı yeğledim.

"Zaten," diye ekledi Martin, "iyi bir gün oldu. Pouzdranyli o küçük kızı tespit etmemiz, kadife pantolonlu kızla temas kurmamız; her şey hazır bu kentte bizim için, bir kez daha buraya gelmekten başka bir şey kalmıyor geriye."

Hiçbir yanıt vermedim. Evet. Kızları tespit etme ve onlara yanaşma işi mükemmel biçimde yerine getirilmişti. Bütün bunlar yerli yerindeydi. Ama bir an aklıma, Martin'in bir yıldan beri, bu tespit ve temaslar dışında, başka hiçbir şeyi elde edememiş olduğu geldi.

Ona bakıyordum. Gözleri her zamanki gibi doymak bilmez ışıltılarla parıldıyordu; o an Martin'i ne kadar çok sevdiğimi ve bütün yaşamı boyunca ardında yürüdüğü bayrağa ne kadar candan bağlı olduğumu hissettim; bu, sonsuza değin kadınları takip etmenin bayrağıydı.

Vakit geçiyordu; Martin, "Saat yedi," dedi.

Hastaneye giriş çıkışları dikiz aynasından görebilmek için arabayı hastane kapısından on on beş metre kadar öteye park ettim.

Hâlâ bu bayrağı düşünüp duruyordum. Kendi kendime diyordum ki bu kadın takibinde, yıllar geçtikçe, kadınlar giderek daha az, takibin kendisi giderek daha çok söz konusu oluyor. Yararsız bir takip olduğunun önceden bilinmesi koşuluyla her gün sonsuz sayıda kadın takip edilebilir ve böylelikle de takip, mutlak takip yapılabilir. Evet: Martin mutlak takip durumuna erişti.

Beş dakikadır bekliyorduk. Genç kadınlar gelmiyordu.

Bu beni hiçbir şekilde kaygılandırmıyordu. Gelmelerinin ya da gelmemelerinin hiçbir önemi yoktu. Çünkü gelmiş olsalar bile, acaba bir saat içinde onları uzaktaki bir dağ evine götürebilir, güvenlerini kazanabilir, onlarla yatabilir ve sonra da gitmek için saat sekizde nazikçe izin alabilir miydik? Hayır, Martin her şeyin saat sekizde so-

na ermesi gerektiğine karar verdiği andan itibaren, bu serüveni (birçok kez olduğu gibi!) bir kendini aldatmalar oyununa dönüştürmüştü.

On dakikadır bekliyorduk. Hastanenin girişinde hiç kimse görünmüyordu.

Martin kızdı ve adeta bağırdı: "Onlara beş dakika daha veriyorum, daha fazla beklemeyeceğim."

Martin artık genç değil, diye düşünüyordum yine. Karısını sadakatle seviyor. Doğrusunu söylemek gerekirse, olabilecek en düzenli evlilik yaşantısını sürüyor. Bu bir gerçek. Ve bu gerçeğin üstünde, masum ve dokunaklı bir yanılsama düzeyinde, Martin'in gençliği devam ediyor; sınırları aşıp da hayata ulaşamayan, gerçek olamayan basit bir oyuna indirgenmiş kaygılı, taşkın ve savruk bir gençlik. Ve Martin "zorunluluk"un kör şövalyesi olduğu için de, aşk serüvenlerini, bilmeden bir "oyun"un masumluğuna dönüştürüyor; bu serüvenlere bütün ateşli ruhunu koymaya devam ediyor.

Pekâlâ, diyordum kendi kendime, Martin yanılsamasının tutsağı, ama ya ben? Ben neyim? Bu gülünç oyunda ona niçin katılıyorum? Bütün bunların bir aldatmacadan başka bir şey olmadığını bilirken üstelik? Daha da gülünç değil miyim Martin'den ben? Bir saat yitirmekten başka bir şey yapmayacağımı pekâlâ bildiğim halde, tanımadığımız iki kayıtsız kadınla, başarısızlığa uğrayacağı baştan belli bir aşk serüvenine girmeyi umar gibi yapmak niye?

Tam o sırada dikiz aynasında iki genç kadının hastane kapısından çıktıklarını gördüm. Bu kadar mesafeden bile yüzlerindeki pudra ve rujun pırıltısı seçiliyordu; göz alıcı bir şıklıkları vardı ve gecikmeleri besbelli ki uzun makyaj faslından ileri gelmişti. Çevrelerine bakınıp bizim arabaya doğru yürümeye başladılar.

"Yapacak bir şey yok, Martin," dedim, iki kadını gör-

memiş gibi yaparak. "On beş dakika geçti. Gidelim." Ve ayağımı arabanın marşına bastım.

Pişmanlık

B... kentinden ayrılmış, ağaçların üzerinde batan güneşle birlikte son evlerin önünden, tarlaların ve korula-rın içinden kent dışına doğru gidiyorduk.

Susuyorduk.

Esprili bir yazarın, sırf sapına kadar ona inandığı için İsa'ya ihanet ettiğini söylediği Yahuda İşkariot'u düşünüyordum; İsa'nın tüm Yahudilere Tanrısal gücünü sergileyeceği mucizeyi bekleme sabrını gösterememişti o; bu nedenle onu eyleme geçmeye zorlamak için işkencecilerine teslim etmişti. Zafer saatini çabuklaştırmak istediği için ona ihanet etmişti.

Yazık, diyordum kendi kendime, ben Martin'e, tersine, ona inanmaktan (ve kız takip etmenin Tanrısal gücüne inanmaktan) vazgeçtiğim için ihanet ettim; ben Yahuda İşkariot ile Kuşkucu Thomas adını verdikleri kişinin aşağılık bir meleziyim. Suçluluk duygumun Martin'e duyduğum sempatiyi daha da artırdığını hissediyor, sonsuz kadın takibi bayrağının (başlarımızın üstünde durmadan dalgalandığı işitilen bu bayrak) gözlerimi yaşlarla doldurduğunu fark ediyordum. Aceleci davranışımdan ötürü kendimi kınamaya başladım.

Gerçekten de bir gün, gençliği simgeleyen bu davranışlardan kendim de vazgeçebilecek miyim? Bu davranışlara öykünmekten, akıllı uslu hayatımda bu akıldışı etkinlik için küçük bir yer bulmaktan başka bir şey yapabilecek miyim? Bütün bunların yararsız bir oyun olmasının ne önemi var? Ve bunu bilmemin ne önemi var? Oyundan, sırf yararsız olduğu için mi vazgeçeceğim?

Sonsuz arzunun altın elması

Martin yanımda oturuyordu; kızgınlığı yavaş yavaş geçiyordu.

"Dinle," dedi bana, "tıpta okuyan öğrencin gerçekten de bu kadar yukarı sınıfta mı?"

"Söyledim ya sana. Jirzhinka'nın sınıfında."

Martin başka sorular sordu bana. Ona bir kez daha tıp öğrencisini tasvir etmem gerekti.

Sonra, "Belki de onu sonra bana devredersin, tamam mı?" dedi.

Gerçekçi görünmek istedim: "Korkarım güç olur bu. Senin benim arkadaşım olman canını sıkabilir. Prensip sahibidir."

"Prensip sahibi ha..." diye yineledi Martin hüzünlü hüzünlü. Durumun onu üzdüğünü görebiliyordum.

Onu daha fazla üzmek istemiyordum.

"Seni tanımıyormuş gibi yaparsam," dedim, "belki de seni başka biri sanmasını sağlayabilirsin."

"İyi fikir! Sözgelimi bugünkü gibi, kendimi Forman diye tanıtabilirim."

"Sinemacılar onu ilgilendirmiyor. Sportif tipleri yeğler o."

"Niye olmasın?" dedi Martin. "Her şey mümkün." Ve böylece yeniden tartışmaya giriştik. Planımız anbean açıklık kazanıyordu ve birazdan önümüzde, gitgide çöken akşam karanlığıyla birlikte, güzel, olgun, pırıltılı bir elma gibi sallanıverecekti.

Lütfen izin verin de bu elmaya, tumturaklı bir deyişle, "sonsuz arzunun altın elması" adını vereyim.

OTOSTOP OYUNU

1

Benzin göstergesinin ibresi birdenbire sıfıra doğru indi ve spor arabanın genç sürücüsü arabanın amma da benzin yediğini söyledi. "İnşallah geçen seferki gibi benzinimiz tükenmez," diye belirtti genç kız (aşağı yukarı yirmi iki yaşındaydı) ve sürücüye bunun daha önce nerelerde başlarına geldiğini anımsattı. Genç adam bundan kaygı duymadığı karşılığını verdi, çünkü onunla birlikte başına gelen her şey onun için bir serüven çekiciliğine sahipti. Genç kız bu görüşte değildi: Bir anayolda ne zaman benzinleri tükense, hep kendisi için ve yalnızca da kendisi için bir serüven oluyordu bu, çünkü genç adam gizleniyor, genç kadın da dişiliğin verdiği çekiciliği kötü yolda kullanmak zorunda kalıyordu: El sallayarak bir arabayı durdurup kendini en yakın benzin istasyonuna götürtüyor, sonra bir başka arabayı durdurup bir bidon benzinle dönüyordu. Genç adam onu arabalarına alan sürücülerin herhalde çok sevimsiz insanlar olduklarını, çünkü görevinden bir angaryaymış gibi söz ettiğini belirtti. Genç kız (beceriksizce cilve yaparak) sürücülerin bazen çok sempatik oldukları; ama yanında benzin bidonu taşıdığından hiçbir şey yapmaya girişemeden onlardan ayrılmak zorunda kaldığı için bundan hiç yararlanamadığı karşılığını verdi. "Domuz!" dedi genç adam. Kız,

bir domuz varsa, bunun kendisi değil, o olduğu yanıtını verdi. Arabasında tek başınayken yollarda Allah bilir kaç kadın durdurmuştu onu! Genç adam arabayı sürerken kolunu kızın omzuna atıp onu alnından nazikçe öptü. Kızın kendisini sevdiğini ve kıskandığını biliyordu. Kıskançlık pek hoş bir karakter özelliği değildir, ama aşırıya kaçılmazsa (ve yanında alçakgönüllülük de olursa), bütün sakıncalarına karşın, dokunaklı bir yanı vardır. En azından böyle düşünüyordu genç adam. Yalnızca yirmi sekiz yaşında olduğu halde, kendini yaşlı biri olarak görüyor, bir erkeğin kadınlar üzerine bilebileceği her şeyi bildiğini düşünüyordu. Yanında oturan genç kızda değer verdiği şey, gerçekte şimdiye değin kadınlarda en ender olarak bulduğu şey, yani: Saflıktı.

Genç adam yolun sağında beş yüz metre ötede bir benzin istasyonu olduğunu gösteren levhayı fark ettiğinde, ibre sıfıra gelmişti bile. Kızın gönlünün ne kadar rahatladığını söylemesine fırsat kalmadan genç adam sola sinyal vererek arabayı benzin pompalarının bulunduğu toprak sekiye doğru sürdü. Ancak pompaların önünde büyük bir petrol tankeri duruyor, iri bir hortumla pompaları dolduruyordu. "Beklememiz gerekecek," dedi genç adam ve arabadan indi. "Çok vakit alır mı?" diye bağırdı benzinci çırağına. "Bir iki dakika," diye karşılık verdi benzinci. "Biliriz biz bu bir iki dakikaları," dedi genç adam. Dönüp yeniden arabada oturmak istiyordu, ama genç kızın öteki kapıdan inmiş olduğunu fark etti. "Şöyle bir tur atacağım," dedi kız. "Nereye gidiyorsun?" diye sordu genç adam, onu kasten güç duruma düşürmek için. Onu tanıyalı bir yıl olmuştu, ama genç kız onun karşısmdayken hâlâ kızarırdı ve delikanlı bu utangaç halinden çok hoşlanıyordu; öncelikle, bu utangaç halleri onu daha önce tanıdığı kadınlardan ayırdığı için, ikinci olarak da kızın utangaçlığını bile kendisi

için değerli kılan evrensel gelip geçicilik yasasından haberi olduğu için.

2

Genç kız, ona bir ağaç kümesi önünde durmasını rica etmek zorunda kalmaktan (birkaç saat boyunca durmadan araba sürüyordu) nefret ediyordu. Adam, yapmacıklı bir şaşkınlıkla, niçin durması gerektiğini sorduğunda, hep kızıyordu. Utangaçlığının gülünç ve modası geçmiş olduğunu biliyordu genç kız. İşinde birçok kez utangaçlığı yüzünden onunla alay ettiklerini, onu kasten kışkırttıklarını gözlemlemişti. Yüzünün kızaracağı düşüncesine kapılır kapılmaz yüzü hemen kızarıveriyordu. Arkadaşlık ettiği kadınların çoğunun başardığı gibi kendini olduğu gibi, rahat hissetmeyi arzu ediyordu. Hatta kendince, kendini inandırmak için özgün bir yöntem keşfetmişti. Her insanın doğarken, tıpkı büyük bir binadaki yüzlerce odadan kendine ayrılmış olan bir tanesini alırcasına, mevcut milyonlarca gövdeden birisini aldığını yineliyordu kendi kendine. Demek oluyor ki, gövde rastlantısal ve kişisel olmayan bir şeydi; ödünç alınan hazır giysi gibi bir şeydi. Bunu kendine bin bir biçimde durmadan yineleyip duruyor, ama böyle hissetmeyi bir türlü başaramıyordu. Şu ruh ve gövde ikiliği ona yabancıydı. Gövdesiyle o denli çok bir aradaydı ki onu kaygı duymadan hissedemiyordu.

Aynı kaygıyı, bir yıldır tanıdığı ve birlikte mutlu olduğu genç adamın yanında bile duyuyordu; hiç kuşkusuz bu mutluluk, adamın onun ruhunu gövdesinden hiç ayırmamasından ve kendisinin de onunla gövdesiyle, ruhuyla bir bütün olarak yaşamasından ileri geliyordu. Mutluluk ikiliğin olmamasındaydı, ancak mutlulukla kuşku arasında öyle pek büyük bir uzaklık yoktur ve

genç kız kuşkularla doluydu. Sözgelimi, aklına çoğu kez daha çekici kadınların olduğu (bunlar kaygı duymazlardı) ve bu tür kadınlardan birini tanıyan, tanıdığını da gizlemeyen genç adamın günün birinde bunlardan biri için kendisini terk edeceği geliyordu (elbette, genç adam, yaşamı boyunca bu tür kadınlardan yeterince tanıdığını belirtiyor; ama genç kız onun sandığından daha da genç olduğunu biliyordu). Onun tümüyle kendisinin olmasını, kendisini bütün varlığıyla ona vermeyi istiyordu, ama ona her şeyi vermeye ne kadar çok çabalarsa, pek derin olmayan, yüzeysel bir aşkın ya da flört etmenin gerektirdiği şeyleri genç adamdan esirgediği duygusuna da o kadar çok kapılıyordu. Kendisini ciddiliği hafiflikle birleştirememekle kınıyordu.

Ama şimdi kaygılanmıyor ve böyle düşünceleri aklına hiç getirmiyordu. Kendini iyi hissediyordu. Tatillerinin ilk günüydü (bütün bir yıl boyunca düşleyip durduğu on beş günlük tatil), gök maviydi (bütün yıl kaygıyla göğün gerçekten mavi olup olmayacağını merak etmişti) ve genç adam onunla birlikteydi. Adamın, "Nereye gidiyorsun?" demesi üzerine yüzü kızardı ve tek bir sözcük söylemeden arabayı terk etti. Anayolun kenarındaki yapayalnız benzin istasyonunun çevresini dolaştı; yüz metre kadar ötede (daha sonraları gidecekleri doğrultuda) bir koru vardı. Bu yöne doğru atıldı ve kendini bir huzur duygusuna bırakarak bir çalının ardında gözden kayboldu (sevilen kişinin varlığının verdiği sevinci bile doya doya duymak için, yalnız olmak gerekir).

Derken korudan çıkıp yeniden yolda yürümeye başladı; bulunduğu yerden benzin istasyonu görünüyordu; koca petrol tankeri gitmişti bile. Spor araba benzin pompasının kırmızı şeridine doğru ilerledi. Genç kız yol boyunca yürüyor, zaman zaman da arabanın gelip gelmediğini görmek için arkasına bakıyordu. Sonunda arabayı

fark etti; durup meçhul bir arabaya el sallayan bir otostopçu gibi elini salladı. Spor araba fren yaptı ve tam kızın yanında durdu. Genç adam cama doğru eğildi, camı aşağı indirdi, gülümsedi ve "Nereye gidiyorsunuz, küçükhanım?" diye sordu. "Siz Bystrica'ya mı gidiyorsunuz?" diye sordu kız da cilveli bir gülümsemeyle. "Lütfen binin," dedi adam, kapıyı açarak. Genç kız bindi ve araba yola koyuldu.

3

Genç adam kızın keyifli olduğunu görmekten her zaman hoşnutluk duyuyordu; bu pek sık olmuyordu, kızın oldukça ağır bir işi (hoş olmayan bir ortam ve saatler süren, ücretsiz fazla mesailer) ve üstelik evde hasta bir annesi vardı. Genellikle çok yorulduğundan sinirleri sağlam değildi, güven duygusu eksikti, kendini kolaylıkla korkuya ve iç sıkıntısına kaptırıyordu. Bu nedenle genç adam ondaki her neşe belirtisini bir ağabeyin sevecen ilgisiyle karşılıyordu. Ona gülümsedi ve "Bugün talihliyim. Beş yıldır araba kullanıyorum, ama böylesine güzel bir otostopçuyu hiç arabama almadım," dedi.

Genç kız arkadaşından gelen en küçük iltifatı minnet duygusuyla karşılıyordu; bu duygunun sıcaklığını biraz olsun muhafaza etmek için,

"Yalan söylemeyi iyi biliyorsunuz," dedi.

"Yalancıya benziyor muyum ben?"

"Kadınlara yalan söylemekten hoşlanan bir haliniz var," dedi ve farkında olmadan sözlerine eski kaygısından bir şeyler karıştı, çünkü arkadaşının kadınlara yalan söylemekten hoşlandığına gerçekten inanıyordu.

Kızın kıskançlık nöbetleri çoğu kez canını sıkıyordu, ama bu kez sözlerini kolayca duymazdan geldi, çünkü bu söz ona değil meçhul bir sürücüye yöneltilmişti. Bey-

lik bir soru sormakla yetindi: "Canınızı mı sıkıyor bu?"

"Kız arkadaşınız olsaydım canımı sıkardı," dedi. Genç kızın sözleri genç adama yönelik incelikli, öğretici bir mesaj içeriyordu; ancak sözünün sonu yalnızca meçhul sürücüye yöneltilmişti: "Canımı sıkmıyor, çünkü sizi tanımıyorum."

"Bir kadın yabancı biri hakkındaki bir şeyi, kendi erkek arkadaşı hakkındaki bir şeyden her zaman daha kolayca bağışlar." (Bu da genç adamın kıza verdiği incelikli ve öğretici bir mesajdı.) "Birbirimize yabancı olduğumuza göre iyi anlaşabileceğiz demektir."

Genç kız bu sözdeki örtülü didaktik nüansı anlamamış gibi yaptı ve sözünü yalnız meçhul sürücüye yöneltmeye karar verdi: "Birbirimizden birkaç dakika sonra ayrılacağımıza göre neye yarar bu?"

"Niye yaramayacakmış?" diye sordu genç adam.

"Bystrica'da ineceğimi pekâlâ biliyorsunuz."

"Peki ya sizle birlikte inersem?"

Bu söz üzerine genç kız gözlerini genç adama doğru kaldırdı ve onun en yürek parçalayıcı kıskançlık saatlerinde kafasında canlandırdığı gibi olduğunu fark etti. Adamın kendisine (meçhul otostopçuya) karşı takındığı, alabildiğine çekici hale gelmesine yol açan gönül okşayıcı tavırdan ürküntüye kapılmıştı. Bu nedenle meydan okuyan bir kışkırtıcılıkla karşılık verdi:

"Beni ne yapacağınızı çok merak ediyorum?"

"Bu kadar güzel bir kadınla ne yapacağımı çok düşünmem gerekmez," dedi adam çapkınca ve bu kez de sözünü otostopçudan çok genç kıza yöneltir gibiydi.

Bu gönül okşayıcı sözler kız için genç adamı suçüstü yakalamış olmak gibi, ağzından hileyle bir itiraf koparmak gibiydi; kendini ani ve yoğun bir nefret duygusuna kaptırarak: "Kendinizden biraz fazla emin değil misiniz siz?" diye sordu.

Adam genç kızı inceliyordu: Genç kızın natçı yüzü büzülmüştü; ona karşı tuhaf bir acıma duydu ve onun her zamanki yüz ifadesini (çocuksu ve saf dediği yüz ifadesini) yeniden bulmasını diledi. Ona doğru eğildi, kolunu omzuna attı ve oyuna bir son vermek istediğinden, yavaşça adını söyledi.

Ama genç kız kendini adamın kolundan kurtardı ve "Biraz fazla ileriye gidiyorsunuz!" dedi.

"Affedersiniz küçükhanım," dedi adam, terslenmiş bir halde. Sonra, tek sözcük söylemeden gözlerini önündeki yola dikti.

4

Genç kız bir anda kapıldığı bu kıskançlıktan aynı hızla kendini kurtardı. Bütün olup bitenlerin bir oyundan başka bir şey olmadığını bilecek kadar sağduyu sahibiydi; hatta arkadaşını bir kıskançlık nöbeti yüzünden terslediği için kendini biraz gülünç bile buluyordu. Arkadaşının bunun farkına varmasını istemiyordu. Bereket versin ki eylemlerinin anlamını, eylem olup bittikten sonra değiştirebilmek gibisinden mucizevi bir yeteneğe sahipti ve bu yeteneği kullanarak genç adamı kızgınlıktan değil de, gelgeç yanıyla tatillerinin ilk gününe böylesine yakışan bir oyunu sürdürebilmek için terslemiş olduğu hükmüne vardı.

Böylelikle, yeniden, az önce fazla atak davranan sürücüyü terslemiş olan, ama bunu sırf ele geçirilmeyi geciktirmek ve onu daha heyecanlı kılmak için yapan otostopçu kimliğine büründü. Genç adama doğru hafifçe döndü ve gönül alıcı bir sesle, "Sizi kırmak istememiştim, beyefendi," dedi.

"Bağışlayın, bundan sonra size dokunmayacağım," diye sürdürdü sözünü genç adam.

Kendisini anlamadığı ve onu arzuladığı anda kendi olmaya karşı çıktığı için genç kıza kızıyordu adam. Kız rolünü sürdürmekte ısrar ettiği için de adam öfkesini genç kızın temsil ettiği otostopçudan çıkardı; birdenbire kendi rolünün gerektirdiği kişiliğe büründü: Genç kızın hoşuna gitmek için söylediği dolambaçlı çapkınca sözlerden vazgeçti ve kadınlarla ilişkilerinde, irade gücü, sinizm, kendine güven gibi erkekliğin en kaba yanlarını vurgulayan sert erkeği oynamaya başladı.

Bu rol genç kıza duyduğu sevecen ilgiyle tümüyle çelişiyordu. Şu bir gerçek ki onu tanımadan önce, kadınlara karşı incelikten çok kabalık göstermişti, ama o zaman bile katı ve şeytani fikirli bir adam olmamıştı, çünkü ne yoğun isteklerde bulunmuş, ne de acımasızlık göstermişti. Bununla birlikte, eskiden bu tip bir adama benzemiyorduysa da benzemeyi çok arzu etmişti. Bu kuşkusuz oldukça naif bir arzuydu, ama elden ne gelirdi: Çocukça arzular yetişkin zihninin bütün tuzaklarından kaçar, kimi zaman yaşlılığın geç dönemlerine değin sürerler. Bu çocukça arzu da kendisine sunulan rolde cisimleşme fırsatını yakalamıştı.

Genç adamın alaycı mesafeliliği kıza çok iyi uyuyordu: Bu mesafelilik onu kendisinden kurtarıyordu. Çünkü kız her şeyden önce, kıskançlığın ta kendisiydi. Genç adam yalnızca kapalı çehresini göstermek üzere baştan çıkarıcılık yeteneklerini sergilemeyi bıraktığı an, kızın kıskançlığı yatıştı. Kendini unutabilir ve rolüne verebilirdi.

Rolü? Rolü neydi onun? Kötü edebiyattan çıkarılmış bir rol. Arabayı durdurmuştu ama, şuraya ya da buraya gitmek için değil, direksiyonda oturan adamı baştan çıkarmak için çekici taraflarından yararlanmayı gayet iyi bilen adi bir otostopçudan başkası değildi. Genç kız, bu gülünç roman kahramanının kimliğine kendisini de şaşırtan ve büyüleyen bir kolaylıkla bürünüverdi.

Şimdi bu halde yan yanaydılar: bir sürücü ve bir otostopçu; yani, birbirini tanımayan iki kişi.

5

Genç adamın hayatta bulamadığına en çok yerindiği şey, tasasızlıktı. Hayat yolu acımasız bir kesinlikle çizilmişti: İşi günde sekiz saatini almakla kalmıyor, toplantıların ve evdeki çalışmaların neden olduğu zorunlu sıkıntı da günün geri kalan saatlerine sızıyordu; hatta gizli kalmayan, birçok vesileyle de dedikodulara ve tartışmalara konu olan özel hayatına ayırdığı sınırlı zamana da sızıyordu. İki haftalık tatil bile hiçbir kurtuluş ya da serüven duygusu sağlamıyordu; ince ince planlar yapmanın gri gölgesi buraya da düşmüştü; tatil yerlerinin azlığından ötürü, Tatras'taki odayı altı ay önceden tutmak zorunda kalmış, bunun için de, her yerde var olan ruhuyla bütün yapıp ettiklerini izlemekten bir an bile geri kalmayan, çalıştığı firmanın sendika komitesinden bir tavsiye mektubu alması gerekmişti.

Sonunda bütün bunları kabullenmişti, ama kimi zamanlar gözlerinin önüne, bütün bakışların kendisini izlediği, asla kendini kurtaramadığı bir yolun korkunç görüntüsü geliyordu. Tam o anda bu görüntü yeniden belirdi ve tuhaf bir fikir çağrışımıyla, düşsel yol onun için arabasını sürdüğü gerçek yolla karıştı; bu tuhaf ve kısa çağrışım onu aniden çılgınca bir davranışa sürükledi:

"Nereye gittiğinizi söylemiştiniz?"

"Bystrica'ya."

"Peki, orada ne yapacaksınız?"

"Randevum var."

"Kiminle?"

"Bir beyle."

Spor araba büyük bir kavşağa yaklaşıyordu. Genç

adam işaret levhasını okuyabilmek için yavaşladı; sonra sağa saptı.

"Peki randevunuza gitmezseniz ne olur?"

"Bu sizin hatanız olur ve benimle ilgilenmeniz gerekir."

"Nove Zamky yoluna saptığımı görmediniz mi?"

"Doğru mu bu? Aklınızı mı kaçırdınız siz!"

"Korkacak bir şey yok! Sizinle ilgileneceğim," dedi genç adam.

Oyun birdenbire yeni bir nitelik kazandı. Araba yalnızca düşsel hedeften –Bystrica'dan– değil, sabahleyin gitmek üzere yola çıktığı gerçek hedeften de uzaklaşıyordu: yani Tatras'tan ve ayırtılmış olan odadan. Böylece kurmaca yaşantı gerçek yaşantıya taşınıyordu. Genç adam hem kendinden hem de o güne dek hiç başka yere sapmadan izlemiş olduğu o acımasız düz yoldan uzaklaşıyordu.

"Ama bana Tatras'a gittiğinizi söylemiştiniz," dedi kız şaşırarak.

"Gitmek istediğim yere giderim ben, küçükhanım. Özgür bir insanım ve istediğimi, hoşuma gideni yaparım."

6

Nove Zamky'ye vardıklarında gece oluyordu.

Genç adam buraya hiç gelmemişti ve kentin yollarını öğrenmesi biraz vaktini aldı. Yoldan gelip geçenlere otelin nerede olduğunu sormak için birkaç kez durdu. Sokaklar kazılmıştı ve birçok kez yanlış sokaklara sapıp yollarını yitirdikten sonra –yol sordukları yoldan geçenlere inanılacak olursa– aslında oldukça yakın olan otele sonunda varmaları bir çeyrek saatlerini aldı. Otelin çekici hiçbir yanı yoktu, ama kentteki tek oteldi ve genç

adam da araba sürmekten bıkıp usanmıştı. Kıza, "Beni burada bekleyiniz," dedi ve arabadan dışarı çıktı.

Arabadan çıkmasıyla birlikte, yeniden kendisi oldu. Birdenbire, hiç mi hiç aklında olmayan bir yerde kendini bulmak canını sıkıyordu; bunu yapmaya onu hiç kimse zorlamadığı ve doğrusunu söylemek gerekirse bunu kendisi de istemediği için can sıkıntısı daha da artıyordu. Gösterdiği çılgınca davranış için kendisini kınıyordu, ama bir süre sonra artık kaygılanmamaya karar verdi: Tatras'taki oda ertesi güne kadar bekleyebilirdi ve tatillerinin ilk gününü biraz alışılmadık bir şeyle kutlamakta da hiçbir kötülük yoktu.

Dumanlı, kalabalık ve gürültülü yemek salonundan geçip danışma masasını sordu. Ona, merdivenin dibini, holün sonunu gösterdiler; burada anahtarlarla kaplı bir levhanın altında solgun sarı saçlı bir kadın oturuyordu. Genç adam güçbela son boş odanın anahtarını elde edebildi.

Genç kız da yalnız kalır kalmaz, rolünden sıyrıldı. Ama o yolun değişmesine kızmış değildi. Arkadaşına öylesine bağlıydı ki onun yaptığı hiçbir şeyden kuşkulanmıyor, yaşamının her anını ona güvenle veriyordu. Derken, genç adamın yolculukları sırasında karşılaştığı başka genç kadınların onu, şimdi kendisinin yaptığı gibi bu arabada beklemiş olduklarını aklından geçirdi. Tuhaftır ki bu düşünce onu üzmüyordu; gülümsüyordu; bu kez, bu yabancının kendisi olması, güzel bir şey gibi geliyordu ona. O kadar kıskandığı, şu sorumsuz ve uygunsuz yabancı kadınlardan birisiydi kendisi şimdi. Böylelikle onları yenilgiye uğrattığına, silahlarını ele geçirme fırsatı bulduğuna ve sonunda da erkek arkadaşına, ona vermeyi henüz başaramadığı şeyleri yani hafifliği, tasasızlığı, töretanımazlığı verdiğine inanıyordu. Bütün kadınların yerine yalnızca kendisinin geçebileceğini ve böylelikle de

sevdiğinin bütün dikkatini (yalnızca kendisinin) üstüne çekip onu tümüyle kendine saklayabileceğini düşününce ilginç bir tatmin duyuyordu.

Genç adam arabanın kapısını açıp genç kızı otelin yemek salonuna götürdü. Gürültü patırtının, kirin pasın ve sigara dumanlarının ortasında, bir köşede, boş olan tek masayı fark etti.

7

"Bakalım şimdi benimle nasıl ilgileneceksiniz?" diye sordu genç kız, kışkırtıcı bir ses tonuyla.

"Bir aperitif alır mıydınız?"

Genç kız alkole pek düşkün değildi; ara sıra biraz şarap içiyor, Porto şarabını da çok seviyordu. Ama bu kez mahsus, "Votka," dedi.

"Mükemmel," dedi genç adam, "umarım sarhoş falan olmazsınız."

"Peki ya olursam?" dedi genç kız.

Genç adam karşılık vermeden garsonu çağırdı, iki votka ve iki biftek sipariş etti. Birkaç dakika sonra, garson iki bardak getirip önlerine koydu.

Genç adam bardağını kaldırdı ve "Şerefinize!" dedi.

"Daha esprili bir kutlama bulamaz mıydınız!"

Genç kızın oyununda, genç adamı kızdırmaya başlayan bir şeyler vardı; şimdi yüz yüze otururlarken onu bir yabancıya dönüştüren şeyin yalnızca sözleri olmadığını, onun bütün kişiliğinin davranışlarına ve mimiklerine varıncaya değiştiğini anladı. Çok iyi tanıdığı ve bir çeşit tiksinti duyduğu şu tür kadınlara yerinilecek ölçüde, tıpatıp benziyordu genç kadın.

Bu nedenle (bardağı ileriye uzattığı elinde tutmaya devam ederek) kutlama sözünü değiştirdi: "Pekâlâ, size içmiyorum," dedi "ama hayvanların en iyi niteliklerini

insanların en kötü nitelikleriyle birleştiren sizin türünüze içiyorum."

"Benim türüm derken, bütün kadınları mı kastediyorsunuz?" diye sordu genç kız.

"Hayır, yalnızca size benzeyenleri."

"Ancak, bir kadını bir hayvana benzetmek bana pek de esprili bir şey gibi gelmiyor."

"Pekâlâ," diye karşılık verdi genç adam, bardağını önde tutmaya devam ederek, "o zaman sizin benzerlerinize değil, sizin ruhunuza içeceğim; kabul mü? Kafanızdan karnınıza indiğinde yanıp tutuşan ve karnınızdan kafanıza tekrar çıktığında sönen ruhunuza."

Genç kız bardağını kaldırdı. "Kabul, karnıma inen ruhuma."

"Küçük bir düzeltme daha yapmak istiyorum," dedi genç adam, "daha çok ruhunuzun indiği karnınıza içelim."

"Karnıma!" dedi genç kız ve karnı (onu adıyla andıklarında) bu çağrıya adeta karşılık verdi; genç kız karnının her bir santimini hissediyordu.

Derken garson biftekleri getirdi. İkinci bir votka ve soda sipariş ettiler (bu kez genç kızın göğüslerine içtiler) ve konuşmaları bu tuhaf ve ciddilikten uzak minvalde sürüp gitti. Genç adam, arkadaşının hafifmeşrep bir kadın gibi davranmayı bu kadar iyi başarmasına gitgide daha çok sinirleniyordu; bunu böylesine iyi yapabildiğine göre, diyordu kendi kendine, gerçekte kendisi de onlardan biri. Aslında, içine sızmış olan, bir yerlerden çıkıp gelmiş bir başkasının ruhu değildi; genç kızın böylelikle cisimleştirdiği kişi, kendisiydi ya da en azından varlığının kilit altında tutageldiği, ama bu oyun bahanesinin kafesinden çıkardığı parçasıydı. Kuşkusuz bu oyunu oynarken kendini yadsıdığına inanıyordu; ama aslında olan bunun tam tersi değil miydi? Onu kendisi kılan, onu

kurtaran bu oyun değil miydi? Hayır, onun karşısında oturan, arkadaşının gövdesini taşıyan bir başka kadın değildi; arkadaşının ta kendisiydi, oydu tamı tamına. Ona gitgide artan bir tiksintiyle bakıyordu.

Ama bu yalnızca tiksinti değildi. Genç kız, erkek arkadaşına zihnen yabancılaştıkça, genç adamın ona duyduğu fiziksel arzu da aynı oranda artıyordu. Kızın ruhunun yabancılığı dikkatleri onun kadın gövdesine çekiyordu. Dahası, bu yabancılık gövdesini, sanki bu gövde şimdiye kadar onun için yalnızca acıma, sevecenlik, ilgi, sevgi ve heyecan sisi içinde var olmuş gibi; sanki bu sis içinde yitip gitmiş gibi (evet, sanki gövdesi yitip gitmiş gibi!) yeniden bir gövde kılıyordu. Genç adam hayatında ilk kez kız arkadaşının gövdesini gördüğüne inanıyordu.

Üçüncü sodalı votkadan sonra, genç kız kalktı ve cilveli bir gülümsemeyle, "Affedersiniz," dedi.

"Nereye gittiğinizi sorabilir miyim, küçükhanım?"

"İzin verirseniz, işeyeceğim," dedi ve masaların arasından geçerek restoranın dibindeki kadife perdeye doğru yöneldi.

8

Genç kız, adamı ağzından çıkan bu sözcükle –elbette oldukça zararsız, ama genç adamın şimdiye değin ondan hiç işitmediği bu sözcükle– afallatmış olduğuna memnundu. Oynadığı kadının kişiliğini hiçbir şey bu sözcüğün üzerine cilveyle konulan vurgu kadar dile getirmiyordu; evet memnundu, keyfi yerindeydi; oyun onu büyülüyordu; ona şimdiye değin hiç duymadığı yepyeni heyecanlar veriyordu: Sözgelimi, sorumsuzluk dolu bir tasasızlık duygusu.

Atacağı her adımda hep tedirginlik duyan o, birdenbire tümüyle rahatlamış hissediyordu kendini. Kendini

aniden içine dalmış bulduğu bu başkasının hayatı, edep duygusundan uzak, yaşamöyküsel özellikleri olmayan, geçmişsiz ve geleceksiz, bağlanmasız bir hayattı; görülmedik biçimde özgür bir hayattı. Otostopçu olunca, her şeyi yapabilirdi; her şeye izin vardı onun için; her şeyi söyleyebilir, her şeyi yapabilir, her şeyi duyabilirdi.

Salonda ilerlerken bütün masalardan kendisini gözledikleri dikkatini çekti; bu da tanımadığı yeni bir heyecandı; gövdesinin ona verdiği edep dışı zevkti bu. Şu ana değin, göğüslerinden utanan ve onların gövdesinde çıkıntı yaptıklarını ve dışarıdan görülebildiklerini düşününce hoş olmayan bir terbiyesizlik duygusuna kapılan on dört yaşında bir yeniyetme olma kimliğinden kendini hiçbir zaman tümüyle kurtaramamıştı. Güzel olduğu, biçimli bir vücuda sahip olduğu için gurur duyuyor, ne var ki, bu gurur edep duygusuyla hemen bastırılıyordu: Kadın güzelliğinin her şeyden önce cinsel kışkırtma gücüyle harekete geçtiğini çok iyi hissediyordu ve bu da onun için hoş olmayan bir şeydi. Gövdesinin yalnızca sevdiği adama hitap etmesini diliyordu; erkekler sokakta göğüslerine baktıklarında, ona bu bakışlar yalnızca kendisine ve sevdiğine ait olan en derin mahremiyet duygusunu biraz lekeliyormuş gibi geliyordu. Ama şimdi, otostopçuydu, yazgısı olmayan kadındı; kendini aşkının sevecen zincirlerinden kurtarmıştı ve gövdesinin bilincine yoğun biçimde varmaya başlıyordu. Onu gözleyen bakışlar kendisine ne kadar yabancı olurlarsa, bu gövde de onu o kadar kışkırtıyordu.

Son masanın yanından geçiyordu ki, hiç kuşkusuz insan sarraflığıyla gösteriş yapmak isteyen sarhoş bir adam, ona Fransızca olarak, "Küçükhanım, kaça?" diye seslendi.

Genç kadın bu sözün ne anlama geldiğini anladı. Göğüslerini ileriye doğru çıkardı ve kalçalarını bir o ya-

na, bir bu yana sallayarak bu anı yoğun biçimde yaşadı, sonra da perdenin ardında kayboldu.

9

Tuhaf bir oyundu bu. Tuhaflık da sözgelimi, genç adamın meçhul sürücü rolünü çok iyi oynamasına karşın, bir an olsun otostopçuda kız arkadaşını görmekten kendini alamamasından ileri geliyordu. Gerçekte dayanılmaz olan da buydu. Kız arkadaşını bir adamı baştan çıkarmakla meşgulken görüyor ve bu sahneye katılmanın; kendisini aldatırken (ve ileride aldatacağı zaman) neye benzeyeceğini, neler söyleyeceğini yakından görmenin hüzünlü ayrıcalığını yaşıyordu; kendisinin de kız arkadaşının sadakatsizliği için yem görevi görmesinin çelişkili onurunu duyuyordu.

İşin kötüsü, genç adam onu sevmekten çok ona tapıyordu. Kendine hep genç kızın sadakat ve saflık sınırları içinde bir gerçekliği olduğunu ve sınırların ötesinde hiç var olmadığını söyleyip durmuştu; bu sınırların ötesinde o, suyun kaynama noktasında su olmaktan çıkması gibi kendisi olmaktan çıkardı. Onun bu korkunç sınırı bu kadar doğal bir zarafetle aştığını gördükçe öfkesinin kabardığını hissediyordu.

Genç kız tuvaletten döndü ve "Adamın biri bana: Küçükhanım, kaça dedi," diyerek yakındı.

"Bunda şaşılacak bir yan yok! Bir fahişeye benziyorsunuz siz."

"Bana vız geldiğini biliyor musunuz bunun?"

"O zaman gidin o adamla!"

"Ama mademki sizinleyim..."

"Onunla daha sonra buluşursunuz. Gidin de anlaşın onunla."

"Hoşuma gitmiyor o."

"Ama bir gecede birkaç adama sahip olmak sizi hiç rahatsız etmez ki."

"Niçin etsin? Yakışıklı adamlarsa onlar."

"Onlara art arda mı, yoksa aynı anda mı sahip olmayı yeğlersiniz?"

"Her ikisi de olur."

Konuşma gitgide kabalaşıyordu; kız buna biraz şaşırmıştı, ama karşı çıkamıyordu. İnsan oyunda bile özgür değildir, oyuncu için oyun bir tuzaktır. Yalnızca bir oyun söz konusu olsaydı ve onlar da birbirleri için iki yabancı olsaydılar, otostopçu çoktan kendini hakarete uğramış hisseder ve çekip giderdi; ama bir oyundan kaçmanın çaresi yoktur. Bir takım maçın sonundan önce sahadan kaçamaz, satranç tahtasındaki taşlar tahtanın karelerinden dışarı çıkamazlar; oyun sahasının sınırları saptanmıştır. Genç kız, sırf bir oyun söz konusu olduğu için, her şeyi kabul etmek durumunda olduğunu biliyordu. Oyun ne kadar ileriye götürülürse, oyunun o kadar oyun olacağını ve kendisinin de bu oyunu uslu uslu oynamak zorunda kalacağını biliyordu. Aklı yardıma çağırıp şaşkına dönmüş ruhu oyuna mesafe koyması ve ciddiye almaması için uyarmak da hiçbir işe yaramıyordu. Bu bir oyun olduğu için, ruhu korkuya kapılmıyor, kendini savunmuyor ve kendini bir uyuşturucuya bırakır gibi oyuna bırakıyordu.

Genç adam garsonu çağırıp parayı ödedi. Sonra kalktı ve "Gidelim," dedi.

"Nereye gideceğiz?" diye sordu kız, anlamamış gibi yaparak.

"Soru sormayı bırak da gel!"

"Benimle nasıl konuşuyorsunuz böyle!"

"Fahişelerle böyle konuşurum."

10

İyi aydınlatılmamış merdivenden çıkıyorlardı; sahanlıkta, hafif çakırkeyif bir grup adam tuvaletin önünde bekliyorlardı. Genç adam kolunu uzatıp kızı arkadan kavradı, öyle ki eliyle kızın bir göğsünü avucunun içine aldı. Tuvaletin yanındaki adamlar bunu fark ettiler ve açık saçık sözler fısıldaşmaya başladılar. Genç kız kendini arkadaşının kolundan kurtarmak istedi, ama genç adam ona, "Sakin ol!" diye bağırdı. Adamlar bu durum karşısında hep birlikte bir şamata kopardılar ve genç kıza ağza alınmayacak birkaç laf attılar. Genç adamla kız birinci kata vardılar. Adam odanın kapısını açıp ışığı yaktı.

İçinde bir masa, bir sandalye ve bir de lavabonun bulunduğu, iki yataklı küçük bir odaydı burası. Genç adam kapının sürgüsünü itti ve genç kıza doğru döndü. Genç kız adamın karşısında, gözlerinde küstahça bir şehvanilik pırıltısıyla, meydan okuyan bir tavırla duruyordu. Genç adam ona bakıyor ve bu şehvet düşkünü yüz ifadesinin ardında, şefkatlice sevdiği o bildik yüz çizgilerini keşfetmeye çabalıyordu. Bu, aynı objektiften iki görüntüye bakmak gibiydi; birinin arasından öbürünün göründüğü, üst üste konulmuş iki görüntü. Üst üste konulmuş bu iki görüntü ona arkadaşında her şeyin bulunabileceğini, ruhunun korkunç derecede biçimsiz olduğunu, bu ruhta sadakatsizlik kadar sadakatin, masumluk kadar ihanetin, iffetlilik kadar hoppalığın yer alabileceğini söylüyordu. Bu vahşi karışım ona bir çöp yığınında bulunabilecek alacalı renkler kadar iğrenç geliyordu. İki görüntü hâlâ birbirinin içinden görünmeyi sürdürüyor ve genç adam arkadaşı ile öteki kadınlar arasındaki farkın tümüyle yüzeysel bir fark olduğunu ve arkadaşının, gönlünün ta derinliklerinde, bütün düşünceleri, bütün duyguları,

olası bütün kötü yanlarıyla öteki kadınlara benzediğini anlıyordu. Bu ise gizli kuşkularını ve kıskançlık nöbetlerini haklı kılıyordu. Kimi dış çizgilerinin onun kişiliğini dışa vurduğu yolundaki izlenim, ona bakan başka bir kimsenin, yani kendisinin kapıldığı bir yanılsamadan başka bir şey değildi. Sevdiği kadın arzularının, soyut düşüncelerinin, beslediği güvenin yalnızca bir ürünüymüş gibi geliyordu ona; oysa, şimdi önünde duran gerçek kadın, insanı umutsuzluğa sürükleyecek kadar başka, yabancı ve çok biçimliydi. Ondan nefret ediyordu.

"Ne bekliyorsun? Soyunsana!" dedi.

Genç kız cilveyle başını eğdi ve "Gerekli mi bu?" diye karşılık verdi.

Bu sözü söyleyişindeki ton kulağına çok bildik geldi, sanki başka bir kadın bu sözü ona yıllar önce söylemişti, ama artık kim olduğunu anımsamıyordu. Onu aşağılamak istiyordu. Otostopçuyu değil; onu, arkadaşını. Oyun sonunda hayatla karışmaya başlamıştı. Otostopçuyu aşağılamayı oynamak, artık arkadaşını aşağılamak için kullanacağı bir bahaneden başka bir şey değildi. Bunun bir oyun olduğunu unutmuştu. Karşısında duran kadından nefret ediyordu. Gözlerini ona dikmişti; derken, cüzdanından elli kronluk bir banknot çıkarıp onu kıza uzattı: "Yeter mi?"

Genç kız elli kronu aldı ve "Pek cömert değilsiniz," dedi.

"Daha fazlasına değmezsin," diye karşılık verdi genç adam.

Kız ona yaslandı. "Bana karşı iyi davranmıyorsunuz. Daha kibar olmanızı gerek. Biraz çaba harcasanıza!"

Genç kız kollarını adamın omuzlarına attı ve dudaklarını dudaklarına uzattı. Ama genç adam parmaklarını ağzına koyup onu yavaşça itti. "Ben yalnızca sevdiğim kadınları öperim."

"Peki beni sevmiyor musunuz?"
"Hayır."
"Kimi seviyorsunuz?"
"Sana ne? Soyun!"

11

Daha önce hiç böyle soyunmamıştı. Utangaçlık, panik duygusu, baş dönmesi, genç adamın karşısında soyunurken duyduğu (ve karanlıkta gizleyemediği) her şey kayboluvermişti. Onun önünde kendinden emin, küstah, ışıklara bürünmüş bir halde duruyordu ve o zamana değin bilmediği yavaş, kışkırtıcı bir soyunmanın jestlerini böyle birdenbire keşfetmiş olduğuna şaşırmıştı. Gözlerini adamın gözlerinden ayırmadan, giysilerini ateşli bir tavırla bir bir çıkarıyor ve bu soyunma eyleminin her bir aşamasının tadını çıkarıyordu.

Ama sonra, genç adamın karşısında birdenbire çırılçıplak kaldığında, kafasından bu oyunun daha fazla sürdürülemeyeceği, üstündeki giysileri çıkarmakla maskesini de çıkarmış olduğu ve çıplak kaldığı düşüncesi geçti; bu da artık kendisi olduğu ve genç adamın şimdi ona doğru bir adım atıp bir el hareketi, her şeyi silecek ve ardından yalnızca en mahrem sevişme anlarının geleceği bir el hareketi yapması gerektiği anlamına geliyordu. Dolayısıyla, onun önünde çıplaktı ve oyun oynamayı bırakmıştı; kendini rahatsız hissediyordu ve yüzünde şimdi gerçekten kendisine ait olan gülümseme, utangaç ve şaşkın gülümseme belirdi.

Ancak genç adam kımıldamadan duruyordu, oyunu ortadan kaldırmak için hiçbir harekette bulunmuyordu. Genç kızın bu denli bildik olan gülümsemesini görmüyordu; karşısında yalnızca nefret ettiği arkadaşının güzel, yabancı gövdesini görüyordu. Nefret, şehvet duygularını

her türlü duygusal ciladan arıtıyordu. Genç kız ona yaklaşmak istedi, ama adam ona, "Olduğun yerde kal, seni iyice görmek istiyorum," dedi. Genç adam şimdi yalnızca bir tek şeyi, ona bir fahişeymişçesine davranmayı arzuluyordu. Ama şimdiye değin hiçbir fahişeyle ilişkisi olmamıştı, fahişeler üzerine edindiği bilgileri de okuduğu kitaplardan ve şuradan buradan elde etmişti. Bu nedenle gözünün önüne gelen ilk görüntü, bir piyanonun parlak kapağı üzerinde dans eden, siyah iç çamaşırlı çıplak bir kadın oldu. Otel odasında piyano yoktu, yalnızca duvara dayalı ve üstü örtülü küçük bir masa vardı. Genç adam arkadaşına oraya çıkmasını emretti. Genç kız yalvarır gibi bir hareket yaptı, ama adam ona, "Sana para ödedik," dedi.

Genç kız, arkadaşının bakışlarında okuduğu sarsılmaz karar karşısında, oyunu sürdürmeye çabaladı, ama artık bunu yapamıyor, nasıl yapacağını da bilmiyordu. Yaşlı gözlerle masanın üstüne çıktı. Masa ancak bir metreye bir metre boyutlarındaydı ve topaldı; üzerinde ayakta dururken dengesini yitirmekten korkuyordu.

Ama genç adam karşısında dikilen bu çıplak bedeni görmekten memnundu ve kızın utangaçça güvensizliği adamı daha da buyurgan kılıyordu. Başka adamların da bu bedeni görmüş olduklarını ve göreceklerini aklından geçirdiği için, kızın bedenini tüm pozisyonlarda ve tüm açılardan görmek istiyordu. Kaba ve şehvet düşkünüydü. Genç kıza daha önce ağzından hiç duymadığı sözler söylüyordu. Genç kız direnmek, oyundan kaçmak istiyordu. Genç adama adıyla seslendi, ama o kendisiyle böyle senli benli konuşmaya hakkı olmadığını söyleyerek kızı susturdu. Genç kız sonunda çılgına dönmüş bir halde ve gözlerinde yaşlarla boyun eğdi. Öne doğru eğildi ve adamın arzusuna göre çömeldi, asker selamı verdi, sonra bir tvist numarası yapmak üzere kalçalarını bir o

yana, bir bu yana salladı; ama yaptığı ani bir hareketle masa örtüsünü yere kaydırdı, kendisi de az daha düşüyordu. Adam genç kızı yakalayıp yatağa sürükledi.

Onunla birleşti. Genç kız bu talihsiz oyunun sonunda bitmiş olduğunu, yeniden önceki gibi olacaklarını ve birbirlerini gerçekten seveceklerini düşününce sevindi. Dudaklarını adamınkine bastırmak istedi, ama genç adam onu itti ve yalnızca sevdiği kadınları öptüğünü yineledi. Genç kız hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Ama adam onun ağlamasına bile izin vermedi, çünkü gitgide artan öfkeli tutkusu, kızın bedenini yavaş yavaş ele geçiriyordu, sonunda da ruhunun iniltilerini boğdu. Kısa bir süre sonra yatağın üzerinde, birbiriyle kusursuzca birleşmiş, şehvetten kıvranan ve birbirine yabancı iki beden vardı. Şimdi olup bitenler, dünyada her şeyden çok korktuğu, her zaman kaygı duyarak kaçınmaya çalıştığı şeydi: duygu ve sevgi olmadan sevişmek. Genç kız yasak sınırını aştığını ve bu sınırın ötesinde bundan böyle en küçük bir sakınım duygusuna kapılmadan ve bütün ruhuyla ilerlediğini biliyordu. Yalnızca zihninin uzak bir köşesinde, şimdiye değin böylesine bir zevk, bu seferki kadar yoğun bir zevk duymadığını düşününce bir çeşit dehşet duygusuna kapılıyordu.

12

Derken her şey bitti. Genç adam kızdan uzaklaştı ve yatağın tepesinde asılı duran uzun kordonu çekerek ışığı söndürdü. Kızın yüzünü görmek istemiyordu. Oyunun sona ermiş olduğunu biliyordu ama, her zamanki ilişkilerinin dünyasına geri dönmeyi hiç mi hiç arzu etmiyordu. Bu dönüşten korkuyordu. Kızın bedeniyle her türlü temastan kaçınarak onun yanında karanlıkta yatıyordu.

Bir süre sonra boğuk hıçkırıklar işitti; genç kızın eli,

çekingen çekingen, çocukça bir tavırla, kendi eline dokundu. Kız elini geri çekti, tekrar dokundu ve sonra yalvarıp yakaran, hıçkırıklara boğulan ve genç adama adıyla seslenerek, "Ben benim, ben benim..." diyen bir ses işitildi.

Genç adam susuyor, kımıldamıyor ve arkadaşının iddiasındaki, bilinmeyenin yine bir bilinmeyenle tanımlandığı hüzünlü dayanıksızlığı gayet iyi anlıyordu.

Hıçkırıklar yerini uzun bir ağlamaya bıraktı; genç kız gene uzun zaman bu, "Ben benim, ben benim, ben benim..." şeklindeki heyecan verici totolojiyi yineleyip durdu.

Derken, adam genç kızı avutabilmek için yardıma acıma duygusunu çağırdı. (Bu duyguyu uzaklardan çağırması gerekmişti, çünkü elinin altında, yakınlarda hiçbir yerde yoktu.) Önlerinde hâlâ on üç günlük bir tatil vardı.

KOLOKYUM

Birinci Perde

Hastane personeli odası

Hastane personeli odası (herhangi bir kentteki herhangi bir hastanenin herhangi bir servisinde) beş kişiyi bir araya getirmiş ve onların yapıp ettikleriyle konuşmalarını önemsiz, ama bir o kadar da eğlenceli bir öyküye dönüştürmüş bulunuyor.

Dr. Havel ile hastabakıcı Alzhbeta buradalar (her ikisi de bugün gece nöbetindeler) ve onlardan başka iki hekim daha var (buraya gevezelik edip biraz içmek için oldukça sudan bir bahaneyle geldiler): dazlak kafalı başhekimle, başka bir servisten olan ve başhekimle yattığını bütün hastanenin bildiği otuzlarında, hoş bir kadın doktor.

(Başhekim, elbette evli ve az önce hem mizah duygusunu hem de kafasından geçen düşünceleri ortaya koyan en sevdiği özdeyişi söyledi bağıra çağıra: "Aziz meslektaşlarım, bildiğiniz gibi, bir erkeğin en büyük mutsuzluğu, mutlu bir evliliğinin olmasıdır. Hiç boşanma umudu yoktur bu erkeğin.")

Bu dört kişinin dışında, bir beşincisi var, ama doğrusunu söylemek gerekirse o burada değil, çünkü en genç o olduğundan, onu yeni bir şişe içki bulmaya yolladılar. Bir de pencere var, önemli bu, çünkü pencere dışarının karanlığına açık ve odaya, ılık kokulu yaz gecesiyle bir-

likte, sürekli olarak ay ışığı giriyor. Ve son olarak odada, orada bulunan herkesin tatlı gevezeliklerinde, ama özellikle de kendi savurduğu saçma sapan lakırdıları can kulağıyla dinleyen başhekimin sözlerinde kendini gösteren hoş bir atmosfer var.

Bir süre sonra (bizim öykümüz de gerçekte bu noktada başlıyor) odada belli bir gerilim hissediliyor: Alzhbeta, nöbetçi bir hastabakıcıya yakışmayacak kadar içmiş ve üstelik, Doktor Havel'e karşı, onu sinirlendiren ve kendisini sert biçimde azarlamasına yol açan, cilveli, ayartıcı bir tavır takınıyor.

Dr. Havel'in uyarısı

"Sevgili Alzhbeta, sizi anlamıyorum. Her gün irinli yaralarla cebelleşiyorsunuz, ihtiyarların buruş buruş olmuş kaba etlerine iğneler yapıyorsunuz, lavmanlarla uğraşıyorsunuz, sürgüleri boşaltıyorsunuz. Kader size, insanın bedensel doğasını bütün metafizik boşluğu içinde kavrayabilmek gibisinden imrenilesi bir fırsat vermiş. Ne var ki, sizin dirimselliğinize söz geçirmek olanaksız bir şey. Bir vücut ve yalnızca bir vücut olmaya duyduğunuz inatçı arzuyu hiçbir şey sarsamaz sizin. Göğüsleriniz beş metreden erkeklere sürtünüyor! Şu yorulmak bilmez kalçalarınızın çizdiği sonsuz spiraller yüzünden, yürüyüşünüzü seyrederken, inanın başım dönüyor. Allah aşkına, biraz uzaklaşın yanımdan! Göğüsleriniz Tanrı gibi her yerdeler! İğneleri on dakika önce yapmanız gerekirdi!"

Doktor Havel ölüm gibidir. Her şeyi alır.

Hastabakıcı Alzhbeta (numaradan gücenmişti) iki ihtiyarın kaba etlerine iğne yapmaya mahkûm edilmiş olarak personel odasından ayrıldıktan sonra, başhekim, "Yahu, Havel, şu zavallı Alzhbeta'yı ne diye bu kadar inatla başından atıyorsun?" diye sordu.

Dr. Havel içkisinden bir yudum aldı ve "Hocam, bu yüzden bana kızmayın. Çirkin olduğu ya da pek genç olmadığı için değil. İnanın bana! Ondan daha çirkin ve çok daha yaşlı kadınlara da sahip oldum ben," dedi.

"Evet, sizi tanıyoruz: Ölüm gibisiniz siz; her şeyi alırsınız. Ama her şeyi alıyorsanız, Alzhbeta'yı niye almıyorsunuz?"

"Belki de," dedi Havel, "arzusunu o kadar açık açık gösteriyor ki bir buyruğa benziyor bu. Benim kadınlara karşı ölüm gibi olduğumu söylüyorsunuz. Ancak ölüm, kendisine buyruk verilmesinden hoşlanmaz."

Başhekimin en büyük başarısı

"Sanırım sizi anlıyorum," diye yanıt verdi başhekim. "Biraz daha gençken herkesle yatan bir kız tanımıştım ve hoş olduğu için de ona sahip olmaya karar vermiştim. Düşünebiliyor musunuz, beni reddetti bu kız! Bütün meslektaşlarımla, şoförle, aşçıyla, hatta ölü taşıyıcısıyla yatıyordu da bir tek benimle yatmak istemiyordu. Düşünebiliyor musunuz bunu?"

"Elbette," dedi kadın doktor.

"Bilmek istiyorsanız," diyerek öfkeyle sözünü sürdürdü başhekim –metresine başkalarının yanındayken siz diye hitap ederdi– "o çağlarda diplomamı alalı daha birkaç ay olmuştu ve çok başarılı bir öğrenciydim. Bütün kadınların elde edilebileceğine inanıyordum ve bu inancımı elde edilmesi çok daha güç kadınlarla kanıtlamayı da başarmıştım. Görüyorsunuz, bu kadar kolaylıkla elde edilebilecek bu kızla başarısızlığa uğradım."

"Ben sizi tanıyorsam, bu durumu açıklayacak mutlaka bir kuramınız vardır," dedi Dr. Havel.

"Var," diye karşılık verdi başhekim. "Erotizm yalnızca bedene duyulan arzu değil, buna eş ölçüde, onura du-

yulan arzudur. Bizden hoşlanan ve bizi seven, sahip olduğumuz bir yatak arkadaşı, bizim aynamız olur, önemimizin ve değerimizin ölçüsüdür o. Bu açıdan, benim küçük fahişemin işi kolay değildi. İnsan önüne gelenle yatınca, sevişmek gibi böylesine sıradan bir olayın hâlâ herhangi bir önem taşıyabileceğine inanmaktan vazgeçiyor. Gerçek erotik onuru, onu, bu nedenle karşı tarafta arıyoruz. Benim küçük fahişeme değerinin ölçüsünü, yalnızca onu isteyen ama kızın reddettiği bir adam verebilirdi. Ve kız kendi gözünde en iyi ve en güzel olmak istediği için de reddederek onurlandıracağı bu biricik adamı seçmesi gerektiğinde, son derece katı ve zor beğenir bir tutum takındı. Sonunda beni seçtiğinde bunun az bulunan bir onur olduğunu anladım, bugün de hâlâ en büyük aşk başarım olarak görüyorum bunu."

"Suyu şaraba dönüştürmede şaşırtıcı bir yeteneğe sahipsiniz," dedi kadın doktor.

"En büyük başarım olarak sizi görmediğime gücendiniz mi?" dedi başhekim. "Beni anlamalısınız. Erdemli bir kadın olduğunuz halde, sizin için ben yine de (bunun beni ne kadar üzdüğünü bilemezsiniz) ne ilkim ne de sonuncuyum, oysa bu küçük fahişe için öyleydim. İnanın bana, hiç unutmadı beni, bugün bile, beni reddedişini özlemle anıyor. Zaten bu öyküyü de sırf, Havel'in Alzhbeta'ya karşı tutumuna benzediği için anlattım."

Özgürlüğe övgü

"Olacak iş değil, hocam," dedi Havel, "umarım benim Alzhbeta'da kendi insani değerimin ölçüsünü aradığımı söylemek istemiyorsunuz!"

"Elbette ki istemiyor," dedi kadın doktor, alaycı bir tonla. "Bunu bize daha önce de açıkladınız. Alzhbeta'nın ayartıcı tutumu size bir buyruk gibi geliyor ve siz

yattığınız kadınları kendinizin seçtiği yanılsamasını sürdürmek istiyorsunuz."

"Biliyorsunuz, burada açık açık konuştuğumuza göre durum tam olarak böyle değil," dedi Havel, düşünceli bir havayla. "Canımı sıkan şeyin Alzhbeta'nın ayartıcı tavrı olduğunu söylediğimde, gerçekte, yalnızca espri yapmak istiyordum. Doğrusunu söylemek gerekirse ben çok daha ayartıcı kadınlara sahip oldum. Onların ayartıcı olmaları benim pekâlâ işime geliyordu, çünkü bu, olayların gelişimine hız veriyordu."

"Peki, ne demeye Alzhbeta ile evlenmiyorsunuz?" diye bağırdı başhekim.

"Hocam sorunuz, bana ilk başta göründüğü kadar saçma değil, çünkü görüyorum ki buna yanıt vermek çok zor. İçtenlikle söylüyorum, Alzhbeta ile niçin evlenmediğimi bilmiyorum. Çok daha çirkin, çok daha yaşlı ve ayartıcı kadınlarla yattım. Bundan da sonunda, ister istemez onunla da yatabileceğim sonucu çıkarılabilir. Tüm istatistikler böyle bir şeyi gösterirdi. Bütün sibernetik makineleri bu yönde bir sonuca varırlardı. Görüyorsunuz işte, kuşkusuz bu nedenle onunla evlenmiyorum. Kesinlikle zorunluluğa hayır demek istedim. Nedensellik ilkesine bir çelme takabilmek için. Özgür iradenin bir kaprisiyle evrensel gidişin iç karartıcı bir biçimde öngörülebilir olmasını zedelemek için."

"Ama bu amaç için niye Alzhbeta'yı seçtiniz ki?" diye bağırdı başhekim.

"Sırf hiçbir nedeni olmadığı için. Bir neden olsaydı, bu neden önceden keşfedilebilir ve davranışım da önceden belirlenebilirdi. Bize bağışlanan ve bizim de bu acımasız yasalar dünyasında, birazcık insani varlığını sürdürebilmesi için, bıkıp usanmadan erişmeye çalışmak zorunda olduğumuz bu özgürlük parçası aslında tamı tamına bu mantık yokluğunda bulunuyor. Sevgili mes-

lektaşlarım, yaşasın özgürlük!" dedi Havel ve bardağını ötekilerle tokuşturmak için hüzünlü hüzünlü kaldırdı.

İnsanın sorumluluğu nereye kadar uzanır?

Bu sırada, odada bulunan tüm doktorların hemen dikkatini üzerine çeken yeni bir şişe içki belirdi. Kapı eşiğinde elinde şişeyle ayakta duran ve ince uzun boylu sevimli bir genç olan Fleischman, serviste staj yapmakta olan bir tıp öğrencisiydi. Şişeyi (yavaşça) masanın üzerine koydu, (uzun uzadıya) tirbuşonu aradı, sonra (acele etmeden) tirbuşonu şişenin mantarına soktu ve (düşünceli düşünceli) mantarın içine bastırarak çevirdi ve şişeyi sonunda (hülyalı bir edayla) açtı. Yukarıdaki parantezler Fleischman'ın yavaşlığını gözler önüne sermek için konulmuştur ve bu yavaşlık, Fleischman'ın beceriksizliğinden çok, genç tıp öğrencisinin dış dünyanın önemsiz ayrıntılarını bir yana bırakarak varlığının derinliklerine, nasıl da gevşek bir hayranlıkla baktığına tanıklık etmektedir.

"Bütün bu konuştuklarımız saçmalıktan başka bir şey değil," dedi Doktor Havel, "Alzhbeta'yı reddeden ben değilim, o beni istemiyor. Yazık! Fleischman için çıldırıyor o."

"Benim için mi çıldırıyor?" diyerek şişeden başını kaldırdı Fleischman, sonra uzun adımlarla, tirbuşonu yerine koymaya gitti, ardından tekrar masanın yanına döndü ve bardaklara şarap koydu.

"Saf birisiniz siz," dedi başhekim, Havel'i destekleyerek, "bunu sizden başka herkes biliyor. Servise geldiniz geleli, Alzhbeta'ya katlanmak zorlaştı. Ve iki aydır da bu sürüyor."

Fleischman (uzun uzun) başhekime baktı ve "Bunu gerçekten bilmiyordum," dedi. Ve sonra, "Zaten, beni ilgilendirmiyor," diye ekledi.

"Peki ya bütün bu soylu söylevleriniz? Kadına saygı üzerine söylediğiniz bütün bu parlak sözler?" dedi Havel, yapmacık bir öfkeyle: "Alzhbeta'ya acı çektiriyorsunuz, bu da mı ilgilendirmiyor sizi?"

"Ben kadınlara acırım ve onlara hiçbir zaman bilerek kötülük yapmam," dedi Fleischman. "Ama iradem dışında yaptığım bir şey beni ilgilendirmez, çünkü bu konuda elimden bir şey gelmez, dolayısıyla da bunun sorumlusu olamam."

Derken, Alzhbeta odaya geri döndü. Belli ki en iyisinin hakareti unutmak ve hiçbir şey olmamış gibi davranmak olduğunu düşünüyordu, bu yüzden son derece yapmacıklı davrandı. Başhekim ona bir sandalye uzattı ve bardağını doldurdu. "İçin, Alzhbeta! Bütün sıkıntılarınızı unutun!"

"Öyle, unutayım," diye karşılık verdi Alzhbeta yüzüne yayılan geniş bir gülümsemeyle; ardından bardağını boşalttı.

Ve başhekim yeniden Fleischman'a doğru döndü: "İnsan yalnızca farkına vardığı şeylerden sorumlu olsaydı, alıklar her türlü hatadan peşin peşin arınmış olurlardı. Ancak, azizim Fleischman, insan bilmekle yükümlüdür. İnsan bilgisizliğinden sorumludur. Bilgisizlik bir hatadır. İşte bu nedenle hatanızı hiçbir şey bağışlatamaz. Size şunu söyleyeyim ki inkâr etseniz de kadınlara karşı çok kaba davranıyorsunuz."

Platonik aşka övgü

Havel, Fleischman'a karşı yeniden saldırıya geçti:

"Bayan Klara'ya, vaat ettiğiniz daireyi bulabildiniz mi bari?" dedi ona, (hepsinin de tanıdığı) genç bir kıza boşu boşuna kur yapışını böylelikle anımsatarak.

"Henüz değil, ama uğraşıyorum bu meseleyle."

"Size şunu söyleyeyim ki, Fleischman kadınlara karşı bir beyefendi gibi davranıyor. Onları boş sözlerle oyalamıyor," diyerek araya girdi kadın doktor, Fleischman'ın tarafını tutarak.

"Kadınlara karşı zalimce davranılmasına katlanamam, çünkü onlara acıyorum," diye yineledi tıp öğrencisi.

"Ama gene de Klara kendini size vermedi," dedi Alzhbeta, Fleischman'a ve münasebetsiz bir kahkaha patlattı, öyle ki başhekim sözü yeniden almak zorunda kaldı:

"Kendini verdi ya da vermedi, bu düşündüğünüz kadar önemli değil, Alzhbeta. Herkesin bildiği gibi Abelardus iğdiş edilmişti, ama bu, Helöise ile onun, sadık birer sevgili olarak kalmalarını engellemedi. Aşkları ölümsüzdü onların. George Sand, Frédéric Chopin ile yedi yıl boyunca bir bakire gibi eli eline değmeden yaşadı, ama aşklarının hâlâ sözü ediliyor! Beni reddetmek suretiyle bana bir kadının bir erkeğe verebileceği en büyük onuru vermiş olan o küçük fahişe olayını, bu kadar yüce bir dost meclisinde anımsatmak istemiyorum. Şuna iyi dikkat edin ki sevgili Alzhbeta, aşk ile sürekli olarak düşünüp durduğunuz şey arasında, sanılandan çok daha gevşek bağlar vardır. Hiç kuşkunuz olmasın ki Klara, Fleischman'ı seviyor. Ona karşı iyi davranıyor, ama yine de kendini ondan kaçırıyor. Bu size mantıkdışı geliyor, ama aşk gerçekte mantıkdışı olan şeydir."

"Ama bunun neresi mantıkdışı?" dedi Alzhbeta, yeniden münasebetsizce gülerek. "Klara'nın bir daireye gereksinimi var, bunun için de Fleischman'a iyi davranıyor. Ama onunla yatmayı arzulamıyor, çünkü hiç kuşkusuz yattığı başka birisi var. Ama bu başkası ona daire bulacak durumda değil."

Bu sırada Fleischman başını kaldırdı ve "Tepemi at-

tıyorsunuz ha!" dedi, "Çocuk gibi konuşuyorsunuz. Belki de utandığı için böyle davranıyor, olamaz mı? Sizin aklınıza gelmezdi bu, değil mi? Ya da belki de benden gizlediği bir hastalığı var? Onu çirkinleştiren bir yara izi? Müthiş bir utanç duygusuna sahip olan kadınlar vardır. Ancak siz Alzhbeta, bunlardan pek bir şey anlamazsınız."

"Ya da," dedi başhekim, Fleischman'ın yardımına koşarak, "Klara, Fleischman'ın karşısında, aşkın yol açtığı öyle bir iç sıkıntısına kapılıyor ki onunla bir türlü sevişemiyor. Siz Alzhbeta, birini sırf delice sevdiğiniz için onunla yatmamayı hayal edemezsiniz, değil mi?"

Alzhbeta aklına getiremediğini itiraf etti.

Sinyal

Bu noktada, (sürekli olarak yeni saçmalıklarla beslenen) konuşmayı bir anlığına durdurabilir ve Fleischman'ın akşamki toplantının başından beri, kadın doktorun gözlerinin içine bakmaya çabaladığını; çünkü (bir ay kadar önce) onu ilk gördüğünden bu yana kadından müthiş hoşlandığını söyleyebiliriz. Kadının otuz yaşlarının görkemi Fleischman'ın gözlerini kamaştırmaktaydı. Şu ana değin, onu yalnızca şöyle bir görmüştü ve bu akşam ilk kez olarak onunla bir süre aynı odada bulunma fırsatını yakalamıştı. Zaman zaman kaçamak göz atışlarına kadının karşılık verdiği duygusuna kapılıyor ve bu da onu çok heyecanlandırıyordu.

Derken, böyle bir bakışmadan sonra, kadın doktor aniden yerinden kalktı, pencereye yaklaştı ve, "Dışarıda hava ne kadar da güzel. Dolunay var..." dedi. Ve bakışları farkına varmadan yeniden Fleischman'a çevrildi.

Böyle durumların kokusunu almakta usta olan Fleischman, hemen bunun bir sinyal olduğunu, kendisi-

ne verilen bir sinyal olduğunu anladı. Ve hemen bu sırada, göğsünde bir dalganın kabardığını hissetti. Göğsü gerçekten de Stradivarius'un atölyesinde yer almaya layık, duyarlı bir enstrümandı. Zaman zaman bu yüceltici heyecana kapıldığı oluyor ve her seferinde de göğsündeki dalganın, düşlerinde gördüklerini de aşan, büyük, işitilmedik bir şeyin ortaya çıkışını muştulayan bir kehanetin kaçınılmazlığını taşıdığına inanıyordu.

Bu kez, bu dalga onu hem serseme çevirmiş hem de (beyninin bu sersemleşmeden kaçan bir köşesinde) onu şaşırtmıştı: Nasıl olur da arzusu böylesine büyük bir güce sahip olabilir, arzusunun çağrısı üzerine gerçeklik uslu uslu koşup vücut bulmaya hazır bir duruma gelebilirdi? Bir yandan taşıdığı bu güce şaşırırken bir yandan da tartışmanın daha canlanıp rakiplerinin dikkatinden kurtulacağı anı kolluyordu. Bu anın gelmiş olduğu hükmüne varır varmaz, odadan dışarı çıktı.

Kollarını kavuşturmuş yakışıklı genç adam

Bu doğaçlama konuşmanın geçtiği servis, hastanenin geniş bahçesinde (öteki pavyonların yakınında) kurulmuş sevimli bir pavyonun giriş katında bulunuyordu. Fleischman az önce bahçeye girmişti. Sırtını büyük bir meşe ağacının gövdesine dayadı, bir sigara yaktı ve gökyüzünü seyretmeye koyuldu: Yazın tam ortasındaydılar, havada kokular uçuşuyor, yuvarlak ay kara gökyüzünde asılı duruyordu.

Fleischman bundan sonra olup bitecekleri hayal etmeye çalışıyordu: Ona az önce dışarı çıkması için işaret veren kadın doktor, dazlak kafalı hekimin kendisini seyretmeyi bırakıp konuşmaya daha fazla dalmasını bekleyecek, sonra da çaktırmadan küçük bir mahrem ihtiyaç

nedeniyle bir süre için ortadan yok olacağını söyleyecekti.

Ya sonra ne olacaktı? Sonra, aklından hiçbir şey geçirmemeyi yeğliyordu. Göğsündeki dalga bir serüveni muştuluyor, bu da ona yetiyordu. Talihine güveniyordu, aşk yıldızına güveniyordu, kadın doktora güveniyordu. Kendine duyduğu güven duygusuna kapılmış olarak (her zaman içinde biraz şaşkınlık da taşıyan bir güven) kendini hoş bir edilgenliğe bırakıyordu. Çünkü kendini hep baştan çıkarıcı, arzulanan ve sevilen bir adam olarak görüyor ve aşk serüvenlerini kollarını (hoş bir biçimde) kavuşturarak beklemek hoşuna gidiyordu. Kavuşturulmuş kolların kadınları da, yazgıyı da kışkırtıp boyunduruğu altına aldığı inancındaydı.

Bu vesileyle kuşkusuz şunu da belirtmekte yarar var ki Fleischman, sürekli olmasa da çok sık olarak, kendini görüyordu; öyle ki kendisine hep bir kopyası eşlik ediyor ve yalnızlığı tümüyle eğlenceli bir hal alıyordu. Sözgelimi bu akşam, yalnızca bir meşeye sırtını dayayıp sigara içmiyor, aynı zamanda büyük bir keyifle sırtını bir meşe ağacına dayamış ve kayıtsızlıkla sigara içen bu adamı (yakışıklı ve genç adamı) gözlüyordu da. Bu görünümün uzun uzun keyfini çıkardı ve derken pavyondan kendisine doğru gelen hafif ayak sesleri işitti. Mahsus arkasına dönmedi. Sigarasından bir nefes daha çekti, dumanı dışarı üfledi ve gözlerini gökyüzünden ayırmadı. Ayak sesleri iyice yaklaştığında, sevecen ve içe işleyen bir sesle, "Geleceğinizi biliyordum," dedi.

İşemek

"Bunu tahmin etmek pek güç olmamalı," diyerek karşılık verdi ona başhekim. "Ben, berbat bir halde olan modern binalar yerine doğada işemeyi yeğlerim. Doğa-

dayken, o ince altın ip beni mucizevi bir biçimde çok geçmeden toprak, ot ve yeryüzüyle birleştirir. Çünkü Fleischman, ben topraktan geldim ve kısa bir zaman sonra da en azından kısmen, yeniden toprağa döneceğim. Doğada işemek bir gün yeniden tümüyle toprağa döneceğimizi vaat ettiğimiz dinsel bir törendir."

Fleischman susuyordu ve başhekim ona, "Ya siz? Ayı seyretmeye mi geldiniz?" diye sordu. Fleischman inatla susuyordu ve başhekim şöyle ekledi: "Bir delisiniz siz Fleischman, ben de bunun için sizi çok seviyorum." Fleischman başhekimin sözlerini bir alay olarak aldı ve arada mesafe bırakmak isteyen bir ses tonuyla, "Ayı karıştırmayın işe. Ben de işemeye geldim buraya," dedi.

"Fleischmancığım," dedi başhekim, yumuşak olarak, "yaşlanan şefinize karşı müstesna bir sevecenlik belirtisi olarak görüyorum ben bu davranışınızı."

Ve her ikisi de başhekimin yorulmak bilmez bir coşku ve durmadan yenilenen görüntülerle kutsal bir törene benzettiği işlemi yerine getirmek üzere meşe ağacının altında dikildiler.

İkinci Perde

Yakışıklı ve alaycı genç adam

Sonra uzun koridordan birlikte geri döndüler; başhekim kolunu dostça tıp öğrencisinin omzuna koymuştu. Tıp öğrencisi bu kıskanç, dazlak adamın kadın doktorun sinyalini fark ettiğinden ve şimdi de dostluk gösterileri yaparak kendisiyle alay ettiğinden emindi. Elbette başhekimin kolunu omzundan atamıyor, bu da kızgınlığını daha da artırıyordu. Tek bir şey vardı onu avutan: Yalnızca öfkeden köpürmekle kalmıyor, kendini bu öfke içinde görüyordu, kendi yüzünün ifadesini görüyordu. Ayrıca hastanenin personel odasına dönen ve birdenbire oradaki herkesi şaşırtarak alaycı, iğneleyici, şeytani özellikler sergileyen, tümüyle farklı bir kişiliğe bürünmüş bu öfkeli genç adam olmaktan memnundu.

Sonunda personel odasına girdiklerinde, Alzhbeta odanın ortasında durmuş alçak sesle bir şeyler mırıldanarak kalçalarını müthiş bir biçimde bir o yana bir bu yana sallıyordu. Dr. Havel gözlerini yere eğmişti ve kadın doktor, odaya girenlerin büyük şaşkınlığını yatıştırmak için, "Alzhbeta dans ediyor," diye açıklamada bulundu.

"Biraz sarhoş," diye ekledi Havel.

Alzhbeta durmadan kalçalarını kıvırıyor, Dr. Havel'in yere eğdiği çehresinin karşısında bedeninin üst kısmını fıkır fıkır oynatıyordu.

"Söylesenize nerede öğrendiniz bu güzel dansı?" diye sordu başhekim.

Fleischman, adamakıllı alaycı bir tavırla, göstermelik bir kahkaha savurdu: "Ha ha ha! Güzel bir dansmış! Ha ha ha!"

"Viyana'daki bir striptiz kulübünde gördüğüm bir numara," diye karşılık verdi Alzhbeta başhekime.

"Bak sen şu işe!" dedi başhekim, ona tatlılıkla takılarak. "Hastabakıcılarımız ne zamandan beri striptiz kulüplerine gider oldular?"

"Bu yasak değil herhalde, hocam!" dedi Alzhbeta gövdesinin üst kısmını başhekimin etrafında oynatarak.

Fleischman'ın öfkesi gitgide kabarıyor ve bir çıkış noktası arıyordu: "Sizin striptize değil, bromüre ihtiyacınız var. Yoksa galiba sonunda ırzımıza geçeceksiniz."

"Sizin korkmanıza gerek yok. Ağzı süt kokanlar beni ilgilendirmiyor," diye sert bir karşılık verdi Alzhbeta, *bedeninin üst kısmını Dr. Havel'in etrafında oynatarak.*

"Peki hoşunuza gitti mi bu striptiz?" diye sordu başhekim, dostça bir tavırla.

"Tabii gitti," diye karşılık verdi Alzhbeta. "Kocaman göğüsleri olan İsveçli bir kız vardı, ama görüyorsunuz, benimkiler daha güzel!" (Bunu derken göğüslerini okşamaya koyuldu.) "Ha, bir de, kâğıttan banyo küveti gibi bir şeyin içinde, sabun köpüğüyle banyo yapar gibi görünen bir kız ile seyircinin gözü önünde mastürbasyon yapan melez bir kız vardı ve en iyisi de bu numaraydı!"

"Ha ha!" dedi Fleischman, sesindeki şeytani alaycı tonu doruk noktasına çıkararak. "Mastürbasyon, tam size yakışacak bir şey!"

Kız biçiminde bir keder

Alzhbeta dans etmeyi sürdürüyordu, ama onu seyredenler hiç kuşkusuz Viyana'daki striptiz kulübündeki izleyicilerden çok daha kötü seyircilerdi. Havel başını yere eğiyor, kadın doktor muzip bir ifadeyle, Fleischman kınayarak, başhekim ise babacan bir hoşgörüyle Alzhbeta'yı seyrediyorlardı. Ve bir hastabakıcı önlüğünün beyaz kumaşıyla sarılı olan Alzhbeta'nın kızı odanın etrafında muhteşem yuvarlaklıkta, ama sönmüş ve ölü bir güneş gibi (beyaz kefenlere sarılmış bir güneş), oradaki doktorların kayıtsız ve sıkıntılı bakışlarının acınası bir yararsızlığa mahkûm ettiği bir güneş gibi dönüyor da dönüyordu.

Öyle bir an geldi ki oradakiler Alzhbeta'nın, giysilerini gerçekten de bir bir çıkaracağını sandılar, bu yüzden başhekim kaygılı bir sesle araya girdi: "Ama Alzhbeta! Viyana'daki striptiz şovunuzda değiliz, burada!"

"Neden korkuyorsunuz, hocam? En azından çıplak bir kadının gerçekte neye benzediğini görmüş olurdunuz!" diye haykırdı Alzhbeta ve sonra yeniden Dr. Havel'e doğru dönerek onu göğüsleriyle tedirgin etti: "Ee, Havelciğim, n'aber? Cenazede miyiz yahu, burada? Kafanı kaldırsana! Biri mi öldü? Yasta mısın yahu? Baksana bana! Hâlâ capcanlıyım ben! Yaşıyorum ben!" Ve bütün bu sözleri söylerken kızı artık bir kız değil, kederin kendisiydi, odayı dans ederek dolaşan, mükemmel bir kalıba girmiş kederdi.

"Sanırım artık kesmelisiniz bu dansı Alzhbeta," dedi gözleri yere dikili olan Havel.

"Niye kesecekmişim?" dedi Alzhbeta. "Burada senin için dans ediyorum ben! Ve şimdi de sana bir striptiz yapacağım! Büyük bir striptiz!" Böylece önlüğünün düğmelerini çözüp, beline bağladı ve ardından bir dans ha-

reketiyle onu yazı masasının üstüne attı.

Başhekim bir kez daha çekine çekine sesini yükseltti: "Alzhbeta, şekerim, bize striptiz yapsanız iyi olurdu, ama başka yerde. Anlıyorsunuz, burası hastane."

Büyük striptiz

"Nasıl davranmam gerektiğini bilirim ben, hocam!" diye karşılık verdi Alzhbeta. Üzerinde her zamanki beyaz yakalı solgun mavi iş kıyafeti vardı ve tepinip durmaya devam ediyordu.

Derken ellerini kalçalarının üstüne koydu, böğürlerinin üstünden yukarı doğru kaydırıp başının üstünde havaya kaldırdı. Sonra, sağ elini yukarı kalkmış sol kolu boyunca ve sol elini sağ kolu boyunca hareket ettirdi, derken sanki üstündeki giysiyi Fleischman'a doğru atıyormuş gibi onun bulunduğu tarafa kolunu salladı. Fleischman korktu ve yerinden sıçradı. "Ağzı süt kokan bebek, düşürdün onu!" diye bağırdı ona Alzhbeta.

Sonra ellerini yeniden kalçalarına götürerek onları bacakları boyunca aşağı doğru kaydırdı. Eğilerek sağ bacağını, sonra da sol bacağını kaldırdı. Derken, başhekime doğru baktı ve sağ koluyla bir hareket yaparak düşsel etekliğini ona fırlattı. Başhekim ona elini uzatıp parmaklarını avucunun içine aldı; öteki eliyle de ona bir öpücük yolladı.

Alzhbeta vücudunu birkaç kez daha eğip büktükten sonra, ayak parmakları üzerinde yükseldi, parmakları sırtının ortasında birbirlerine değecek biçimde kollarını arkasına kavuşturdu. Sonra, dansözler gibi kollarını yeniden öne doğru uzattı, sol eliyle sağ omzunu ve sağ eliyle sol omzunu okşadı ve koluyla yeniden zarif bir hareket yaptı, ama bu kez kendisi de ona doğru eliyle sıkılgan ve sıkıntılı bir jest yapan Dr. Havel'e doğru.

Şimdi Alzhbeta görkemli bir tavırla odayı arşınlamaya koyulmuştu; dört seyircinin de sırayla yanlarına gidiyor, her birinin önünde bedeninin üst kısmının simgesel çıplaklığını sergiliyordu. Sonunda, Havel'in önünde durdu, yeniden kalçalarını iki yana sallamaya başladı ve hafifçe eğilerek iki elini böğürleri üzerinden aşağı doğru kaydırdı; derken (deminki gibi) önce bir bacağını, sonra ötekini kaldırdı ve sağ elini, baş ve işaretparmakları arasında tuttuğu görünmez külotuyla birlikte kaldırarak yeniden görkemli bir biçimde doğruldu. Ve yeniden, zarafetle, Dr. Havel'e doğru bir hareket yaptı.

Düşsel çıplaklığının olanca görkemi içinde gerilmiş olarak artık hiç kimseye, Havel'e bile bakmıyordu. Gözleri yarı kapalı, başı yana eğilmiş, kendi eğilip bükülen vücuduna bakıyordu.

Derken bu gösterişli, havalı edası bozuldu ve Dr. Havel'in dizlerinin üzerine oturuverdi. "Yorgunluktan ölüyorum," dedi esneyerek. Havel'in bardağına uzanıp bir yudum içti. "Doktor," dedi Havel'e, "beni uyanık tutacak hapın yok mu? Yorgun olsam da uyumak istemiyorum!"

"Siz isteyin yeter ki, Alzhbeta!" dedi Havel; Alzhbeta'yı dizlerinden kaldırıp sandalyenin üzerine oturttu ve ecza dolabına doğru yöneldi. Orada güçlü bir uyku ilacı buldu ve Alzhbeta'ya iki tablet verdi.

"Beni uyanık tutacak mı bu?" diye sordu Alzhbeta.

"Bundan adım kadar eminim," diye karşılık verdi Havel.

Alzhbeta'nın veda sözleri

Alzhbeta iki tableti yuttuğunda, yeniden Havel'in dizlerinin üstüne oturmak istedi, ama beriki bacaklarını açtı ve Alzhbeta yere düştü.

Havel yaptığı bu hareketten hemen üzüntü duydu,

çünkü niyeti Alzhbeta'nın bu denli küçük düşmesi değildi, yaptığı hareket de daha çok Alzhbeta'nın kıçının baldırına değmesi fikrinin uyandırdığı tiksintiden kaynaklanan iradedışı bir refleksti.

Bu nedenle onu yerden kaldırmaya çalıştı, ama Alzhbeta ağlayıp sızlanmalı bir inatçılıkla bütün ağırlığını vererek yere yapışıyordu.

Derken, Fleischman onun önüne dikildi ve "Sarhoşsunuz siz, gidip yatmanız gerek," dedi.

Alzhbeta onu tepeden tırnağa sonsuz bir horgörüyle süzdü (bu arada yerde olmasının verdiği acıklı mazoşizmin de tadını çıkarıyordu) ve ona, "Hödük, budala!" ve bir kez daha "Budala!" dedi.

Havel yeniden onu yerden kaldırmaya girişti, ama Alzhbeta kendini ondan sert bir hareketle kopardı ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Hiç kimse ne diyeceğini bilemiyor ve Alzhbeta'nın hıçkırıkları sessiz odada bir solo keman gibi yankılanıp duruyordu. Ancak bir süre geçtikten sonra, kadın doktor hafifçe ıslık çalmayı akıl etti. Alzhbeta yerden bir sıçrayışta kalktı, kapıya doğru yürüdü, elini kapı tokmağına koyup arkasını döndü ve "Hödükler. Sizi gidi hödükler. Bir bilseniz. Ama bir şey bildiğiniz yok. Bir şey bildiğiniz yok," dedi.

Başhekimin Fleischman'ı suçlaması

Alzhbeta'nın gidişini bir sessizlik anı izledi ve bu sessizliği ilk bozan başhekim oldu: "Görüyorsunuz, Fleischmancığım. Kadınlara acıdığınızı ileri sürüyorsunuz. Ama kadınlara acıyorsanız, Alzhbeta'ya niçin acımıyorsunuz?"

"Bu beni ne diye ilgilendirsin?" karşılığını verdi Fleischman.

"Bilmezlikten gelmeyin! Demin dedik ya size. Sizin

için çıldırıyor o!"

"Elimden bir şey gelir mi bu konuda?" diye sordu Fleischman.

"Elinizden bir şey gelmez," dedi başhekim. "Ama ona kaba davranıyorsunuz ve acı çektiriyorsunuz, işte bu noktalarda elinizden bir şeyler gelebilir. Bütün akşam boyunca, tek bir şeyle, yapacağınız şeyle ilgilendi durdu. Ona bakıp bakmayacağınızla, ona gülümseyip gülümsemeyeceğinizle, ona hoş bir söz söyleyip söylemeyeceğinizle. Peki siz ne dediniz ona, anımsayın!"

"Ona hiç de o kadar korkunç bir şey demedim," diye karşılık verdi Fleischman (ama sesinde bir kuşku izi vardı).

"O kadar korkunç hiçbir şey ha?" diyerek alaylı alaylı güldü başhekim. "Yalnızca sizin için dans ettiği halde dansıyla alay ettiniz onun, ona bromür salık verdiniz, yapabileceği en iyi şeyin mastürbasyon olduğunu söylediniz. Hiç korkunç bir şey dememişmiş! Striptiz yaparken korsesini yere düşürdünüz onun."

"Hangi korseyi?" diye karşı çıktı Fleischman.

"Onun korsesini," dedi başhekim. "Budala numarası yapmayın. Yorgunluğa karşı hap aldığı halde sonunda onu yatmaya gönderdiniz."

"Ama sonuçta o benim değil Havel'in peşinden koşuyordu!" diye kendini savundu Fleischman.

"Komedi oynamayı bırakın," dedi sertçe başhekim. "Siz ilgilenmediğinize göre onun ne yapmasını bekliyordunuz? Sizi tahrik etmeye çalışıyordu. Tek bir şey istiyordu, sizde kıskançlık kırıntıları uyandırmak. Bir beyefendisiniz siz!"

"Ona daha fazla eziyet etmeyin," dedi kadın doktor. "Zalim, ama hâlâ genç o."

"O, cezanın başmeleği," dedi Havel.

Mitolojik roller

"Evet, gerçekten de," dedi kadın doktor. "Baksanıza ona: yakışıklı ve zalim bir başmelek."

"Biz gerçek bir mitolojik topluluğuz," diye belirtti başhekim uykulu bir sesle. "Çünkü sen Diana'sın. Frijid. Sportif ve kötü karakterli."

"Ya siz, siz de bir satirsiniz. İhtiyar, şehvet düşkünü ve çenesi düşük," dedi kadın doktor. "Ve Havel de bir Don Juan. Yaşlı değil, ama yaşlanmakta."

"Hadi canım! Havel ölümün kendisidir," diye karşılık verdi başhekim, daha önce ileri sürdüğü savı yineleyerek.

Don Juanların sonu

"Bana bir Don Juan mı, yoksa ölüm mü olduğumu soruyorsanız, istemeye istemeye başhekimden yana çıkmam gerekiyor," dedi Havel ve içkisinden büyük bir yudum aldı. "Don Juan bir fatihti. Hatta büyük harflerle söylemek gerek. Büyük Bir Fatih. Ama soruyorum size, hiç kimsenin size direnmediği, her şeyin mümkün ve her şeyin izinli olduğu bir yerde nasıl fatih olabilirsiniz? Don Juanlar çağı sona erdi. Don Juan'ın günümüzdeki ardılı artık fetihler değil, yalnızca koleksiyon yapıyor. Büyük Fatih kişiliğinin yerine Büyük Koleksiyoncu kişiliği geçti, ne var ki Koleksiyoncu'nun artık Don Juan ile hiçbir ortak yanı yok. Don Juan trajik bir kişilikti. Yanılgısını omuzlarında taşıyordu. Keyifle günaha giriyor ve Tanrı ile alay ediyordu. Bir kâfirdi ve sonu cehennem oldu.

"Don Juan Büyük Koleksiyoncu'nun aklının ucundan bile geçmeyen trajik yükü omuzlarında taşıyordu, çünkü Koleksiyoncu'nun dünyasında her yük ağırlığını yitirmiştir. Taş blokları kuştüyüne dönüşmüştür. Fatih'in

dünyasındaki tek bir bakış, Koleksiyoncu'nun dünyasındaki on yıllık en ateşli sevişmeye eşdeğerdi.

"Don Juan bir efendiydi, oysa Koleksiyoncu bir köle. Don Juan kuralları ve yasaları küstahça çiğniyordu. Büyük Koleksiyoncu ise alnındaki terden anlaşılacağı gibi kuralları ve yasaları uslu uslu yerine getirmekten başka bir şey yapmıyor, çünkü koleksiyon yapmak artık görgü ve nezaket kurallarının bir parçası olmuş, neredeyse bir zorunluluğa dönüşmüştür. Kendimi bir tek Alzhbeta'yla birlikte olmadığım için suçlu hissediyorum.

"Büyük Koleksiyoncu'nun ne trajedi ile ne de dramla hiçbir ortak yanı yoktur. Felaketlerin tohumu olan erotizm, onun sayesinde, kahvaltı ya da akşam yemeği gibi, pul biriktirmek, pinpon oynamak ya da alışveriş yapmak gibi bir şey olup çıkmıştır. Koleksiyoncu erotizmi sıradanlık çemberine sokmuştur. Onu şimdiye değin hiçbir gerçek dramın cereyan etmediği bir sahneye dönüştürmüştür."

"Yazık, dostlarım!" diye haykırdı Havel, acıklı bir ses tonuyla. "Benim aşklarım (böyle dememe izin verirseniz) üstünde hiçbir şeyin cereyan etmediği bir sahnedir."

"Sevgili doktor hanımefendi ve sevgili hocam. Don Juan ile ölümü birbirlerine karşıt kavramlar olarak koydunuz. Böylelikle salt rastlantı sonucu, dalgınlıkla meselenin özünü aydınlığa kavuşturmuş oldunuz. Bakın, Don Juan olanaksıza karşı savaş veriyordu. Gerçekte son derece insani olan da bu. Buna karşılık, Büyük Koleksiyoncu'nun ülkesinde hiçbir şey olanaksız değildir, çünkü b.ı ölüm ülkesidir. Büyük Koleksiyoncu, trajediyi, dramı ve aşkı almaya gelmiş ölümdür. Don Juan'ı almaya gelmiş ölüm. Komutanın yolladığı cehennem ateşinde, Don Juan canlıdır. Ama tutkularla duyguların havada kuştüyü gibi uçuştuğu Büyük Koleksiyoncu'nun dünyasında, bu dünyada, kesinkes ölüdür o."

"Hadi canım," dedi Havel üzüntülü bir tavırla, "ben nerede, Don Juan nerede, sevgili doktor hanımefendi! Komutanı görmek, lanetinin korkunç ağırlığını ruhumun üstünde hissetmek, trajedinin büyüklüğünün içimde arttığını duymak için neler vermezdim! Hadi canım, ben olsa olsa bir komedi kahramanıyım ve bunu bile kendime değil, ona, Don Juan'a borçluyum, çünkü çapkınlıkla geçen yaşantımın komik hüznünü iyi kötü de olsa, ancak onun trajik neşesinin arka planı üstünde yakalayabilirsiniz ve bu arka plan olmazsa benim yaşantım silik kül rengi bir resimden, sıkıcı bir görüntüden başka bir şey olmaz."

Yeni sinyaller

Bu uzun tirattan yorulmuş olan Havel sustu (tirat sürerken uykusu gelen başhekimin de kafası iki kez önüne düşmüştü). Heyecan dolu bir aradan sonra, sözü kadın doktor aldı: "Bu kadar iyi bir hatip olduğunuzu bilmiyordum, doktor. Kendinizi bir komedi kahramanı, silik, sıkıcı, ciğeri beş para etmez biri olarak betimlediniz! Ne yazık ki konuşma tarzınız biraz fazla soyluydu. Sizin lanet olasıca kurnazlığınız bu: Kendinize dilenci muamelesi yapıyor, ama bunun için de tumturaklı sözler seçiyor, dilenciden çok prens gibi davranıyorsunuz. Siz yaşlı bir düzenbazsınız, Havel. Kendinizi aşağılarken bile kibirlisiniz. Yaşlı ve alçak bir düzenbazsınız siz."

Fleischman kahkahalarla güldü, çünkü kadın doktorun sözlerinde Havel'e karşı bir horgörü yakaladığına inanıyor ve bundan memnuniyet duyuyordu. İşte bu nedenle, kadın doktorun alaycı sözleri ve kendi kahkahasıyla yüreklenerek pencereye yaklaştı ve manidar bir sesle, "Ne gece ama!" dedi.

"Evet," dedi kadın doktor. "Harika bir gece. Ve Havel

tutmuş ölüm oyunu oynuyor! Gecenin ne kadar güzel olduğunun farkında mısınız, Havel?"

"Elbette ki değil," dedi Fleischman. "Havel için, bir kadın ötekinden farksızdır, bir gece diğerine benzer, kış ile yaz aynı şeylerdir. Dr. Havel varlıkların ikinci planda gelen özelliklerini ayırt etmeyi reddediyor."

"Tam da içimi okudunuz," dedi Havel.

Fleischman kadın doktora vereceği randevunun bu kez başarılı olacağı sonucuna vardı. Başhekim çok içmişti ve birkaç dakikadan beridir kendini kaptırdığı uyuşukluk, dikkatini büyük ölçüde köreltmiş gibiydi: "Ah şu mesanem benim!" dedi Fleischman, dikkat çekmemeye çalışarak ve kadın doktora doğru bir bakış fırlattıktan sonra kapıya yöneldi.

Gaz

Koridorda yürürken kadın doktorun bütün akşam boyunca nasıl da iki adamla, başhekimle ve ustalıkla bir düzenbaz yerine koyduğu Havel ile alay etmiş olduğunu memnunluk duyarak aklına getirdi. Her seferinde kendisini şaşırtan bir durumun bir kez daha yinelenmesinden sevinç duydu; şaşkınlığının nedeniyse durumun düzenli aralıklarla yinelenmesiydi: Kadınların hoşuna gidiyordu, kadınlar onu deneyimli erkeklere yeğ tutuyorlardı ve kadın doktor söz konusu olduğunda bu –görünüşe bakılırsa kadın doktor son derece zor beğenir, zeki ve oldukça da (ama hoş bir biçimde) mağrur birisiydi– yeni ve beklenmedik bir zafer anlamına geliyordu.

Fleischman, uzun koridordan bu ruh durumu içinde geçip çıkış kapısına doğru yöneldi. Bahçeye açılan kapıya tam varmıştı ki, birden burun deliklerine bir gaz kokusu çarptı. Durdu ve burnunu çekti. Koku, koridoru hastabakıcıların küçük dinlenme odasından ayıran kapı-

nın yanında yoğunlaşmıştı. Birdenbire, çok korktuğunun farkına vardı Fleischman.

İlkin koşup başhekimle Havel'i çağırmayı düşündü, ama sonra kapının tokmağını tutmaya karar verdi (belki de kapının sürgülü ya da arkasına bir şey dayalı olduğunu aklından geçiriyordu). Ama ne tuhaftır ki kapı açıldı. Odada bir tavan lambası yanıyor, divanın üzerine uzanmış iri ve çıplak bir kadın vücudunu aydınlatıyordu. Fleischman odaya çepeçevre bir göz attı ve hızla küçük bir gazocağına doğru seğirtti. Açık olan gaz musluğunu çevirdi. Sonra koşup pencereyi ardına kadar açtı.

Parantez arasında bir açıklama

(Fleischman'ın soğukkanlılıkla ve büyük bir zihinsel çeviklikle davrandığı söylenebilir. Bununla birlikte, yeterince sakin kafayla dikkat etmediği bir şey vardı. Elbette gözlerini uzun bir an Alzhbeta'nın çıplak vücudundan ayırmamıştı, ama o kadar korkmuştu ki bu korku perdesinin ardında, bizim elverişli bir uzaklıktan gönlümüzce keyfini çıkaracağımız şeyi fark edememişti:

Bu vücut muhteşem bir vücuttu. Alzhbeta, başını hafifçe yana eğmiş, omuzlarını biraz yaklaştırarak sırtüstü uzanmıştı. İki güzel göğsü dolgunluklarını sergileyerek birbirlerine değiyorlardı. Bir bacağını uzatmış, ötekini ise hafifçe bükmüştü, öyle ki baldırlarının dikkat çekici sıkılığı ile son derece gür pubis tüylerinin kara gölgesi görülebiliyordu.)

Yardım çağrısı

Kapı ile pencereyi ardına kadar açtıktan sonra, Fleischman koşarak koridora çıktı ve yardım çağırdı. Bundan sonra her şey son derece hızlı gelişti: suni solu-

num, acil servise telefon, hastayı taşımak için sedyenin gelmesi, hastanın nöbetçi doktora teslimi, yeniden suni solunum, hastanın hayata döndürülmesi, kan nakli ve sonunda Alzhbeta'nın hayatının kurtulduğu anlaşıldığında gönüllere iyice su serpilmesi.

Üçüncü Perde

Kim ne dedi?

Dört doktor acil servisten çıkıp hastanenin avlusunda bir araya geldiklerinde, çok yorgun gözüküyorlardı.

Başhekim, "Zavallı Alzhbeta, kolokyumumuzu berbat etti," dedi.

Kadın doktor, "Tatminsiz kadınlar her zaman uğursuzluk getirirler," dedi.

Havel, "İlginç. Güzel bir vücuda sahip olduğunu fark etmemiz için havagazını açması gerekti," dedi.

Bu sözler üzerine, Fleischman Havel'e (uzun uzun) baktı ve "Artık içecek durumda da, espri yapacak durumda da değilim. İyi geceler," dedi ve hastanenin çıkış kapısına doğru yürümeye koyuldu.

Fleischman'ın kuramı

Fleischman, meslektaşlarının sözlerini iğrenç buluyordu. Bu sözlerde yaşlanan erkek ve kadınların duygusuzluğunu, olgunluk yıllarının kendi gençliği önünde düşmanca bir engel gibi dikilen acımasızlığını görüyordu. Yalnız olduğuna bunun için seviniyor ve heyecanını dolu dolu tatmak için, bilerek yayan gidiyordu. Kendi kendine durmadan, zevk dolu bir korkuyla Alzhbeta'nın ölmesine ramak kaldığını ve bu ölümden kendisinin so-

rumlu olmuş olacağını yineleyip duruyordu.

Elbette bir intiharın tek bir nedenden değil, çoğu kez bir dizi nedenden doğduğunu bilmiyor değildi; ancak, bu nedenlerden birinin ve kuşkusuz en belirleyici olanının, sırf bugün burada bulunması ve davranış biçimi nedeniyle, kendisi olduğunu yadsıyamıyordu.

Şimdi, dokunaklı bir biçimde kendi kendini suçluyordu. Kibirli bakışlarını aşktaki başarılarının üstüne dikmiş bir bencil olduğunu söylüyordu kendine. Kadın doktorun gösterdiği ilgiye körcesine kapıldığı için kendisiyle alay ediyordu. Alzhbeta'yı basit bir nesneye, kıskanç başhekim geceki randevularını engellediğinde öfkesini dökmek için yararlandığı bir kaba döndürdüğü için kendini kınıyordu. Masum bir varlığa hangi hakla, hangi hakla böyle davranabilmişti?

Bununla birlikte, genç tıp öğrencisi ilkel bir insan değildi; ruhsal durumlarının her biri kendinde olumlama ile olumsuzlamanın diyalektiğini içeriyordu; öyle ki, içindeki suçlayıcı sese şimdi içindeki savunucu ses karşılık vermeye başlamıştı: Alzhbeta'ya yönelttiği alaycı sözler hiç kuşkusuz yersizdi, ama Alzhbeta ona âşık olmasaydı belki de bu kadar trajik sonuçlar doğurmazlardı. Oysa, bir kadın ona âşık olduysa, Fleischman'ın elinden ne gelirdi? Bu kadından otomatik olarak sorumlu mu olmuş oluyordu?

Ona insan varoluşunun tüm gizeminin anahtarı gibi gözüken bu soru üzerine bir an durakladı. Hatta sonunda yürümeyi tamamen kesti ve kendine sorduğu soruya büyük bir ciddiyetle yanıt verdi: Evet, demin başhekime iradesi dışında yol açtığı bir şeyden sorumlu olmadığını söylerken yanılmıştı. Gerçekten de, kişiliğini yalnızca bilinçli ve kasıtlı olarak hareket eden bir şeye indirgemesi mümkün müydü? Bilincinde olmadan neden olduğu şey de kişiliğinin bütünlüğüne ait değil miydi? Kendisinden

başka kim sorumlu olabilirdi bundan? Evet, suçluydu; Alzhbeta'nın aşkı karşısında suçluydu; bu aşkı bilmediği için suçluydu; bu aşkı görmezden geldiği için suçluydu; suçluydu. Bir insanı öldürmesine ramak kalmıştı.

Başhekimin kuramı

Fleischman kendini bu vicdan muhasebesine verirken, başhekim, Havel ve kadın doktor yeniden hastanenin personel odasına vardılar. Artık gerçekten de içmeye hevesleri kalmamıştı; bir süre sessiz sessiz oturdular, derken Havel, "Alzhbeta'nın kafasından neler geçmiş olabilir acaba?" diyerek iç geçirdi.

"Duygusallığa kapılmayın," dedi başhekim. "Birisi bu tür saçmalıklar yaptığında, heyecana kapılmayı reddederim ben. Zaten, inat etmeseydiniz ve başkalarıyla yapmaktan çekinmediğiniz şeyi onunla da yapsaydınız, böyle bir durum yaşanmazdı."

"Beni bu intihar girişiminden sorumlu tuttuğunuz için size teşekkür ederim," dedi Havel.

"Açık olalım," diye karşılık verdi başhekim. "Bir intihar değil, ortaya bir felaket çıkmayacak biçimde düzenlenmiş bir intihar gösterisi söz konusu. Azizim doktor, insan kendini gazla zehirlemek istediğinde önce kapıyı kilitler. Üstelik, gazı mümkün olduğu kadar oda içinde çok tutabilmek için delikleri, gedikleri tıkamaya dikkat eder. Ne var ki Alzhbeta ölümü düşünmüyordu, sizi düşünüyordu o.

"Allah bilir kaç haftadır gece nöbetinde sizinle birlikte olacağını düşünüp seviniyordu ve bu akşam baştan beri size utanmazca sulanıp duruyordu. Ama siz de inat ettiniz. Siz inat ettikçe ve o içtikçe, gitgide daha kışkırtıcı oldu: Konuştu, dans etti, striptiz yapmak istedi...

"Görüyorsun, yine de bütün bunda heyecan verici

bir yan olup olmadığını merak ediyorum. Gözlerinizi de kulaklarınızı da cezbedemediğini fark ettiğinde, her şeyi koku alma duyunuz üzerine oynadı ve gazı açtı. Gazı açmadan önce de soyundu. Güzel bir vücudu olduğunu biliyor; sizi de bunu keşfetmeye zorlamak istedi. Odadan çıkarken söylediği şeyi anımsayın bir: Keşke bilseniz. Hiçbir şey bildiğiniz yok. Hiçbir şey bildiğiniz yok. Şimdi biliyorsunuz işte, Alzhbeta'nın çirkin bir yüzü, ama güzel bir vücudu var. Bunu kendiniz de kabul ettiniz. Us yürütme tarzının o kadar da saçma olmadığını gayet iyi görüyorsunuz. Hatta kendi kendime, artık pes etmeyecek misiniz, diye soruyorum."

Havel omuzlarını silkti, "Belki," dedi.

"Buna eminim ben," diye karşılık verdi başhekim.

Havel'in kuramı

"Söylediğiniz şey inandırıcı görünebilir hocam, ama us yürütmenizde bir eksiklik var: Bu dramdaki rolümü abartıyorsunuz siz. Çünkü söz konusu olan kişi ben değilim. Alzhbeta ile yatmayı reddeden yalnız ben değilim ne de olsa. Hiç kimse yatmak istemiyordu Alzhbeta'yla.

"Demin bana Alzhbeta'yla niçin evlenmek istemediğimi sorduğunuzda, size cüzi iradenin güzelliği ve özgürlüğümü korumaya verdiğim önem üzerinde birtakım saçma sapan laflar ettim. Ancak bunlar gerçeği maskelemek için söylenmiş havadan sudan sözlerdi yalnızca, çünkü gerçek tam karşı uçta bulunuyor ve hiç de iç açıcı değil: Alzhbeta'yı reddettiysem, özgür bir insan gibi davranmayı bilmediğim için reddettim. Çünkü Alzhbeta'yla yatmamak bir moda. Onunla hiç kimse yatmıyor ve şayet biri yatacak olsa, bunu yaptığını hiçbir zaman kabul etmez, çünkü herkes onunla alay eder. Moda korkunç bir ejderdir ve ben de ona körü körüne boyun eğdim.

Ancak, Alzhbeta olgun bir kadın ve bu onun beynini uyuşturmuş. Ve belki de onun beynini her şeyden fazla uyuşturan, benim onu reddetmem, çünkü herkes benim önüme her geleni kabul ettiğimi bilir. Ne var ki, moda benim için Alzhbeta'nın beyninden daha değerliydi.

"Ve haklısınız hocam: Güzel bir vücuda sahip olduğunu biliyor. Bunun için de bu durumun baştan sona saçma ve haksızca olduğunu düşünüyordu ve protestosunu ortaya koymak istedi. Bütün akşam boyunca dikkatleri durmadan kendi vücudu üzerine çektiğini anımsayın. Viyana'da gördüğü striptizci İsveçli kızdan söz ederken, göğüslerini okşadı ve onların İsveçli kızınkilerden daha güzel olduklarını söyledi. Sonra şunu da anımsayın: Bütün akşam boyunca göğüsleriyle kıçı bu odayı bir gösterici kalabalığı gibi işgal ettiler. Çok ciddiyim hocam, bir gösteriydi bu.

"Sonra striptizini de anımsayın, striptizci rolünü nasıl yaşadığını da anımsayın! Hocam, bu hayatımda gördüğüm en hüzünlü striptizdir. Tutkuyla, ama hastabakıcı üniformasının oluşturduğu, nefret ettiği kılıfı çıkarmadan soyunuyordu. Soyunmaya çalışıyor, ama soyunamıyordu. Ve soyunamayacağını bile bile, soyunmaya çalışıyordu, çünkü bize hüzünlü ve gerçekleşmesi olanaksız soyunma arzusunu iletmek istiyordu. Hocam, o soyunmuyordu, soyunmaya ağıt yakıyordu, soyunmanın olanaksızlığına, sevişmenin olanaksızlığına, yaşamanın olanaksızlığına yakıyordu! Ve biz bunu bile işitmek istemedik. Kafalarımızı yere eğip kayıtsız bir tavır takındık."

"Ah, sizi gidi romantik çapkın! Ölmek istediğine gerçekten inanıyor musunuz?" diye haykırdı başhekim.

"Dans ederken bana söylediği şeyi anımsasanıza!" dedi Havel. "Bana şöyle dedi: Hâlâ canlıyım ben! Hâlâ capcanlıyım! Anımsıyor musunuz bu sözleri? Dans etmeye başladığı andan itibaren, ne yapacağını biliyordu."

"Ya niye çırılçıplak ölmek istedi, ha? Bunu nasıl açıklıyorsunuz?"

"Bir âşığın koluna girer gibi ölümün kollarına girmek istiyordu. Bunun için soyundu, saçını, makyajını yaptı..."

"Ve kapıyı da bunun için kilitlemedi, değil mi ha? Lütfen, gerçekten ölmek istediğine kendinizi inandırmaya çalışmayın!"

"Belki de istediği şeyi tam olarak bilmiyordu. Siz ne istediğinizi biliyorsunuz, değil mi? İçimizde hangimiz istediğimiz şeyi biliyoruz? Hem ölmek istiyordu hem de ölmek istemiyordu. Büyük bir içtenlikle ölmek istiyordu ve aynı zamanda da (gene büyük bir içtenlikle) onu ölüme götüren, ona büyüdüğü duygusunu veren bu eylemi ertelemek istiyordu. Çok iyi anlıyorsunuz ki onu öldükten sonraki her yanı kararmış, kötü kokan ve biçimi bozulmuş haliyle görmemizi istemiyordu. Bize bu kadar güzel, değeri bu kadar az bilinmiş olan ve olanca görkemiyle ölümle çiftleşmeye giden vücudunu göstermek istiyordu; en azından bu çok önemli anda ölüme giden bu vücuda gıpta etmemizi ve onu arzulamamızı istiyordu."

Kadın doktorun kuramı

"Beyler," diye sözüne başladı, o zamana değin susup her iki doktoru da dikkatle dinlemiş olan kadın doktor. "Bir kadın olarak düşündüğümde, her ikinizin de dediği bana mantıksal görünüyor. Kuramlarınız kendi başlarına yeterince inandırıcı ve derin bir yaşam bilgisine tanıklık ediyorlar. Yalnız tek bir kusurları var. Gerçeğin zerresi bile yok bu kuramlarda. Alzhbeta intiharı düşünmüyordu. Gerçek intiharı da düşünmüyordu, yalandan intiharı da. Hiçbirini düşünmüyordu."

Kadın doktor bir an sözlerinin yarattığı etkinin tadını çıkardı, sonra yeniden söze girişti: "Baylar, görüyorum ki kötü niyetlisiniz siz. Acil servisten döndüğümüzde, Alzhbeta'nın bulunduğu dinlenme odasına girmekten kaçındınız. Onu görmek istemiyordunuz. Ama ben, siz Alzhbeta'ya suni solunum yaptırırken odayı dikkatle inceledim. Ocağın üzerinde bir cezve vardı. Alzhbeta kendine kahve yapmak için su kaynatıyordu, derken uyuyakaldı. Su taştı ve alevi söndürdü."

İki hekim de kadın doktorla birlikte dinlenme odasına gittiler. Doğruydu, ocağın üzerinde küçük bir cezve vardı ve hatta içinde biraz su kalmıştı.

"Ama bu durumda, niçin çırılçıplaktı?" diyerek şaşkınlığını belli etti başhekim.

"İyi bakın," dedi kadın doktor, odanın dört bir köşesini göstererek: Solgun renkli mavi üniforma, pencerenin altında yerdeydi, küçük ecza dolabının tepesinden bir sutyen sarkıyordu ve küçük, beyaz bir külot da karşı yönde yere fırlatılmıştı. "Alzhbeta giysilerini odanın çeşitli yönlerine atmış, bu da onun, sırf kendisi için olsa bile, sizin engellemeyi uygun gördüğünüz striptiz gösterisini gerçekleştirmek istediğini kanıtlıyor, hocam!

"Çırılçıplak kaldığında, belli ki kendini yorgun hissetti. Bu onun işine gelmiyordu, çünkü bu geceki umutlarından vazgeçmiş değildi. Bizim sonunda çekip gideceğimizi ve Havel'in tek başına kalacağını biliyordu. Uyanık kalmak için ilaç tabletlerini bunun için istedi. Kendine bir kahve yapmak istiyordu ve ocağın üzerine bir cezve su koydu. Sonra gözleri yeniden vücuduna ilişti ve bu da onu heyecanlandırdı. Sevgili baylar, Alzhbeta'nın size göre bir üstünlüğü vardı. Yüzünü görmüyordu o. Bu nedenle, kendi gözünde kusursuz bir güzellikteydi. Vücudu onu heyecanlandırdı ve şehvet duygularıyla divana uzandı. Ama öyle görünüyor ki, uyku

onu şehvetten önce yakalamıştı."

"Kuşkusuz," dedi Havel. "Ben de ona uyku hapı vermiştim zaten!"

"Sizden de bu beklenirdi," dedi kadın doktor. "O zaman, hâlâ açıklığa kavuşmayan bir şey var mı?"

"Var," dedi Havel. "Bize dediği şeyi anımsayın: Hâlâ ölmüyorum! Hâlâ capcanlıyım! Yaşıyorum! Ve şu son sözleri öylesine dokunaklı biçimde söylemişti ki; sanki veda sözleriydi bunlar: Keşke bilseniz. Hiçbir şey bildiğiniz yok. Hiçbir şey bildiğiniz yok."

"Bırakın bu lafları Havel," dedi kadın doktor. "Söylenen sözlerin yüzde doksan dokuzunun boş lakırdılar olduğunu bilmezmiş gibi konuşmayın. Siz de çoğu kez sırf konuşmuş olmak için konuşmuyor musunuz?"

Hekimler bir süre daha gevezelik ettiler, sonra dışarı çıktılar. Başhekimle kadın doktor, Havel'in elini sıkıp uzaklaştılar.

Gece havasında kokular uçuşuyordu

Fleischman sonunda oturduğu banliyö sokağına vardı, burada anne ve babası ile birlikte, bahçe içindeki küçük bir evde yaşıyordu. Küçük bahçe kapısını açıp giriş kapısına yönelmeden bahçedeki banklardan birine oturdu; bankın üzerine anneciğinin özenle baktığı güller sarkıyordu.

Yaz gecesinde havada çiçeklerin kokuları uçuşuyor ve "suçlu", "bencillik", "sevgili", "ölüm" gibi sözcükler Fleischman'ın göğüs kafesinde dönüp duruyor, onu coşkunluk veren bir zevkle dolduruyorlardı; öyle ki sırtından kanatlar çıkıyormuş gibi geldi ona.

Bu melankolik mutluluk taşkınlığı içinde, daha önce hiç bu kadar sevilmediğini fark etti. Elbette daha önce birçok kadın ona duygularını açıkça kanıtlamışlardı ama

şimdi, kendini soğuk bir biçimde aklını toplamaya zorluyordu. Bu hep aşk mıydı? Kendini bazen yanılsamalara kaptırmış olamaz mıydı? Ortada aşk falan olmadığı hiç aklına gelmemiş miydi? Sözgelimi Klara bir sevgiliden çok, bir çıkarcı olamaz mıydı? Onun için kendisinden çok ona bulacağı daire önemli değil miydi? Alzhbeta'nın yaptığı karşısında her şey parıltısını yitirmişti.

Havada büyük sözcükler uçuşuyor ve Fleischman kendine aşkın tek bir ölçütü olduğunu söylüyordu: Ölümdü bu ölçüt. Gerçek aşkın sonunda ölüm vardır ve ancak ölümle sonuçlanan aşk aşktır.

Havada kokular uçuşuyor ve Fleischman kendine şu soruları soruyordu: Bir başkası onu hiç bu çirkin kadın kadar sever miydi? Ama aşkın yanında güzellik ya da çirkinlik neydi? Büyüklüğüyle mutlaklığı yansıtan bir duygunun yanında bir yüzün çirkinliği neydi?

(Mutlak? Evet. Fleischman yetişkinlerin belirsizliklerle dolu dünyasına daha dün fırlatılıp atılmış bir yeniyetmedir. Kadınları baştan çıkarmak için elinden geleni yapmaktadır, ama özellikle aradığı şey, onu yeni keşfedilen dünyanın acımaz göreceliğinden kurtarıp esenliğe kavuşturacak, sonsuza dek sürecek, rahatlatıcı kucaklaşmadır).

Dördüncü Perde

Kadın doktorun dönüşü

Dr. Havel üstüne hafif bir battaniye alıp divanın üzerine uzanmıştı ki pencere camına vurulduğunu işitti. Ay ışığında kadın doktorun yüzünü fark etti. Pencereyi açtı ve, "Ne var?" diye sordu.

"Açın da içeri gireyim!" dedi kadın doktor ve tez adımlarla binanın giriş kapısına seğirtti.

Havel gömleğini düğmeledi, göğüs geçirerek odadan dışarı çıktı.

Binanın kapısını açtığında, kadın doktor daha fazla açıklama yapmaya gerek duymadan ilerledi ve personel odasında, Havel'in karşısındaki bir koltuğa yerleşir yerleşmez, evine dönemediğini, kendini müthiş sıkıntılı hissettiğini, uyuyamadığını açıklamaya koyuldu ve sakinleşebilmek için Havel'den kendisiyle biraz daha sohbet etmesini rica etti.

Havel, kadın doktorun dediklerinin tek bir sözcüğüne bile inanmıyordu ve bunu yüzündeki ifadeyle ortaya koyacak kadar da terbiyesizdi (ya da ihtiyatsız).

Bunun için kadın doktor ona, "Elbette bana inanmıyorsunuz, çünkü benim buraya yalnızca sizinle yatmak için döndüğüme inanmışsınız," dedi.

Havel elini hayır anlamında salladı, ama kadın doktor sözlerini sürdürdü: "Kibirli Don Juan'sınız siz! Tabii,

bir kadın sizi görür görmez, yalnızca o şeyi düşünüyor. Ve siz de istemeye istemeye ve tiksintiyle hüzünlü misyonunuzu yerine getiriyorsunuz."

Havel yeniden eliyle inkâr etti, ama kadın doktor bir sigara yakıp dumanını kayıtsızca üfledikten sonra, sözlerini sürdürdü: "Benim zavallı Don Juancığım. Hiçbir şeyden korkmayın. Sizi rahatsız etmek için gelmedim buraya. Ölümle hiçbir ortak yanınız yok sizin. Bütün bunlar sevgili başhekimimizin saçmalıklarından başka bir şey değil. Siz her şeyi almıyorsunuz, çünkü bütün kadınlar kendilerini vermeye hazır değiller. Sözgelimi ben, size bunu garanti edebilirim, size karşı tamamen bağışığım ben."

"Bana bunu söylemeye mi geldiniz?"

"Belki. Sizi avutmak için, size ölüm gibi olmadığınızı söylemek için geldim. Kendimi size vermeyeceğimi söylemeye geldim."

Havel'in ahlak anlayışı

"Kibarca bir davranış doğrusu," dedi Havel, "kendinizi vermemeniz ve bunu bana söylemeye gelmiş olmanız kibarca bir davranış. Haklısınız. Benim ölümle hiçbir ortak yanım yok. Yalnızca Alzhbeta'yı almamakla kalmıyorum, aynı zamanda sizi de almayacağım."

"Aa!" diyerek şaşkınlığını gösterdi kadın doktor.

"Bununla hoşuma gitmediğinizi söylemek istemiyorum. Tam tersine."

"Ne demezsiniz!" dedi kadın doktor.

"Evet, çok hoşuma gidiyorsunuz."

"O zaman beni niye kabul etmiyorsunuz? Ben sizinle ilgilenmiyorum diye mi?"

"Hayır, bununla ilgisi olduğunu sanmıyorum," dedi Havel.

"Peki, niçin?"

"Çünkü siz başhekimin metresisiniz."

"Ee, ne olmuş yani?"

"Başhekim kıskançtır. Bu onu incitebilir."

"Kuruntularınız mı var?" dedi kadın doktor gülerek.

"Biliyorsunuz," dedi Havel, "hayatımda bir hayli kadınla macera yaşadım, öyle ki bu bana erkeklerin dostluğuna daha fazla değer vermeyi öğretti. Erotizm saçmalığının lekelemediği bu dostluk hayatta tanıdığım tek değerdir."

"Başhekimi bir dost olarak mı görüyorsunuz?"

"Başhekim benim için çok şey yaptı."

"Benim için daha da çok şey yaptı," diye karşılık verdi kadın doktor.

"Mümkündür," dedi Havel. "Ancak minnet söz konusu değil. Bir dost o, hepsi bu. Harika bir adam başhekim. Ve size çok önem veriyor. Size sahip olmaya çalışsam, kendimi bir alçak olarak kabul etmek zorunda kalırdım."

İftiraya uğrayan başhekim

"Ağzınızdan dostluğa böylesine ateşli bir övgü duyacağımı beklemiyordum!" dedi kadın doktor. "Sizi doktor, yepyeni ve hiç beklenmedik bir yanınızla keşfediyorum. Her türlü beklentinin tersine, yalnızca hissetme yeteneğine sahip olmakla kalmıyor, aynı zamanda bu yeteneği (işin dokunaklı yanı da burada) yaşlı, hüzünlü, saçları dökülmüş ve yalnızca gülünç görünüşüyle dikkatleri çeken bir beyefendi karşısında da sergiliyorsunuz. Bu akşam dikkat ettiniz mi ona? Durmadan gösteriş yaptığını gördünüz mü? Hep hiç kimsenin inanamayacağı şeyleri kanıtlamaya çabalıyor.

"Önce, esprili biri olduğunu kanıtlamak istiyor. Onu duydunuz. Bütün akşamı saçma sapan sözler yumurtla-

yarak geçirdi. Dost meclisini eğlendiriyor, 'Dr. Havel ölüm gibidir,' türünden espriler yapıyor, mutlu bir evlilikteki mutsuzluk üzerine çelişkili laflar uyduruyor (belki yüzüncü keredir aynı teraneyi dinliyorum!), Fleischman'ı işletmeye uğraşıyordu (sanki bunu yapmak zekâ gerektiren bir şeymiş gibi!).

"İkincisi, kendini yüce gönüllü biri gibi göstermek istiyor. Gerçekteyse, kafasında hâlâ saç olan herkesten nefret ediyor, ama bu yüzden de kendini zor durumlara düşürüyor. Size yaltaklandı, bana yaltaklandı, Alzhbeta' ya bir baba gibi kibar davrandı. Fleischman'la dalga geçti, ama bunu fark etmemesine özen gösterdi.

"Ve üçüncüsü, en ciddisi de bu, karşı konulmaz biri olduğunu kanıtlamak istiyor. Umutsuzca bugünkü görünüşünü eski görünüşü altında gizlemeye uğraşıyor. Ne yazık ki eski görünüşü artık yok, onu hiçbirimiz anımsamıyoruz. Kendisini reddeden şu küçük fahişe öyküsünü ne kadar ustalıkla anlattığını gördünüz, bu vesileyle eski çehresini akıllara getirmek ve acınası dazlaklığını unutturmaktı bütün derdi."

Başhekimin savunulması

"Bütün bu söylediklerinizin hemen hemen doğru, sevgili hanımefendi," diye karşılık verdi Havel. "Ama ben bunlarda yalnızca başhekimi sevmek için daha fazla sayıda ve daha iyi nedenler görüyorum, çünkü bütün bunlar bana sizin düşündüğünüzden daha dokunaklı geliyor. Benim de kaçamayacağım bir dazlaklıkla alay etmemi niye istiyorsunuz? Başhekimin olduğu şeyi olmamak yolunda gösterdiği inatçı çabalarla alay etmemi niye istiyorsunuz?

"Yaşlı bir adam, olduğu şeyi, yani kendi kendinden artakalmış bu acınacak enkazı ya kabullenir ya da kabul-

lenmez. Ama kabullenmezse ne yapması gerekir? Olduğu şey değilmiş gibi yapmaktan başka bir şey gelmez elinden; taklit etmek için zahmetli bir çaba harcayarak artık olmayan şeyi, yitirilen şeyi yeniden yaratmaktan; neşesini, canlılığını, içtenliğini bulgulamaktan, oynamaktan, göstermekten başka bir şey gelmez elinden. Gençlik görüntüsünü yeniden canlandırmak, onunla kaynaşmaya ve onu kendisinin yerine koymaya çabalamaktır istediği. Başhekimin bu taklit komedisinde, ben kendimi, kendi geleceğimi görüyorum. Tabii bende hâlâ, bu hüzünlü komediden kuşkusuz daha da kötü olan boyun eğmeyi reddedecek kadar güç kalmışsa.

"Belki de başhekim konusunda doğru bir teşhiste bulundunuz. Ama ben onu bunun için daha da çok seviyorum ve ona hiçbir zaman kötülük yapamam, bu nedenle sizinle asla yatmayacağım."

Kadın doktorun yanıtı

"Sevgili doktor," diye karşılık verdi kadın doktor. "Aramızda düşündüğünüzden daha az görüş ayrılığı var. Ben de onu seviyorum. Ben de tıpkı sizin gibi ona acıyorum. Ve sizin borçlu olduğunuzdan daha çok şey borçluyum ona. O olmasa bu kadar iyi bir mevkim olmazdı (siz de biliyorsunuz bunu, zaten herkes de çok iyi biliyor!). Onu oyaladığımı mı düşünüyorsunuz? Onu aldattığımı? Başka âşıklarım olduğunu? Bunu ona yetiştirmek için herkes can atardı! Kimseye, ne ona ne de kendime kötülük yapmak istemiyorum ve bu nedenle de düşündüğünüzden daha az özgürüm. Tümüyle bağlıyım ben. Ama her ikimizin de birbirimizi bu kadar iyi anlamış olduğumuza memnunum. Çünkü siz başhekime sadakatsizlik etmeyi göze alabileceğim tek erkeksiniz. Gerçekten de onu çok içtenlikle seviyorsunuz ve ona hiçbir za-

man kötülük yapmayı istemezsiniz. Kesinlikle ağzınızı sıkı tutarsınız. Size güvenebilirim. Bu nedenle sizinle yatabilirim..." Ve kadın doktor, Havel'in dizlerine oturup giysisinin düğmelerini çözmeye başladı.

Doktor Havel ne yaptı?

Tahmin edin...

Beşinci Perde

Soylu duyguların burgacında

Geceden sonra sabah oldu ve Fleischman bir demet gül kesmek üzere bahçeye indi. Sonra hastaneye gitmek için tramvaya bindi.

Alzhbeta'nın acil serviste özel bir odası vardı. Fleischman yatağın başucuna oturdu, gül demetini başucundaki sehpanın üzerine koydu ve Alzhbeta'nın nabzına bakmak üzere onun elini tuttu.

"Biraz daha iyi misiniz?" diye sordu sonra.

"Evet," dedi Alzhbeta.

Ve Fleischman duygu yüklü bir sesle, "Böyle bir saçmalık yapmamalıydınız, şekerim," dedi.

"Haklısınız," dedi Alzhbeta, "ama uyuyakalmışım. Kendime kahve yapmak için su kaynatırken aptal gibi uyuyakaldım."

Fleischman büyük bir şaşkınlıkla Alzhbeta'ya bakıp duruyordu, çünkü ondan böylesine yüce gönüllü bir davranışı beklemiyordu: Alzhbeta pişmanlık acısını onun sırtına yüklemek istemiyordu, aşkıyla onu bunaltmak istemiyordu ve bu nedenle aşkından vazgeçiyordu!

Fleischman onun yanaklarını okşadı ve duygularına kapılarak ona sen demeye başladı: "Her şeyi biliyorum. Yalan söylemene gerek yok. Ama yalanın için sana teşekkür ederim."

Başka hiçbir kadında bu kadar soyluluk, bu kadar özveri ve bu kadar bağlılık bulamayacağını anlıyordu ve az daha içinden gelen bir sese boyun eğip ondan karısı olmasını isteyecekti. Ama, son anda kendine hâkim oldu (insanın evlilik teklif etmek için her zaman yeterince vakti vardır) ve yalnızca,

"Alzhbeta, Alzhbeta, şekerim. Senin için getirdim bu gülleri," dedi.

Alzhbeta şaşkın bir edayla gözlerini Fleischman'a dikmişti ve ona, "Benim için mi getirdin?" dedi.

"Evet, senin için. Çünkü burada seninle olmaktan mutluyum. Çünkü var olduğun için mutluyum, Alzhbeta. Belki de seni seviyorum. Belki de seni çok seviyorum. Ama belki de bu, olduğumuz gibi kalmamız için başka bir neden. Bir kadınla bir erkeğin birlikte yaşamadıklarında ve birbirleri hakkında tek bir şey, yani var olduklarını bildiklerinde ve var olduklarını bildikleri için de birbirlerine minnettar olduklarında birbirlerini daha çok seveceklerine inanıyorum. Ve bu mutlu olmaları için yeter. Sana teşekkür ederim Alzhbeta, sana var olduğun için teşekkür ederim."

Alzhbeta bütün bu sözlerden hiçbir şey anlamıyor, ama yüzünde şaşkınca, aptalca ve belirsiz bir mutluluk ve belirsiz bir umutla dolu bir gülümseme belirmişti.

Derken Fleischman kalktı, Alzhbeta'nın omzunu sıktı (ölçülü ve ağırbaşlı bir aşkın belirtisi), arkasını döndü ve dışarı çıktı.

Tüm şeylerin belirsizliği

"Bu sabah gerçekten gençlik saçan güzel meslektaşımız, olaylar hakkında belki de en doğru açıklamayı buldu," dedi başhekim, kadın doktor ile Havel'e, serviste üçü bir araya geldiklerinde. "Alzhbeta kendine kahve

yapmak için kaynamaya su koymuş ve uyuyakalmış. En azından, böyle iddia ediyor."

"Görüyorsunuz," dedi kadın doktor.

"Hiçbir şey gördüğüm ya da anladığım yok," diye karşılık verdi başhekim. "Doğrusunu söylemek gerekirse, olup bitenler hakkında hiç kimse hiçbir şey bilmiyor. Belki de cezve ocağın üzerine daha önce konmuştu. Alzhbeta, gazla intihar etmek istese cezveyi niye kaldırsın ki?"

"Ama size her şeyi açıklamış!" diye fikrini belirtti kadın doktor.

"Bize oyun oynayıp bizi bu kadar korkuttuktan sonra, bizi her şeyin bir cezve yüzünden olduğuna inandırmaya çalışmasına hiç şaşırmayın. Unutmayın ki bu ülkede intihara teşebbüs eden bir kişi, otomatik olarak bir tımarhaneye tedaviye gönderilir. Ve bunun da şakaya gelir bir yanı yok."

"Bu intihar öyküleri hoşunuza mı gidiyor, hocam?" dedi kadın doktor.

"Havel'in bir kereliğine pişmanlık acısı çekmesini isterdim," dedi başhekim gülerek.

Havel'in pişmanlığı

Havel'in yaralı vicdanı, başhekimin bu önemsenmeyecek sözünde göklerin gizli gizli yolladığı şifreli bir kınama mesajı buldu: "Başhekim haklı. Bunun ille de bir intihar teşebbüsü olması gerekmezdi, ama yine de bir intihar teşebbüsü olabilirdi. Zaten, açık konuşmam gerekirse bunun için kızmadım Alzhbeta'ya. Hayatta intihara ilke olarak kabul edilmez kılan tek bir mutlak değer var mı, söyleyin bana? Aşk mı? Yoksa dostluk mu? Size şunu garanti ederim ki dostluk aşktan daha az oynak değildir ve dostluk üzerine hiçbir şey kurulamaz. Ya da en

azından özsaygı mı? Böyle olmasını isterim," dedi Havel, neredeyse bir taşkınlıkla. Bütün sözlerinde bir pişmanlık havası esiyordu. "Ama, size yemin ediyorum ki hocam, kendimi hiç sevmiyorum ben."

"Baylar," dedi kadın doktor, gülümseyerek, "bu hayatınızı güzelleştiriyor, ruhlarınızı kurtarıyorsa o zaman Alzhbeta'nın gerçekten de intihar etmek istediği hükmüne varalım. Anlaştık mı?"

Happy end

"Yeter artık," dedi başhekim, "konuyu değiştirelim. Söylevleriniz bu güzel sabah havasını kirletiyor Havel! Sizden on beş yaş daha büyüğüm. Evlilik hayatımda mutlu olma, bu nedenle de boşanamama talihsizliğine sahibim. Ve aşkta da mutsuzum çünkü, ne yazık ki sevdiğim kadın buradaki kadın doktordan başkası değil! Ama yine de yeryüzünde olduğum için mutluyum!"

"Doğru, doğru," dedi kadın doktor başhekime alışılmadık bir sevecenlikle ve onun elini tuttu. "Ben de yeryüzünde olduğum için mutluyum."

Bu sırada, üç hekimin oluşturduğu gruba Fleischman katıldı ve "Alzhbeta'nın odasından geliyorum. Gerçekten de olağanüstü derecede dürüst bir kız. Her şeyi yadsıdı. Her şeyi üstüne aldı," dedi.

"İşte görüyorsunuz," dedi başhekim gülerek. "Havel az daha hepimizi intihara sürükleyecekti."

"Elbette," dedi kadın doktor ve pencereye yaklaştı. "Gene güzel bir gün olacağa benziyor. Gök masmavi. Siz ne diyorsunuz, Fleischman?"

Daha birkaç dakika önce, Fleischman bir demet gül ve birkaç güzel sözle ikiyüzlü bir biçimde işin içinden sıyrıldığı için kendini kınayıp duruyordu, oysa şimdi yersiz bir atılganlık yapmadığına memnundu. Kadın dokto-

run mesajını aldı ve bunun ne anlama geldiğini kavradı. Bunun için serüvenin ipini geçen gün koptuğu yerden, yani gaz kokusunun Fleischman ile kadın doktorun randevusunu boşa çıkardığı noktadan yeniden ele alacaktı. Ve Fleischman, başhekimin kıskanç bakışları altında bile, kadın doktora gülümsemekten kendini alamadı.

Böylelikle, öykü dün kaldığı yerden yeniden başlamış oluyor, ancak Fleischman bu serüvene çok daha yaşlı ve çok daha güçlü olarak döndüğüne inanıyor. Ardında ölüm kadar büyük bir aşk var. Göğsünde bir dalganın kabardığını hissediyor ve bu şimdiye kadar karşılaştığı en yüksek ve en güçlü dalga. Çünkü onu böylesine şehvetle çoşturan, ölümün kendisi: ona hediye edilen ölüm; cana can katan harika ölüm.

YAŞLI ÖLÜLER YERLERİNİ GENÇ ÖLÜLERE BIRAKSINLAR

1

Birkaç yıldır yaşadığı küçük Bohemya kentinde cadde boyunca yürüyerek evine dönüyordu. Pek heyecan taşımayan bir hayata, dedikoducu komşulara ve işyerinde çevresini saran tekdüze bayağılığa boyun eğmişti. Yolda öylesine kayıtsızlıkla yürüyordu ki (insan yüz kere geçtiği bir yolda böyle yürür) kadını az daha görmeden yanından geçecekti. Ama kadın onu uzaktan tanıdı ve ona doğru gelerek adama o kibar tebessümle gülümsedi; ancak son anda, birbirlerinin yanından geçerlerken adamın belleğinde bir şimşek çaktı ve onu içinde bulunduğu uyuşukluktan çekip çıkardı.

"Sizi az daha tanıyamıyordum!" dedi. Ama bu beceriksizce bir özürdü ve onları birdenbire kaçınmayı yeğ tutacakları, can sıkıcı bir konuyla yüz yüze getirmişti: Birbirlerini on beş yıldır görmemişlerdi ve bu zaman süresince her ikisi de yaşlanmıştı. "O kadar çok mu değişmişim?" diye sordu kadın ve adam değişmediği yanıtını verdi; bunun bir yalan olmasına karşın, yine de büsbütün bir yalan değildi, çünkü o kibar gülümseme (edep ve alçakgönüllülükle sonsuz bir coşku yeteneğini ifade eden bir gülümsemeydi) uzun yıllar ötesinden değişmeden ona ulaşıyor ve tedirginlik veriyordu: Çünkü bu gülümseme onda kadının eski görünüşünün anısını o

kadar açık seçik olarak uyandırıyordu ki, gülümsemeyi unutup onu şimdiki haliyle görmek için çaba harcaması gerekti: Yaşlı sayılabilecek bir kadındı o.

Ona nereye gittiğini ve yapacak bir işi olup olmadığını sordu, kadın yola konulacak bir sorun dışında akşam onu Prag'a götürecek olan treni beklemekten başka bir işi olmadığını söyledi. Adam bu beklenmedik karşılaşmanın kendisine verdiği zevki ifade etti ve semtin iki birahanesinin de pis ve aşırı kalabalık olduklarında (haklı olarak) görüş birliğine vardıkları için, adam kadını pek uzakta olmayan kendi bekâr odasına davet etti, orada ona çay ya da kahve yapabilirdi ve daha da önemlisi, temiz ve sakin bir yerdi odası.

2

Gün kadın için kötü başlamıştı. Kocası, vasiyetinde dile getirdiği tuhaf bir dilekten ötürü bu küçük kentin mezarlığına gömülüydü (otuz yıl önce, o zaman daha genç evlilerken bir süre burada yaşamışlar, daha sonra ise Prag'a taşınmışlardı, kocası on yıl önce orada ölmüştü). Bu nedenle mezar için on yıllık kira parasını peşin ödemiş ama birkaç gün önce, kira sözleşmesini yenilemeyi unuttuğunu ve zaman limitinin sona erdiğini fark etmişti. Önce mezarlıklar müdürlüğüne yazmayı düşünmüş, ama yetkililerle yazışmanın sonu gelmez ve boş bir girişim olduğuna hükmedince, çıkıp buraya gelmişti.

Kocasının kabrine giden yolu ezbere bildiği halde, bugün, mezarı ilk kez gördüğü duygusuna kapılmıştı. Kabri bir türlü bulamıyor, yolunu kaybettiğini düşünüyordu. Sonunda durumu anladı: Eskiden kocasının altın yaldızlı adını taşıyan, kumtaşından yapılma mezar taşının yerinde şimdi (yandaki iki kabri tanıdığından emindi) üstünde altın yaldızlı harflerle hiç tanımadığı bir

adın yazılı olduğu kara mermerden bir mezar taşı bulunuyordu.

Kafası allak bullak olmuş bir halde, mezarlıklar müdürlüğüne gitti. Orada ona kira sürelerinin bitimi durumunda kabirlerin otomatik olarak elden çıktığını söylediler. Kirayı yenilemek gerektiğini kendisine haber vermedikleri için onları kınadı, onlar da kendisine mezarlıkta az yer bulunduğu, yaşlı ölülerin yerlerini genç ölülere bırakması gerektiği karşılığını verdiler. Kadın çok öfkelendi ve gözyaşlarını güçlükle tutarak onlara kınayıcı bir sesle, ne insani onura ne de başkasına saygı anlayışına sahip olmadıklarını söyledi, ama tartışmanın yararsız olduğunu anlamakta da gecikmedi. Kocasının ölümünü engelleyemediği gibi bu ikinci ölüm karşısında, artık bir ölüm yaşantısına bile sahip olma hakkı olmayan bu yaşlı ölü'nün ölümü karşısında savunmasız kalmıştı.

Dosdoğru kente döndü ve hüznüne kısa zamanda kaygı da karıştı, çünkü oğluna babasının mezarının kayboluşunu nasıl açıklayacağını ve ihmali yüzünden ondan nasıl özür dileyeceğini düşünüp duruyordu. Sonra, üstüne bir yorgunluk çöktü: Onu Prag'a götürecek tren kalkana kadar uzun bekleyiş saatlerini nasıl geçireceğini bilmiyordu; çünkü burada hiç kimseyi tanımıyor ve yılların geçmesiyle kent böylesine değiştiği, bildik yerler de ona bugün tümüyle yabancı bir çehre sunduğu için içinden duygusal bir gezinti yapmak bile gelmiyordu. Bunun için rastlantı eseri karşılaştığı (yarı yarıya unuttuğu) eski arkadaşının davetini minnetle kabul etti. Banyoda ellerini yıkayıp yumuşak koltuğa çöktü (ayakları ağrıyordu), odayı inceliyor ve mutfağı çalışma odasından ayıran bölmenin ardında kaynayan suyun sesini dinliyordu.

3

Adam geçenlerde otuz beş yaşına basmış ve saçlarının tepe kısımlarında gözle görülür bir seyrelme olduğunu birdenbire fark etmişti. Henüz tam bir kellik değildi bu, ama saçsız kalacağı şimdiden tahmin edilebiliyordu (saçının altından baş derisi gözüküyordu): Kellik tamamen kaçınılmaz ve oldukça yakın bir durumdu. Elbette, saçının dökülmesini bir ölüm kalım meselesi haline getirmek gülünçtü, ama saçının dökülmesinin yüzünü değiştireceğinin ve böylelikle de genç görünüşünün (belli ki en iyi yanlarından biriydi genç görünüşü) sona ermekte olduğunun farkına varmaya başlamıştı.

Kendini böylesine düşüncelere kaptırmış olarak, yavaş yavaş ortadan kaybolmakta olan bu (saçlı) kişinin hayat muhasebesini, bu kişinin tam olarak neleri yaşadığını, hangi sevinçleri tattığını merak etmeye başladı. Büyük bir şaşkınlıkla sevinçlerin pek az olduğunu fark etmişti; bunu düşündüğünde yüzünün kızardığını, evet evet, utandığını hissediyordu: Çünkü yeryüzünde bu kadar uzun zaman yaşayıp da bu kadar az yaşamış olmak küçültücüydü.

Bu kadar az yaşamış olmak derken, tam olarak ne anlatmak istiyordu? Yolculukları, işi gücü, toplumsal yaşantıyı, sporu, kadınları mı düşünüyordu? Kuşkusuz bütün bunları düşünüyordu, ama özellikle de kadınları; çünkü hayatı öteki alanlarda yoksul olmuşsa da bu onu az da olsa rahatsız ediyor, ama bu yoksulluk konusunda kusuru kendinde bulamıyordu: İşi ilginç değilse ve hiçbir gelecek vaat etmiyorsa bu onun hatası değildi; parası ya da güvenilir parti bonservisleri olmadığı için yolculuklara çıkamaması da onun hatası değildi; yirmi yaşında menüsküs olup sevdiği sporu bırakmak zorunda kalması da gene onun hatası değildi. Buna karşılık, kadınların bu-

lunduğu alan onun için ötekilerle karşılaştırıldığında bir özgürlük alanıydı ve o konuda hiçbir özür bulamıyordu. O alanda kim olduğunu gösterebilir, zenginliğini ortaya koyabilirdi; kadınlar onun için hayatın yoğunluğunun biricik meşru ölçütü olmuşlardı.

Ne var ki talihi yoktu! Kadınlarla yıldızı hiç barışmamıştı: Yirmi beş yaşına kadar (yakışıklı bir delikanlı olduğu halde) utangaçlığını üstünden atamamıştı; sonra âşık olmuş, evlenmiş ve yedi yıl boyunca kendini sonsuz erotizmi tek bir kadında bulabileceğine inandırmaya çalışmıştı. Sonra boşanmıştı, tekeşlilik savunuları (ve sonsuzluk yanılsaması) yerini kadınlara yönelik hoş ve cüretli bir arzuya (kadın yığınlarının alacalı bulacalı sonluluğuna yönelik) bırakmıştı, ama ne yazık ki bu arzu ve cesaret parasal zorluklarla (yılda bir ya da iki kez görmesine izin verilen bir çocuk için boşandığı eşine nafaka vermesi gerekiyordu) ve baştan çıkarılacak kadın sayısının alabildiğine sınırlı, komşuların tecessüsünün de bir o kadar sınırsız olduğu küçük bir kentteki yaşam koşullarıyla bir hayli frenlenmişti.

Bundan sonra, zaman geçmişti, hem de çok çabuk ve birdenbire kendini banyodaki lavabonun üstünde duran oval aynanın önünde buluvermişti; sağ elindeki küçük yuvarlak bir aynayı başının üstüne doğru tutuyor, eğilerek gitgide artan kelliğine bakıyordu. Ansızın (hiç hazırlıksızken) sıradan gerçeği anlayıverdi: İnsan kaçırdığı şeyi yeniden yakalayamazdı. O zamandan beri, keyfi hiç yerine gelmemiş, hatta intihar etmeyi bile düşünmüştü. Elbette (onun bir histeri hastası ya da bir budala sanılmaması için bu noktayı belirtmek gerekiyor) bu düşüncelerdeki komik yanın ve onları hiçbir zaman gerçekleştirmeyeceğinin farkındaydı (Kel olmayı hiçbir zaman kabullenemeyeceğim, elveda, diye yazacağı bir intihar mektubunu düşününce kendisi de gülüyordu), ama pla-

tonik özellikte bile olsa, bu düşüncelerin aklına gelmiş olması yeterliydi. Durumu anlamaya çalışalım: Bu düşünceler ona, yarışın ortasında kaybetmekte olduğunu anlayınca (üstelik kendi hataları yüzünden) maratonu terk etmek için karşı konulmaz bir arzu duyan bir maraton koşucusuna geldiği gibi geliyordu. O da yarışın kaybedilmiş olduğunu ve daha fazla koşmak istemediğini düşünüyordu.

Ve şimdi, küçük masanın üstüne eğilip divanın önüne (az sonra oturacaktı) bir fincan kahve, konuk hanımın oturduğu rahat koltuğun önüne de bir başka fincan koyuyordu. Eskiden sırılsıklam âşık olduğu ve o zaman elinden kaçırdığı (kendi hataları yüzünden) bu kadınla tam da bu kadar kötü bir ruh hali içindeyken ve artık hiçbir şeyi ele geçirmenin olanaklı olmadığı bir anda karşılaşmasının talihin kötü bir cilvesi olduğunu geçirip duruyordu aklından.

4

Onun gözünde elinden kaçırdığı kadın olduğunu kesinlikle tahmin edemezdi; elbette, birlikte geçirdikleri geceyi hep anımsıyordu, adamın o zamanki görünüşünü anımsıyordu (yirmi yaşındaydı, giyinmesini bilmezdi, sürekli yüzü kızarırdı ve onu çocuksu tavırlarıyla eğlendirirdi), o zamanki kendi görünüşünü de anımsıyordu (kırkının üstündeydi ve güzelliğe duyduğu susuzluk onu hem tanımadığı erkeklerin kollarına atar hem de onların kollarından koparır alırdı, çünkü her zaman hayatının zarif bir dansa benzemesi gerektiğini düşünmüştü ve evliliğinde aldatmayı çirkin bir alışkanlığa dönüştürmekten korkuyordu).

Evet, başkalarının kendilerine ahlaki bir buyruğu kabul ettirmesi gibi o da kendine güzelliği kabul ettiri-

yordu; kendi hayatında bir çirkinlik fark edecek olsa, belki de umutsuzluğa kapılırdı. Ve ev sahibinin onu on beş yıl sonra oldukça yaşlanmış bulacağını (yaşın yanında getirdiği bütün çirkinliklerle) anladığı için, yüzünün önünde hemen düşsel bir yelpaze açmaya girişti ve ona çeşitli sorular yağdırdı: Bu kente nasıl geldiğini öğrenmek istedi; işi üzerine sorular sordu; kentteki evlerin çatılarına bakan manzarasıyla oldukça hoş bulduğu bekâr odasını övdü (bu görünümün kuşkusuz olağanüstü bir yan taşımadığını, ama insana bir özgürlük duygusu verdiğini söyledi); izlenimci ressamlara ait çerçeveli birkaç röprodüksiyonu yapanların adlarını saydı (güç bir şey değildi bu, çünkü parasız Çek aydınlarının çoğunun evinde aynı ucuz röprodüksiyonları bulmak olasıydı), sonra kahve fincanını elinde tutarak kalktı, üstünde çerçeveli birkaç fotoğrafın bulunduğu küçük bir yazı masasının üzerine eğildi (aralarında tek bir genç kadın fotoğrafı olmadığı gözünden kaçmadı) ve fotoğraflardan birinin üstünde görülen yaşlı kadının yüzünün annesinin yüzü olup olmadığını sordu (adam annesi olduğunu doğruladı).

Sonra adam kadına, karşılaştıklarında kendisine sözünü ettiği yoluna konulması gereken sorunun ne olduğunu sordu. Kadın mezarlık konusunu hiç açmak istemiyordu (burada, bu binanın beşinci katında, çatıların üstünde ama daha da hoşu, hayatının üstünde asılı kalmış gibiydi); ne var ki adam ısrar ettiği için, bu kentte eskiden, bundan yıllar önce oturmuş olduğunu, kocasının burada gömülü olduğunu (kabrin kaybolması konusunda hiçbir şey söylemedi) ve her yıl oğluyla birlikte, kasım aylarında yapılan Ermişler Yortusu'na geldiğini itiraf etti (ama çok kısa olarak, çünkü aşırı açık yürekliliğin gerektirdiği utanmazlık ona her zaman yabancı gelmişti).

5

"Her yıl ha?" Bu söz onu üzüyordu; yeniden talihin kötü cilvesini düşündü. Onunla altı yıl önce, bu kente yerleşmeye geldiğinde karşılaşmış olsa, belki de her şeyi kurtarmak mümkün olurdu: Henüz yaşın etkisine böylesine uğramış olmaz ve on beş yıl önce sevdiği kadından bu derece farklı görünmezdi; adam bu farkı aşma ve her iki görüntüyü (bugünkü görüntü ile geçmişinkini) tek bir görüntü olarak algılama gücüne sahip olurdu. Ama şu anda bu görüntüler insanın umudunu kıracak derecede uzak görünüyorlardı.

Kadın kahvesini içmişti ve konuşuyordu. Adam kadının ikinci seferdir elinden kaçmasına yol açacak bu başkalaşımın derecesini tam olarak saptamaya çalışıyordu: Yüzü kırışmıştı (kat kat sürülmüş pudralarla boşu boşuna gözlerden ırak tutulmaya çalışılmıştı); boynu pörsümüştü (yüksek yakası bunu boşu boşuna gizlemeye çalışıyordu); yanakları sarkmıştı ve saçları (ama saçlar güzel sayılırdı!) kırlaşmıştı. Bununla birlikte, adamı en çok çeken elleri olmuştu (ne pudra ne de far, onları güzelleştiremiyordu): Derinin altından fırtlayan mavi damar ağı, bu elleri adeta erkek eline çeviriyordu.

İçindeki pişmanlık öfkeye karışıyordu; bu karşılaşmanın çok geç meydana geldiğini unutmak için alkollü bir şeyler içmek istedi; kadına bir konyak isteyip istemediğini sordu (bölmenin ardındaki dolapta açılmış bir şişe konyak vardı); kadın içmek istemediğini söyledi. Adam kadının, belki de alkol, davranışlarının edep ve görgü kurallarına uygun olmasını engeller diye hemen hemen on beş yıldır içki içmediğini anımsadı. Kadının konyak içme önerisini geri çevirmek için oynattığı elinin zarif devinimini gördüğünde, bu edeplilik büyüsünün, bu çekiciliğin, onu kendinden geçiren bu zarafetin yaşın maskesi

altında gizlenmiş olsa da her zaman aynı olduğunu ve araya bir kafes girse de kendisine hâlâ eskisi kadar çekici geldiğini anladı.

Bu kafesin yaş kafesi olduğunu düşündüğünde, kadına karşı büyük bir acıma duydu, bu acıma onu, ona daha çok yaklaştırdı (karşısında dilinin dolandığı, eskiden göz kamaştırıcı bir güzellikte olan bu kadın); bir erkekle kadın arkadaşı gibi onunla, bu melankolik tevekkülle dolu atmosferde, uzun uzun sohbet etmek istedi. Gerçekten de adamın çenesi açılmıştı ve sonunda onu bir süredir rahatsız eden kötümser fikirlere anıştırmada bulundu. Elbette, tepesinin açılmaya başladığından hiç söz etmedi (kadının kaybolan kabir hakkında hiçbir şey söylemediği gibi); öte yandan saç dökülmesi saplantısı insanın yakalayamayacağı kadar hızla akıp giden zaman konusunda, kaçınılmaz bir çürümeye mahkûm hayat konusunda birtakım yarı felsefi sözlere döküldü; adam kadından bu konularda görüş birliğinde olduklarını belirten bir yanıt bekliyordu; ama boşuna bekledi.

"Bütün bu konuşmalardan hoşlanmıyorum," dedi kadın neredeyse sertçe. "Bütün bu dedikleriniz müthiş yüzeysel şeyler."

6

Kadın yaşlılıktan ve ölümden söz edilmesinden hoşlanmıyordu, çünkü bu konuşmalarda kendisini tiksindiren fiziksel çirkinliğin görüntüsü vardı. Ev sahibine, neredeyse heyecanla, görüşlerinin yüzeysel olduklarını birçok kez yineleyip durdu; insan diyordu, ölüp giden bedeninden fazla bir şeydir, çünkü önemli olan insanın yapıtlarıdır, insanın başkalarına bıraktıklarıdır. Bu görüşleri yeni değildi; bu görüşler otuz yıl önce, kendisinden on dokuz yaş küçük olan eski kocasına âşık olduğunda

yardımına koşmuştu; ona içtenlikle saygı duymaktan hiç vazgeçmemişti (adamın haklarında hiçbir şey bilmediği ya da bilmek istemediği, kadının bütün sadakatsizliklerine rağmen) ve kendini, kocasının zekâsının ve öneminin yılların getirdiği bu ağır yükü telafi ettiğine inandırmaya çabalıyordu.

"Hangi yapıtları, size soruyorum! Hangi yapıtları bırakalım istiyorsunuz!" diye karşılık verdi adam, acı bir gülüşle.

Kadın kocasının yaptığı her şeyin kalıcı bir değere sahip olduğuna gönülden inanmış olduğu halde, merhum kocasının adını açıklamak istemiyordu; bunun için yeryüzündeki her insanın, ne denli basit olursa olsun, bir yapıt bıraktığını ve bunun, yalnızca da bunun, ona bir değer kazandırdığını söylemekle yetindi. Kendinden, Prag'ın bir banliyösünde bulunan bir kültür evindeki işinden, orada düzenlediği konferanslardan ve şiir akşamlarından hevesle söz etmeye başladı. "Dinleyicilerin minnettar yüzleri"nden (adama yersiz gelen gösterişli bir edayla) söz ediyordu; sonra, insanın bir oğlunun olmasının ve kendi yüz çizgilerinin (oğlu ona benziyordu) yavaş yavaş bir erkek yüzüne dönüştüğünü görmenin, bir annenin oğluna verebileceği her şeyi vermesinin ve hayatının izleri üzerinden gürültüsüz patırtısız silinip gitmesinin ne kadar güzel bir şey olduğunu söyledi.

Oğlundan söz etmeye başlaması bir rastlantı değildi, çünkü o gün oğlu her düşüncesinde yer alıyor ve onu mezarlıktaki başarısızlıktan ötürü kınıyordu. Tuhaftı; bir adamın ona kendi iradesini kabul ettirmesine izin vermemişti, ama nasıl olduğunu anlayamadan kendi oğlu onu boyunduruğu altına almıştı. Mezarlıktaki başarısızlıktan böylesine altüst olduysa, bu, özellikle kendini onun karşısında suçlu hissetmesinden ve onu kınamalarından korkmasındandı. Oğlu babasının hatırasına layı-

kıyla saygı duyulmasına kıskançlıkla özen gösteriyor (Her yıl Ermişler Yortusu'nda mezarlığa gitmeyi unutmamak için ısrar eden oydu!) ve kadın da bundan uzun zamandır kuşkulanıyordu: Bu kaygı ölmüş olan babayı sevmekten çok anne üzerinde baskı kurma arzusundan, onu bir dula yakışır sınırlar içinde tutma arzusundan kaynaklanıyordu; çünkü oğlu bunu hiç itiraf etmemiş olsa da ve kendisi (boşu boşuna) bilmezlikten gelse de durum buydu: Annesinin cinsel bir yaşamı olabileceğini düşünmek onu iğrendiriyordu, onda kalmış olabilecek cinsel nitelikli her şeyi (hatta bir gizilgüç olarak bile) tiksintiyle düşünüyor, cinsellik fikri gençlik fikriyle bağlantılı olduğu için de, onda genç kalan her şeyi tiksintiyle düşünüyordu. Artık bir çocuk değildi ve annesinin gençliği (anne ilgisinin saldırganlığıyla birleşmiş olarak) onunla kendisini ilgilendirmeye başlayan kızların gençliği arasında bir engel gibi duruyordu. Sevgisine katlanabileceği ve sevebileceği yaşlı bir anne gerekiyordu ona. Ve kadın da çocuğunun kendisini böyle mezara doğru ittiğini bazen anladığı halde, sonunda pes edip onun baskısı altında boyun eğmiş, hatta kendini hayatının güzelliğinin gerçekte bir başka hayatın ardında sessiz sedasız silip gitmekten ileri geldiğine inandırarak bu boyun eğmeyi idealleştirmişti. Bu idealleştirme adına (bu idealleştirme olmasa yüzündeki kırışıklıklar onu çok daha fazla tedirgin ederdi) ev sahibiyle giriştiği konuşmaya hiç beklenmedik bir sıcaklık katmıştı.

Ne var ki, ev sahibi birdenbire onları ayıran alçak masanın üzerine doğru eğilip kadının elini okşadı ve "Saçma sapan şeyler söylediysem bağışlayın beni, biliyorsunuz hep budalanın biriydim ben," dedi.

7

Tartışmaları adamı rahatsız etmemişti, tam tersine; konuğu kimliğini doğrulamaktan başka bir şey yapmıyordu gözünde: Kötümser sözlerine karşı yönelttiği protestoda (ama bu her şeyden önce çirkinliğe ve kötü beğeniye karşı bir protesto değil miydi?), adam onu bir zamanlar tanıdığı kişi olarak karşısında buluyordu, öyle ki eski kişiliği ve serüvenleri düşüncelerini hep daha fazla işgal ediyordu. Şimdi tek dilediği şey, konuşmaya bu denli uygun bu hoş atmosferi hiçbir şeyin bozmaması (kadının elini bunun için okşamış, böylece kendini budala yerine koymuştu) ve onunla kendisine en önemli gelen şeyden söz edebilmekti: yani ortak serüvenlerinden; çünkü onunla birlikte baştan sona olağanüstü bir şey yaşamıştı ve kadın bunun farkında değildi, gerekli sözcükleri kendisi arayıp bulmak zorundaydı.

Nasıl tanışmış olduklarını bile artık anımsamıyordu; kuşkusuz kadın, öğrencilerden oluşan bir arkadaş grubuna katılmaya gelmişti, ama birbirlerine ilk randevularını verdikleri, herkesin pek bilmediği küçük Prag kafesini hâlâ çok iyi anımsıyordu: Kadının karşısına, kırmızı kadifeden gergin bir kanepeye oturmuştu, sıkıntılı ve suskundu, ama aynı zamanda da kadının kendisine duyduğu yakınlığı zarif imalarla anlatmasından tam anlamıyla sarhoş olmuştu. Kadını kucaklayacak, soyacak ve onunla sevişecek olsa nasıl görüneceğini gözlerinin önüne getirmeye çabalıyor (bu düşlerin gerçekleşmesini ummaya cesaret edemeden), ama bunu başaramıyordu. Evet, tuhaf olan bir şey vardı: Onu yatakta sevişirken belki bin kez gözünün önüne getirmeye çalıştı, ama boşunaydı: Yüzü kendisine aynı dingin ve tatlı gülümsemeyle bakıp duruyordu ve bu yüzde (hayal gücünü sonuna kadar zorlasa bile) aşkın coşkusuyla yüzünü bu-

ruşturduğunu göremiyordu. Kadın imgeleminden tümüyle kaçıyordu.

Bu, hayatında bir daha hiç yinelenmemiş olan bir durumdu: Kendini düşlenmez olanla yüz yüze bulmuştu. İmgeleminin henüz yaşantılarla doymamış, henüz rutinleşmemiş olduğu az şeyin tanınıp bilindiği hayatının bu çok kısa dönemini (cenneti andıran bu dönemi) yaşamıştı, öyle ki düşlenmez olan hâlâ vardı; bu düşlenmez olan gerçeğe dönüşecek olursa (düşlenebilir olanın, görüntülerin oluşturduğu o dar geçidin aracılığı olmaksızın) insan paniğe ve baş dönmesine kapılırdı. Ve gerçekten de bir türlü karara varmadığı birkaç buluşmadan sonra, ona bir üniversite yurdundaki odası hakkında manidar bir merak duygusuyla ayrıntılı sorular sormaya başlayınca, baş dönmesine kapıldı; kadın kendini adeta zorla davet ettirmişti.

Bir bardak rom karşılığında kendisine o gün gece yarısından önce dönmemeye söz veren bir arkadaşıyla birlikte yaşadığı üniversite yurdundaki odası, bugünkü bekâr odasına hiç benzemiyordu: Odada iki somya, iki sandalye, bir dolap, göz kamaştıran abajursuz bir ampul ve korkunç bir kargaşa vardı. Adam odaya çekidüzen verdi ve saat yedide (kadın her zaman dakikti, zarafetinin bir parçasını oluşturuyordu bu) kapı çalındı. Eylül ayıydı; karanlık yavaş yavaş çöküyordu. Somyanın kenarına oturup öpüşmeye başladılar. Sonra hava daha da kararadı, ama adam ışığı yakmak istemiyordu, çünkü görülmemekten hoşnuttu ve karanlığın, kadının karşısında soyunurken kesinkes duyacağı sıkıntıyı hafifleteceğini umuyordu (kadınların bluzlarının düğmelerini çözmeyi iyi kötü biliyorsa da kendisi onların önünde utangaç bir acelecilikle soyunuyordu). Ama bu kez, kadının bluzunun ilk düğmesini çözerken çok duraksadı (bu giysileri çıkarma olayında ilk jestin, yalnızca deneyimli erkekle-

rin başarabildikleri türden zarif ve şık bir jest olması gerektiğini düşünüyor ve deneyimsizliğini göstermekten korkuyordu), öyle ki sonunda kadın ayağa kalktı ve gülümseyerek ona, "Şu zırhı ben çıkarsam daha iyi olmaz mı?.." diye sorup soyunmaya başladı. Ancak hava kararıyor, adam kadının devinimlerinin yalnızca gölgelerini görüyordu. Alelacele soyundu ve ancak sevişmeye başladıklarında (kadının gösterdiği sabır sayesinde) güveni biraz yerine geldi. Adam kadının yüzüne bakıyor, ancak alacakaranlıkta kadının yüz ifadesi ondan kaçıyor, hatta adam onun yüz çizgilerini bile bir türlü seçemiyordu. Işığı yakmadığına yeriniyor, ama şimdi yataktan kalkıp kapıya kadar giderek elektrik düğmesini çevirmek ona olanaksız geliyordu: Kadını tanımıyordu adam, içinde başka birisiyle; sahte, soyut, bireyliği olmayan birisiyle sevişiyordu.

Sonra kadın adamın üstüne çıktı (hatta o zaman bile kadının yalnızca yükselmiş gölgesini görebiliyordu) ve kalçalarını sallayarak boğuk, mırıltılı bir sesle bir şeyler söyledi, ama bunu onun için mi, yoksa kendisi için mi söylediğini anlamak güçtü. Adam sözcüklerin anlamını çıkaramadığından ona ne demek istediğini sordu. Kadın fısır fısır bir şeyler söylemeye devam ediyordu ve adam onu yeniden göğsüne doğru çektiğinde bile ne söylediğini anlayamadı.

8

Kadın ev sahibini dinliyor, uzun zamandır unuttuğu ayrıntılara kendini gitgide daha fazla kaptırıyordu: Sözgelimi, o zamanlar giydiği şu açık mavi yazlık tayyörün içinde, el değmemiş bir meleğe benzediğini söylerdi adam (evet, o tayyörü anımsıyordu) ya da saçına yerleştirdiği o koca fildişi tarak ona soylu bir yaşlı hanım havası verirdi

ya da randevulaştıkları kafede her zaman romla çay sipariş etme alışkanlığı edinmişti (alkol konusunda biricik zaafıydı bu). Bütün bunlar kadını hoş bir biçimde mezarlıktan, kaybolmuş olan kabirden, ağrıyan ayaklarından, kültür evinden, oğlunun kınayıcı bakışlarından uzağa götürüyordu. Ah, diye hayaller kuruyordu, şimdiki halimle ne kadar olsam boşuna, gençliğimin birazı bu adamın belleğinde yaşamaya devam ediyor olsa ben de boşuna yaşamış olmazdım. Daha sonraları inandığı şeyi doğrulayan yeni bir kanıt gibi geldi bu düşünce ona; bir insanın bütün değeri, kendini aşabilme, kendi dışında olma, başkasında ve başkası ile var olabilme yeteneğinde yatıyordu.

Kadın onu dinliyor ve adam zaman zaman elini okşadığında direnmiyordu; bu jest sohbetin içtenlikli atmosferiyle uyuşuyor, bu arada söz konusu jestten içe dokunan bir belirsizlik yayılıyordu (kime hitap ediyordu, bu jest? Kendisinden söz edilene mi yoksa kendisiyle konuşulana mı?); zaten, kendisini okşayan kişiden hoşlanıyordu; hatta kendi kendine onun on beş yıl öncesinin küçük genç adamından, yanılmıyorsa insanı oldukça rahatsız edecek kadar beceriksiz olan genç adamdan daha çok hoşuna gittiğini söylüyordu.

Anlattığı öyküde, kadının kımıldayan gölgesinin üzerine dikildiği ve onun sözlerini kavramaya boşu boşuna uğraştığı noktaya vardığında, adam bir an sustu ve kadın (adam sanki o sözleri anlıyormuş ve bu kadar yıldan sonra, onları unutulmuş bir giz gibi ona anımsatmak istiyormuş gibi safça) yumuşakça, "Ne diyordum ben?" diye sordu.

9

"Bilmiyorum," diye karşılık verdi adam. Gerçekten de bilmiyordu; kadın o vakitler yalnızca imgeleminden

değil algılarından da kaçmıştı; kulağından olduğu kadar gözünden de kaçmıştı. Üniversite yurdundaki küçük odanın ışığını yeniden yaktığında, kadın giyinmişti bile. Üstündeki her şey gene pürüzsüz, göz kamaştırıcı ve mükemmeldi ve adam; o pırıl pırıl yüzle, birkaç dakika önce karanlığın içinde seçmeye çalıştığı yüz arasındaki bağı boşu boşuna arayıp duruyordu. O akşam, birbirlerinden henüz ayrılmamışlardı, ama adam daha şimdiden onu anımsamaya uğraşıyordu: Birkaç dakika önce, sevişmeleri sırasında yüzünün (alacakaranlıkta gizlenmiş) ve vücudunun (alacakaranlıkta gizlenmiş) olduğunu gözünün önüne getirmeye çabalıyordu. Ama boşunaydı; kadın imgeleminden hep kaçıyordu.

Bir dahaki sefere onunla ışık açıkken sevişeceğine ahdetti. Ne var ki bir dahaki sefer hiç olmadı. Kadın ondan ustalıkla ve kibarca uzak duruyor, adam ise kuşkuya ve umutsuzluğa kapılıyordu: Kuşkusuz çok iyi sevişmişlerdi, ama bunun daha önce ne kadar olanaksız olduğunu biliyor, bundan da utanıyordu; kadın ondan uzak durduğu için kendini mahkûm edilmiş hissediyor ve artık onun ardından gitmeye cesaret edemiyordu.

"Söylesenize, benden niye uzak duruyordunuz?"

"Rica ederim," dedi kadın, en sevecen sesiyle. "Aradan çok zaman geçti. Artık hiçbir şey bilmiyorum..." Ve adam daha fazla ısrar edince kadın, "Geçmişi her zaman deşmek gerekmez. Elimizde olmadan ona bu kadar zaman harcamış olmamız yeter de artar bile!" diye karşı çıktı. Kadın bunu biraz da adamın ısrarını yatıştırmak için söylemişti (ve ağzından hafif bir iç çekişle çıkmış olan bu son cümle onu kuşkusuz mezarlığa yaptığı son ziyarete geri götürüyordu), ama adam kadının açıklamasını başka türlü yorumladı: Sanki bu ani ve kasti açıklama ona (şu apaçık gerçeği) iki kadının olmadığını (bugünkü kadın ile geçmişteki kadın), yalnızca tek ve aynı

bir kadın olduğunu ve kendisinden on beş yıl önce uzak durmuş olan bu kadının, şimdi burada, yanı başında olduğunu anlatmak istiyordu.

"Haklısınız, şimdiki zaman daha önemlidir," dedi adam anlamlı bir vurguyla ve bunu derken de kadının yarı aralık dudaklarının bir dizi dişi ortaya serdiği gülümseyen yüzüne dikkatli dikkatli baktı; tam bu sırada, aklına bir anı geldi: O akşam, üniversite yurdunun küçük odasında, kadın adamın parmaklarını tutup ağzına sokmuş ve adamın canını acıtacak kadar kuvvetle ısırmıştı; adam bunu hâlâ açık seçik anımsıyordu, kendisi bu arada parmaklarıyla kadının ağzının bütün içine dokunmuştu; bir yanda, üst arka dişlerinden birkaçı eksikti (o zamanlar bu keşif tiksindirmemişti onu; tersine, bu küçük kusur kadının yaşıyla, onu çeken ve heyecanlandıran yaşıyla uyuşuyordu). Ama, şimdi, dişlerinin arasındaki yarığa ve ağzının köşesine bakınca, dişlerinin çarpıcı bir beyazlıkta olduğunu ve hiçbir eksik bulunmadığını gördü, bu da canını sıktı: Bir kez daha, iki görüntü birbirinden ayrılıyor, ama adam bunu kabul etmek istemiyor, onları yeniden güç ve şiddetle birleştirmek istiyordu. "Gerçekten de konyak içmek istemiyor musunuz?" dedi. Kadın hoş bir gülümsemeyle kaşlarını hafifçe kaldırarak reddedince, adam mutfak bölmesinin ardına gitti, konyak şişesini çıkardı, dudaklarına götürdü ve bir dikişte içti. Sonra gizli gizli yaptığı bu hareketi kadının soluğundan anlayabileceğini düşündü, bunun için iki bardakla şişeyi alıp odaya getirdi. Kadın yeniden kafasını salladı. "Hiç olmazsa âdet yerini bulsun diye," dedi adam ve iki bardağı doldurdu. Bardağını onunkiyle tokuşturup, "Sizden yalnızca şimdiki zamanda söz etmenin şerefine!" dedi. Adam bardağını boşalttı, kadın ise diliyle dudaklarını ıslattı. Adam koltuğun kenarına, onun yanına oturup elini ellerine aldı.

10

Kadın adamın bekâr odasına gitmeyi kabul ettiğinde, böyle bir yakınlığın doğması olasılığını aklına getirmemişti ve hemen korkuya kapıldı. Sanki bu yakınlık, kadına hazırlanma payı bırakmadan ortaya çıkmıştı (olgun bir kadın için bildik bir şey olan bu sürekli hazırlanma durumunu o uzun zaman önce yitirmişti). (Bu korkuda belki de ilk kez öpülmüş yeniyetme bir kızın duyduğu ürküntüye benzer bir şey bulabiliriz, çünkü yeniyetme kız henüz hazır değilse ve kadın da artık hazır değilse, bu "henüz" ve bu "artık" yaşlılık ve çocukluk gibi gizemli bir biçimde birbirlerine bağlı demektir.) Sonra, adam onu divanın üzerine oturttu, kendine doğru çekti ve bütün bedenini okşadı; kadın kendisini adamın kolları arasında yumuşacık hissediyordu (evet, yumuşacık: Çünkü gövdesi kaslarına kasılmaları, gevşemeleri, yüzlerce zarif devinimi ileten şu egemen duyumsallığı uzun zaman önce yitirmişti).

Ama ilk anın korkusu okşamalarla çabucak dağıldı ve o, bir zamanların güzel olgun kadınından bu denli uzaklaşmış olmasına rağmen, şimdi baş döndürücü bir hızla o yitik varlığa, duyarlığına, bilincine yeniden dönüyor, eski deneyimli sevgili güvenine yeniden kavuşuyordu ve bu güveni uzun zamandır duymadığı içindir ki şimdi, onu geçmiştekinden daha yoğun olarak duyuyordu. Daha bir dakika önce tuzağa düşmüş, ürküntüye kapılmış olan edilgen ve yumuşak gövdesi şimdi canlanıyor, kendi okşamalarıyla karşılık veriyordu; bu okşamalardaki hoşluğu ve ustalığı hissediyor, bu da içini mutlulukla dolduruyordu. Bu okşayışları, yüzünü gövdesinin üstüne koyuş tarzını, adamın bedenini kucaklayışına karşılık gelen zarif devinimleri; bütün bunları öğrenilen bir şey olarak değil de bildiği ve şu anda soğuk bir tatmin

duygusuyla yerine getirdiği ve temelde kendisinin olan bir şey o'arak görüyordu. Kovulduğu ve görkemli bir biçimde doneceği o bildik ülkesini (ah, o güzellik ülkesi!) yeniden bulmuş gibi, söz konusu bu yeni şeyle, esriklik ve coşku içinde kaynaşıp birleşiyordu.

Şimdi oğlu çok çok uzaklardaydı. Ev sahibi kendisine sarıldığında, aklının bir köşesinde onu kınayan oğlunun görüntüsü belirdi, ama bu görüntü çok çabuk kayboldu. Şu anda yalnızca kendisi ile onu sevip okşayan adam vardı. Ama adam ağzını kadının ağzına koyup da dudaklarını diliyle açmak isteyince, her şey değişti. Kadın yeniden gerçekliğe döndü. Sıkı sıkıya dişlerini birbirine kenetledi (takma dişlerinin damağına yapıştığını hissediyor ve ağzının onlarla dolu olduğu duygusuna kapılıyordu), sonra adamı hafifçe itti, "Hayır. Gerçekten. Lütfen yapmayın. Rica ediyorum," dedi.

Adam ısrarını sürdürünce, onu bileklerinden tutup istemediğini söyledi gene; sonra adama (güçlükle konuşuyor, ama adamın ona boyun eğmesi için konuşması gerektiğini de biliyordu) sevişmek için çok geç kaldıklarını söyledi. Ona yaşını hatırlattı; sevişecek olurlarsa kendisi hakkında tiksintiden başka şey duymayacağını ve bunun da onu mutsuz edeceğini söyledi, çünkü adamın ona eski serüvenleri hakkında söylediği şeyler kendisi için son derece güzel ve önemliydi. Bedeni ölümlüydü ve yıpranıyordu; ama o şimdi bundan madde dışı bir şey, yıldız söndükten sonra bile parıldamaya devam eden bir ışığa benzer bir şey kaldığını biliyordu. Ve gençliği el değmeden kalmış, bir başka varlıkta sürüp gitmişse yaşlanmış olmasının da pek önemi yoktu. "Belleğinizde bana bir anıt diktiniz. Bunun yıkılıp yok olmasına izin veremeyiz. Beni anlıyorsunuz, değil mi?" diye savunuyordu kendini. "Bu anıtı yıkmaya hakkınız yok, buna hakkınız yok."

11

Adam ona her zaman güzel olduğu, gerçekte hiçbir şeyin değişmediği, insanın her zaman aynı kaldığı yolunda güven verici birtakım sözler söyledi, ama yalan söylediğini ve kadının da haklı olduğunu biliyordu: Fiziksel şeyler konusundaki aşırı duyarlılığının ve kadın vücudunun kusurlarına karşı her yıl daha da açık olarak duyduğu tiksintinin pekâlâ farkındaydı, bu durum ise onu son yıllarda gitgide daha genç ve dolayısıyla da ne acıdır, daha hoş ve daha aptal kadınlara doğru sürüklüyordu. Evet, bu konuda hiçbir kuşkuya yer yoktu: Onu sevişmeye ikna etseydi, bunun sonu tiksintiye varacak ve bu tiksinti yalnızca şimdiki anı değil, uzun zamandan beri sevilen bir kadının imgesini, belleğinde bir mücevher gibi sakladığı bu imgeyi kirletebilecekti.

Bütün bunları biliyordu, ama bütün bunlar yalnızca fikirdi ve fikirler yalnızca tek bir şeyi bilen arzu karşısında hiçbir şey yapamazlardı: Erişilemezliği ve sahip olunamazlığıyla onu on beş yıldır sıkıntılara sürüklemiş olan kadın, bu kadın buradaydı. Şimdi, sonunda onu gün ışığında görebilecek, bugünkü bedeninde geçmişteki bedenini, bugünkü çehresinde geçmişteki çehresini okuyup çözebilecekti. Sonunda akla hayale sığmaz aşk mimiklerini, akla hayale sığmaz aşk kasılmalarını keşfedebilecekti.

Kollarını kadının omuzlarına sarıp gözlerinin içine baktı: "Bana direnmeyin. Bana direnmenin anlamı yok."

12

Ama kadın başını salladı, çünkü ona direnmenin hiç de saçma olmadığını biliyor, erkekleri ve onların kadın vücudu karşısındaki tutumlarını tanıyordu. Aşkta en

ateşli idealizmin bile vücudun yüzeyindeki o korkunç gücü ortadan kaldıramayacağının farkındaydı. Kuşkusuz hâlâ sapına kadar genç görünüyordu. Ama soyunmakla boynundaki kırışıklıkları, on yıl önce geçirdiği bir mide ameliyatından kalan uzun yara çizgisini gözler önüne sereceğini biliyordu.

Ve birkaç dakika önce unutmuş olduğu şimdiki fiziksel görünüşünün yeniden farkına vardıkça, sabahki iç sıkıntıları sokağın derinliklerinden odanın penceresine kadar yükseliyordu (bu odanın onu hayatın hayhuyundan uzak tutacak kadar yüksekte olduğuna inanmıştı o ana dek). Sıkıntılar odayı dolduruyordu, çerçeveli röprodüksiyonların, koltuğun, masanın, boş kahve fincanının üzerine konuyorlardı; oğlunun yüzü de bu sıkıntı kortejinin önünde duruyordu. Onu fark eder etmez, yüzü kızardı ve içindeki derinliklerin bir yerinde sığınacak bir yer aradı: Oğlunun ona çizdiği, onun da şimdiye değin gülümseyerek ve coşkulu sözler söyleyerek izlediği yoldan aptalca uzaklaşma noktasına gelmişti. (Bir an için bile olsa) Kaçmak istemişti ve şimdi yeniden uslu uslu yola dönmesi ve bunun ona uygun tek şey olduğunu anlaması gerekiyordu. Oğlunun yüzünde öylesine alaycı bir ifade vardı ki, utanç içinde kıvranarak kendini gitgide daha küçülmüş hissediyor, hatta onun karşısında küçülmenin doruğuna vararak kendini midesinin üzerindeki yara izi gibi görüyordu.

Ev sahibi onu omuzlarından tutup bir kez daha aynı sözleri yineledi: "Direnmenizin anlamı yok." Kadın ise tümüyle iradedışı bir tavırla başını sallayıp duruyordu, çünkü gözleri ev sahibini değil, kendini ne kadar küçük ve aşağılanmış hissederse, o kadar büyük nefret duyduğu düşman oğlunun yüzünü görüyordu. Kaybolan kabir için kendisini kınadığını işitiyor ve şimdi, belleğinin içinde bulunduğu kaostan, her türlü mantığı küçük görerek

oğlunun yüzüne karşı öfkeyle haykırdığı şu sözler çıkıyordu: "Yaşlı ölüler yerlerini genç ölülere bıraksınlar, yavrum!"

13

Bu işin gerçekten de tiksintiyle sona ereceğinden en ufak bir kuşkusu yoktu, çünkü şu anda ona yönelttiği bakışlarında (araştıran ve insanın içine işleyen bir bakıştı bu) belli bir iğrenme duygusu da yok değildi ve ne tuhaftır, bu durum canını sıkmıyor tersine, istediği şey bu iğrenmeymiş gibi bu duygu onu heyecanlandırıyor ve uyarıyordu: Cinsel ilişki arzusu, içinde tiksinme arzusuyla birleşiyordu; bu gövde üzerinde bunca zamandır öğrenmesine izin verilmeyen şeyi okuma arzusuna, daha yeni keşfettiği gizi hemen lekeleme arzusu karışıyordu.

Nereden geliyordu bu tutku? Bunun bilincinde olsun ya da olmasın, eşsiz bir fırsat çıkmıştı karşısına. Konuk kadın onun için sahip olmadığı her şeyin, kendisinden kaçan ve kendisinin kaçırdığı her şeyin, dökülmeye başlayan saçları ve acınacak derecedeki kötü durumuyla şu anki yaşını onun için katlanılmaz kılan her şeyin yerini tutuyordu. Ve o, bunun açık açık bilincinde olsun ya da bundan belli belirsiz kuşkulansın, şimdi yoksun bırakıldığı bütün bu sevinçleri (bu sevinçlerin canlı renkleri hayatını bu denli renksiz hale getiriyordu) anlamsızlaştırabilir, onların değersiz olduklarını, yıkıma mahkûm bir görünüşten başka bir şey olmadıklarını, yalnızca kendini dönüştüren bir toz olduğunu açığa vurabilir, onlardan intikam alabilir, onları aşağılayabilir ve ortadan kaldırabilirdi.

"Bana direnmeyin," deyip duruyor, bir yandan da kadını kendisine doğru çekmeye çalışıyordu.

14

Gözlerinin önünde hep oğlunun alaycı ifadesi vardı ve ev sahibi onu zorla kendisine doğru çekince, "Lütfen, beni bir saniye yalnız bırakın," deyip kendini adamın kollarından kurtardı; aslında düşünce zincirinin kırılmasından korkuyordu: Yaşlı ölüler yerlerini genç ölülere bırakmalıydılar ve anıtlar hiçbir işe yaramıyorlardı, hatta şimdi yanındaki adamın on beş yıl boyunca saygı duyduğu belleğindeki anıt bile bir işe yaramıyordu, bütün anıtlar hiçbir şeye, hiçbir işe yaramıyorlardı. İçi sıra oğluna bunları deyip duruyor ve onun büzülerek kendisine, "Sen hiç böyle konuşmamıştın, anne!" diye haykıran yüzüne intikamcı bir tatmin duygusuyla bakıyordu. Kadın elbette ki biliyordu, hiç böyle konuşmamıştı, ama o an her şeyi apaydınlık kılan bir ışıkla doluydu:

Hayata karşı anıtları yeğlemesi için hiçbir neden yoktu; kendi anıtının onun için tek bir varlık nedeni vardı: Bu anıtı şimdi aşağılanmış vücudunun iyiliği için kötüye kullanabilirdi, çünkü yanında oturan adam hoşuna gidiyordu, gençti ve muhtemelen (hatta hemen hemen kesinlikle) hoşuna giden ve sahip olabileceği son adamdı; yalnızca bunun önemi vardı gerçekte. Daha sonra adamda tiksinti uyandırsa ve kafasında kendi anıtını yıksa da aldırmıyordu buna, çünkü bu anıt kendi dışındaydı, tıpkı bu adamın düşüncesiyle belleğinin kendi dışında olması gibi ve kendi dışında olan hiçbir şey de önemli değildi. "Sen hiç böyle konuşmamıştın, anne!" Oğlunun haykırarak söylediği bu sözü işitiyor, ama hiç aldırış etmiyordu. Gülümsüyordu yalnızca.

"Haklısınız. Niye direneyim ki?" dedi hafifçe ve ayağa kalktı. Sonra yavaş yavaş giysisinin kopçalarını çözmeye başladı. Akşamın olmasına hâlâ çok vakit vardı. Bu kez, odanın içi ışıl ışıldı.

DR. HAVEL YİRMİ YIL SONRA

1

Dr. Havel'in kaplıca tedavisine gittiği gün, güzel eşinin gözleri yaşlar içindeydi. Kuşkusuz bunlar kocasının derdini paylaşmasından ileri gelen gözyaşlarıydı (Havel bir süredir safrakesesinden rahatsızdı ve eşi şimdiye kadar onu hiç acı çekerken görmemişti) ama üç hafta ayrı kalacaklarını düşündükçe içinde kıskançlığın kıskaçlarını hissettiği de doğruydu.

Ne diyorsunuz siz? Güzel, hayranlık duyulan ve gencecik bu aktrisin birkaç aydan beri iğrenç ağrılardan korunmak için cebine bir ilaç şişesi atmadan evinden sokağa çıkmayan, yaşlanan bir beyefendiyi kıskandığını mı söylemek istiyorsunuz?

Ne var ki durum buydu ve hiç kimse kadını anlayamıyordu. Hatta görünüşüne bakarak onun yara almaz, dediğim dedik bir kadın olduğu kanısına varan Dr. Havel bile anlayamıyordu. Birkaç yıl önce onu daha iyi tanımaya başlayıp yalınlığını, evcimenliğini ve sıkılganlığını keşfettiğinde bu durum daha da hoşuna gitmişti. Tuhaftı; evlenmelerinden sonra bile, aktris kendine üstünlük sağlayan gençliğini bir an olsun göz önünde tutmamıştı. Kadın sanki aşkının ve kocasının çapkınlıktaki müthiş ününün büyüsüne kapılmıştı, öyle ki kocası ona hep ele geçmez ve anlaşılmaz biri gibi geliyordu; adam onu her

gün sonsuz bir sabırla (ve mutlak bir içtenlikle) ondan başka bir kadınla ilişkisi olmadığına ve hiçbir zaman da olmayacağına inandırmaya çabaladığı halde, aktris kıskançlığından çatlıyor, acı çekiyordu. Yalnızca doğal soyluluğu, bu kötü duyguyu hasıraltı edebiliyor, ama o da orada iyice yoğunlaşıyordu.

Havel bütün bunları biliyordu, bu durum karşısında kâh heyecana kapılıyor, kâh kızıyor, kimi zaman usanç duyuyor, ama karısını sevdiği için de onun sıkıntılarını yatıştırmak için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Bu kez de, ona yardım etmeye çalışıyordu: Istıraplarını ve durumunun ciddiliğini abartıyordu, çünkü hastalığının verdiği korkunun karısı için yatıştırıcı ve rahatlatıcı olduğunu, oysa sağlığının iyi durumda olmasının onda uyandırdığı (sadakatsizlikler ve kaçamaklarla dolu) korkuların kadını yıktığını biliyordu. Bu nedenle de sözü hep tedavi sırasında ona bakacak olan kadın doktor Frantiska'ya getiriyordu. Aktris onu tanıyordu; kadının alabildiğine uysal ve her türlü şehvet duygusundan uzak fiziksel görüntüsü, yüreğine su serpiyordu.

Dr. Havel otobüsteki yerine oturduğunda, kaldırımda ayakta duran güzel eşinin ağlamaklı gözlerini gördü; doğrusunu söylemek gerekirse gönlünde bir rahatlama hissetti, çünkü eşinin aşkı hoş olmasına hoştu, ama aynı zamanda rahatsız edici bir aşktı. Bu durumun kaplıcada da devam etmediği söylenemezdi. Günde üç kez içine girmesi gereken mineralli suları aldıktan sonra ağrıları oluyor, kendini yorgun hissediyordu. Kaplıca kemerlerinin altında güzel hanımlarla karşılaştığında ise kaygıyla karışık bir korkuyla yaşlı olduğunu ve kadınları arzulamadığını fark ediyordu. Dolayısıyla görmesine izin verilen tek kadın: ona iğne yapan, tansiyonunu ölçen, eliyle karnını muayene eden ve ona kaplıcada olup bitenler hakkında, iki çocuğu, özellikle de ona benzediğini

söylediği oğlu hakkında hikâyeler anlatan şu iyi huylu Frantiska'ydı.

Karısından bir mektup aldığında böylesi bir ruh hali içindeydi. Ama ne yazık ki bu kez, eşinin soylu ruhu için için kaynayan kıskançlık kazanını pek kapalı tutamamıştı; kınamalar ve sızlanmalarla dolu bir mektuptu bu: Onu herhangi bir şeyden ötürü kınamak istemediğini söylüyordu, ama geceleri gözünü kırpmıyordu. Aşkının onu sıktığını pekâlâ bildiğini ve kendisinden uzakta kafasını dinleyebildiği için ne kadar mutlu olduğunu anlayabildiğini söylüyordu. Evet, onu rahatsız ettiğini apaçık anlıyor ve hayatını değiştiremeyecek kadar zayıf olduğunu da biliyordu. Bu hayat her zaman yığınla kadınla kuşatılmıştı, bunu biliyordu, itiraz etmiyordu ama ağlıyor ve gözüne uyku girmiyordu.

Dr. Havel, sızlanmalarla dolu bu uzun mektubu okuyup bitirdiğinde, karısına üç yıl boyunca uslanmış bir çapkın ve sevecen bir koca olarak görünmek için sabırla çaba harcadığı boş yılları düşündü. Büyük bir usanç ve mutsuzluk duygusuna kapıldı. Mektubu öfkeyle buruşturup çöp sepetine attı.

2

Ertesi gün, kendini daha iyi hissediyordu, safrakesesi artık ağrımıyordu ve sabahleyin kaplıca kemerlerinin altında dolaşırken gördüğü birkaç kadını azıcık, ama açıkça arzuladı. Ne yazık ki çok daha ciddi bir keşif. bu küçük ilerlemeye gölge düşürdü: Bu kadınlar, yanından, ona en ufak bir ilgi göstermeden geçmişlerdi, onların gözünde kendisi de buradaki hastalıklı kaplıca suyu içicilerinden biriydi...

"Görüyorsun, durumun daha iyiye gidiyor," dedi ona Dr. Frantiska, sabahleyin göğsünü dinledikten sonra.

"Özellikle rejimine sıkı sıkıya dikkat et. Kemerlerin altında rastladığın kadın hastalar, bereket versin ki oldukça yaşlı ve hastalıklı, bu yüzden canını sıkmazlar senin, zaten dinlenmeye ihtiyacın olduğu için böylesi daha iyi."

Havel gömleğini pantolonunun içine sokmaya uğraşıyordu; bunu yaparken lavabonun üstünde bir yerde asılı duran küçük aynanın önünde ayakta durmuş, keyifsiz keyifsiz yüzünü inceliyordu. Sonra büyük bir üzüntüyle şöyle dedi: "Yanılıyorsun. Kemerlerin altında dolaşan yaşlılar arasında birkaç tane çok güzel kızın olduğu dikkatimi çekti. Ne var ki bana bakmadılar bile."

"Her dediğine inanırım da bak buna inanamam!" diye karşılık verdi Frantiska ve Dr. Havel, gözlerini aynada gördüğü hüzünlü görüntüden alarak bakışlarını kadın doktorun saf ve sadık gözlerine dikti. Kadının yalnızca bir geleneğe beslediği bir inancı, onun oynadığını görmeye alışık olduğu bir role (onaylamadığı bir roldü bu, ama her zaman kibarca) beslediği inancı dile getirmekten başka bir şey yapmadığını çok iyi bildiği halde, ona minnet duyuyordu.

Sonra kapı çalındı. Frantiska kapıyı açtı, saygılı bir tavırla selam veren genç bir adamın başı gözüktü. "A, siz misiniz? Tamamen unutmuştum sizi!" Genç adamı muayene odasına aldı ve durumu Havel'e açıkladı: "*Yöre* gazetesinin başyazarı iki gündür sizi arıyordu."

Genç adam Dr. Havel'i bu kadar uygunsuz bir vakitte rahatsız ettiği için uzun uzun özür dilemeye başladı ve şakacı bir tavır takınmaya çabaladı (ne var ki tavrında zorlama ve hoş olmayan bir hava vardı). Burada bulunduğunu açıkladı diye doktor hanıma kızmamalıydı, çünkü nasıl olsa gazeteci bunu sonunda keşfedecekti, hatta gerekli olursa kükürt banyosunu alırken bile; sonra Dr. Havel bu pişkinliği için kendisine de kızmamalıydı, çünkü pişkinlik gazetecilik mesleğinin zorunlu bir nite-

liğiydi, o olmazsa hayatını kazanamazdı. Sonra yöre kaplıcasının ayda bir çıkardığı ve her sayıda kaplıcada tedavi gören ünlü bir hastayla yapılan söyleşiye yer veren resimli dergiden uzun uzadıya söz etti. Örnek olarak da birkaç ad sayıp döktü; bir hükümet görevlisinin, bir kadın şarkıcının ve bir buz hokeyi oyuncusunun adı.

"Görüyorsun," dedi Frantiska. "Kaplıca kemerlerinde dolaşan güzel kadınlar seninle ilgilenmiyorlar ama, gazetecilerin ilgisini çekiyorsun."

"Bu korkunç bir düşüş," dedi Havel. Ama yine de gördüğü bu ilgi hoşuna gitmişti; gazeteciye gülümsedi ve önerisini, samimiyetten uzak olduğu öylesine belli bir tavırla reddetti ki tavrı oldukça etkileyiciydi: "Ben ne hükümet görevlisi ne buz hokeyi oyuncusu ve ne de kadın şarkıcıyım, beyefendi. Bilimsel çalışmalarımın önemini elbette küçümsemek istemem, ama onlar halktan çok uzmanları ilgilendiriyorlar."

"Ama görüşme yapmak istediğim kişi siz değilsiniz ki! Bunu aklımdan bile geçirmedim," dedi genç adam tez bir açık yüreklilikle. "Karınızla konuşmak istiyorum ben. Sizi kaplıcada ziyarete geleceğini işittim."

"O zaman siz benden daha çok şey biliyorsunuz demektir," dedi. Dr. Havel oldukça soğuk bir tonla; sonra, aynaya yaklaşarak yeniden yüzünü inceledi; yüzü hoşuna gitmedi. Gömleğinin üst düğmesini iliklediv ve sustu, bu arada genç adam büyük bir gururla ilan ettiği gazeteci pişkinliğini yitirmiş ve güç duruma düşmüştü. Doktor hanımdan, sonra da Dr. Havel'den özür diledi; dışarı çıktığında kendini rahatlamış hissediyordu.

3

Gazeteci, bir budaladan çok aklı bir karış havada bir kimseydi. *Kaplıca* dergisine pek değer verdiği yoktu, ama derginin tek başyazarı olduğundan, her ay yirmi dört sayfayı fotoğraflar ve sözcüklerle doldurabilmek için bazı zorunlu şeyleri yapması gerekiyordu. Yazın bunu iyi kötü başarabiliyordu, çünkü kaplıca seçkin konuklarla dolup taşıyordu, açık havada konserler vermek üzere çeşitli orkestralar geliyor, birtakım sansasyonel haberler de eksik olmuyordu. Buna karşılık, yağmurlu aylarda, kaplıca kemerlerini yalnızca taşralı kadınlar ve sıkıntı kaplıyor, en küçük fırsatı dahi kaçırmamak gerekiyordu. Bu yüzden, kaplıcanın konukları arasında şu sıralar ünlü bir aktrisin eşinin (kaplıca konuklarının sıkıntılarını başarıyla dağıtan yeni bir polisiye filmde oynayan birinin eşinin) bulunduğunu öğrendiğinde, havayı şöyle bir koklamış, hemen onun peşine düşmüştü.

Ne var ki şimdi utanç duyuyordu.

Gerçekten de kendisi hakkında daima kuşkuları olduğu için, görüştüğü kişilere kölece bir bağımlılık duyuyordu. Ürke ürke onların bakışlarında kişiliğinin ve değerinin onaylandığını görmeye çalışıyordu. Şimdi ise kendisini acınacak, aptal ve sıkıcı biri buldukları sonucuna varmıştı ve kendisini böyle bulan kişinin ona ilk bakışta sempatik biri gibi görünmesi, sıkıntısını iyice katlanılmaz hale getirmişti. Bunun için, duyduğu kaygılardan bunalmış olarak aynı gün kadın doktora telefon etti ve ona aktrisin kocasının kim olduğunu sordu. Bu beyin yalnızca tıp dünyasının ünlü bir adı değil, aynı zamanda başka konularda da ünlü bir kişilik olduğunu öğrendi. Gazetecinin ondan söz edildiğini işitmemiş olması olası mıydı?

Gazeteci işitmediğini itiraf etti ve kadın doktor ona hoşgörülü bir ifadeyle şunları söyledi: "Besbelli ki hâlâ

bir çocuksunuz siz. Bereket versin Dr. Havel'in böylesine bir ad yaptığı uzmanlık alanı hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz."

Başka kişilere başka sorular sorduktan sonra, kadın doktorun bu kadar imada bulunduğu uzmanlık alanının erotizmden başka bir şey olamayacağını anlayınca –görünüşe bakılırsa Dr. Havel'in ülkesinde rakipsiz olduğu bir alandı bu– cahil yerine konmaktan ve Dr. Havel'den söz edildiğini işitmediğini söylemekle de bunu doğrulamış olmaktan utanç duydu. Ve hep bu adam gibi bu işlerin uzmanı biri olmayı düşleyip durduğundan, tam da karşısında, ustasının karşısında çekilmez bir ahmak gibi davranmış olmak canını çok sıktı. Gevezeliğini, aptalca şakalarını, anlayışının kıtlığını anımsadığında ustasının kınayıcı suskunluğunda ve aynaya dikilmiş sabit bakışlarında, okuduğuna inandığı yargının haklılığını uysalca kabul etmekten başka bir şey gelmiyordu elinden.

Bu öykünün geçtiği kaplıca büyük bir yer değil ve burada insanlar günde birkaç kez ister istemez karşılaşıyorlar. Bu nedenle genç gazetecinin düşündüğü adamla kısa zaman sonra karşılaşması güç olmadı. İkindi vaktiydi ve safrakesesi hastalarından oluşan bir kalabalık kaplıcanın kemerleri altında gidip geliyordu. Dr. Havel, porselen bir kâsenin içindeki kötü kokulu bir suyu yudumluyordu. Genç gazeteci yanına yaklaştı ve sözcükleri ağzında geveleyerek özür dilemeye koyuldu. Ünlü aktris Bayan Havel'in eşinin o olduğundan, yani başka bir Havel değil de Dr. Havel olduğundan hiç kuşku duymadığını söyledi; Bohemya'da çok Havel vardı ve gazeteci ne yazık ki, aktrisin eşi ile kendisinden uzun zamandır yalnızca tıp dünyasının seçkin adlarından biri olarak değil, aynı zamanda –bunu söylemesinde kuşkusuz sakınca yoktu– çeşitli söylenti ve hikâyeler nedeniyle de konuşulduğunu işittiği ünlü doktor arasındaki bağlantıyı kuramamıştı.

Gayet keyifsiz durumdaki Dr. Havel'in genç adamın bu sözlerini, özellikle de söylentiler ve hikâyelerle ilgili olanlarını zevkle dinlediğini saklamanın gereği yok, çünkü Dr. Havel bu söylentilerin ve hikâyelerin, tıpkı insanın kendisi gibi yaşlılığın ve unutuşun yasalarına bağımlı olduğunu çok iyi biliyordu.

"Özür dilemenize gerek yok," dedi genç adama; ardından gazetecinin güç bir durumda olduğunu gördüğü için onu hafifçe kolundan tutup kemerler altında gezinmeye davet etti. "Sözünü etmeye bile değmez," diyerek onu avutmaya çalıştı; ama aynı zamanda, kendisi de özürler üzerinde hoşnutlukla duruyordu ve birkaç kez aynı sözleri yineleyecek oldu: "Demek böyle, benden söz edildiğini işittiniz?" Ve her seferinde mutluluk dolu bir kahkahayla güldü.

"Evet," diyerek coşkuyla sözünü doğruladı gazeteci. "Ama ben sizi hiç de böyle hayal etmiyordum!"

"Peki, nasıl hayal ediyordunuz beni?" diye sordu doktor, içten bir ilgiyle ve gazeteci, söyleyecek hiçbir şey bulamadığı için kem küm ettiğinden, doktor hüzünlü bir tavırla şunları söyledi: "Biliyorum. Roman, efsane ya da fıkra kahramanları bizden farklı olarak yaşın yıkıcı etkisine bağımlı olmayan bir maddeden yapılmışlardır. Hayır, bununla efsanelerin ve fıkraların ölümsüz olduklarını söylemek istemiyorum; şurası kesin ki onlar da yaşlanırlar ve onlarla birlikte kahramanları da yaşlanır. Ancak bu yaşlanmaları öyle bir tarzdadır ki karakter özellikleri değişmez ve bozulmaz, yalnızca yavaş yavaş silikleşir, silinir ve sonunda uzayın saydamlığıyla karışır. Pepe le Moko ile Koleksiyoncu Havel de, Musa ile Athena Pallas da ya da Assisili Aziz Francesco da ortadan böyle kaybolacaklardır. Ama düşünün ki Aziz Francesco omzuna konmuş küçük kuşlarla, bacağına sürünen geyik yavrularıyla ve ona gölge veren zeytin ağacıyla birlikte

yavaş yavaş silinip gidecek, tüm görünümü onunla birlikte saydamlaşıp yavaşça avutucu bir maviliğe dönüşecekken ben, aziz dostum, aynen olduğum gibi, çıplak ve efsanelerden koparılmış bir halde, çiğ renkli bir manzara resmi fonu önünde ve alaycı, kıpır kıpır bir gençliğin bakışları altında, kaybolup gideceğim."

Havel'in bu tiradı karşısında gazetecinin hem kafası karışmış hem de içine heyecan dolmuştu; ve iki adam da çökmeye başlayan gecenin içinde uzunca bir süre daha gezindiler. Birbirlerinden ayrılırken Havel bu yiyecek rejiminin kendisine artık bıkkınlık verdiğini ve yarın şöyle adamakıllı bir akşam yemeği yemek istediğini belirtti; gazeteciye kendisine katılıp katılmayacağını sordu.

Gazeteci, elbette ki kendisine katılmak istiyordu.

4

"Bunu doktor hanıma söylemeyin," dedi Havel, masada gazetecinin karşısına oturup eline yemek listesini alınca. "Benim kendime göre bir rejim anlayışım vardır: Hoşlanmadığım bütün yemeklerden özenle kaçınırım." Sonra genç adama aperitif olarak ne almak istediğini sordu.

Gazete yöneticisinin yemeklerden önce alkol alma alışkanlığı yoktu ve söyleyecek başka bir şey bulunmadığı için, "Bir votka," diye yanıt verdi.

Dr. Havel buna pek memnun olmamış gibiydi: "Votka leş gibi Rus ruhu kokar!" dedi.

"Doğru," diye karşılık verdi genç adam ve o andan itibaren kendini kaybetti. Jüri karşısında olgunluk sınavından geçen bir aday gibiydi. Düşündüğünü söylemeye, istediğini yapmaya uğraşmıyor, tersine, sınavı yapanların hoşuna gitmeye çalışıyordu. Onların fikirlerini, kaprislerini, beğenilerini sezmek için çaba harcıyor, onlara layık olmayı arzuluyordu. Yediği akşam yemeklerinin kötü ve

adi olduğunu dünyada kabul etmezdi ve hangi şarabın hangi etle iyi gittiğine ilişkin en ufak bir fikri yoktu. Ve Dr. Havel hangi ordövrü, hangi yemeği, hangi şarabı ve peyniri seçeceğini durmadan sordukça ona istemeye istemeye işkence etmiş oluyordu.

Gazeteci, jürinin ona gastronomi sözlü sınavında kötü bir not vermiş olduğunu fark edince, bu kaybı büyük gayretkeşlik göstererek telafi etmek istedi ve ordövr ile esas yemek arasında restoranda bulunan kadınları göstere göstere incelemeye başladı; sonra birtakım sözler söyleyerek bu konuya olan ilgisini ve deneyimlerini kanıtlamaya girişti. Ama bir kez daha kaybetmişti kendini. İki masa ötede oturan kızıl saçlı bir kadının hiç kuşkusuz mükemmel bir metres olacağını belirttiğinde, Dr. Havel içinde hiç kötülük olmaksızın ona bunu neyin söylettiğini sordu. Gazete yöneticisi belli belirsiz bir yanıt verdi ve doktor ona kızıl saçlı kadınlarla olan deneyimlerini sorduğunda, gazeteci hiçbir gerçeklik havası taşımayan birtakım yalanlara saptı ve birden susuverdi.

Buna karşılık Dr. Havel, gazetecinin hayran bakışları altında kendini keyifli ve mutlu hissediyordu. Etin yanına bir şişe kırmızı şarap ısmarladı ve genç adam da aldığı alkolün verdiği cesaretle ustasının gözüne girebilmek için yeni bir girişimde bulundu. Geçenlerde tanıştığı ve büyük başarı kazanmak umuduyla birkaç haftadır kur yaptığı genç bir kızdan uzun uzun söz etti. Yaptığı itiraf oldukça havada kaldı ve yüzünü kaplayan zorlama gülümseme taşıdığı kasti belirsizlikle, söylemekten kaçındığı şeyi dile getiriyor ve gerçekte yenmeye çalıştığı kendine güvensizliğini dışa vuruyordu. Havel bütün bunların pekâlâ farkındaydı ve içinde genç adama karşı acıma duyduğundan, sevdiği bir konu üzerinde serbestçe, uzun uzun konuşmasına olanak vermek için, ona sözü geçen genç kızın bin bir türlü fiziksel özelliğini sordu. Ancak,

genç adam bu kez de başarısızlığa uğradı: Yanıtları dikkati çekecek derecede belirsizdi; genç adam kızın vücudunun ne genel yapısını ne kendine özgü özelliklerini ne de mizacını yeterince açık seçiklikle betimleyebildi. Bu nedenle, Dr. Havel sonunda bütün sohbeti tek başına götürmek zorunda kaldı ve akşamla şarabın verdiği rahatlıktan da yavaş yavaş sarhoşlaşmış olduğundan, gazeteciye kendi anılarından, fıkralarından ve fikirlerinden oluşan esprili bir nutuk geçti.

Gazeteci şarabını yavaş yavaş içiyor, dinliyor ve bu arada da çelişkili duygular duyuyordu: Her şeyden önce, mutsuzdu; kendini önemsiz ve aptal biri gibi hissediyor, bu kuşku duyulmaz ustanın karşısında kendini kuşkularla dolu bir çırak gibi görüyordu; ağzını açmaya utanıyordu. Ama aynı zamanda da mutluydu: Ustası karşısında oturmuş, onunla arkadaşça konuştuğu ve ona son derece değerli her türlü kişisel gözlemini anlattığı için kendini pohpohlanmış hissediyordu.

Havel'in konuşması uzadığı için, genç adam da ağzını açıp birkaç lakırdı etmek, sohbete katılmak, bir meclis adamı olmaktaki yeteneğini kanıtlamak için büyük bir istek duydu. Bu yüzden, kız arkadaşı üzerine giriştikleri konuşmayı yeniden ortaya attı ve aralarındaki yakınlığa dayanarak Havel'den yarın değil öbür gün kıza şöyle bir göz atıp deneyimlerinin ışığında onu nasıl gördüğünü kendisine söylemesini; bir başka deyişle onu resmen onaylamasını (evet, içinde bulunduğu gelgeç ruh durumundan ötürü ağzından böyle bir sözcük çıkmıştı) rica etti.

Bu fikir aklına nereden gelmişti? Şarabın etkisinden ve bir şeyler söylemek için duyduğu şiddetli arzudan doğmuş ani bir fikir miydi bu?

Bu fikir ne kadar kendiliğinden gelmiş olursa olsun, gazeteci bundan üçlü bir yarar umuyordu:

Ortak ve gizli bir değer biçme eyleminde suç ortak-

lığı etmeleri (resmen onaylama eylemi) onunla usta arasında gizli bir bağ yaratacak, dostluklarını pekiştirecekti ki, gazeteci doktorla suç ortaklığı etmeye can atıyordu.

Usta onayladığını söylerse (genç adamın da umduğu buydu, çünkü söz konusu genç kız ona müthiş çekici geliyordu) bu, genç adam için, seçimi için, beğenisi için bir onay olacak ve böylelikle de ustanın gözünde, çırak konumundan yol arkadaşı konumuna terfi edecek ve bu yüzden de kendi gözündeki önemi artacaktı.

Ve son olarak genç kızın kendisi de gazetecinin gözünde daha çok değer kazanmış olacak ve onun varlığından alacağı zevk kurmaca bir zevkten gerçek bir zevke dönüşecekti (çünkü genç adam, kimi zamanlar yaşadığı dünyanın onun için bir değerler labirenti olduğu duygusuna kapılıyordu ve bu labirentin anlamı ona yalnızca son derece karışık bir tarzda gözüküyor ve görünüşteki değerler ancak doğrulandıktan sonra gerçek değerlere dönüşe*biliyorlardı*).

5

Dr. Havel ertesi sabah uyandığında, safrakesesinin bir önceki günkü yemekten ötürü biraz ağrıdığını hissetti ve saatine baktığında, yarım saat içinde kaplıca tedavisi seansında olmasının ve bunun için de acele etmesinin gerektiğinin farkına vardı; oysa acele etmek dünyada en çok nefret ettiği şeylerden biriydi. Aynada saçını tararken de yüzü hoşuna gitmedi. Gün kötü başlıyordu.

Kahvaltı etmeye bile vakit bulamadı (bunu da uğursuz bir işaret olarak yorumladı, çünkü gündelik yaşamındaki alışkanlıklara çok önem verirdi) ve aceleyle kaplıcanın bulunduğu binaya koşturdu. Binada birçok odanın bulunduğu uzun bir koridor vardı; bu odalardan birinin kapısını çaldı, kapıda beyaz üniformalı güzel bir sarışın

belirdi. Kadın asık suratla Havel'e geç kalmış olduğunu söyledi ve onu içeri davet etti. Havel bir bölmenin ardındaki küçük bir odada soyunmaya başladı. Derken, "Hadi o zaman elinizi çabuk tutun!" diye bir ses işitti. Masajcı kızın sesi gitgide kabalaşıyor, bu ise Havel'i kırıp intikam almaya itiyordu (yazık ki Dr. Havel, yıllardan beri, kadınlara karşı tek bir intikam biçimi tanımıştı)! Bu nedenle, külotunu çıkardı, karnını içeri çekti, göğsünü şişirdi; küçük odadan çıkmak üzereydi; ama derken bir başkasında görse çok gülünç bulacağı, kendisine yakışmayan bu davranış ona iğrenç geldiğinden, karnını yeniden rahatlıkla dışarı saldı ve kendisine yakışan tek şey olarak gördüğü kayıtsız bir tavırla, büyük banyoya doğru yürüyüp kendini ılık suyun içine bıraktı.

Masajcı kız, Havel'in göğsüne ve karnına tümüyle kayıtsız kalarak, büyük bir levha üzerindeki birtakım muslukları onun isteğine göre çevirip duruyordu; Dr. Havel banyonun dibine uzandığında, onun sağ bacağını yakalayıp suyun altına tuttu ve suyun şiddetle fışkırdığı hortumun ağzını ayağının tabanına dayadı. Ayağı gıdıklanan Dr. Havel bacağını kımıldatınca masajcı kız onu paylamak zorunda kaldı.

Şaka yaparak, gevezelik ederek ya da esprili bir soru sorarak sarışın kızı soğuk kabalığından vazgeçirmek kuşkusuz güç olmazdı, ama Havel çok kızmış ve çok alınmıştı. Kızın bir cezayı hak ettiğini, durumu onun için kolaylaştırmaması gerektiğini söylüyordu kendi kendine. Masajcı kız, su hortumunu karnının alt kısmı üzerine tutar, kendisi de elleriyle cinsel organını kapatırken –çünkü şiddetli akan suyun canını yakmasından korkuyordu– ona bu akşam ne yapacağını sordu. Kız yüzüne bakmadan, bunun kendisini niçin ilgilendirdiğini sordu. Havel ona tek yataklı bir odada yalnız başına kaldığını ve gelip kendisiyle birlikte olmasını istediğini açıkladı. "Belki de

beni bir başkasıyla karıştırdınız," diye karşılık verdi sarışın kız ve ona yüzükoyun uzanmasını söyledi.

Böylelikle Dr. Havel, banyonun dibine yüzükoyun uzandı, soluk alabilmek için çenesini kaldırıyordu. Şiddetle akan suyun oyluklarına masaj yaptığını hissediyordu ve masajcı kıza doğru tonda hitap ettiği için hoşnuttu. Çünkü Dr. Havel uzun zamandan beri asi, küstah ve şımarık kadınları cezalandırmayı bir alışkanlık edinmişti; onları soğuk bir tavırla, en ufak sevecenlik göstermeden ve hemen hemen hiç konuşmadan yatağına kadar sürüklüyor, sonra da hemen aynı ölçüde soğuk bir tavırla onları başından savıyordu. Masajcı kıza aynı uygun soğuklukla ve en ufak bir sevecenlik göstermeden hitap etmiş olduğu halde, onu hâlâ yatağına kadar sürüklememiş olduğunu, kuşkusuz bundan sonra da muhtemelen sürükleyemeyeceğini, ancak bir süre sonra kavrayabildi. Reddedildiğini ve bunun yeni bir hakaret olduğunu anladı. Bu yüzden, bir banyo havlusuna sarınmış olarak sonunda yeniden kaplıca kabinine döndüğünde mutluluk duydu.

Sonra, aceleyle binadan çıktı ve Zaman Sineması'nın afiş panosuna doğru yürüdü, panoda üç reklam fotoğrafı sergilenmişti, bunlardan biri, bir cesedin önünde yüzünde bir dehşet ifadesiyle çömelmiş olarak görülen kendi karısının fotoğrafıydı. Dr. Havel dehşetin deforme ettiği bu sevecen yüzü seyretmeye dalmış, sınırsız bir aşkla sonsuz bir nostalji duyuyordu. Gözlerini uzun süre camekândan ayıramadı. Sonra Františka'ya uğramaya karar verdi.

6

"Şehirlerarası ara lütfen, karımla konuşmam gerek," dedi kadın doktora, o bir hastasını uğurlayıp Havel'i muayene odasına alırken.

"Bir şey mi oldu?"

"Evet," dedi Havel, "kendimi yalnız hissediyorum!"

Frantiska güvensizlik dolu bir ifadeyle ona baktı, şehirlerarası santralın numarasını çevirdi ve Havel'in ona verdiği numarayı söyledi. Sonra ahizeyi yerine koydu ve "Demek kendini yalnız hissediyorsun ha?" dedi.

"Niye hissetmeyeyim ki?" diye karşılık verdi Havel kızgın bir tavırla. "Sen de karım gibisin. Bende uzun süredir olmadığım birini görüyorsunuz siz. Mütevazı bir adamım ben, yalnız bırakılmış, hüzünlü biri. Günden güne yaşlanıyorum. Ve sana şunu söyleyebilirim ki bu hiç de hoş değil."

"Çocuk sahibi olmalıydın," diye karşılık verdi kadın doktor. "Kendini bu kadar düşünmezdin. Ben de yaşlanıyorum ve bunu düşünmüyorum bile. Oğlumun büyüdüğünü gördükçe, ilerde bir adam olduğunda neye benzeyeceğini merak ediyorum ve geçip giden yıllar için ağlayıp sızlanmıyorum. Oğlumun dün bana dediğini bir düşünsene: 'İnsanlar sonuçta öldüklerine göre doktorlar neye yararlar ki?' Ne derdin buna sen? Ne yanıt verirdin?"

Bereket versin ki Dr. Havel yanıt vermek zorunda kalmadı, çünkü telefon çaldı. Ahizeyi kaldırdı ve karısının sesini işittiğinde ona hemen hüzünlü olduğunu, konuşacak hiç kimsesinin olmadığını, görmek istediği hiç kimsenin bulunmadığını ve burada kalmaya artık katlanamayacağını söyledi.

Ahizede önce güvensiz, şaşkınlığa uğramış, neredeyse kekeleyen, ama sonunda kocasının sözleri karşısında biraz yatışmış olan cılız bir ses işitildi.

"Lütfen, buraya beni görmeye gel, eline fırsat geçer geçmez buraya beni görmeye gel!" diyordu Havel ahizeye ve karısının seve seve gelmek istediğini, ama hemen her gün bir film çekimi olduğunu söyleyen sesini işitiyordu.

"Hemen hemen her gün, her gün demek değildir," dedi Havel ve karısının karşılık olarak ertesi gün izinli olduğunu, ama bir gün için gelmeye değip değmeyeceğini bilmediğini söylediğini işitti.

"Bunu nasıl söyleyebilirsin? Bu kısacık hayatımızda bir günün bile ne kadar değerli olduğunu anlamıyor musun?" diye yanıtladı onu Havel.

"Bana gerçekten kızgın değilsin, değil mi?" diye sordu ahizedeki cılız ses.

"Sana ne diye kızgın olacakmışım ki?"

"Şu mektup yüzünden. Senin ağrın sızın varken ben de tutmuş aptalca bir kıskanç kadın mektubuyla canını sıkıyorum."

Dr. Havel ahizeye sevecenlik dolu birtakım sözler mırıldandı ve karısı da (şimdi iyice yumuşamış bir sesle) ertesi gün geleceğini bildirdi.

"Yine de gıpta ediyorum sana," dedi Frantiska, Havel ahizeyi yerine koyduğunda. "Her şeyin var senin. Elini sallasan başına üşüşecek metreslerin, aynı zamanda da mutlu bir evliliğin."

Havel, gıpta etmekten söz eden, kuşkusuz gıpta edemeyecek kadar da iyi olan kadın arkadaşına bakıyordu; ona acıdı, çünkü çocukların verdiği sevincin başka sevinçlerin yerine geçemeyeceğini ve üstünde başka sevinçlerin yerine geçme zorunluluğunu taşıyan bir sevincin kısa zamanda çok sıkıcı bir sevince dönüşeceğini biliyordu.

Sonra öğlen yemeğine gitti, yemekten sonra biraz kestirdi ve uyandığında genç gazetecinin onu kız arkadaşıyla tanıştırmak üzere kendisini kafede bekleyeceğini anımsadı. Bunun için giyinip dışarı çıktı.

Kür yapılan binanın merdivenlerini inerken vestiyerin yanındaki holde, güzel bir yarış atını andıran, uzun boylu bir kadın olduğunu fark etti. A, bir bu eksikti doğ-

rusu! Çünkü Dr. Havel'i öteden beri çılgına çeviren tam da bu tür kadınlardı. Vestiyere bakan bayan uzun boylu kadına mantosunu uzattı, Havel, giyinmesine yardım etmek için ileri atıldı. Atı andıran kadın şöyle yarım ağızla teşekkür etti ve Havel ona, "Sizin için bir şey daha yapabilir miyim, hanımefendi?" dedi. Ona gülümsedi, ama kadın, hiç gülümsemeksizin, "hayır" yanıtı verdi, sonra da çarçabuk binadan dışarı çıktı.

Bu "Hayır" Dr. Havel'in yüzünde bir tokat gibi şaklamıştı. Yeniden yalnız bırakılmış bir durumda, kafenin yolunu tuttu.

7

Gazeteci uzunca bir zamandan beri kız arkadaşının yanında yerini almış oturuyor (oturduğu yerden giriş kapısını görebileceği bir sandalye seçmişti) ve genelde hiç yorulmadan, neşeyle yaptıkları sohbete kendini bir türlü veremiyordu. Havel yüzünden içini bir korku kaplamıştı. Kız arkadaşını tanıdığından beri ilk kez, ona eleştirel bir gözle bakmaya çalışıyordu ve kız konuşurken (bereket versin ki konuşmasını bir saniye kesmiyor, bunun için de genç adamın kaygısı dikkatini çekmiyordu) güzelliğinde birkaç küçük kusur fark etti; buna bayağı canı sıkıldı. Ama bu ufak kusurların onun güzelliğini daha ilginç kıldıklarını ve gerçekte kızın varlığının ona böylesine şefkatle yakın olmasının tek nedeninin salt bu kusurlar olduğunu düşününce içine bir güven geldi.

Çünkü genç adam kız arkadaşını çok seviyordu.

Ama onu bu kadar seviyorsa o zaman kızı ne diye böylesine şehvet düşkünü bir doktorun onayından geçirmeye –ki bu kız için son derece aşağılayıcıydı– boyun eğmişti ki? Sözgelimi bunun yalnızca bir oyun olduğunu kabul ederek delikanlının lehine birtakım hafifletici ne-

denlerin bulunduğunu varsaysak bile, nasıl oluyordu da bu kadar basit bir oyun onu böylesine rahatsız edebiliyordu?

Bir oyun değildi bu. Genç adam kız arkadaşı hakkında ne düşünmesi gerektiğini gerçekten bilmiyordu, çekiciliğinin ve güzelliğinin derecesi hakkında gerçekten bir hükme varamıyordu.

O zaman o kadar safdil ve deneyimsiz miydi ki güzel bir kadını çirkin bir kadından ayırt edemiyordu?

Hayır, deneyimden bu derece yoksun değildi, daha önce pek çok kadın tanımış ve onlarla her türden serüven yaşamıştı, ama hep onlardan çok kendisiyle ilgilenip durmuş, onlardan çok kendisine dikkat etmişti. Sözgelimi şu dikkate değer ayrıntıyı göz önünde tutalım: Falanca kadınla çıktığı gün nasıl giyinmiş olduğunu, falanca günle filanca gün çok bol bir pantolon giyip rahatsızlık duyduğunu hatırlıyor, yine bir başka gün üstünde kendisini şık bir sporcu gibi gösteren beyaz bir süveter olduğunu biliyor, ama kadın arkadaşlarının nasıl giyinmiş olduklarını hiç mi hiç anımsamıyordu.

Evet, gerçekten de dikkate değer bir durum bu: Kısa gönül serüvenleri süresince aynanın karşısına geçip kendini uzun uzun kılı kırk yararcasına inceleyip duruyor, oysa ilişki kurduğu kadın arkadaşlarına şöyle üstünkörü bir bakış atmakla yetiniyordu; kadın arkadaşlarına yansıttığı görüntü onların kendisine yansıttığı görüntüden çok daha önemliydi. Bununla, gazetecinin çıktığı genç kadının güzel olup olmamasının onun için önemsiz olduğunu söylemek istemiyorum. Tam tersine, önemliydi. Çünkü, kendisinin de kız arkadaşının gözleriyle görülmesinin dışında, her ikisi de başkalarının gözleriyle (çevresindekilerin gözleriyle) görülüp yargılanıyorlardı ve o çevresindekilerin kız arkadaşından memnun olmalarına çok önem veriyordu, çünkü kız arkadaşının kişiliğinde

kendi seçiminin, beğenisinin, mevkiinin, dolayısıyla kendisinin yargılandığını biliyordu. Ama başkalarının yargısı söz konusu olduğu için de kendi gözlerine güvenmeye pek cesaret edemiyordu. Tam tersine; bugüne kadar, çevresindekilerin sesine kulak vermek ve onu benimsemekle yetinmişti.

Ancak bir ustanın ve uzmanın sesiyle karşılaştırıldığında çevresindekilerin sesi neydi ki? Sabırsızlıkla giriş kapısına bakıyordu ve sonunda camlı kapıda Dr. Havel'in silueti gözüne iliştiğinde şaşırmış gibi yaptı ve kız arkadaşına, dergisi için söyleşi yapmak istediği seçkin bir adamın rastlantı eseri az önce kafeye girmiş olduğunu söyledi. Dr. Havel'i karşılamak üzere kapıya doğru yürüdü, sonra da onu masasına götürdü. Tanışma faslı dolayısıyla konuşması bir süre kesintiye uğramış olan genç kız, bitip tükenmek bilmeyen gevezeliğine kaldığı yerden devam etmekte gecikmedi.

On dakika kadar önce yarış atını andıran kadın tarafından reddedilmiş olan Dr. Havel, cıvıl cıvıl görünen küçük kızı uzun uzun inceledi ve keyfi giderek kaçtı. Kıza güzel denemezdi, ama oldukça sevimliydi ve hiç kuşku yok ki Dr. Havel (ölüm gibi olduğu ve her şeyi aldığı ileri sürülen Dr. Havel), onu en ufak bir sinyalde seve seve alırdı. Kız gerçekten de estetikle çelişmeleriyle dikkat çeken kimi özelliklere sahipti: Burnunun dibinde, teninin beyazlığı üzerinde küçük bir kusur gibi gözükebilecek, ama bu beyazlık üzerinde aynı zamanda doğal bir mücevher yerine geçebilecek bir çil kümesi vardı. Son derece narindi, bu ise ideal kadın güzelliğinin orantılarıyla karşılaştırıldığında bir eksiklik, ama aynı zamanda da kadında varlığını sürdüren çocuğun neşe veren zarafeti olarak yorumlanabilirdi. Kız son derecede gevezeydi, bu ise çekilmez bir alışkanlık, ama aynı zamanda da karşısındaki erkeğe, belli etmeden kendini düşüncelerine

bırakması için fırsat veren yararlı bir özellik olarak görülebilirdi.

Gazeteci gizli gizli ve kaygıyla doktorun yüzünü inceliyordu ve bu yüz ona tehlikeli biçimde düşünceli gözüktüğü için (bu iyiye alamet değildi) garsonu çağırıp üç konyak sipariş etti. Genç kız içki içmediğini söyleyerek itiraz edecek oldu, sonra içki içebileceğine ve içmesinin de gerektiğine kendini yavaş yavaş inandırdı; Dr. Havel, bu söz ırmağı içinde ruhunun tüm yalınlığını ortaya koyan, estetik açıdan anlaşılması mümkün olmayan bu yaratığın, şayet bir girişimde bulunacak olursa büyük olasılıkla gününün üçüncü başarısızlığı olacağını üzüntüyle fark etti, çünkü eskiden ölüm kadar güçlü olan Dr. Havel, artık eski Havel değildi.

Derken garson konyakları getirdi, üçü de tokuşturmak üzere bardaklarını kaldırdılar ve Dr. Havel genç kızın mavi gözlerine kendisine ait olmayacak birinin düşmanca gözlerine bakar gibi dalıp gitti. Gözleri düşmanca görmeye başlayınca da, kendisi de düşmanca bakmaya başladı ve birdenbire estetik olarak tümüyle anlaşılmaz bir yaratık gördü: yüzü çil lekeleriyle kaplı, çekilmez derecede geveze, cılız bir kız.

Genç adamın üstüne diktiği kaygı ve soru dolu bakışlar gibi bu başkalaşım da Dr. Havel'in hoşuna gittiyse de duyduğu bu sevinç, içinde açılan derin melankoli uçurumuyla karşılaştırıldığında çok küçük sayılırdı. Kendisine daha fazla zevk veremeyecek olan bu birlikteliği uzatmaması gerektiğini aklından geçirdi. Bunun için hemen söze girdi, genç adamla kız arkadaşının karşısında birkaç hoş espri yaptı, onlarla birlikte böylesine iyi vakit geçirmiş olmaktan duyduğu zevki dile getirdi, bir yere yetişmesi gerektiğini bildirip izin istedi.

Doktor camlı kapıya vardığında, genç adam birden alnına vurup söyleşi için randevu almayı unuttuğunu

söyledi. Çabucak yerinden fırladıysa da Havel'e ancak caddede yetişebildi. "Peki, nasıl buldunuz onu?" diye sordu Havel'e.

Dr. Havel, yalvaran bakışlarından keyif aldığı genç adamın gözlerine uzun uzun baktı.

Ne var ki doktorun suskunluğu gazeteciyi tedirgin etmişti, bu yüzden söze ilk giren gene o oldu: "Biliyorum, güzel sayılmaz."

"Kesinlikle sayılmaz," dedi Havel.

Gazete yöneticisi başını eğdi: "Biraz geveze. Ama bunun dışında, sevimli bir kız!"

"Evet, sevimli," dedi Havel, "ama bir köpek, bir kanarya ya da bir çiftlikte badi badi yürüyen bir ördek de sevimli olabilir. Hayatta önemli olan, herkesten daha çok sayıda kadına sahip olmak değildir, çünkü bu yalnızca görünüşte bir başarıdır. Daha çok insanın kendi beğenisini eğitmesi söz konusudur, çünkü insanın kişisel değeri bu beğenide ifadesini bulur. Şunu unutmayın ki dostum, gerçek bir balıkçı küçük balıkları suya geri atar."

Genç adam özür dilemeye başladı ve kendisinin de kız arkadaşı konusunda ciddi kuşkuları olduğunu ileri sürdü, zaten bu konuda Dr. Havel'e danışmış olması da bunu gösteriyordu.

"Önemi yok," dedi Havel, "ufak bir şey için canınızı sıkmayın."

Ne var ki genç adam özür dilemeye ve kendini haklı çıkarmaya çabalamaya devam ediyordu. Sonunda kaplıca kasabasında, sonbaharda çok az sayıda güzel kadının olduğunu ve insanın bulduğuyla yetinmek zorunda kaldığını belirtti.

"Bu konuda sizinle aynı fikirde değilim," diye karşılık verdi Havel, "burada baştan çıkarıcı pek çok kadın gördüm. Ama size bir şey diyeceğim. Taşra beğenisinin yanlış olarak güzellik olarak gördüğü, gerçekte kadındaki

yüzeysel bir hoşluktan ibarettir. Sonra kadının gerçek erotik güzelliği diye bir şey vardır. Ama tabii bu güzelliği ilk bakışta tanımak öyle kolay bir şey değildir. Bir sanattır bu." Derken, Havel elini genç adama uzattı, sonra da uzaklaştı.

8

Gazeteci umutsuzluğa kapılmıştı: Kendi gençliğinin sonsuz çölünde kaybolmuş (evet, çölün sonsuz olduğuna inanıyordu), iflah olmaz bir budala olduğunu; Dr. Havel'in ona kötü bir not verdiğini anlıyordu ve kız arkadaşı ona, hiç kuşkusuz önemsiz, ilginçlikten uzak ve güzellikten yoksun görünüyordu. Dönüp kız arkadaşının yanına oturduğunda, gidip gelen iki garson da içinde olmak üzere kafede bulunan bütün müşterilerin bunu bildiklerini ve kendisine haince bir acıma duygusuyla baktıklarını düşündü. Hesabı istedi ve kız arkadaşına acil bir işi olduğunu, hemen gitmesi gerektiğini açıkladı. Kız üzüldü; genç adam yüreğinin sıkıştığını hissetti: Gerçek bir balıkçı gibi onu suya geri attığını bildiği halde, gönlünün ta derinliklerinde (gizli gizli ve utanç duyarak) onu yine de seviyordu.

Ertesi gün, genç adamın kederli ruh haline hiçbir umut ışığı getirmedi ve kaplıca binasının önünde şık bir hanımla birlikte dolaşan Dr. Havel ile karşılaştığında neredeyse nefrete yakın bir kıskançlık duygusuna kapıldı: Kadın son derece güzeldi ve kendisini görür görmez şen şakrak bir havayla selam veren Dr. Havel'in keyfi de son derece yerindeydi; öyle ki genç gazeteci kendini iyice perişan hissetti.

"Seni kaplıca dergisinin yöneticisiyle tanıştırayım," dedi Havel. "Benimle sırf seninle karşılaşabilmek için tanıştı." Havel onu güzel karısıyla tanıştırdı.

Genç adam ekranda gördüğü bir kadının karşısında olduğunu anlayınca, sıkıntısı daha da arttı. Havel onu birlikte yürümeye zorladı; gazeteci de, ne diyeceğini bilemediğinden, söyleşi tasarısını açıklamaya koyuldu, bu tasarıya yeni de bir fikir ekledi: dergisinde hem Bayan Havel hem de doktorla bir söyleşi yapmak.

"Sevgili dostum," diye karşılık verdi Havel, "yaptığımız sohbetler hoştu, hatta sizin sayenizde ilginç bile oldu. Ama söyleyin bana, safrakesesi rahatsızlığı, onikiparmakbağırsağında ülseri olanlar için çıkan bir dergide ne diye söyleşi yayınlayalım ki?"

"Konuşmalarınızı hiç güçlük çekmeden hayal edebiliyorum," dedi Bayan Havel, alaycı bir tebessümle.

"Kadınlardan söz ettik," dedi Dr. Havel, "beyefendi de mükemmel bir yol ve sohbet arkadaşı, kasvetli günlerime ışık saçan bir yoldaş buldum."

Bayan Havel genç adama doğru döndü: "Sizi sıkmadı mı hiç?"

Gazeteci doktorun kendisi için ışık saçan yoldaşım demesinden hoşnut olmuştu ve kıskançlığına minnet duygusu karışmaya başlıyordu: Daha çok kendisinin doktoru sıkmış olduğunu belirtti; deneyimsizliğinin ve ilginç biri olmadığının, hatta önemsizliğinin fazlasıyla farkındaydı.

"Ah, dostum," diye güldü aktris, "bir hayli böbürlenmek zorunda kalmışsın!"

Genç gazeteci doktorun savunmasını üstlendi: "Doğru değil bu! Siz, sayın hanımefendi, küçük bir kasabanın ne olduğunu, oturduğum bu ücra yerin ne olduğunu bilmediğiniz için böyle konuşuyorsunuz."

"Ama burası çok güzel!" diye karşı çıktı aktris.

"Evet, sizin için güzel, çünkü kısa bir süre için buradasınız siz. Ama ben burada yaşıyorum ve yaşamaya devam edeceğim. Şimdiden ezbere tanıdığım insan çevresi

hep aynı kalacak. Hep aynı şeyi düşünen hep aynı insanlar ve düşündükleri her şey budalalıktan ve bayağılıktan başka bir şey değil. İstesem de istemesem de onlarla iyi geçinmem gerek ve yavaş yavaş, farkına bile varmadan, kendimi onlara uyarlıyorum. Ne korkunç! Onlardan biri olabileceğimi düşünmek!"

Gazeteci gitgide artan bir heyecanla konuşuyordu ve aktris genç adamın gözlerinde gençliğin sonsuz karşı çıkışını duyar gibi oldu; bu durum onu büyüleyip kafasını allak bullak etti; aktris ardından şöyle dedi: "Hayır, onlara benzememeniz gerek. Benzememeniz gerek!"

"Benzememeliyim," diyerek aktrisin kanısını paylaştı genç adam. "Dün doktor gözlerimi açtı. Her ne pahasına olursa olsun bu ortamın kısırdöngüsünden çıkmam gerek. Bu küçüklüğün, bu bayağılığın kısırdöngüsünden. Buradan çıkmam gerek," diye sözlerini yineledi genç adam, "buradan çıkmam gerek!"

"Biz," dedi Dr. Havel karısına, "taşraya özgü bayağı zevkin sahte bir güzellik ideali yaratmasından ve bu idealin temelde erotik-dışı, hatta erotik-karşıtı olduğundan söz ettik. Oysa bu beğeniye sahip olanlar gerçek patlayıcı erotik çekiciliğin farkına varmıyorlar. Çevremizde bir erkeğe en baş döndürücü duyum serüvenlerini yaşatabilecek kadınlar var ve onları hiç kimse görmüyor."

"Öyle," diye doğruladı genç adam.

"Onları hiç kimse görmüyor," diye sözünü sürdürdü doktor, "çünkü onlar buranın normlarına uymuyorlar; gerçekte, erotik çekicilik, kurallara uygunluktan çok özgünlükle, ölçülülükten çok canlılıkla, bayağı bir hoşluktan çok çizgi dışılıkla belirginleşir."

"Evet," diye doğruladı genç adam.

"Frantiska'yı tanıyor musun?" dedi Havel karısına.

"Evet," dedi aktris.

"O zaman mutlaka şunu da bilirsin ki arkadaşlarımın çoğu onunla bir gece geçirebilmek için bütün servetlerini önüne dökerlerdi. Ona bu kentte hiç kimsenin dikkat etmediğine hayatım üzerine bahse girerim ben. Hadi dostum, siz söyleyin bari, onu tanıyorsunuz nasıl olsa. Frantiska'nın olağanüstü bir kadın olduğuna hiç dikkat ettiniz mi?"

"Yok, gerçekten hiç etmedim!" dedi genç adam, "Ona bir kadın olarak bakmak hiç aklıma gelmedi!"

"Buna şaşırmadım," dedi Dr. Havel. "Onu yeterince zayıf da, yeterince geveze de bulmuyordunuz. Yüzünde yeterince çil lekesi de yoktu sonra!"

"Evet, öyle," dedi genç adam mutsuz bir havayla, "dün ne kadar budala olduğumu gördünüz işte."

"Ama yürüyüş tarzı hiç dikkatinizi çekmedi mi?" diye sözünü sürdürdü Dr. Havel. "Yürüdüğünde bacaklarının, kelimenin tam anlamıyla 'konuştuğuna' hiç dikkat etmediniz mi? Bu bacakların neler dediğini işitmiş olsanız, sevgili dostum, yüzünüz kızarırdı, ama yine de tanıdığım kadarıyla, deneyimli bir çapkınsınız siz."

9

"Masum insanlarla dalga geçmeyi pek seviyorsun," dedi aktris kocasına, yalnız kaldıklarında.

"Bunun keyifli olduğuma dair bir işaret olduğunu biliyorsun," dedi Havel. "Sana yemin ederim ki burada bulunduğumdan beri ilk kez geliyor başıma bu."

Dr. Havel bu kez yalan söylemiyordu. O sabah otobüsün terminale girdiğini görüp de gözü camın ardında oturan karısına iliştiğinde, sonra da karısını otobüs basamağında kendisine gülümserken karşısında bulduğunda, mutlu olmuştu. Ve geçen günler ondaki neşe rezervlerine hiç dokunmadığı için de bütün gün neşesini biraz de-

lice dışa vurup durmuştu. Birlikte kaplıcanın kemerleri arasında dolaşmışlar, yuvarlak, şekerli kâğıt helvaları bir güzel midelerine indirmişler, oğlundan son haberlerini almak üzere Frantiska'ya uğramışlar, gazete yöneticisi ile birlikte önceki bölümde anlatılan gezintiyi yapmışlar ve sağlık için kaplıcanın sokaklarında gezintiye çıkan hastalarla matrak geçmişlerdi. Bu arada Dr. Havel gezintiye çıkmış olanlardan birkaç kişinin gözlerini aktrise dikmiş olduklarını fark etmiş, arkasına döndüğünde de durup ikisine baktıklarını görmüştü.

"Seni tanıdılar," dedi Havel, "buradaki insanların hiçbir meşgalesi yoktur, bunun için de birer sinema tutkunu kesilmişlerdir."

"Seni rahatsız mı ediyor bu?" diye sordu aktris. Bayan Havel mesleğinin reklamının yapılmasını bir çeşit günah olarak görüyordu, çünkü bütün gerçek âşıklar gibi o da dingin ve gizli bir aşkın özlemini çekiyordu.

"Tam tersine," dedi Havel ve güldü. Sonra çocukça oyuna girişerek gezintiye çıkanlardan hangilerinin onu tanıyacağını, hangilerinin tanımayacağını tahmin etmeye çalışarak ve bundan sonraki sokakta onu kaç kişinin tanıyacağı hakkında bahse tutuşarak uzun uzun eğlendiler. Yaşlı adamlar, köylüler, küçük çocuklar; ama aynı zamanda da o sırada kaplıcada bulunan hoş görünüşlü kadınlar dönüp dönüp arkalarından bakıyorlardı.

Birkaç günden beri küçültücü bir görülmezlik içinde yaşayan Havel, gelip geçenlerin gösterdiği ilgiden büyük bir zevk almıştı ve dikkatlerin mümkün olduğu kadar kendi üzerine de çevrilmesini gönülden arzuluyordu. Bu maksatla, kolunu aktrisin beline attı, ona doğru eğildi ve kulağına bin bir türlü tatlı ve açık saçık söz fısıldadı, bu yüzden kadın da vücudunu ona yaklaştırıp sevinç dolu gözlerini adamın yüzüne doğru kaldırdı. Havel ise bu kadar bakışın altında, yitirdiği görünürlüğünü

yeniden kazandığını, belirsiz yüz çizgilerinin yeniden netleşip göze çarptığını hissediyor, bedeninin, adımlarının, bütün varlığının ona verdiği sevinçten yeniden kıvanç duyuyordu.

Böyle, tıpkı genç âşıklar gibi sarmaş dolaş, ana caddenin vitrinleri boyunca yürüyorlardı ki Dr. Havel av malzemesi satan bir dükkânda kendisine geçen gün son derece kaba davranmış olan sarışın masajcı kızı fark etti; boş dükkânda satıcı kızla gevezelik ediyordu. "Gel," dedi şaşıran karısına ansızın, "sen dünyada tanıdığım en harika yaratıksın; sana bir armağan vermek istiyorum." Ve elinden tutup onu dükkâna sürükledi.

İçerdeki iki kadın sustular. Masajcı kız uzun uzun aktrise, sonra da bir an Havel'e, sonra yeniden aktris ile Havel'e baktı. Havel, ona tek bir kez bakmaksızın bu durumu memnunluk duyarak fark etti; karısıyla birlikte çabucak sergilenmiş olan eşyaları gözden geçirmeye koyuldular; geyik boynuzları, heybeler, karabinalar, dürbünler, bastonlar, köpek burunlukları görülüyordu.

"Ne arzu etmiştiniz?" diye sordu satıcı kız.

"Bir saniye," dedi Havel. Sonunda tezgâhın camekânının altındaki düdükler gözüne ilişti ve parmağıyla onları gösterdi. Satıcı kız ona bir tane uzattı, Havel düdüğü dudaklarına götürdü, çaldı, sonra her yanını dikkatle inceledi ve yeniden hafifçe çaldı. "Mükemmel," dedi satıcı kıza ve kendisinden istenen beş kronu önüne koydu. Düdüğü karısına uzattı.

Aktris bu hediyede kocasının o kadar sevdiği çocuksuluğunu ve soytarı ruhunu, ama aynı zamanda da onun absürd şeylerden hoşlanışını görüyordu; aşk dolu güzel bir bakış yollayarak ona teşekkür etti. Ama bu bakış Havel için yeterli değildi ve ona fısıltıyla, "Bu kadar güzel bir armağana karşılık bana böyle mi teşekkür ediyorsun?" dedi. Bu yüzden aktris ona bir öpücük verdi. Kadınların

ikisi de gözlerini onlardan alamamışlardı ve dükkândan çıktıktan sonra bile hâlâ gözleriyle onları izliyorlardı.

Bundan sonra gezintilerini sokaklarda ve parkta sürdürdüler, kâğıt helvalarını dişleyip durdular, düdüklerini çaldılar, bir bankta oturdular ve gelip geçen kaç kişinin dönüp onlara bakacağı konusunda bahse tutuştular. Akşamleyin, tam restorana girerlerken az daha atı andıran kadınla çarpışıyorlardı. Kadın onlara şaşkın şaşkın baktı, gözlerini uzun süre aktristen ayırmadı, sonra kısa bir an Havel'e çevirdi, sonra yeniden aktrise baktı ve yeniden Havel'e baktığında, onu adeta gönülsüzce selamladı. Havel de onu selamladı ve karısının kulağına doğru eğilip ona alçak sesle kendisini sevip sevmediğini sordu. Aktris ona aşk dolu bir bakışla uzun uzun bakarak yanağını okşadı.

Sonra, bir masaya oturdular, hafif bir yemek siparişi verdiler (çünkü aktris kocasının rejimine son derece dikkat ediyordu), kırmızı şarap içtiler (Dr. Havel'in içmesine izin verilen tek içki buydu) ve Bayan Havel' in her yanını bir duygu sarıp kapladı. Kocasına doğru eğildi, elini tuttu ve ona bugünün hayatındaki en güzel günlerden biri olduğunu söyledi. Ona kalbini açarak, kaplıca tedavisine gittiğinde kendini ne kadar hüzünlü hissettiğini itiraf etti; ona aptalca bir kıskanç kadın mektubu yazdığı için bir kez daha özür diledi ve kendisine telefon edip yanına çağırdığı için ona teşekkür etti. Onu yalnızca bir dakika görecek olsa da, yanına gelmekten her zaman mutluluk duyacağını söyledi. Onunla sürdüğü hayatın kendisi için her an nasıl da sıkıntı ve belirsizlikle dolu olduğunu, sanki Havel'in sürekli olarak kendisinden kaçtığını, ama işte salt bu nedenle de kendisi için her günün yenilenen bir sevinç, aşk için yeni bir başlangıç, yeni bir armağan olduğunu uzun uzun açıkladı.

Sonra birlikte Dr. Havel'in odasına gittiler ve aktrisin sevinci kısa zamanda doruk noktasına ulaştı.

10

Daha ertesi gün Dr. Havel, su tedavisi seansına gitti ve yine gecikti, çünkü doğrusunu söylemek gerekirse hiçbir yere hiçbir zaman vaktinde gitmiyordu. Gene aynı sarışın masajcı kız tarafından karşılandı, ama bu kez kız ona sert davranmadı; tersine, güler yüz gösterdi ve ona doktor diye hitap etti, bu yüzden Havel, adını binada bulunan hekimlikle ilgili kayıtlar arasında bulmuş ya da hakkında soruşturma yapmış olabileceği hükmüne vardı. Bu ilgiyi memnunlukla karşılayarak bölmenin ardındaki kabinde soyunmaya gitti. Masajcı kız ona banyonun dolduğunu bildirdiğinde, göbeğini kendinden emin bir havayla dışarı salarak kabinden çıktı, sonra da büyük bir keyifle banyo teknesinin içine oturdu.

Masajcı kız musluğu çevirdi ve Havel'e hanımının hâlâ kendisiyle birlikte olup olmadığını sordu. Havel olmadığını söyledi ve masajcı kız ona karısını kısa bir zaman içinde güzel bir filmde görüp göremeyeceklerini sordu. Havel görebileceklerini söyledi ve masajcı kız Havel'in sağ bacağını yukarı kaldırdı. Fışkıran su ayak tabanını gıdıklayınca, kız gülümsedi ve doktorun galiba çok duyarlı bir vücudu olduğunu söyledi. Sonra gevezelik etmeyi sürdürdüler; Havel buradaki hayatın sıkıcı olduğunu belirtti. Masajcı kız manalı manalı gülümseyerek doktorun sıkılmamak için hayatını nasıl düzenleyeceğini kuşkusuz bildiğini söyledi. Ve kız su hortumunun ucunu Havel'in göğsünün üstüne tutmak üzere ona doğru eğildiğinde, Havel bulunduğu durumda gövdesinin üst kısmını kolayca görebildiği kızın göğüslerine iltifat etti ve masajcı kız da doktorun kuşkusuz daha güzellerini görmüş olduğu yanıtını verdi.

Bütün bu sözlerden Havel, karısının yaptığı kısa ziyaretin sonucunda bu adaleli hoş kızın gözünde tama-

men değiştiği, birdenbire çekicilik kazandığı sonucunu çıkardı ve dahası, vücudu kız için gizli gizli ünlü bir aktrisle temasa geçmesine, herkesin dönüp dönüp baktığı ünlü bir kadının eşiti olmasına olanak sağlayacak bir vesileye dönüşmüştü. Birdenbire daha baştan kendisine her şey için izin olduğunu, kendisine her şeyin üstü kapalı olarak vaat edildiğini anladı.

Ne var ki hayatta sık sık olagelen bir şeydir, insan halinden memnun olunca, taşıdığı mutluluk dolu tatmin duygusuna güvenini pekiştirmek için, önüne çıkan fırsatları bir kendini beğenmişlik duygusuyla isteyerek geri çevirir. Sarışın masajcının o hakaretvari kibrinden vazgeçmesi, kendisine tatlı bir sesle gözlerini süze süze hitap etmesi, doktorun ona duyduğu arzunun bir anda bitivermesine yetmişti.

Derken karınüstü dönmesi, çenesini suyun dışında tutması ve hortumdan şiddetle fışkıran suyla topuklarından ensesine kadar iyice ıslanmaya ses çıkarmaması gerekti. Bu duruş, dinde alçakgönüllülüğü ve şükranı ifade eden duruş gibi geliyordu ona. Karısını, ne kadar güzel olduğunu, onu nasıl da sevdiğini, onun da kendisini ne kadar çok sevdiğini ve onun, talihin ve kaslı kızların lütuflarını kazandıran uğurlu yıldızı olduğunu düşündü.

Ve masaj bitip de banyo teknesinden çıkmak üzere ayağa kalktığında, derisi terden sırılsıklam olmuş masajcı kız gözüne öylesine sağlıklı, öylesine lezzetli bir güzellikte göründü, bakışları da öylesine uysal ve sevecendi ki, Havel'in içinden uzaklardaki karısının bulunduğunu tahmin ettiği doğrultuda eğilip secde etmek geldi. Çünkü masajcı kızın vücudu aktrisin iki elinin üstünde ayakta duruyormuş ve bu el ona bir aşk mesajı, bir armağan sunuyormuş gibiydi. Bu armağanı, bu incelikle düşünülmüş hareketi reddetmekle karısına karşı kabalık edeceği düşüncesi geldi birden aklına. Ter içindeki genç kadına

gülümsedi ve bu akşamı ona ayırdığını, onu saat yedide sıcak kaynakların bulunduğu yol ağzında bekleyeceğini söyledi. Genç kız öneriyi kabul etti, Dr. Havel de büyük bir banyo havlusuna sarındı.

Dr. Havel giyinip saçını tararken, keyfinin son derece yerinde olduğunu fark etti. İçinden gevezelik etmek geliyordu, bu yüzden Frantiska'ya uğradı. Ziyareti isabetli olmuştu, çünkü Frantiska'nın da keyfi bayağı yerindeydi; kadın dereden tepeden, havadan sudan aklına geldiği gibi konuşuyor, ama dönüp dolaşıp son karşılaşmalarında değindikleri konuya geliyordu: Bu konu onun yaşıydı. Birtakım anlaşılmaz cümlelerle, insanın yaşına boyun eğmemesi gerektiğini, yaşın her zaman bir sakınca oluşturmadığını, yaşça kendinden küçük kişilerle birer eşitiymiş gibi konuşabileceğini birdenbire keşfedivermenin kesinlikle harika bir duygu olduğunu söylemeye çalışıyordu. "Ve çocuklar da her şey değil," dedi birdenbire hiç neden yokken. "Çocuklarımı ne kadar sevdiğimi bilirsin, ama hayatta başka şeyler de var."

Frantiska'nın düşünceleri bu anlaşılmaz soyutlamaların sınırlarından bir an olsun dışarı çıkmadı ve böyle düşüncelere pek alışık olmayan birine, bunlar hiç kuşkusuz zevzeklikten başka bir şey olarak görünmezdi. Ne var ki Havel, bu soyut düşüncelere alışıktı; gevezeliğin ardında gizlenen maksadı da sezdi. Kendi mutluluğunun uzun bir mutluluk zincirinde yalnızca bir halka olduğunu kavradı; yüce gönüllü biri olduğu için de keyfi iki katına çıktı.

11

Evet, Dr. Havel doğru tahmin etmişti; ustasının, kadın doktora övgüler yağdırdığı gün gazeteci ona uğradı. Gazeteci birkaç lakırdı ettikten sonra, kendinde şaşırtıcı

bir cesaret hissederek ondan hoşlandığını, onu görmek istediğini söyledi. Kadın doktor ürkek bir sesle ondan daha yaşlı olduğunu ve çocuk sahibi olduğunu söyledi. Bu yanıt üzerine, gazeteci güveninin arttığını hissetti ve söyleyeceği sözcükleri bulmakta güçlük çekmedi: Onun bayağı bir hoşluktan daha değerli olan gizli bir güzelliğe sahip olduğunu ileri sürdü; yürüyüş tarzını övdü, yürürken bacaklarının konuştuğunu söyledi.

Ve iki gün sonra, Dr. Havel'in kendinden memnun bir halde kaynakların bulunduğu dört yol ağzına varıp da uzaktan sarışın ve kaslı genç kadını gördüğü saatte, gazeteci daracık çatı katı odasını arşınlıyordu. Başarıdan hemen hemen emindi ama bu güven duygusu, kadının kaçmasına yol açacak bir yanılgıdan ya da terslikten daha da korkmasına yol açıyordu. Aşağıya merdivenlere bakmak için ikide bir de kapıyı açıyordu.

Kadın doktorun giyinişine ve makyajına gösterdiği özen beyaz pantolonlu ve beyaz bluzlu bir kadının bildik görünüşünü neredeyse değiştirmişti. Heyecan içindeki genç adam, Frantiska'nın şu ana kadar yalnızca sezdiği erotik çekiciliğini, şimdi karşısında neredeyse utanmazca sergilediğini düşünüyordu ve saygı duygusunun yol açtığı bir çekingenliğe kapılmıştı. Bu çekingenliği yenmek için, daha kapıyı bile kapatmadan kadını kollarının arasına aldı ve onu şiddetle öpmeye başladı. Kadın bu ani saldırıdan korkuya kapılarak kendisini bırakması için ona yalvardı. Gazeteci bırakmaya razı oldu, ama hemen kadının ayaklarının dibine oturdu ve diz çözerek kadının çoraplarını öptü. Kadın elini gazetecinin saçlarına koyup onu usulca itmeye çabaladı.

Kadının genç gazeteciye dediklerine kulak kabartalım: Öncelikle şu sözleri birçok kez yineledi: "Uslu olmalısınız, uslu olmalısınız, bana uslu olacağınıza söz verin." Genç adam ise ona, "Evet, evet, uslu olacağım,"

diyor, bir yandan da dudaklarını kadının pürtüklü çoraplarının daha yukarılarına doğru götürüyordu. Kadın, "Hayır, olmaz, yapmayın, yapmayın," deyip duruyordu. Gazeteci dudaklarıyla daha da yukarılara çıktığında, kadın birdenbire senli benli konuşmaya ve "Ah, çılgınsın sen, çılgınsın sen!" diye haykırmaya başladı.

Bu söz her şeyin yazgısını belirledi. Genç adam o andan itibaren hiçbir dirençle karşılaşmadı. Kendinden geçmişti, kendinden ötelere sürüklenmişti; başarısının hızıyla, dehası onunla birlikte olan ve içine işleyen Dr. Havel'le, bir aşk kucaklaşmasıyla altında uzanmış olan kadının çıplaklığıyla kendinden geçmişti. Bir usta, bir virtüöz olmak istiyor, duyduğu şehveti ve açlığı göstermek için yanıp tutuşuyordu. Hafifçe doğruldu, yerde uzanmış olan kadın doktorun vücuduna tutkuyla baktı ve, "Güzelsin, harikasın, harikasın..." diye mırıldandı.

Kadın doktor iki eliyle karnını gizledi ve, "Benimle alay etmeni yasaklıyorum..." dedi.

"Neler söylüyorsun sen! Senle alay falan ettiğim yok! Muhteşemsin sen!"

"Bakma bana," dedi kadın, vücudunu görmemesi için onu kendine doğru çekerek. "İki çocuk doğurdum, biliyorsun."

"İki çocuk mu?" dedi genç adam, hiçbir şey anlamadan.

"Halimden anlaşılıyor bu. Bana bakmanı istemiyorum."

Bu açıklamayla başlangıçtaki ateşi biraz sönen genç adam, gereken heyecan seviyesine ancak güçlükle yeniden ulaşabildi. Daha kolay heyecana gelebilmek için, kaçıp giden eksikliği sözcüklerle ele geçirmeye çabaladı ve kadın doktorun kulağına, onun burada kendisiyle birlikte çıplak, çırılçıplak olmasının ne kadar güzel bir şey olduğunu fısıldadı.

"Tatlısın, çok tatlısın," diyordu ona kadın doktor.

Genç adam kadının çıplaklığından söz etmeye devam ederek, ona burada kendisiyle birlikte çırılçıplak oturmasının onu da heyecanlandırıp heyecanlandırmadığını sordu.

"Çocuksun sen," dedi kadın doktor, "tabii ki heyecanlandırıyor beni." Ama bir an sustuktan sonra kendisini daha önce bir sürü doktorun çıplak gördüğünü ve bunun sıradan bir şeye dönüştüğünü ekledi. "Âşıktan çok doktor," dedi ve güçlükle yaptığı doğumlardan söz etmeye koyuldu. "Ama bu güçlüklere değdi," diyerek sözlerini sonuçlandırdı. "İki tane güzel çocuğum var. Öylesine güzel, öylesine güzeller ki!"

Güçbela ele geçirdiği heyecan gazeteciyi bir kez daha terk ediyordu. Birdenbire bir kafede oldukları ve çay içerek gevezelik ettikleri duygusuna kapılmıştı. Bu durum çileden çıkardı onu; kadın doktorla hoyrat bir tarzda sevişmeye başlayarak onun zihnini daha çok şehvetle ilgili düşüncelere yöneltmeye çabaladı: "Son kez seni görmeye geldiğimde, sevişeceğimizi biliyor muydun?"

"Ya sen biliyor muydun?"

"Ben sevişmeyi istiyordum," dedi gazeteci, "o kadar istiyordum ki!" Ve bunu söylerken "istiyordum ki" sözcüğünü büyük bir tutkuyla vurguladı.

"Sen de oğlum gibisin," diye fısıldadı kadın doktor gazetecinin kulağına, "o da her şeye sahip olmak istiyor. Ona hep sorar dururdum; gökteki Ay'a da sahip olmak istemez miydin?"

İşte böyle sevişiyorlardı; kadın doktor konuşuyor, konuştukça da kalbinin içindekileri büyük bir mutlulukla ortaya döküyordu.

Sonra, divanın üstünde, çıplak ve yorgun, yan yana oturduklarında, kadın doktor gazetecinin saçlarını okşadı ve genç adama, "Senin de onun gibi sevimli mi sevim-

li inatçı bir tutam saçın var," dedi.

"O kim?"

"Oğlum."

"Sen de hep oğlundan söz edip duruyorsun," dedi gazeteci, ürkekçe bir sitemle.

"Biliyorsun," dedi kadın gururla, "anasının kuzusu o, anasının kuzusu."

Sonra yerinden kalkıp giyindi. Ve birdenbire, genç adamın bu küçücük odasında, genç, hem de gepgenç bir kadın olduğu duygusuna kapıldı, kendini çok iyi hissetti. Sonra giderken gazeteciyi kollarının arasına aldı; minnetten gözleri yaşarmıştı.

12

Güzel bir geceden sonra, güzel bir gün başlıyordu Dr. Havel için. Kahvaltı sırasında, yarış atını andıran kadınla umut verici birkaç anlamlı lakırdı etti ve saat onda, su tedavisinden döndüğünde, karısından gelmiş bir aşk mektubunu odasında kendisini bekler buldu. Sonra kaplıca kemerlerinin altında kür yapanlar arasında gezintiye çıktı; kaynak suyuyla dolu porselen kâseyi dudaklarına yapıştırıyor, keyiften gözleri ışıl ışıl parıldıyordu. Birkaç gün önce, yanından kendisine aldırış etmeden geçen kadınlar şimdi gözlerini ona dikiyorlar, o da hafifçe öne eğilerek kadınları selamlıyordu. Gazeteciyi görünce neşeyle yanına yaklaştı: "Demin doktor hanıma uğradım, iyi bir psikoloğun gözünden kaçmayacak kimi işaretlere bakacak olursak, bana başardınız gibi geliyor!"

Genç adamın içini ustasına dökmekten daha çok istediği bir şey yoktu, ancak önceki akşamın olayları kafasını biraz karıştırmıştı. O akşamın olması gerektiği kadar büyüleyici olduğundan pek emin değildi ve akşam hakkında kısa ve gerçeğe sadık bir raporun Dr. Havel'in gö-

zünde saygınlığını artırıp artırmayacağını bilmiyordu; ona neleri söyleyip neleri söylememesi gerektiğini kendi kendine sorup duruyordu.

Ne var ki Dr. Havel'in neşe ve utanmazlıktan ışıl ışıl olan yüzünü görünce, ona aynı neşeli ve sıkılmaz tonda karşılık vermekten kendini alamadı ve Dr. Havel'in ona tavsiye ettiği kadını coşkulu sözlerle övdü. Ona bir taşralının önyargılı gözlerinden başka gözlerle bakmaya başlar başlamaz kadının çekiciliğine kapıldığını, kadının da oturduğu yere gelmeye hemen razı olduğunu ve kendini ona çabucak teslim ettiğini anlattı.

Dr. Havel durumu tüm nüanslarıyla analiz etmek için ona ayrıntılı ve açık seçik birtakım sorular sormaya başlayınca, genç adam yanıtlarında gerçeğe ister istemez daha da yakınlaşmak zorunda kaldı ve sonunda her bakımdan tatmin olmakla birlikte, doktor hanımın sevişirlerken sürdürdüğü konuşmanın kendisini biraz sıkıntıya düşürmüş olduğunu belirtti.

Dr. Havel bu sözleri çok ilginç buldu ve gazeteciyi, diyaloğu kendisine ayrıntılarıyla yinelemeye ikna etti. Ve hikâyesini, "Mükemmel! Harika!", "Ah şu ölümsüz ana kalbi yok mu!", "Dostum, size gerçekten gıpta ediyorum!" gibi coşkulu sözlerle kesip durdu.

Bu sırada, yarış atını andıran kadın gelip iki adamın önünde durdu. Dr. Havel eğilerek selam verdi, kadın da ona elini uzattı. "Özür dilerim," dedi. "Biraz geciktim!"

"Önemi yok," dedi Dr. Havel. "Dostumla çok ilginç bir tartışmaya girmiştik. İzin verirseniz şu tartışmayı bitirmek istiyorum."

Ve uzun boylu kadının elini bırakmaksızın, gazeteciye doğru döndü: "Sevgili dostum, bana demin anlattığınız şey umduğumun da üstünde çıktı. Çünkü şunu iyi anlamak gerekir ki, üzerinde tartışılmadan bırakılan bedensel zevklerde can sıkıcı bir tekdüzelik vardır. Bu sus-

kunluk içinde bir kadın bir başkası gibi olur ve hepsi birlikte bütün ötekilerin içinde unutulur giderler. Ve biz kendimizi yine de aşk zevklerine salıyorsak, onları anımsamak için salıyoruz. Onların ışıklı noktaları gençliğimizi ilerlemiş yaşımıza parıltılar saçan bir kurdeleyle birleştirsin diye! Belleğimizde sonsuz bir ateş yaksınlar diye! Ve şunu unutmayın ki dostum, en sıradan durumda ağızdan çıkacak olan tek bir sözcük o durumu unutulmayacak bir biçimde aydınlatabilir. Benim bir kadın koleksiyoncusu olduğumu söylüyorlar. Gerçekte, ben daha çok bir sözcük koleksiyoncusuyum. İnanın bana, dün akşamı hiçbir zaman unutmayacak ve bütün ömrünüz boyunca bu akşamdan mutluluk duyacaksınız!"

Sonra genç adama başıyla selam verdi, sonra da yarış atını andıran uzun boylu kadının elinden tutarak onunla birlikte, kaplıca kemerleri boyunca, yavaş yavaş uzaklaştı.

EDWARD İLE TANRI

1

Edward'ın hikâyesine ağabeyinin kent dışındaki küçük evinde başlayalım. Ağabeyi bir divanın üzerine uzanmıştı ve Edward'a şöyle diyordu: "Korkmadan gidip şu kadıncağızı bulabilirsin. Kuşkusuz kaltağın teki, ama galiba bu insanlarda da vicdan denen bir şey var. Sırf eskiden bana pis bir oyun ettiği için, belki de hatasını bağışlatmak için sana yararının dokunmasından mutluluk duyar."

Edward'ın ağabeyi hep aynıydı: iyi huylu bir adam ve tembelin teki. Belki de yıllar önce (Edward o zamanlar küçücük bir çocuktu daha) o odasında dalga geçip uyuklarken, Stalin'in öldüğü o gün, çatı katındaki öğrenci odasında, divanının üzerinde benzer biçimde yan gelip yatmıştı. Ertesi gün hiçbir şeyden kuşku duymadan fakülteye gitmiş ve gözüne, holün ortasında gösterişli bir biçimde taş kesilmiş, bir keder anıtı gibi duran kız arkadaşı Cechackova ilişmişti. Delikanlı genç kızın etrafında üç kez dönmüş ve sonra müthiş bir kahkahayla gülmeye başlamıştı. Alınmış olan genç kız, bu kahkahayı siyasal bir provokasyon olarak nitelemiş, Edward'ın ağabeyi de öğrenimini yarıda bırakıp söz konusu köyde çalışmaya gitmek zorunda kalmıştı ve söz konusu köyde şimdi bir evi, bir köpeği, bir karısı, iki çocuğu, hatta bir de dağ evi vardı.

Ve şimdi bu köy evinde, divanın üzerine oturmuş, Edward'a şunları açıklıyordu: "Ona işçi sınıfının intikam meleği derdik. Ama bu seni korkutmasın. Şimdi, olgun bir kadın o ve genç insanlara karşı her zaman zaafı oldu; bu yüzden yardım eder sana."

Edward o sıralar çok gençti. Fakültedeki öğrenimini (kardeşinin kovulduğu fakülte) henüz bitirmişti ve iş arıyordu. Ağabeyinin tavsiyesine uyarak ertesi gün, müdirenin odasının kapısını çaldı. Karşısında uzun boylu, kemikli, yağlı siyah saçlı, kara gözlü ve burnunun altında siyah ayva tüyleri olan bir kadın buldu. Bu çirkinlik onu gençliğinde kadın güzelliği karşısında hep duyageldiği sıkılganlıktan kurtardı, bunun için onunla hiç utanıp sıkılmadan, tam kararında bir kibarlık ve çapkınlıkla konuşabilmeyi becerdi. Görünüşe bakılırsa bu konuşma tarzı müdirenin hoşuna gitmişti. Birkaç kez, açıkça fark edilecek şekilde kendinden geçerek, "Burada genç insanlara ihtiyacımız var," dedi ve ona bir yer bulacağına söz verdi.

2

Böylece Edward küçük bir Bohemya kentinde ilkokul öğretmeni oldu. Bu onu ne mutlu ne de mutsuz kılmıştı. Hep ciddi olan ile ciddi olmayanları birbirinden ayırmaya çalışıyor ve kendi öğretmenlik uğraşısını ciddi olmayanlar kategorisine sokuyordu. Öğretmenlik mesleğinin kendisi önemden yoksun olduğu için değil (gerçekte bu bakımdan mesleğine derinden bağlıydı, çünkü hayatını başka bir yolla kazanamayacağını biliyordu), onu kendi doğası açısından yararsız gördüğü için böyle düşünüyordu. Bu mesleği kendi seçmemişti. Bu meslek ona toplumsal talepler, parti yetkililerinin değerlendirmeleri, liseden almış olduğu sertifika ve giriş sınavının sonuçları tarafından kabul ettirilmişti. Bütün bu güçlerin birleşik

eylemiyle (tıpkı bir vincin bir yük çuvalını bir kamyonun üstüne bırakması gibi) liseden fakülteye bırakılmıştı. Fakülteye istemeye istemeye yazılmış (ağabeyinin başarısızlığı kötü bir işaret sayılırdı), ama sonunda yazgısına boyun eğmişti. Öte yandan, mesleğinin hayatın rastlantısal yanları arasında yer alacağını anlıyordu. Bu meslek, tenine takma bir bıyık gibi yapışacak ve gülüşmelere yol açacaktı.

Ne var ki zorunlu olan bir şey, ciddi olmayan (gülüşmelere yol açan) bir şeyse, ciddi olan da kuşkusuz isteğe bağlı olan bir şeydir: Edward yeni işyerinde kısa zaman sonra güzel bulduğu bir kızla karşılaştı ve oldukça içten sayılabilecek bir ciddiyetle onun ardından koşmaya başladı. Kızın adı Alice'ti ve Edward'ın daha ilk randevularında büyük bir üzüntüyle fark edebildiği kadarıyla sakınımlı ve iffetli biriydi.

Akşam gezintileri sırasında birçok kez, kızın sağ memesine arkadan dokunacak biçimde kolunu omuzlarına atmak için girişimde bulunduysa da kız her seferinde elini kavrayıp kenara itti. Bu girişimi bir kez daha yinelediği, kızın da elini (bir kez daha) kenara ittiği bir akşam, kız birden durdu ve ona, "Sen Tanrı'ya inanıyor musun?" diye sordu.

Edward'ın duyarlı kulakları bu soruda gizli bir ısrar fark etti, o da kızın memesini hemen aklından çıkardı.

"Tanrı'ya inanıyor musun?" diye sorusunu yineledi Alice ve Edward yanıt vermeye cesaret edemedi. İçten olma cesaretini gösteremediği için onu kınamayalım. Yeni gelmiş olduğu bu kentte kendisini çok yalnız hissediyordu; tek ve basit bir yanıt yüzünden gözünden düşme riskine giremeyecek kadar da hoşlanıyordu Alice'ten.

"Ya sen?" diye sordu zaman kazanmak için.

"Ben, inanıyorum," dedi Alice ve kendisine bir yanıt vermesi için yeniden ısrar etti.

O ana değin Edward'ın aklına Tanrı'ya inanmak hiç gelmemişti. Ancak bunu itiraf etmemesi gerektiğini anlıyordu. Tam tersine; daha sonra genç kızın kalbine gizli gizli girebilmek için fırsattan yararlanmalı ve antik örnekte olduğu gibi, Tanrı'ya olan inancını, karnına gizlenebileceği tahta bir Troya atına dönüştürmeliydi. Gel gelelim Edward için Alice'e, "Evet, Tanrı'ya inanıyorum," demek öyle kolay bir şey değildi. Sinik bir insan olmadığından yalan söylemeye utanıyordu; bir yalanın bayağı basitliği onu iğrendiriyordu. Yalan söylemesi zorunlu olsa bile, yalanın gerçeğe mümkün olduğu kadar benzemesini istiyordu en azından. Bu nedenle, oldukça düşünceli bir sesle,

"Gerçekten bilmiyorum, Alice," dedi, "bu soruna ne karşılık vermem gerektiğini. Elbette Tanrı'ya inanıyorum, ama..." Bir an durakladı; Alice gözlerini şaşkınlıkla ona doğru kaldırdı. "Ama seninle tamamen dürüst olmak istiyorum. Seninle tamamen dürüst olabilir miyim?"

"Dürüst olmalısın," dedi Alice, "yoksa birlikte olmamızın hiçbir anlamı olmaz."

"Gerçekten mi?"

"Gerçekten," dedi Alice.

"Bazen içimde kuşkular doğuyor," dedi Edward boğuk bir sesle. "Bazen, O gerçekten var mı diye merak ediyorum."

"Ama bundan nasıl kuşkulanabilirsin?" dedi Alice adeta haykırarak.

Edward sustu ve bir an düşünüp taşındıktan sonra, aklına klasik argüman tarzı geldi: "Çevremde bu kadar mutsuzluk görünce, bütün bunların olmasına izin veren bir Tanrı olabilir mi, diye merak edip duruyorum."

Edward öylesine hüzünlü bir sesle konuşmuştu ki Alice onun elini tuttu: "Evet, dediğin doğru. Dünyada çok mutsuzluk var. Ben de bunu pekâlâ biliyorum. Ama

işte sırf bu nedenle Tanrı'ya inanmak gerek. O olmasa, bütün bu ıstıraplar boşuna olurdu. Hiçbir şeyin anlamı olmazdı. Ve bu durumda ben de daha fazla yaşayamazdım."

"Belki de haklısın," dedi Edward hülyalı bir havayla; ertesi pazar onunla birlikte kiliseye gitti. Parmaklarını kutsanmış su kabında ıslattı ve istavroz çıkardı. Sonra, ayin yapıldı, ilahiler söylendi, Edward da ötekilerle birlikte ezgisini belli belirsiz anımsadığı, ama sözlerini unuttuğu bir ilahiyi söyledi. Bu nedenle sözlerin yerine çeşitli harfler koymaya karar verdi, her bir notaya da ötekilerden biraz gecikmeli olarak başladı, çünkü ilahinin yalnızca ezgisini anımsıyordu. Bununla birlikte, ezgiyi doğru söylediğini fark ettiği an, sesini alabildiğine yükseltmenin zevkine kaptırdı kendini, çünkü ömründe ilk kez güzel bir bas sese sahip olduğunu anlamıştı. Derken, Yüce Tanrımıza duası okundu ve birkaç yaşlı kadın diz çöktüler. İçindeki zorlayıcı arzuya dayanamayıp o da taş zemine diz çöktü. Taşkın hareketlerle istavroz çıkardı; bunu yaparken de ömründe ne sınıfta ne sokakta ne de başka bir yerde hiç yapmamış olduğu bir şeyi yapabildiğini düşünerek olağanüstü bir duyguya kapıldı. Kendini son derece özgür hissediyordu.

Her şey sona erdiğinde, Alice ona pırıltılı gözlerle baktı ve,"Onun var olduğundan kuşku duyduğunu hâlâ söyleyebilir misin?" diye sordu.

"Hayır," diye karşılık verdi Edward.

Ve Alice ona, "Sana O'nu, benim O'nu sevdiğim gibi sevmeyi öğretmek isterdim," dedi.

Kilisenin iç avlusunun geniş basamakları üzerinde duruyorlardı ve Edward'ın ruhu kahkaha atmak arzusuyla doluydu. Ne yazık ki tam o sırada, okul müdiresi yakınlarından geçiyordu ve onları gördü.

3

Can sıkıcı bir durumdu bu. Şunu da anımsatmalıyız ki (hikâyenin tarihsel arka planını gözünden kaçırmış olan kişiler için) o vakitler kiliselere gitmek yasaklanmış değildi, ama yine de kilise ziyaretleri, tehlikeden tamamiyle uzak sayılmazdı.

Bunu anlamak o kadar güç değildi. Devrim adına verdikleri şey için çarpışmış olanlar bununla gurur duyuyorlardı ve bu, cephe hattının doğru tarafında olmanın verdiği bir gururdu. On ya da on iki yıl sonra (hikâyemiz de bu yıllarda cereyan etmektedir), cephe hattı ve onunla birlikte de bu hattın iyi ve kötü tarafları kaybolmaya başladı. Bu nedenle devrimin eski yandaşlarının kendilerini hayal kırıklığına uğramış hissedip sabırsızlıkla bunun yerine konabilecek yeni cepheler aramaya koyulmaları şaşırtıcı bir şey değildir. Din sayesinde (inananlara karşı koyan Tanrıtanımazlar olarak) yine tüm ihtişamları içinde cephenin iyi tarafında yer alabilirler ve kendi üstünlüklerinin o alıştıkları değerli anlamını kimseye el sürdürmeden koruyabilirler.

Ama doğruyu söylemek gerekirse eskisinin yerine konan bu cephe aynı zamanda başkaları için de beklenmedik bir kazançtı ve belki şunu da açıklamak çok vakitsiz sayılmayabilir, Alice de bu cephedendi. Müdire nasıl iyi tarafta olmak istiyorsa Alice de karşı tarafta olmak istiyordu. Babasının dükkânı devrim sırasında kamulaştırılmıştı ve Alice ona bu kötü oyunu oynayanlardan nefret ediyordu. Nefretini nasıl gösterebilirdi? Eline bir bıçak alıp da babasının intikamını almaya mı gitmeliydi? Ama bu tür şeyler Bohemya'da âdet değildi. Muhalefetini göstermek için daha iyi bir seçeneğe sahipti Alice: Tanrı'ya inanmaya başladı.

Böylelikle Yüce Tanrı her iki tarafın da yardımına koştu; Edward da O'nun sayesinde iki ateş arasında kaldı.

Pazartesi sabahı, müdire gelip de Edward'ı öğretmenler odasında bulduğunda, genç adam kendini çok sıkıntılı hissediyordu. Gerçekten de ilk görüşmelerindeki dostça atmosferi yeniden yakalayamıyordu, çünkü o günden beri (saflığından ya da ihmalciliğinden) onunla bir daha çapkınca bir sohbete girmemişti. Müdire bu nedenle ona göstermelik bir soğuk tebessümle şöyle diyecek oldu:

"Dün birbirimizi gördük, değil mi?"

"Evet, gördük," dedi Edward.

"Genç bir adamın kiliseye nasıl gidebileceğini anlayamıyorum," diye sözünü sürdürdü müdire. Edward sıkıntılı bir tavırla omuzlarını silkti, müdire de başını salladı: "Genç bir adam."

"Katedralin barok iç mekânını görmeye gitmiştim," dedi Edward özür olarak.

"A, öyle mi," dedi müdire alaycı bir tonla, "mimariyle ilgilendiğinizi bilmiyordum."

Bu konuşma Edward'ın hiç de hoşuna gitmedi. Kardeşinin okul arkadaşının etrafında nasıl üç kez dönüp sonra da müthiş bir kahkaha atmış olduğunu anımsadı. Ailesinin uğradığı talihsizlikler yineleniyor gibiydi; Edward birden korkuya kapıldı. Cumartesi Alice'e telefon edip ondan özür diledi ve ona, soğuk aldığı için kiliseye gidemeyeceğini söyledi.

"Çıtkırıldımın tekisin sen," dedi ona Alice sitem eder bir tonda, ertesi hafta yeniden buluştuklarında. Genç kızın sözleri Edward'a duygudan yoksunmuş gibi geldi. Bu nedenle ona (bilmecemsi ve belirsiz bir tarzda, çünkü korkusunu ve gerçek nedenleri itiraf etmeye utanç duyuyordu) okulda kendisine yapılan haksızlıklardan ve ona nedensiz işkence eden korkunç müdireden

söz etmeye başladı. Alice'in acıma duygusunu uyandırmak istiyordu, ama kız ona şöyle dedi:

"Benim kadın patronumsa, tersine, çok hoş biri." Ve kıkırdayarak işyeri hakkında dedikodular anlatmaya başladı. Edward onun neşeli gevezeliğini dinliyor ve içine gitgide bir hüzün çöküyordu.

4

Baylar bayanlar, sıkıntılı haftalar oldu bunlar! Edward, Alice için yanıp tutuşuyordu. Bedeni onu tepeden tırnağa tahrik ediyor ve söz konusu beden kesinkes erişilmez bir yerde duruyordu. Birbirlerine randevu verdikleri yerler de içini ıstırapla dolduruyordu: Bir ya da iki saat karanlık sokaklarda dolaşıyorlar ya da sinemaya gidiyorlardı. Bu iki seçeneğin (başka seçenek yoktu) tekdüzeliği ve sağladığı önemsiz erotik olanaklar Edward'ı, başka bir ortamda buluşacak olsalar, belki de daha dikkate değer başarılar elde edebileceği düşüncesine itiyordu. Bu nedenle, ona safbir ifadeyle hafta sonunda kent dışına çıkıp nehrin kıyısındaki ormanlık vadide bir dağ evine sahip olan ağabeyini birlikte ziyaret etmeyi önerdi. Doğanın masum güzelliklerini coşkulu sözlerle tasvir edip durdu, ama Alice (başka konularda her zaman safdil ve kolay inanan biri olan Alice), genç adamın niyetini sezdi ve onu kesin bir biçimde reddetti. Çünkü genç adama direnen yalnızca Alice değildi. Alice'in tanrısı, (ezeli ve ebedi olarak sakınımlı ve uyanık olan), Tanrı'nın ta kendisiydi.

Bu tanrı, bütün varlığını tek bir fikirden alıyordu (başka şeylere arzusu, ilgisi yoktu): Bu fikir evlilikdışı cinsel ilişkilerin yasaklanmasıydı. Bu nedenle oldukça komik bir tanrıydı bu, ama bunun için Alice'le alay etmeyelim. Musa'nın insanlığa ilettiği On Emir'den hemen hemen dokuzu onu hiç de rahatsız etmiyordu, çün-

kü Alice ne öldürmek ne babasının onurunu lekelemek ne de komşusunun kocasına göz dikmek gibi bir şeyi arzu etmiyordu. Yalnızca tek bir emir ona pek açık seçik gelmiyor ve bu yüzden de gerçek bir meydan okumaya yol açıyordu. Bu, "*Hiçbir zaman zina yapmayacaksın*," diyen ünlü yedinci emirdi. Dinsel inancını hayata geçirmek, göstermek ve kanıtlamak için bütün dikkatini gerçekte bu emre ve yalnızca da bu emre yöneltmeliydi. Böylelikle belirsiz, anlaşılmaz ve soyut bir tanrıdan tümüyle belirgin, anlaşılır ve somut bir tanrı yaratmıştı kendisi için: zina karşıtı tanrı.

Ama sorarım size, zina tamı tamına nerede başlar? Her kadın bu sınırı alabildiğine gizemli ölçütlerden yola çıkarak saptar. Alice, Edward'ın kendisini öpmesine seve seve izin veriyordu ve genç adamın sayısız girişiminden sonra, memelerini okşamasına da razı olmuştu. Ama, bedeninin ortasına, kesin ve aşılmaz bir sınır çizgisi çizmişti ve bu çizginin altında, kutsal yasaklamalara, Musa'nın uzlaşmazlığına ve tanrısal öfkeye ait bölge uzanıyordu.

Edward, İncil'i okumaya ve Tanrıbilimsel yazıları incelemeye başladı; Alice'e kendi silahlarıyla meydan okumaya karar vermişti.

"Aliceciğim," dedi ona, "Tanrı'yı seven kimseye hiçbir şey yasak değildir. Biz bir şeyi arzu ettiğimizde, onu Tanrı'nın lütfuyla arzu ederiz. İsa tek bir şeyi, bize sevginin kılavuzluk etmesini diliyordu."

"Kuşkusuz," dedi Alice, "ama senin düşündüğün sevgi değil."

"Sevgi tektir," dedi Edward.

"Bu senin işine geliyor, değil mi ama?" dedi Alice. "Ne var ki Tanrı bazı emirler yolladı ve bizim de bunlara uymamız gerek."

"Evet, Eski Ahit'in Tanrısı yolladı," dedi Edward: "Hıristiyanların Tanrısı değil."

"Ne demek istiyorsun? Elbette ki tek bir Tanrı vardır," diye karşı çıktı Alice.

"Evet," diye karşılık verdi Edward, "ne var ki Eski Ahit'in Musevileri onu bizim gibi anlamıyorlardı. İsa'nın gelişinden önce, insan her şeyden önce bir yasalar ve tanrısal emirler sistemine uymak zorundaydı. Ruhunda olup bitenler o kadar önemli değildi. Ne var ki İsa bütün bu yasaklamaları ve buyrukları dışsal bir şey olarak görüyordu. Onun gözünde daha önemli olan, insanın kalbinin derinliklerinde ne olduğuydu. İnsan kendi ateşli ve inanan varlığının attığı adımları izlediği andan itibaren, yaptığı her şey iyidir ve Tanrı'nın hoşuna gider. Bu nedenle Aziz Paul şöyle diyordu: Kalbi temiz, saf olanlar için her şey saftır."

"Ne var ki ben de senin bu temiz yürekli insanlardan biri olup olmadığını merak ediyorum," dedi Alice.

"Ve Aziz Augustinus şöyle diyordu," diye sözünü sürdürdü Edward: "Tanrı'yı sev ve canının istediğini yap. Anlıyor musun, Alice? Tanrı'yı sev ve canının istediğini yap."

"Ama, senin istediğin şey benim istediğim şey değil," diye karşılık verdi Alice ve Edward bu kez Tanrıbilime dayanarak yaptığı saldırının tümüyle başarısızlığa uğradığını anladı; bunun için şöyle dedi:

"Beni sevmiyorsun sen."

"Seviyorum," dedi Alice, son derece duygusuz bir sesle. "Ve yapmamamız gereken bir şeyi işte bu nedenle yapmak istemiyorum."

Daha önce de söylediğimiz gibi sıkıntı dolu haftalar oldu bunlar. Ve Edward'ın Alice'e duyduğu arzu yalnızca bir vücudun başka bir vücuda duyduğu arzu olmadığı; tersine, kız vücudunu ona vermeyi reddettikçe Edward daha da kederlendiği ve ıstıraba kapıldığı, dahası genç kızın kalbini de kazanmayı arzuladığı için bu sıkın-

tı daha da büyük oldu. Gel gelelim, Alice'in ne vücudu ne de kalbi Edward'ın kederiyle ilgileniyordu, her ikisi de aynı ölçüde soğuk, aynı ölçüde kendi içine kapalı ve kendinden memnundu.

Alice'te Edward'ı en çok kızdıran şey, onun sarsılmaz ölçülülüğüydü. Kendisinin de oldukça ağırbaşlı sayılabilecek bir genç olmasına rağmen, Alice'i bu sarsılmazlıktan çekip çıkaracak aşırı bir eylem hayal etmeye başladı. Ve onun dinine hakaret ederek ya da sinizm göstererek (ki doğası onu bunlara itiyordu) tahrik etmek çok riskli olduğu için de tam karşı uçtan (ve bu nedenle de çok daha güç) bir eyleme başvurmak zorunda kaldı, bu aşırı eylem Alice'in kendi tutumuyla uyuşmakla birlikte öylesine uç noktalara varacaktı ki, sonunda genç kız bu duyarsız ölçülülüğünden utanç duyacaktı. Daha açıkça söylersek: Edward, abartılı bir dindarlık gösterisine başladı. Kiliseye gitmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyor (Alice'e duyduğu arzu, çekeceği sıkıntıların yarattığı korkudan daha güçlüydü) ve kilisedeki davranışlarında tuhaf bir biçimde alçakgönüllülük gösteriyordu. Alice dualarını okuyup çorabımı kaçırırım korkusuyla onun yanında ayakta istavroz çıkarırken Edward en ufak bahanede yere diz çöküyordu.

Bir gün Edward, kızın dindarlığındaki isteksizliği eleştirecek oldu. Ona İsa'nın sözlerini anımsattı: "Bana, 'Yüce Tanrım, Yüce Tanrım!' diyen herkes cennet ülkesine girmeyecek." Ona inancının biçimsel, dışsal ve dayanıksız olduğunu söyledi. Onu rahat bir hayat sürmekle kınadı. Onu kendinden çok hoşnut olmakla kınadı. Onu çevresinde kendinden başka hiçbir şeyi görmemekle kınadı.

Ve Edward konuşup dururken (Alice böyle bir saldırıyı hiç beklememişti ve beceriksizce kendini savunuyordu), birdenbire gözüne sokağın karşı tarafında İsa'nın

çarmıha gerildiği sahne ilişti; önünde, üzerinde paslanmış tenekeden bir İsa'nın bulunduğu, eski bir bronz haç duruyordu. Kolunu sert bir hareketle Alice'in kolundan kurtardı, durdu (genç kızın kayıtsızlığını protesto etmek ve yeni saldırısının başlangıcını göstermek için) ve saldırganca, gösterişli bir tavırla istavroz çıkardı. Ne var ki bu jestin Alice'in üzerinde yaratmış olduğu etkiyi fark edemedi, çünkü tam o sırada, karşı kaldırımda okulun kapıcısını gördü. Kadın ona bakıyordu. Edward mahvolduğunu anladı.

5

Daha ertesi gün, kapıcı kadının onu koridorda durdurup yüksek ve anlaşılır bir sesle, ertesi gün saat on ikide müdire hanımın odasına gitmesinin gerektiğini bildirmesiyle, korkuları haklı çıkmış oldu. "Seninle konuşmamız gerek, yoldaş," demişti kapıcı kadın.

Edward kaygıya kapıldı. Akşamleyin, her zamanki gibi birlikte sokaklarda gezip dolaşmak üzere, Alice'le olan randevusuna gitti, ama artık dinsel heyecanından vazgeçmişti. Canı çok sıkkındı ve başına gelenleri Alice'e açmayı istiyordu, ama buna cesaret edemedi, çünkü sevmediği (ama zorunlu) işini sürdürebilmek için Yüce Tanrı'ya bir an bile düşünmeden ihanet edeceğini biliyordu. Bu yüzden, aldığı uğursuz davet hakkında tek söz etmedi, dolayısıyla da avutucu hiçbir söz duyamadı. Ertesi gün tam bir bırakılmışlık duygusu içinde müdirenin odasına girdi.

Onu odada dört yargıç bekliyordu: müdire, kapıcı kadın, Edward'ın bir meslektaşı (gözlüklü, ufak tefek bir adam) ve ötekileri. Yoldaş Müfettiş diye hitap ettikleri, tanımadığı (kır saçlı) bir bey. Müdire, Edward'a oturmasını rica etti ve sonra ona kendisini tamamen dostça ve

resmî olmayan bir görüşme için çağırdıklarını, çünkü Edward'ın okul dışındaki kimi davranışlarının herkesi son derece kaygılandırdığını söyledi. Bunları derken müfettişe bakıyor, müfettiş de söylenenleri onaylarcasına kafasını sallıyordu. Sonra gözlerini, bütün bu süre boyunca dikkatli bakışlarını üzerinden bir an olsun ayırmamış olan gözlüklü öğretmene çevirdi ve adam müdirenin bakışını yakaladığı an, uzun bir söyleve girişti. Sağlıklı ve önyargılardan kurtulmuş bir gençliği eğitmek istediklerini ve biz (öğretmenler) bu gençliğe örnek oluşturduğumuz için, bu gençlikten tümüyle sorumlu olduğumuzu ve bu nedenle de aramızdaki kilise yanlısı kişilere hoşgörüyle bakamayacağımızı söyledi; fikirlerini uzun uzun geliştirdi ve sonunda Edward'ın davranışının bütün okul için bir skandal olduğunu belirtti.

Birkaç dakika önce Edward, yeni kazandığı bu Tanrı inancını yadsıyacağına ve kiliseye gitmesinin, herkesin önünde istavroz çıkarmasının yalnızca bir şaka olduğunu itiraf edeceğine emindi. Ne var ki şimdi, gerçek durumla yüz yüze gelince, gerçeği itiraf etmenin olanaksız olduğunu hissediyordu. Ne de olsa, bu kadar ciddi ve bu kadar heyecanlı bu dört kişiye, bir yanlış anlama için, bir saçmalık için heyecan duyduklarını söyleyemezdi... Onlara böyle bir şey söylemenin, istemeden ciddiyetleriyle alay etmek anlamına geldiğini anlıyordu ve aynı zamanda da onların kendisinden beklediği şeyin yalnızca reddetmeye zaten hazır oldukları kaçamaklı sözler ve özürler olduğunun da farkındaydı. (Birdenbire, çünkü uzun uzun düşünüp taşınacak vakti yoktu.) Şu anda kendisi için en önemli şeyin, gerçeği söyler gibi yapmak ya da daha doğrusu, sözlerini onların kendisi hakkında edindikleri fikre uygun kılmak olduğunu anladı. Bu fikri belli bir ölçüde düzeltmek istiyorsa onu belli bir ölçüde kabul etmesi de gerekiyordu.

"Yoldaşlar, açık açık konuşabilir miyim?" dedi.

"Elbette," diye karşılık verdi müdire, "zaten bunun için buradasınız ya."

"Peki kızmaz mısınız bana?"

"Diyeceğinizi deyin," diye karşılık verdi müdire.

"Pekâlâ, size her şeyi itiraf edeceğim," dedi Edward: "Ben Tanrı'ya gerçekten de inanıyorum."

Gözlerini yargıçlara doğru kaldırdı ve hepsinin de hoşnut olduklarını fark etti. Yalnızca kapıcı kadın ona şöyle bağırdı: "Günümüzde ha, yoldaş? Çağımızda?"

Edward sözlerini sürdürdü: "Size gerçeği söylersem kızacağınızı çok iyi biliyordum. Ama yalan söylemesini bilmem ben. Benden size yalan söylememi istemeyin."

Müdire ona (kibarca) şöyle dedi: "Sizden yalan söylemenizi hiç kimse istemiyor. Gerçeği söylemeniz iyi bir şey. Ama lütfen söyleyin bana, sizin gibi genç bir adam nasıl olur da Tanrı'ya inanabilir?"

"Füzeyle Ay'a gittiğimiz günlerde hem de!" diyecek oldu öğretmen de çok heyecanlı bir sesle.

"Elimde değil," dedi Edward, "Tanrı'ya inanmak istemiyorum ben. Gerçekte, istemiyorum."

"İnandığınıza göre nasıl oluyor da inanmak istemiyorsunuz!" diye araya girdi kır saçlı bey (son derece nazik bir ses tonuyla).

Edward, itirafını çok alçak bir sesle yineledi: "İnanmak istemiyorum ve inanıyorum."

Gözlüklü öğretmen güldü: "Ama bunda bir çelişki var!"

"Yoldaşlar, durum neyse size onu söylüyorum," dedi Edward: "Tanrı'ya inanmanın bizi gerçeklikten uzaklaştırdığını pekâlâ biliyorum. Herkes evrenin Tanrı'nın ellerinde olduğuna inansaydı, sosyalizm nereye varırdı? Hiç kimse hiçbir şey yapmaz ve yalnızca Tanrı'ya bel bağlardı."

"Çok doğru," diye onayladı müdire.

"Tanrı'nın varlığını şimdiye değin hiç kimse kanıtlamadı," diye belirtti gözlüklü öğretmen.

Edward sözlerini sürdürdü: "İnsanlığın tarihinin, tarihöncesinden ayrılan yanı, insanın yazgısını kendi ellerine almış olması ve Tanrı'ya ihtiyaç duymamasıdır."

"Tanrı'ya inanmak yazgıcılığa götürür," dedi müdire.

"Tanrı'ya inanmak ortaçağdan kalma bir inançtır," dedi Edward ve bundan sonra müdire yeniden bir şey söyleyecek oldu, sonra öğretmen, sonra Edward, sonra müfettiş bir şeyler söylediler ve bütün bu düşünceler uyumlu bir biçimde birbirlerini tamamladılar, öyle ki sonunda gözlüklü öğretmen daha fazla dayanamayıp Edward'ın sözünü kesti:

"Peki, bütün bunları biliyorsun da sokağın ortasında ne diye istavroz çıkarıyorsun o zaman?"

Edward ona son derece kederli bir yüz ifadesiyle baktı ve "Çünkü Tanrı'ya inanıyorum," dedi.

"Ama bunda bir çelişki var," dedi yine gözlüklü öğretmen büyük bir sevinçle.

"Evet," dedi Edward, "bir çelişki var. Bilgi ile inanç arasında bir çelişki var. Tanrı'ya inanmanın bizi bilgiden uzak tutacağı, karanlıkçılığa sürükleyeceği görüşündeyim ben. Tanrı var olmasa daha iyi olurdu, diye düşünüyorum. Ama buramda, ta içimin derinliklerinde –bu sözleri söylerken bir parmağıyla kalbini işaret ediyordu– O'nun var olduğunu hissediyorsam elimden ne gelebilir? Lütfen yoldaşlarım, anlayın beni! Size durumu nasılsa öyle anlatıyorum, size gerçeği söylemekle daha iyi ederim, ikiyüzlü biri olmak istemiyorum, beni gerçekte olduğum gibi tanımanızı istiyorum." Ve başını eğdi.

Öğretmen dar görüşlü biriydi; en köktenci devrimcinin bile şiddeti yalnızca zorunlu bir kötülük olarak gördüğünü, devrimin özdeki iyiliğinin insanları yeniden

eğitmede yattığını bilmiyordu. Devrimci inancı bir gecede benimsemiş biri olarak, müdirede hiç saygı uyandırmıyordu; müdire, onun şu anda kendini güç olsa da yeniden eğitimle belli bir kalıba sokulabilir bir nesne olarak yargıçların ellerine teslim etmiş olan Edward'dan bin kez daha değersiz olduğundan kuşku duymuyordu. Ve bu, öğretmenin aklının ucundan bile geçmediği için de şimdi Edward'a karşı şiddetli bir saldırıya geçmişti; bir ortaçağ inancından vazgeçmeyi beceremeyen onun gibi insanların ortaçağ insanları olduklarını ve yeni okullarda böylelerine yer bulunmadığını belirtti.

Müdire öğretmenin sözünü bitirmesine izin verdi ve sonra ona şöyle çıkıştı: "Kafa uçurtmayı sevmem ben. Yoldaş içtenlikli davranıp bize gerçeği söyledi. Bunu da göz önünde tutmalıyız." Sonra, Edward'a doğru dönerek: "Yoldaşlar kilise yanlısı bir kişinin gençliğimizi eğitemeyeceğini söylerken elbette haklıdır. Peki siz kendiniz ne önerirsiniz bize?"

"Bilmiyorum, yoldaşlar," dedi Edward, mutsuz bir havayla.

"Ben şöyle düşünüyorum," dedi müfettiş, "eski ile yeni arasındaki mücadele yalnızca sınıflar arasında değil, aynı zamanda her bireyde de sürüp gidiyor. Yoldaşımızın içinde de böyle bir mücadele var. Aklıyla bunu biliyor, ama duyguları onu geriye sürüklüyor. Bu mücadelede aklının galip çıkması için, yoldaşa yardım etmeliyiz."

Müdire başıyla doğruladı. Sonra, "Pekâlâ, onunla ben kendim ilgileneceğim," dedi.

6

Edward böylelikle yakın tehlikeyi uzaklaştırmakta başarılı olmuştu. Öğretmenlik mesleğinin geleceği şimdi öncelikle müdire hanımın ellerindeydi ve bundan da

memnuniyet duyuyordu. Ağabeyinin, müdire hanımın genç insanlara karşı her zaman zaafı olduğunu söylediğini anımsıyordu ve gençliğe özgü özgüveninin (bir gün abartılan, ertesi gün kökten sarsılan) tam kararsızlığıyla bir erkek olarak efendisinin gözüne girmek yoluyla bu sınavdan galip çıkmaya karar verdi.

Kararlaştırıldığı üzere, birkaç gün sonra müdirenin odasına gittiğinde, laubali bir tavır takınmaya çalıştı ve konuşmalarına senli benli bir söz ya da yaltaklanma kokan bir iltifat sokuşturmakta ya da gizli bir sözcük oyunuyla, bir kadının ellerinde bulunan bir erkek olarak içinde bulunduğu durumun tuhaflığını vurgulamakta hiç fırsatı kaçırmadı. Ne var ki konuşmalarının tonunu kendisinin seçmesine izin verilmedi. Müdire onunla nazik bir biçimde, ama aşırı bir sakınımla konuşuyordu. Ona ne okuduğunu sordu, sonra kendisi bazı kitapların adlarını saydı ve ona bunları okumasını salık verdi. Çünkü görünüşe bakılırsa genç adamın zihni üzerinde uzun soluklu bir çalışmaya girişmek istiyordu. Sonunda, onu evine davet etti.

Müdirenin sakınımı Edward'ın özgüvenine baskın çıktı, bu yüzden müdire hanımın ufak dairesine kafası önünde ve müdireyi erkek çekiciliğiyle fethetmek gibisinden en ufak bir niyeti olmaksızın girdi. Kadın onu bir koltuğa oturttu ve konuşmayı oldukça dostça bir havayla başlattı; ona ne içmek istediğini sordu: Belki de kahve içmek isterdi? Edward, istemediğini söyledi. Biraz alkole ne derdi? Edward, canının sıkıldığını hissetti: "Konyağınız varsa eğer..." Ve bunu der demez de bir patavatsızlık etmiş olmaktan korktu. Ama müdire tatlı bir sesle karşılık verdi: "Hayır, konyağım yok, ama biraz şarabım var..." Ve içinde iki bardağı doldurmaya yetecek kadar şarap bulunan, yarı yarıya boşalmış bir şişe getirdi.

Sonra Edward'a, kendisini bir çeşit engizisyon yargı-

cı gibi görmemesi gerektiğini söyledi; ne de olsa, herkesin doğru olduğuna inandığı inançları taşımaya hakkı vardı. Elbette insan (bunu hemen ekledi) şu ya da şu kişinin bir öğretim kurumunda yeri olup olmadığını sorgulayabilirdi; bu yüzden kendilerini Edward'ı çağırıp (gerçi istemeye istemeye yapmıştı bunu) onunla görüşmek zorunda hissetmişlerdi; onun kendileriyle içtenlikle konuşmuş olmasından ve hiçbir şeyi yadsımaya çalışmamasından da çok memnun kalmışlardı (en azından kendisi ve müfettiş memnun kalmıştı). Sonra müfettişle uzun uzadıya Edward hakkında konuşmuş, altı ay sonra onu yeni bir görüşme için çağırmaya karar vermişlerdi; o zamana kadar da müdire etkisini kullanarak genç adamın gelişmesine yardımcı olacaktı. Ve müdire ona yalnızca dostça bir yardımda bulunabileceğini, kendisinin ne bir engizisyon yargıcı ne de polis olduğunu bir kez daha vurguladı. Daha sonra, Edward'a böylesine şiddetle saldırmış olan öğretmenden söz etti ve şöyle dedi: "Onun da sıkıntıları var, bu yüzden başkalarını güç durumlara sokabilse çok memnun olur. Kapıcı kadın da her yerde sizin küstahça davrandığınızı ve hep kafanızın dikine gittiğinizi söyleyip duruyor. Sizi okuldan kovmak gerektiğini düşünüyor; görüşünü değiştirmesini sağlamanın çaresi yok. Tabii onunla aynı görüşte değilim, ama başka bir bakımdan da, onu anlamak gerek. Sokak ortasında herkesin önünde istavroz çıkaran bir öğretmene çocuklarımı teslim etmek benim de pek hoşuma gitmezdi."

Böylelikle müdire, Edward'a, ardı arkası gelmeyen bir cümleler seli içinde, kâh yüce gönüllü oluşunun yarattığı çekici umutları, kâh katılığının tehdit edici yanlarını sergiledi durdu ve sonra, karşılaşmalarının gerçekte de dostça bir karşılaşma olduğunu göstermek için başka konulara geçti: Kitaplardan söz etti, Edward'ı kitaplığına götürdü, uzun uzun Romaine Rolland'ın *L'Ame-enchantée*

("Büyülenmiş Ruh") adlı yapıtı üzerinde konuştu, okumadığını görünce de ona kızdı. Sonra ona okulu sevip sevmediğini sordu ve aldığı basmakalıp bir yanıttan sonra, çenesi açıldıkça açıldı: Mesleği konusunda yazgıya minnettar olduğunu, okuldaki işini sevdiğini söyledi, çünkü çocukları eğiterek gelecekle sürekli somut bir temas kurabiliyordu ve her yanımızı saran ıstırabı ("evet, bunu itiraf etmemiz gerekiyordu") sonuç olarak yalnızca bu gelecek haklı çıkarabilirdi. "Kendi hayatımdan daha büyük olan bir şey için yaşadığıma inanmasaydım, belki de hiç yaşayamazdım."

Bu sözleri söylerken birdenbire çok içten göründü ve Edward, onun, bununla itirafta mı bulunmak, yoksa hayatın anlamı üzerine ideolojik bir polemik mi başlatmak istediğini pek anlayamadı; bu sözlerde kişisel bir ima görmeyi yeğ tuttu, kısık ve ölçülü bir sesle ona şöyle sordu:

"Peki ya sizin kendi hayatınız?"

"Hayatım mı?" diye yineledi müdire.

"Evet, hayatınız. Sizi tatmin edemiyor mu hayatınız?"

Müdirenin yüzünde acı bir tebessüm belirdi ve Edward o anda ona adeta acıdı. Acınacak derecede çirkin görünüyordu: Siyah saçları uzun ve kemikli bir yüzü çevreliyor, burnunun altındaki siyah tüyler de yüzünde bir bıyık kabartısı yaratıyordu. Edward, kadının hayatının tüm hüznünü bir anda kavrayıverdi. Şiddetli bir nefse düşkünlüğü yansıtan yüz çizgilerini görüyordu, ama aynı zamanda bu şiddetli tutkuyu yatıştırmanın olanaksızlığını dışa vuran çirkinliği görüyordu. Stalin'in öldüğü gün nasıl da tutkuyla canlı bir ıstırap heykeline dönüştüğünü, binlerce toplantıya nasıl da tutkuyla katıldığını, mutsuz İsa'ya karşı nasıl da tutkuyla çarpışmış olduğunu hayal ediyor ve bütün bunların kadının istediği yere ak-

mayan arzularının toplandığı, iç karartıcı bir savaktan başka bir şey olmadığını anlıyordu. Edward gençti ve acıma yeteneği henüz tükenmemişti. Müdireye anlayışla bakıyordu. Ama kadın istemeyerek susmuş olmaktan utanmış gibi canlı bir ses tonuyla konuşmasını sürdürdü:

"Durum ne olursa olsun, sorun bu değil, Edward. İnsan yalnızca kendisi için yaşar. İnsan hep bir şeyler için yaşar." Edward'ın gözlerinin derinliklerine baktı. "Ama ne için yaşadığımızı bilmek söz konusu. Gerçek bir şey için mi, yoksa uyduruk bir şey için mi? Güzel bir fikirdir Tanrı. Ama insanın geleceği Edward, bir gerçekliktir. Ben bu gerçeklik için yaşadım, bu gerçeklik için her şeyi feda ettim."

Kadın bu sözleri de öylesine bir inançla söylüyordu ki, Edward içinde az önce uyanmış olan o ani anlayışı üzerinden atamadı; bir başka insana bu kadar yırtıkça yalan söylemek saçma göründü ona ve konuşmanın kazandığı içli dışlı havanın, ona bu değersiz (ve zaten güç de olan) kandırmacadan vazgeçmek için bir fırsat verdiğini düşündü.

"Ama sizinle tamamen aynı görüşteyim," diye aceleyle güven vermeye çalıştı ona. "Ben de gerçekliği yeğlerim. Benim bu dindarlığımı o kadar ciddiye almamak gerek, biliyorsunuz!"

Ama çok geçmeden insanın kendini hiçbir zaman ani duygu sellerine kaptırmaması gerektiğini fark etti. Müdire ona şaşırmış bir havayla bakıyordu ve belirgin bir soğuklukla şöyle dedi: "Oyun oynamayı bırakın. Sizde hoşuma giden, içtenliğinizdi. Şu anda ise olmadığınız biri gibi görünmeye çabalıyorsunuz."

Hayır, başlangıçta giydiği dinî kıyafeti üzerinden atmasına izin verilmiyordu Edward'ın; bu duruma hemen boyun eğdi ve yarattığı kötü etkiyi silmeye çabaladı: "Hayır, yakamı falan sıyırmak istediğim yok bu durum-

dan. Elbette, Tanrı'ya inanıyorum ve bunu hiçbir zaman da yadsıyamam. Yalnızca şunu da söylemek istiyorum ki, ben insanlığın geleceğine, ilerlemeye ve böyle şeylere de inanıyorum. Bunlara inanmasaydım, öğretmen olarak yaptığım her şey neye yarardı, çocukların dünyaya gelmeleri neye yarardı, tüm hayatımız neye yarardı? Ve gerçekte, toplumların gelişip ilerlemesinin Tanrı'nın bir iradesi olduğunu da düşünüyordum. Hem *Tanrı'ya hem* de komünizme inanmanın olanaklı olduğunu, bunların uzlaşan şeyler olduklarını düşünüyordum."

"Hayır," dedi müdire anaç bir otoriteyle. "Bunlar uzlaşan şeyler değil."

"Biliyorum," dedi Edward üzgün bir tavırla, "bana kızmamalısınız."

"Size kızdığım yok. Hâlâ gençsiniz ve inandığınız şeylere inatla bağlanıyorsunuz. Sizi benim kadar iyi hiç kimse anlayamaz. Ben de sizin gibi genç oldum. Gençlik denen şeyin ne olduğunu bilirim. Ve gerçekte sizde sevdiğim şey de gençliğiniz. Sizden çok hoşlanıyorum."

İşte sonunda vakit gelmişti. Ne çok erken ne çok geç, ama tam şimdi, tam vaktinde (bu tam vakti, anlaşıldığı üzere, Edward'ın kendisi seçmemişti, kendini gerçekleştirmek için vakit Edward'dan yararlanmıştı). Müdire ondan hoşlandığını söylediğinde, pek anlaşılır olmayan bir sesle şöyle karşılık verdi:

"Ben de sizden hoşlanıyorum."

"Gerçekten mi?"

"Evet."

"Hadi canım! Benim gibi yaşlı bir kadından," diye karşı çıkacak oldu müdire.

"Doğru değil bu," diye yanıt vermek zorunda kaldı Edward.

"Ama öyle," dedi müdire.

"Hiç de yaşlı değilsiniz, saçma bu," diye büyük bir

kararlılıkla sözünü yinelemek zorunda kaldı.

"Öyle mi düşünüyorsunuz?"

"Elbette, çok hoşuma gidiyorsunuz."

"Yalan söylemeyin. Yalan söylememeniz gerektiğini biliyorsunuz."

"Yalan söylemiyorum. Güzelsiniz."

"Güzel mi?" dedi müdire inanmaz bir tavırla surat asarak.

"Evet, güzel," dedi Edward ve bu iddianın açıkça inanılmaz olmasından korktuğu için de iddiasını hemen kanıtlarla desteklemeye girişti: "Sizin gibi esmerler hoşuma gider benim."

"Esmerlerden mi hoşlanırsınız?" diye sordu müdire.

"Onlara deli olurum," dedi Edward.

"Peki o zaman okulda olduğunuz vakitler niye beni görmeye gelmediniz? Benden kaçtığınız duygusuna kapılmıştım."

"Gelmeye çekiniyordum," dedi Edward. "Herkes size dalkavukluk ettiğimi söylerdi. Sırf sizden hoşlandığım için geldiğime hiç kimse inanmazdı."

"Artık şu anda hiçbir şeyden korkmanız gerekmez," dedi müdire. "Şimdi, birbirimizi zaman zaman görmemiz gerektiğine karar vermiş bulunuyoruz."

Müdire, kahverengi gözbebekleriyle (güzel olduklarını kabul edelim) Edward'ın gözlerinin içine bakıyordu ve Edward tam gitmek üzere izin isterken kadın onun elini hafifçe okşadı, öyle ki şaşkın genç adam, kadının yanından sevinçten havalara uçarak tam bir zafer duygusuyla ayrıldı.

7

Bu sıkıntılı işin lehine döndüğüne ikna olan Edward, ertesi pazar aşırı serbest ve küstah bir havayla Alice'le

birlikte kiliseye gitti. Dahası, olanca güveni yerine gelmişti, çünkü (bu fikir bizde yalnızca acıma dolu bir tebessüm uyandırsa da) geriye doğru baktığında, müdireye yaptığı ziyaret ona erkeksi bir çekiciliğe sahip olduğuna dair parlak bir kanıt sunmuştu.

Öte yandan, o pazar günü, kiliseye giderken Alice'in değişmiş olduğunu fark etti: Buluşur buluşmaz, kız kolunu tutmuş ve kilisede bile hiç bırakmamıştı. Eskiden ölçülü ve sakınımlı davranırdı ama o gün, sağına soluna dönüp bakıyordu; en azından bir düzine tanıdığa gülümseyerek başıyla selam verdi.

Tuhaf bir durumdu bu ve Edward hiçbir şey anlamıyordu.

Daha ertesi gün, karanlık sokaklarda dolaşıp dururlarken Alice'in eskiden insanı üzecek kadar duygudan yoksun olan öpücüklerinin, ıslak, sıcak ve ateşli olduklarını şaşırarak fark etti Edward. Bir an bir sokak lambasının altında durduklarında, kızın ona aşk dolu gözlerle baktığını gördü.

"Seviyorum seni, bilmek istiyorsan," dedi birden Alice ona ve hemen elini uzatarak genç adamın ağzını kapattı: "Hayır, hayır, hiçbir şey söyleme. Utanıyorum, hiçbir şey duymak istemiyorum."

Birkaç adım daha attılar, sonra durdular ve Alice şöyle dedi: "Şimdi her şeyi anlıyorum. Beni inancımda ateşli olmamakla niye kınadığını anlıyorum."

Ama Edward'ın hiçbir şey anladığı yoktu; susmayı yeğledi. Birkaç adım daha attılar, sonra Alice şunları söyledi: "Sen de bana hiçbir şey söylemedin. Niçin hiçbir şey söylemedin bana?"

"Ne demem istiyordun peki?" diye sordu Edward.

"Evet, sensin o," dedi kız dingin bir coşkuyla. "Başkaları olsa hava atarlardı, ama sen susuyorsun. Ben de gerçekte seni bunun için seviyorum ya."

Edward meselenin ne olduğunu anlamaya başlıyordu, ama yine de sordu: "Neden söz ediyorsun sen?"

"Başına gelenlerden."

"Peki nasıl öğrendin bunu?"

"Amma da yaptın! Herkesin haberi var bundan. Seni çağırdılar, tehdit ettiler, sense yüzlerine karşı güldün. Hiçbir şeyi yadsımadın. Herkes hayran sana."

"Ama ben hiç kimseye hiçbir şeyden söz etmedim."

"Saf olma. Böyle bir şey hemen yayılır. Aslında, küçümsenecek bir şey de değil. Biraz cesaret sahibi insanların bugün hâlâ var olduğuna inanıyor musun sen?"

Edward, küçük bir kentte en ufak bir olayın hemen bir efsaneye dönüştüğünü biliyor, önemini hiçbir zaman abartmadığı kendi gülünç serüvenlerinden bile bir efsanenin doğabileceğinden kuşku duymuyordu. Herkesin bildiği gibi şehitlere bayılan hemşerilerine ne dereceye kadar yararlı olabileceğini pek anlayamıyordu, çünkü şehitler onlara kendi tatlı eylemsizlikleri hakkında güven veriyorlar ve hayatın yalnızca iki seçenek sunduğu görüşünü iletiyorlardı. Bu seçenekler ise boyun eğmek ya da cellata teslim olmaktı. Edward'ın cellata teslim olacağından hiç kimsenin kuşkusu yoktu, herkes de bu haberi hayranlık ve memnuniyetle yayıp duruyordu. Öyle ki, Edward şimdi kendini Alice'in aracılığıyla, kendi çarmıha gerilişinin görkemli imgesinin karşısında bulmuştu. Bu durumu soğukkanlılıkla karşılayarak şöyle dedi: "Elbette, hiçbir şeyi yadsımadım. Ama bu çok doğal bir şey. Yerimde kim olsa böyle yapardı."

"Bir başkası mı?" diye haykırdı Alice. "Çevrendeki insanların davranışlarına bir bak! Ne kadar da korkaklar! Kendi analarını bile yadsır onlar!"

Edward susuyordu, Alice de susuyordu. El ele tutuşmuş yürüyorlardı. Sonra Alice alçak sesle şöyle dedi: "Senin için ne olursa yaparım."

Şimdiye değin Edward'a hiç kimsenin söylemediği bir cümleydi bu; bu cümle Tanrı'nın bir armağanı gibiydi. Elbette Edward bunun hak edilmemiş bir armağan olduğunu bilmiyor değildi, ama mademki talih hak ettiği armağanları ondan esirgemişti, o zaman hak etmediği armağanları kabul etmeye hakkı olduğunu geçirdi kafasından. Bu nedenle şöyle dedi:

"Benim için artık kimse bir şey yapamaz."

"Nasıl yapamaz?" diye fısıldadı Alice.

"Okuldan kovacaklar beni ve benden bir kahramanmışım gibi söz edenler parmaklarını bile kıpırdatmayacaklar. Emin olduğum tek bir şey var benim: Sonunda tamamen yalnız kalacağım."

"Hayır," dedi Alice başını sallayarak.

"Evet, kalacağım," dedi Edward.

"Hayır!" diye yineledi Alice ve adeta haykırdı.

"Beni herkes terk etti."

"Seni hiçbir zaman terk etmeyeceğim," dedi Alice.

"Sen de sonunda terk edeceksin beni," dedi Edward hüzünlü bir sesle.

"Hayır, hiçbir zaman," dedi Alice.

"Hayır, Alice," dedi Edward, "sen beni sevmiyorsun. Beni hiç sevmedin."

"Doğru değil bu," diye fısıldadı Alice ve Edward, kızın gözlerinin yaşarmış olduğunu memnuniyetle fark etti.

"Hayır, sevmedin, Alice. İnsan böyle şeyleri hisseder. Bana karşı hep son derece soğuk oldun. Seven bir kadın böyle davranmaz. Bunu çok iyi biliyorum. Ve şimdi de bana acıyorsun, çünkü beni mahvetmek istediklerini biliyorsun. Ama beni sevmiyorsun ve ben de senin kafana yanlış fikirler sokmanı istemiyorum."

Hâlâ el eleydiler; hiç konuşmadan yürüyüp duruyorlardı. Alice bir süre sessiz sessiz ağladı, ama birdenbi-

re durdu ve hıçkırıklarının ortasında, "Hayır, doğru değil bu. Bunu demeye hakkın yok. Doğru değil bu," dedi.

"Evet, doğru," dedi Edward ve Alice ağlamasını kesmediği için, ona gelecek cumartesi kent dışına gitmeyi önerdi. Nehir kıyısındaki güzel bir vadide ağabeyinin bir dağ evi vardı; orada baş başa kalabilirlerdi.

Alice'in yüzü yaşlar içindeydi; hiç konuşmadan, başını eğerek razı oldu.

8

Bunlar salı günü olmuştu; Edward ertesi perşembe müdirenin küçük dairesine yeniden davet edildiğinde, oraya neşe dolu bir özgüvenle gitti, çünkü kişiliğindeki doğal çekiciliği sayesinde şu kilise skandalının küçük bir duman bulutuna dönüşeceğine iyice inanmıştı. Ama hayatta her zaman şöyle olur: İnsan belli bir piyeste oynadığına inanır ve bu arada o hiç farkında olmadan dekorların gizli gizli değiştirildiğinden kuşku duymaz, öyle ki bilmeden kendini bambaşka bir gösterinin ortasında bulur.

Yine müdirenin karşısına, aynı koltuğa oturmuştu; aralarında üzerinde bir konyak şişesiyle iki bardağın durduğu bir sehpa vardı. Gerçekte bu konyak şişesi, anlayışlı ve ağırbaşlı bir kimsenin artık kilise skandalının söz konusu bile olmadığını anlamasını sağlayacak yeni bir dekor sayılırdı.

Ne var ki masum Edwardcık, kendi kendine öylesine hayran kalmıştı ki başlangıçta hiçbir şeyin farkına varamadı. Keyifle ısınma sohbetine katıldı (dereden tepeden genel konulardı bunlar), kendisine ikram edilen içkiyi içip bitirdi ve içten içe sıkılıp durdu. Yarım ya da bir saat sonra müdire sohbeti çaktırmadan daha kişisel konulara kaydırdı; uzun uzun kendinden söz etmeye koyuldu ve bu sözlerle, Edward'ın karşısında kadının, özel-

liklerine sahip olmak istediği bir kişilik belirdi: aklı başında, orta yaşlı, pek mutlu olmayan, ama talihine ağırbaşlılığını yitirmeden boyun eğmiş, hiçbir şeye yazıklanmayan, hatta evlenmediği için kendini kutlayan bir kadın kişiliği. Çünkü bunlar olmasa, kendini mutlu hissettiği ve Edward'ın da şu anda hoşlandığını umduğu küçük dairesinde, bağımsızlığının ve özel yaşamının zevklerinin tadına kuşkusuz adamakıllı varamazdı.

"Hayır, gerçekten hoşuma gitti burası," dedi Edward ve bu sözleri somurtarak söyledi, çünkü birdenbire kendini sıkıntılı hissetmeye başlamıştı. Konyak şişesi (ilk ziyareti sırasında akılsızlık edip istediği ve şimdi masanın üstüne tehditkâr bir hızla konulmuş olan şişe), küçük dairenin dört duvarı (gitgide daha dar ve daha kapalı bir mekâna dönüşüyordu), müdirenin monoloğu (gitgide daha kişisel konular üzerinde yoğunlaşıyordu), bakışları (tehlikeli biçimde üzerine dikilmişti), bütün bunlar, programdaki değişikliği yavaş yavaş hissettiriyordu ona. Gelişmesi kaçınılmaz olan bir duruma girdiğini kavradı ve mesleğini tehlikeye sokan şeyin müdirenin ona karşı duyduğu tiksinti değil; tam tersine, kendisinin onu içmeye zorlayan bu bıyıklı, sıska kadına karşı duyduğu fiziksel tiksinti olduğu ona apaçık geldi. Kaygıdan boğazı daralır gibi olmuştu.

Müdirenin sözüne uyup bardağını boşalttı ama o anda, o denli kaygılıydı ki alkol, üzerinde hiçbir etki göstermedi. Buna karşılık, daha önce birkaç bardak daha yuvarlamış olan müdire, her zamanki sakınımlılığını hepten bir yana bırakmış ve sözleri neredeyse tehditkâr bir heyecana bürünmüştü: "Sizde gıpta ettiğim bir şey var," dedi, "gençliğinize gıpta ediyorum. Hayal kırıklığının, yanılgılara düşmenin ne demek olduğunu daha bilemezsiniz siz. Dünyayı hâlâ umut ve güzellikle dolu olarak görüyorsunuz."

Yüzünü sehpanın üzerinden Edward'ın yüzüne doğru eğdi ve melankolik bir sessizlik içinde (yüzünde donmuş bir gülümsemeyle) o korkunç irilikteki gözlerini Edward'ın üstüne dikti; Edward ise bu arada, birazcık sarhoş olmayı başaramazsa akşamın kendisi için korkunç bir fiyaskoyla sona ereceğini düşünüp duruyordu; bardağına biraz konyak koyup hızla kafaya dikti.

Ve müdire sözlerini sürdürdü: "Ama ben dünyayı bile öyle görmek istiyorum, tıpkı sizin gördüğünüz gibi!" Sonra koltuğundan kalktı, göğsünü ileriye doğru çıkararak şöyle dedi: "Benden hoşlandığınız doğru mu? Doğru mu bu?" Ve sehpanın etrafından dolaşarak Edward'ın kolunun yenini tuttu: "Doğru mu bu?"

"Evet, doğru," dedi Edward.

"Hadi gelin de dans edelim," dedi ona kadın. Edward'ın kolunu bıraktı ve radyoya doğru seğirtip bir dans müziği bulana kadar düğmeyi kurcaladı. Sonra yüzünde bir gülümsemeyle Edward'ın önünde durdu.

Edward yerinden kalktı, müdireyi kavradı ve müziğin ritmine uygun olarak onu odanın içinde yürüttü. Müdire arada sırada başını sevecenlikle Edward'ın omzuna koyuyordu, sonra birdenbire başını kaldırıp Edward'ın gözlerine baktı, bir süre sonra da alçak bir sesle müziğin ezgisini mırıldanmaya koyuldu.

Edward'ın canı öylesine sıkılıyordu ki sık sık dansı kesip içki içti. Tek arzusu, bu bitip tükenmek bilmeyen dönüp durmaca dehşetine bir son vermekti, ne var ki aynı zamanda da bu son verme işinden korkuyordu, çünkü ondan sonra olup bitecekler daha dehşet verici görünüyordu. Bu yüzden, dar odanın içinde mırıldanıp duran kadına eşlik etmeyi sürdürüyor ve böyle yaparken de (sıkıntılı bir sabırsızlıkla) alkolün kendinde yaratmasını arzu ettiği etkiyi gözlüyordu. Sonunda duyularının, konyağın etkisiyle biraz uyuşmuş olduğu duygusuna kapıl-

dığı an, bir eliyle müdireyi kendi vücuduna doğru çekti, öteki elini de kadının göğsünün üzerine koydu.

Evet, düşüncesi bile kendisini akşamın başından beri korkutan jesti yapmış bulunuyordu. Bunu yapmamış olmak için her şeyini verirdi ve bu jesti yine de yapmışsa, inanın ki gerçekten yapmak zorunda kaldığı için yapmıştı; içine düştüğü durum ona kaçmak için hiçbir yol vermiyordu. Kuşkusuz bu durumun hızı düşürülebilirdi, durdurmak olanaksızdı, öyle ki müdirenin göğsüne eline koymakla Edward, yalnızca kaçınılmaz bir zorunluluğun buyruklarına boyun eğmiş oluyordu.

Ne var ki hareketinin sonuçları, bütün tahminleri aştı. Sanki sihirli bir komuta boyun eğmiş gibi müdire, kollarının arasında kıvranmaya başladı, sonra tüylü üst dudağını ağzına yapıştırdı, sonra şehvet duygularıyla titreyerek ve yüksek sesle inleyerek Edward'ı divanın üzerine sürükledi, dudağını ve dilinin ucunu ısırdı, bu da Edward'ın çok canını yaktı. Daha sonra kendini Edward'ın kollarından kurtardı, ona, "Bekle!" diyerek banyoya koştu.

Edward parmağını yaladığında dilinin biraz kanadığını fark etti. Isırılan yer o kadar ağrıyordu ki güçlükle ulaştığı sarhoşluğun etkisi azalmıştı, onu bekleyen şeyi düşününce yeniden boğazının kaygıdan sıkıştığını hissetti. Banyodan yüksek perdeden su sesi geliyordu. Konyak şişesini kaptı, dudaklarına götürüp uzun uzun yudumladı.

Müdire, şeffaf bir gecelik giyinmiş olarak (göğüs kısmı dantellerle süslüydü) banyonun kapısında yeniden belirmişti bile ve yavaş yavaş Edward'a doğru yürüyordu. Onu kollarına aldı. Sonra geriye doğru bir adım atarak sitemkâr bir tonla, "Niye hâlâ giyiniksin?" dedi.

Edward ceketini çıkardı; bir yandan müdireye bakarken (o koca gözlerini üzerine dikmişti) bir yandan da tek bir şeyi, vücudunun büyük bir olasılıkla iradesinin

çabasını baltalayacağını düşünmekten kendini alamıyordu. Bu yüzden, sırf arzusunu daha fazla kamçılamak için, kadına belli belirsiz bir sesle, "Tamamen soyunun," dedi.

Müdire, uysal bir ateşlilikle, ani bir hareketle, şeffaf geceliği üzerinden attı; narin beyaz vücudu ortaya çıkmıştı; vücudunun ortasındaki gür ve siyah pubis tüyleri iç karartıcı bir bırakılmışlıkla göze çarpıyordu. Kadın yavaş yavaş ona yaklaşıyordu ve Edward dehşet içinde zaten daha önceden bildiği bir şeyi anladı: Vücudu sözcüğün gerçek anlamıyla felç olmuştu.

Biliyorum baylar, yılların geçmesiyle vücudunuzun geçici itaatsizliklerine alışmıştınız ve bu da sizi hiç kaygılandırmıyor. Ama anlıyor musunuz? Edward o zamanlar gençti! Vücudunun kendisini baltalayışı onu her seferinde inanılmaz bir paniğe sürüklüyordu; bunun tanığı ister güzel, isterse müdireninki kadar çirkin ve gülünç bir yüz olsun bu paniği çare bulunmaz bir leke olarak görüyordu. Ve şimdi müdire yalnızca bir adım ötesindeydi, o ise korkuya kapılmış, ne diyeceğini bilemez bir halde, birdenbire, nasıl olduğunu bilemeden (düşünülüp taşınılmış bir manevradan çok bir itkinin etkisiyle), "Hayır, hayır! Aman Tanrım, hayır. Bir günah bu, günah!" dedi ve bir hamlede kendini kurtardı.

Ne var ki müdire ona yaklaşıp duruyor ve, "Ne günahı? Günah diye bir şey yok!" diye homurdanıyordu.

Edward birkaç dakika önce yanında oturdukları sehpanın arkasına sığındı, "Hayır. Hakkım yok buna. Hakkım yok buna," dedi.

Müdire koltuğu iterek onun geçmesini engelledi ve iri kara gözlerini üstünden ayırmadan Edward'a yaklaşmaya devam etti: "Günah yok! Günah diye bir şey yok!"

Edward masanın etrafında dolandı, artık arkasında yalnızca divan vardı; müdire bir adım ötesindeydi. Artık kaçamazdı ve belki de bu çaresizlik anında müdireye,

"Diz çökün!" diye buyurmasını sağlayan şey, içinde bulunduğu mutlak umutsuzluk duygusu oldu.

Kadın anlamayan gözlerle ona baktı, ama Edward umutsuz ve kararlı bir sesle, "Diz çökün!" buyruğunu yineleyince, kadın önünde coşkuyla diz çöküp Edward'ın bacaklarına sarıldı.

"Bırak beni! Çek ellerini üstümden!" diye bağırdı Edward.

Müdire ona gene anlamayan gözlerle baktı.

"Ellerini üstümden çek! Duydun mu?"

Kadın ellerini çekti.

"Dua et!" diye emretti Edward.

Kadın ellerini kavuşturmuştu ve ona ateşli gözlerle bakıyordu.

"Dua et de Tanrı bizi bağışlasın!" diye bağırdı.

Kadın ellerini kavuşturmuştu ve iri gözleriyle ona bakıyordu, öyle ki Edward yalnızca rahat bir soluk almakla kalmadı, bulunduğu konumda kadına tepeden bakarken yalnızca bir av olmanın verdiği sıkıntılı duyguyu kaybetmeye, özgüvenini yeniden kazanmaya başladı. Onu tepeden tırnağa görebilmek için geriye bir adım attı, sonra buyruğunu yineledi: "Dua et!"

Ve kadın susmaya devam edince de, "Yüksek sesle!" diye bağırdı ona.

Ve diz çökmüş olan kemikli çıplak kadın, dua etmeye koyuldu: "Göklerde oturan Yüce Efendimiz, ismin ululansın, hükümranlığın gelsin..."

Bütün bu dua sözlerini söylerken sanki o *Tanrı'nın* kendisiymişçesine gözlerini ona doğru kaldırıyordu kadın. Edward ise onu gitgide artan bir zevkle seyrediyordu. Müdire duayla aşağılanan çıplak bir devrimci olarak karşısındaydı; çıplaklığı yüzünden aşağılanan, dua eden bir kadın olarak karşısındaydı.

Bu üç katlı aşağılanma görüntüsü Edward'ı sarhoş

etmişti ve birden beklenmedik bir şey oldu: Vücudu bu edilgin direnişe son verdi ve erkeklik organı kalktı!

Ve tam müdire, "Ama bizi kışkırtmaya sürükleme," derken Edward alelacele üstündeki giysilerden kurtuldu ve kadın "Amin!" dediğinde, onu şiddetle yerden kaldırıp divanın üzerine sürükledi.

9

Bunlar perşembe günü oldu ve cumartesi Edward, Alice'i kardeşinin kent dışındaki evine götürdü. Ağabeyi onları çok candan karşıladı ve onlara dağ evinin anahtarını verdi.

İki sevgili gezintiye çıktılar; bütün öğle sonrasını korularda ve çayırlarda geçirdiler. Öpüşüp duruyorlardı; Edward'ın tatmine ulaşmış elleri, masumiyet bölgesini zina bölgesinden ayırmak üzere göbek seviyesine çizilmiş olan düşsel hattın artık tüm önemini yitirmiş olduğunu fark etti. İlkin bunca zamandır beklediği bu olayı sözlerle doğrulamak istedi, ama duraksadı ve susmanın daha iyi olacağını anladı.

Kuşkusuz doğruydu verdiği karar: Alice'in tavrının yüz seksen derece değişmesinin gerçekten de onu inandırmak için haftalardır gösterdiği çabayla, akıl yürütmelerle hiçbir ilgisi yoktu. Tam tersine, bu tavır değişikliği öncelikle Edward'ın şehit olduğu yolundaki haber, yani bir yanılgıya dayanıyordu ve bu yanılgı ile Alice'in bundan çıkardığı sonuç arasında hiçbir mantıksal bağlantı yoktu; çünkü bir an için düşünelim: Edward'ın çok ıstırap çekecek ölçüde inançlarına sadık kalmış olması Alice'i ne diye Tanrı'nın yasalarını çiğnemeye itsindi? Edward Tanrı'ya soruşturma komisyonu önünde ihanet etmeyi reddetmişse, kendisi ne diye Edward'ın önünde O'na ihanet etsindi ki?

Böylesi bir durumda, yüksek sesle dile getirilecek en küçük bir düşünce bile Alice'e tutumundaki tutarsızlığı gösterebilirdi. Bu nedenle Edward susmakla iyi ediyordu ve bu da hiç dikkati çekmiyordu, çünkü Alice durmadan konuşuyordu. Kız neşeliydi ve ruhunda meydana gelen bu yüz seksen derecelik değişikliğin dramatik ya da ıstıraplı olduğunu gösteren hiçbir şey yoktu.

Gece olduğunda dağ evine döndüler, ışığı yaktılar, yatağı açtılar, öpüştüler ve Alice, Edward'dan ışığı söndürmesini rica etti. Ancak geceleyin pencereden gökteki yıldızların ışığı da sızdığı için, Alice'in isteği üzerine, Edward panjurları da kapatmak zorunda kaldı. Alice, zifiri karanlık içinde soyundu ve kendini ona verdi.

Edward bu anı haftalar boyu beklemişti ve ne tuhaftır ki şimdi, istediği şey sonunda gerçekleşirken bu anın önemi uzun uzun beklemeye hiç de değmemiş gibi bir duygu uyanmıştı içinde. Tam tersine, sevişme faslı öylesine kolay ve öylesine doğal olmuştu ki kafasını neredeyse toparlayamamış, aklından geçen düşünceleri boşu boşuna kovmaya çabalamıştı: Alice'in ona soğuk davranarak işkence ettiği uzun ve yararsız haftaları, okulda ona verdiği sıkıntıları aklından geçiriyor, kendini ona teslim ettiği için kıza minnettar kalmak yerine, bir çeşit intikam isteği ve öfke duyuyordu. Eskiden fanatik bir inançla bağlandığı zinaya karşı tanrısına, bu kadar kolaylıkla ve pişmanlık duymadan ihanet edebildiği için, ona kızıyordu; hiçbir arzunun, hiçbir olayın, hiçbir ruhsal sarsıntının kafasındaki dinginliği bozamamış olmasına kızıyordu; bütün bunları kendinden emin ve kolay bir biçimde, hiçbir iç çatışmaya girmeden yaşamış olmasına kızgınlık duyuyordu. Ve bu kızgınlığın sultası altına girdiğinde, kızdan bir çığlık, bir inilti, bir sözcük, bir yakarı söküp alabilmek için onunla hoyratça ve öfkeyle sevişmeye çabaladı, ama başaramadı. Kız bunlara kulağını kapattı ve

Edward'ın tüm çabalarına karşın, sevişmeleri sessiz ve heyecandan yoksun bir biçimde sona erdi.

Sonra kız Edward'ın göğsüne büzülüp çabucak uykuya daldı, oysa Edward uzun süre uyanık kaldı ve hiçbir zevk duymadığını fark etti. Alice'i gözünün önüne getirmeye çalışıyordu (fiziksel görünüşünü değil de mümkün olduğu kadar tüm varlığını) ve birdenbire onu ancak dağınık bir biçimde görebildiğini kavradı.

Bu sözcük üzerinde biraz duralım: Alice, şu ana değin göründüğü kadarıyla, tüm naifliğine karşın, Edward'ın gözünde, değişmez, açık seçik özelliklere sahip bir varlıktı: Dış görünüşünün güzel yalınlığı inancının özündeki yalınlıkla uyumlu gibiydi; yazgısının yalınlığı da tutumunun nedeni gibiydi. Şu ana değin, Edward onu sağlam ve tutarlı biri olarak görmüştü: Onunla ne kadar alay etse, ona ne kadar bela okusa, hileleriyle onu ne kadar aldatsa boşunaydı, (istemeye istemeye) ona saygı duymaktan başka bir şey elinden gelmemişti.

Gel gelelim şimdi, bu sahte haber tuzağı (önceden düşünmemiş olduğu bu tuzak) kızın varlığında bir çatlak yaratmış bulunuyordu ve Edward kızın inançlarının gerçekte yazgısına dışsal bir şey olduğunu, yazgısının da gövdesine dışsal bir şey olduğunu düşünüyor, onu yalnızca bir gövdenin, düşüncelerin ve bir yaşamöyküsünün rastlantısal bir birlikteliği, inorganik, keyfi ve değişken bir birliktelik olarak görüyordu. Alice'i (omzunun kavisinde derin derin soluk alan Alice'i) gözlerinin önüne getiriyor ve bir yanda onun bedenini, öteki yanda ise onun düşüncelerini görüyordu; bu beden hoşuna gidiyordu, bu düşünceler ona gülünç geliyor ve bu beden ile bu düşünceler hiçbir birlik oluşturmuyorlardı. Onu bir kurutma kâğıdına yayılan bir mürekkep çizgisi gibi görüyordu: dış çizgileri olmayan, biçimi olmayan bir çizgi.

Evet, bu beden gerçekten de hoşuna gidiyordu. Ali-

ce ertesi sabah kalktığında, onu çıplak kalmaya zorladı; daha dün gece yıldızların donuk ışığından rahatsız olduğu için panjurların kapatılmasında ısrar etmiş olan o, şimdi utanma duygusunu tamamen unutmuştu. Edward onu inceleyip duruyordu (kız kahvaltı için bir paket çay ve bisküvi bulma telaşına düşmüş, neşeyle ortalıkta dolanıp duruyordu) ve kız bir süre sonra baktığında, Edward'ın düşünceli gözüktüğünü fark etti. Ona neyi olduğunu sordu. Edward, kahvaltıdan sonra gidip kardeşini görmesi gerektiğini söyledi.

Kardeşi ona okulda işlerin nasıl gittiğini sordu, Edward da fena gitmediği karşılığını verdi. Sonra kardeşi ona şöyle dedi: "Şu Cechackova kaltağın teki, ama uzun bir zaman önce bağışladım onu. Ne yaptığını bilmediği için bağışladım onu. Bana zarar vermek istiyordu, oysa bunun yerine güzel bir hayata kavuşmama yardım etti. Çiftçilik yaparak daha çok kazanıyorum ve doğayla baş başa olmam beni kentlilerin içine düştükleri kuşkuculuktan kurtarıyor."

"Bana da, şu kadıncağız şans getirdi," dedi Edward, düşünceli bir tavırla ve ağabeyine Alice'e âşık olduğunu, yalancıktan Tanrı'ya inanır gibi yaptığını, bir soruşturma komisyonunun önüne çıkmak zorunda kaldığını ve bu Cechackova denen kadının onu yeniden eğitmek istediğini, sonunda da Alice'in onu çok ıstırap çekmiş biri gibi gördüğü için kendini ona verdiğini anlattı. Ancak anlatmadığı tek şey, müdireyi nasıl *Pater noster* duasının sözlerini söylemeye zorladığıydı, çünkü ağabeyinin gözlerinde bir kınama ifadesi sezer gibi oldu. Sustu; ağabeyi de ona şöyle dedi:

"Kuşkusuz benim de çok kusurlarım olmuştur, ama tek bir şeyden eminim, o da şu: Hiçbir zaman duygularımı gizleyip ikiyüzlülük etmedim, insanların yüzüne her zaman düşündüğümü söyledim."

Edward, ağabeyini çok seviyor, kınamalarından çok inciniyordu. Bu yüzden kendini haklı çıkarmak için çaba harcadı ve tartışmaya başladılar. Sonunda Edward şöyle dedi:

"Her zaman dürüst biri olduğunu, bununla da gururlandığını biliyorum. Ama kendine tek bir soru sor: İnsan niye gerçeği söylemek zorunda? Bizi böyle yapmaya zorlayan ne? Sonra içtenliği niçin bir erdem olarak görmemiz gerekiyor? Farz et ki, bir balık olduğunu, bizim hepimizin de balık olduğunu ileri süren bir deliyle karşılaştın. Onunla tartışır mısın? Ona yüzgeçlerin olmadığını göstermek için önünde soyunur musun? Yüzüne karşı ne düşündüğünü söyler misin? Hadi, söyle bana!"

Ağabeyi susuyordu; Edward sözlerini şöyle sürdürdü: "Ona yalnızca gerçeği, onun hakkında gerçekten düşündüklerini söylersen, bu bir deliyle ciddi bir tartışmaya girmeye razı olman ve senin de deli olduğun anlamına gelir. Çevremizdeki insanlar konusunda da aynı şey söz konusu. Gerçeği onların yüzüne karşı söylemekte ısrar edersen, onları ciddiye alıyorsun demektir. Bu kadar önemsiz bir şeyi ciddiye almak ise insanın tüm ciddiyetini kaybetmesi demek. Ben, delileri ciddiye almamak ve kendim de delirmemek için yalan söylemek zorundayım."

10

Pazar günü sona eriyordu ve iki sevgili dönüş yolunu tutmuşlardı; kompartımanda yalnızdılar (kız gene şen şakrak gevezelik edip duruyordu); Edward, daha dün, kendiliğinden seçmiş olduğu Alice'in kişiliğinde, kendi görevinin hiçbir zaman sağlayamayacağı bir ciddiyet bulduğuna nasıl da sevindiğini anımsıyor, Alice'le yaşamış olduğu aşk serüveninin gülünç, rastlantısal ve ya-

nılgılardan oluşmuş, ciddilikten ve anlamdan yoksun olduğunu hüzünle (trenin tekerlekleri, düşsel bir ritimle rayların eklem yerlerine çarpıp takırdıyordu) anlıyordu. Alice'in sözlerini dinliyor, onun jestlerini görüyor (elini sıkıp duruyordu) ve bunların anlamsız işaretler olduklarını, karşılık akçesi bulunmayan birer banknot, kâğıttan yapılma ağırlıklar olduğunu ve Tanrı çıplak müdirenin duasına ne kadar değer verebilirse kendisinin de bunlara ancak o kadar değer verebileceğini düşünüyordu. Ve birdenbire aklına, yeni işyerinde karşılaşmış olduğu bütün insanların gerçekte yalnızca bir kurutma kâğıdı üzerinde yayılan mürekkep çizgileri oldukları, en önemlisi de birbirlerinin yerine geçebilecek, sağlam bir özden yoksun varlıklar olduğu aklına geldi; ama daha kötüsü, daha da kötüsü (gözüne sonra bu çarpmıştı) kendisinin de bütün bu gölge-kişilerin bir gölgesinden başka bir şey olmadığıydı, çünkü zekâsının bütün kaynaklarını sırf kendini onlara uyarlamak ve onlara öykünmek niyetiyle tüketiyordu, ama onları ciddiye almadan, için için gülerek ne kadar taklit etse boşunaydı, bu yolla onları gizlice gülünç duruma düşürmeye (ve böylelikle de kendini onlara uyarlama çabasını haklı çıkarmaya) gayret etmesi boşunaydı, bütün bunlar bir şeyi değiştirmiyordu, çünkü kötü niyetle yapılmış olsa da bir taklit yine de bir taklittir ve alay eden bir gölge de yine bir gölge olarak ikincil, türemiş, değersiz bir şey olarak kalır.

Alçaltıcı bir şeydi bu, son derece alçaltıcı. Trenin tekerlekleri düşsel bir ritimle rayların eklem yerlerine çarpıp takırdıyordu (kız gevezelik edip duruyordu) ve Edward şöyle dedi:

"Alice, mutlu musun?"

"Evet," dedi Alice.

"Ben, mutsuzum," dedi Edward.

"Ne, deli misin sen?" dedi Alice.

"Bunu yapmamalıydık. Bunu yapmamamız lazımdı."

"Ne oluyor sana Allah aşkına? Yapmayı sen istedin!"

"Evet, ben istedim!" dedi Edward, "Ama en büyük hatam oldu bu benim, Tanrı beni hiçbir zaman bağışlamayacak. Bir günahtı bu, Alice."

"Allahını seversen söyle, ne oldu sana böyle?" dedi Alice sakin bir sesle, "Tanrı'nın sevgiyi, her şeyden önce de sevgiyi istediğini sen kendin söyler dururdun!"

Kısa bir zaman önce giriştiği güç mücadelede pek bir işine yaramamış olan bu Tanrıbilimsel safsataya şimdi Alice'in sessizce sahip çıkmış olduğunu görünce, Edward'ın her yanını bir öfke sardı: "Seni sınamak için söyledim ben bunları. Şimdi Tanrı'ya ne kadar sadık kaldığımı biliyorum! Ama Tanrı'ya ihanet edebilen bir kimse, bir insana yüz kat daha kolay ihanet edebilir!"

Alice her seferinde yeni cevaplar buluyordu, ama bunları bulmasa daha iyi ederdi, çünkü bu cevaplar Edward'ın intikam isteğiyle dolu öfkesini körüklemekten başka bir işe yaramıyordu. Edward konuştu da konuştu (bu arada iğrenme ve fiziksel tiksinti sözcüklerini de kullanmıştı) ve sonunda bu sessiz ve sevecen yüzden (nihayet!) hıçkırık, gözyaşı ve bir inilti sesi söküp alabildi.

"Elveda," dedi ona garda ve kızı gözyaşları içinde terk etti. Ancak eve döndükten birkaç saat sonra, bu ilginç öfke sonunda yatıştığında, yaptığı şeyin bütün sonuçlarını kavradı: Daha bu sabah karşısında çırılçıplak dolaşıp durmuş olan kızın bedenini gözlerinin önüne getirdi ve bu güzel bedeni sırf kendi isteğiyle kendinden uzaklaştırmış olduğunu anlayınca, kendini budalanın biri gibi gördü ve içinden yüzünü tokatlamak geldi.

Arna olan olmuştu ve artık hiçbir şeyi değiştirmek mümkün değildi.

Öte yandan, gerçeğe sadık kalmak için şu noktayı da eklememiz gerekiyor: Kendisinden kaçıp uzaklaşmış olan bu güzel bedeni düşünmek Edward'da belli bir kedere yol açtıysa da çok geçmeden yokluğuna alıştığı bir kayıp oldu. Bu küçük kente varışından az bir zaman sonra, fiziksel aşka duyduğu gereksinim sıkıntılar vermişti ona, ama bu tamamen geçici bir gereksinimdi. Edward'ın artık bu gereksinimden ötürü ıstırap çekmesi gerekmiyordu. Haftada bir kez müdireyi görmeye gidiyordu (alışkanlık, bedenini başlangıçtaki kaygılardan kurtarmıştı) ve okuldaki durumu kesinkes açıklığa kavuşmadıkça ona düzenli olarak gitmeye karar vermişti. Bundan başka, gitgide artan başarılarla her çeşidinden bir sürü kadını ve genç kızı baştan çıkarmaya girişmişti. Bunun bir sonucu olarak yalnız kaldığı anlara daha fazla değer verir oldu ve tek başına gezintiler yapmaktan hoşlanmaya başladı, bazen de (lütfen bu ayrıntıya biraz daha fazla dikkat buyurun) kiliseyi ziyaret ediyordu.

Hayır, korkmayın, Edward imana gelmedi. Hikâyemi bu kadar aşikâr bir paradoksla taçlandırmaya niyetim yok. Ne var ki Tanrı'nın var olmadığından hemen hemen emin olmakla birlikte, Edward bir nostalji duygusuyla kafasında Tanrı fikrini seve seve dolaştırıp duruyordu.

Tanrı özün kendisidir, oysa Edward (Alice ve müdire ile olan serüvenlerinin üzerinden birkaç yıl geçmişti) ne aşklarda ne mesleğinde ne de fikirlerinde özlü hiçbir şey bulamadı. Edward özlü olanı özlü olmayanda bulduğunu itiraf edecek kadar dürüsttü, ne var ki özlü olanı gizli gizli arzulayamayacak kadar da zayıftı.

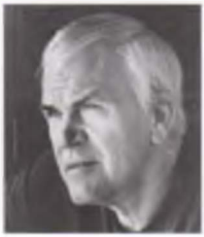
Ah, bayanlar baylar, insan hiçbir şeyi, hiçbir kimseyi ciddiye alamayınca yaşamak ne kadar da hüzün verici!

İşte bu nedenle Edward da Tanrı özlemi duydu, çünkü yalnızca Tanrı görünme zorunluluğundan kurtulmuştur ve yalnızca olmakla yetinebilir: Çünkü yalnızca

O (biricik ve var olmayan, yalnızca O) bu özlü olmayan (ama o derece de var olan) dünyanın özlü karşıtını oluşturur.

Bu yüzden Edward, zaman zaman bir kiliseye gidip oturuyor ve başını kaldırıp hülyalı gözlerle kubbeyi seyre dalıyor. Ondan, böylesi bir anda izin alalım yanından ayrılmak için. Vakit, öğle sonrası, kilise sessiz ve ıssız. Edward bir sırada oturmuş, Tanrı'nın var olmadığını düşünüyor ve kendini kederli hissediyor. Ama o anda, kederi öylesine büyük ki birdenbire varlığının derinliklerinden Tanrı'nın gerçek ve yaşayan yüzünün çıktığını görüyor. Bakın! Edward gülümsüyor! Gülümsüyor ve gülümsemesi mutluluk dolu...

Lütfen onu bu gülümsemesiyle belleğinizde tutun.

Çek asıllı yazar Milan Kundera, yalnız edebiyatçı kişiliğiyle değil, uygarlığı, sanatı, insanın varoluş sorunlarını tartışan eserleriyle de çağımızın önde gelen aydınlarından biri oldu.

Milan Kundera, bütün yapıtları arasında en çok zevk alarak ve keyifle *Gülünesi Aşklar*'ı yazmış olduğunu söyler. Yedi öyküden oluşan bu kitapta, yazarın daha sonraki eserlerinde geliştireceği aşk, yalan gibi temaların özünü, özgün ve yenilikçi anlatım tekniklerini bulmak mümkün. Hayatı, yanılsamalar üzerine kurulu bir parodi olarak sunan *Gülünesi Aşklar*'daki öyküler, 1958 ile 1968 arasında yazılmış. Milan Kundera, o eşsiz kara mizahı ve ironisiyle kahramanlarının kimlik sorunlarını, oyun gibi başlayan cinsel yanılsamalarını, trajik bir tutsaklıktan başka bir şey olmayan erotik güç tutkularını işliyor; cinsellik ve erotizmi benzersiz gözlem gücü ve duyarlılığıyla, kusursuz bir estetik düzeye oturtarak işliyor. Bu öykülerin her birinde "gülünesi" aşklar ya da gerçek aşk oyunları yer alıyor. Yirminci yüzyıl edebiyatına damgasını vuran yazarlardan biri Kundera'nın *Gülünesi Aşklar*'ı, zamana karşı durabilen bir başyapıt.

Kapak resmi: KATERİNA GOVORUŞÇENKO

ISBN 978-975-07-0225-9

18 TL
KDV DAHİL